

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedra

PROMOCIJAS DARBS

**Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes attīstības tendences
civilīetās un komercīetās Eiropas Savienībā un Hāgas Starptautisko
privāttiesību konferencē**

Juridiskās zinātnes
doktora studiju programmas
doktorante

Baiba Rudevska
Dokt 030276

Promocijas darba vadītājs:
Profesors, Dr.hab.iur. Juris Bojārs

Rīga, 2012

Satura rādītājs

Ievads	7. lpp.
1. Tēmas aktualitāte	7. lpp.
2. Pētījuma mērķi un uzdevumi	15. lpp.
3. Pētījuma novitātes teorētiskajā un praktiskajā aspektā	16. lpp.
4. Izpētes metodes	19. lpp.
5. Literatūras un tiesību avotu apskats	21. lpp.
6. Terminoloģija	23. lpp.
7. Atsauču noformēšana	25. lpp.

I daļa. Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teorētiskie aspekti

1.nodaļa: Nolēmuma atzīšanas un eksekvatūras jēdzieni

1.1. Tiesību zinātnē līdz šim sastopamās nolēmumu atzīšanas

un eksekvatūras definīcijas	26. lpp.
1.1.1. R.Gaimera definīcijas	29. lpp.
1.1.2. J.Krophollera definīcijas	29. lpp.
1.1.3. P.Goto un H.Olo definīcijas	30. lpp.
1.1.4. E.Perozas definīcijas	30. lpp.
1.1.5. Frīdriha K.Jungera un P.Stouna definīcijas	31. lpp.

1.2. Autores piedāvātās nolēmumu

atzīšanas un eksekvatūras vispārējās definīcijas	33. lpp.
---	----------

1.3. Atzīšanas un eksekvatūras jēdzienu saturs

Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos	41. lpp.
1.3.1. Atzīšanas jēdziena izpratne	41. lpp.
1.3.2. Eksekvatūras jēdziena izpratne	44. lpp.
1) Izpildāmība	46. lpp.
2) Eksekvatūras saturs, objekts un definīcija	48. lpp.
3) Eksekvatūras lēmuma izpratne	52. lpp.

2.nodaļa: Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teorijas

2.1. Atzīšanas un eksekvatūras teoriju teorētiskā analīze	57. lpp.
2.1.1. Starptautisko privāttiesību ietekme uz nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teoriju veidošanos un izpratni	57. lpp.
2.1.2. Vienkāršās jeb klasiskās teorijas	63. lpp.
1) Darbības izplatīšanas teorija	64. lpp.
2) Darbības asimilācijas teorija	69. lpp.
2.1.3. Saliktās un modernās teorijas	72. lpp.
1) Kumulatīvā teorija	72. lpp.
2) Autonomās darbības teorija un tās iespējamība	75. lpp.
3) Absolūtās darbības izplatīšanas teorija un tās iespējamība	76. lpp.
a) ES politikas plānošanas dokumenti	77. lpp.
b) EST judikatūra un tās pamatnostādnes	81. lpp.
c) Briseles filosofija: vai pietiekams pamatojums absolūtās darbības izplatīšanas teorijai?	86. lpp.
2.2. Eiropas Savienības un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dokumentos pārstāvētās atzīšanas un eksekvatūras teorijas	92. lpp.
2.2.1. Atzīšanas teorijas	92. lpp.
1) Atzīšana „bez sevišķas tiesvedības”	92. lpp.
2) Atzīšanas teorija strīda gadījumā un blakusjautājuma izlemšanas gadījumā	93. lpp.
2.2.2. Eksekvatūras teorijas	97. lpp.
2.2.3. Eiropas izpildes rīkojuma jēdziens	102. lpp.
1) Jēdziena tiesiskais saturs	102. lpp.
a) Izpildu raksta iezīmes	102. lpp.
i) Latvijas izpildu raksta definīcija un	

raksturīgākās pazīmes	102. lpp.
ii) Eiropas izpildes rīkojuma raksturīgākās pazīmes	104. lpp.
b) Latvijas izpildu raksts un Eiropas izpildu rīkojums – kopīgais un atšķirīgais	106. lpp.
c) Atzīšanas un eksekvatūras jēdziena iezīmes	109. lpp.
2) Eiropas izpildes rīkojuma definīcija	115. lpp.

2.2.4. Eiropas maksājuma rīkojums, maza apmēra procedūra un ātrā uzturlīdzekļu piedziņa	116. lpp.
--	-----------

II.daļa: Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras metodoloģiskie aspekti

1.nodaļa. Publiskās kārtības (*ordre public*) kontroles metode un tās paveidi

1.1. Publiskās kārtības (*ordre public*) kontroles metode

1.1.1. <i>Ordre public</i> izņēmuma jēdziens starptautiskajā civilprocesā	119. lpp.
1) <i>Ordre public</i> izņēmuma jēdziena saknes starptautiskajās privāttiesībās	119. lpp.
2) <i>Ordre public</i> izņēmuma jēdziens starptautiskajā civilprocesā un tā atšķirības no kolīziju tiesībās esošā jēdziena	121. lpp.
3) Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos esošie <i>ordre public</i> izņēmuma jēdzieni un to izpratne	132. lpp.
1.1.2.Materiālā <i>ordre public</i> izņēmums	137. lpp.
1) Materiālā <i>ordre public</i> izņēmuma jēdziens	137. lpp.
2) Materiālā <i>ordre public</i> izņēmums Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos	139. lpp.
1.1.3.Procesuālā <i>ordre public</i> izņēmums	140. lpp.
1) Procesuālā <i>ordre public</i> izņēmuma jēdziens	140. lpp.
2) Procesuālā <i>ordre public</i> izņēmums Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos	141. lpp.

1.2. Atbildētāja informēšanas fakta kontroles metode

1.2.1. Eiropas Savienības un

Hāgas dokumentos esošais regulējums	155. lpp.
1) Jēdziena „aizmuguriski pieņemts nolēmums” izpratne	157. lpp.
2) Jēdziena „paziņots pietiekami laicīgi, lai varētu nodrošināt sev aizstāvību” izpratne	161. lpp.
3) Jēdziena „procesu ierosinošais dokuments vai tam līdzvērtīgs dokuments” izpratne	163. lpp.
4) Jēdziena „atbildētājs bija uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt” izpratne	164. lpp.

1.2.2. Atbildētāja informēšanas pienākums Eiropas izpildes procedūrās	167. lpp.
---	-----------

2. nodaļa. Ārvalstu tiesu nolēmumu citas kontroles metodes un to attīstības tendences

2.1. Nolēmumu nesavienojamības kontroles metode

2.1.1. Nolēmumu nesavienojamības jēdziens un tā nozīme

starptautiskajā civilprocesā	176. lpp.
1) Tiesu nolēmumu nesavienojamības jēdziena izpratne	176. lpp.
2) Tiesu nolēmumu nesavienojamības jēdziena nozīme	179. lpp.

2.1.2. Nesavienojamība ar pašmāju tiesas nolēmumu	182. lpp.
---	-----------

2.1.3. Nesavienojamība ar citas valsts tiesas nolēmumu	190. lpp.
--	-----------

2.2. Piemēroto starptautisko privāttiesību normu kontroles metode

un atteikšanās no tās	193. lpp.
------------------------------------	-----------

2.2.1. Piemēroto starptautisko privāttiesību normu

kontroles klasiskā metode	193. lpp.
---------------------------------	-----------

2.2.2. Piemēroto starptautisko privāttiesību normu kontroles

modernizācijas ceļš Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos	195. lpp.
--	-----------

Kopsavilkums	199. lpp.
--------------------	-----------

Anotācija latviešu valodā.....	211. lpp.
Anotācija franču valodā (<i>Resumé</i>).....	213. lpp.
Anotācija angļu valodā (<i>Abstract</i>).....	216. lpp.
Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts	219. lpp.
Izmantoto saīsinājumu saraksts	244. lpp.
Juridisko terminu latīņu un svešvalodās skaidrojumi	248. lpp.
Pielikumi	251. lpp.

Ievads

1.Tēmas aktualitāte: Līdzās tiesu starptautiskās jurisdikcijas jautājumiem, ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšana un izpilde ir viens no būtiskākajiem starptautiskā civilprocesa izpētes objektiem. Globalizācijas un mūsdienu straujā dzīvesveida ietekmē tā nozīme ar katru dienu pieaug. Arī Eiropas tiesiskajā telpā starptautiskā civilprocesa attīstībai tiek pievērsta liela uzmanība, kā rezultātā jau ar 1997.gada 2.oktobra Amsterdamas līgumu¹ sadarbība civillietās tika pārnesta no III. uz I. pīlāru, tādējādi palielinot arī starptautiskā civilprocesa nozīmi un paplašinot Eiropas Kopienu tiesas (tagad – Eiropas Savienības tiesas) kompetenci to iztulkošanā.

Arī 2007.gada 13.decembrī parakstītais „Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu”² (turpmāk – Lisabonas līgums) ievieš ciešāku tiesu iestāžu sadarbību civillietās. Piemēram, Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas V.sadaļa „Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa” atceļ minēto pīlāru sistēmu (jeb nošķirto politikas jomu sadalījumu), kopā vienā sadaļā sagrupējot brīvības, drošības un tiesiskuma telpas dažādus elementus (t.sk. starptautiskās privāttiesības un starptautisko civilprocesi), un tādējādi tos paceļot Savienības līmenī un paredzot to pieņemšanai Eiropas Parlamenta un Padomes **parasto likumdošanas procedūru**³ (izņēmums ir pārrobežu ģimenes tiesību lietas, kurās pasākumus nosaka Padome, pieņemot lēmumu saskaņā ar **īpašu likumdošanas procedūru**, apspriežoties vispirms ar Eiropas Parlamentu⁴). Tātad, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas 81.panta pirmo un otro daļu Savienība izvērsīs tiesu iestāžu sadarbību civillietās, kurās ir pārrobežu elementi, pamatojoties uz tiesas nolēmumu un ārpusstiesas lēmumu **savstarpējās atzīšanas principu**. Šāda sadarbība var ietvert pasākumus dalībvalstu normatīvo aktu tuvināšanai, paredzot pasākumus, kuru mērķis cita starpā ir nodrošināt tiesas nolēmumu un ārpusstiesas lēmumu savstarpēju atzīšanu un izpildi dalībvalstu starpā.

¹ Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and Related Acts. Official Journal (turpmāk – OJ) C 340, 10 November 1997. Amsterdamas līgums stājās spēkā 1999.gada 1.maijā.

² Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (signed at Lisbon, 13 December 2007). OJ C 306, Vol. 50, 17.12.2007, p.1-231. Teksts latv.val.: Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (parakstīts Lisabonā 2007.gada 13.decembrī). Oficiālais Vēstnesis (turpmāk – OV) C 306, 50.sēj., 17.12.2007., 1.-231.lpp. (Lisabonas līgums stājās spēkā 2009.gada 1.decembrī). Ar Lisabonas Līgumu „Līgumam par Eiropas Savienību“ (Māstrihtas līgumam) un „Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam“ (Romas līgumam) piešķirts jauns nosaukums: „Līgums par Eiropas Savienības darbību“ (sk. Lisabonas Līguma 1.p. 1.un 2.punktu).

³ Sk. Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas V.sadaļas III.nodaļu [81.panta 2.daļu, bij. Eiropas Kopienu Līguma 65.p.]. Teksts latv.val.: OV C 83, 30.03.2010., 47.-201.lpp. Parastā likumdošanas procedūra ir aprakstīta Līguma par Eiropas Savienības darbību 294.pantā (bij. EKL 251.p.).

⁴ Sk. Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas V.sadaļas III.nodaļu (81.panta 3.daļu, bij. EKL 65.p.).

Promocijas darbā autore izvēlējās pētīt ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes attīstības tendences civillietās un komercietās Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē (turpmāk – HSPK), jo šīs tēmas izziņāšana ar katru gadu kļūst aizvien aktuālāka, – varētu pat teikt, ka Latvijas tiesību zinātnē tai vajadzēja būt aktuālai jau pirms Latvijas pievienošanās Eiropas Kopienai (turpmāk – EK). Taču jāatzīst, ka par starptautisko civilprocesu Latvijā teorētisko interesi pašreiz izrāda tikai daži pētnieki (Prof., Dr.hab.iur. J. Bojārs, Dr. iur. I. Kačevska, Dr. iur. I. Kucina, D. Palčevska), kas tomēr vēl ir par maz, lai veicinātu šīs sarežģītās un kompleksās tiesību disciplīnas spēju rast stabilu vietu Latvijas tiesību zinātnē un arī praksē.⁵ Autore šajā ziņā ar cerību raudzījās uz jauno Starptautisko privāttiesību likumprojektu⁶ (turpmāk – SPTL projekts), kura izstrādē nebūtu iespējams iztikt bez teorētisko zināšanu paplašināšanas un atsevišķu doktrinālu jautājumu izlemšanas un tālākattīstīšanas. Tomēr autores cerības tika pieviltas brīdī, kad Ministru Kabinets (turpmāk – MK) 2010. gada 14. aprīlī izdeva rīkojumu Nr. 209, kurā nolēma atzīt par spēku zaudējušu MK 2006. gada 3. novembra rīkojumu Nr. 859 „Par Konceptiju par starptautisko privāttiesību nacionālo regulējumu.”⁷ Gribētos cerēt, ka pārskatāmā nākotnē darbs pie Latvijas SPTL projekta atkal atsāksies un tādējādi attīstīsies arī Latvijas starptautisko privāttiesību (kurā šobrīd ietilpst arī starptautiskais civilprocess kā apakšdisciplīna) doktrīna. 2011. gada 23. augustā Latvijas juridiskajā presē gan parādījās informācija par to, ka Tieslietu ministrijas ieskatā SPTL izstrāde vairs nav uzskatāma par piemērotāko risinājumu; kopš Konceptijas apstiprināšanas ES līmenī esot pieņemti vairāki ES sekundārie tiesību akti, kas attiecas uz SPT jautājumiem. Šī iemesla dēļ Tieslietu ministrija meklējot citu risinājumu koncepcijā izvirzītajiem risināmajiem jautājumiem.⁸

Vienlaicīgi nevar noliegt, ka starptautiskais civilprocess aizvien vairāk sāk ietekmēt arī Latvijas nacionālo civilprocesu. Par to liecina kaut vai pēdējos gados pieņemto Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) grozījumu skaits. Piemēram, 2004. gada 7. aprīlī CPL F daļa „Starptautiskais

⁵ Sk. Rudevska B. Starptautisko privāttiesību attīstības nepieciešamība Latvijā. Jurista Vārds. 2005. 26.jūlijs, nr. 27 (382), 2005. 2.augusts, nr. 28 (383).

⁶ Sk.: Par koncepciju par starptautisko privāttiesību nacionālo regulējumu: Ministru kabineta 2006.gada 3.novembra rīkojums nr. 859. Latvijas Vēstnesis, 2006. 7.novembris, nr. 177 (spēkā no 03.11.2006.; zaudējis spēku 14.04.2010.)

⁷ Par aktualitāti zaudējušajiem attīstības plānošanas dokumentiem un Ministru kabineta rīkojumiem: Ministru kabineta 2010.gada 14.aprīļa rīkojums nr. 209. Latvijas Vēstnesis, 2010. 16.aprīlis, nr. 61 (spēkā no 14.04.2010.).

⁸ Mieriņa A. Starptautisko privāttiesību attīstības tendences globalizācijas laikmetā. Jurista Vārds, 2011. 23.augusts, nr. 34. Neskatoties uz ES sekundāro tiesību aktu šķietami plašo klāstu, **Igaunija** 2002.gadā pieņēma Starptautisko privāttiesību likumu; **Beļģija** 2004.gada 16.jūlijā pieņēma jaunu Starptautisko privāttiesību likumu (SPTL); 2007.gada 4.jūlijā jaunu SPTL pieņēma arī **Maķedonija**, savukārt 2011.gadā to izdarīja **Polija** [par Beļģijas SPTL sk.: Francq S. Das belgische IPR-Gesetzbuch. Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ), 2006, Band 70, Heft 2 (April), S. 237-278; Watté N., Barbé C. Le nouveau droit international privé belge. Journal du droit international, 2006, n° 3, p. 851-927; par Polijas SPTL sk.: Pazdan M. Das neue polnische Gesetz über das internationale Privatrecht. IPRax 2012, Heft I (Januar/Februar), S. 77-81; par Igaunijas SPTL sk.: Sein K. The Development of Private International Law in Estonia. Yearbook of Private International Law, Vol. 10, 2008, p. 460; par Maķedoniju sk.: Deskoski T. The New Macedonian Private International Law Act of 2007. Yearbook of Private International Law, Vol. 10, 2008, p. 442].

civilprocess“ tika izteikta jaunā redakcijā.⁹ Tam sekoja divi grozījumi šajā F daļā. 2009. gada 5. februārī Saeimā pieņēma vēl vienus grozījumus,¹⁰ kas ievieš būtiskus papildinājumus starptautiskajā tiesiskajā sadarbībā (dokumentu izsniegšanā un pierādījumu iegūšanā), kā arī Eiropas izpildes procedūru piemērošanā. 2009. gada 12. jūnijā pieņemti grozījumi¹¹ saistībā ar bērnu starptautisko civiltiesisko nolaupīšanu; 2010. gada 30. septembrī – grozījumi saistībā ar pārrobežu maksātnešpēju¹² (jeb Padomes Regulu (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnešpējas procedūrām¹³). Tiem sekoja nākamie grozījumi 2011. gada 9. jūnijā¹⁴ saistībā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās¹⁵ un 2011. gada 4. augustā – grozījumi¹⁶ bērnu starptautiskās civiltiesiskās nolaupīšanas kontekstā. 2011. gada 8. septembrī tika izdarīti kārtējie grozījumi¹⁷ saistībā ar ES jaunajām maksājumu procedūrām. 2012. gada augustā Saeimā trešajam lasījumam tiek gatavoti jau nākamie grozījumi CPL saistībā ar deklarētās dzīvesvietas principa ieviešanu tiesas dokumentu izsniegšanā (arī starptautiskā civilprocesa jomā).¹⁸

Ja raugāties uz Latvijas tiesu statistiku ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes lietās kopumā, tad tai ir pavisam neliela tendence pieaugt: 2005. gadā pirmajā instancē saņemto atzīšanas un izpildes pieteikumu skaits bija 56 pieteikumi; 2006. gadā – 46 pieteikumi; 2007. gadā – 38 pieteikumi; 2008. gadā – 31 pieteikums; 2009. gadā – 57 pieteikumi; 2010. gadā – 50 pieteikumi; 2011. gadā – 51 pieteikums, bet 2012. gada 1. pusgadā – 29 pieteikumi.¹⁹ Kā redzams, visaktīvākais ir bijis 2009. gads, taču arī 2012. gads rāda pieteikumu pieauguma tendenci.

Joprojām aktuāls ir jautājums par to, cik kvalitatīvas ir CPL F daļas normas ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā? Vai Latvijā ir izveidojusies sava ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes izpratne, tas ir, vai Latvijas tiesību zinātnē ir analizētas un izprastas tādu jēdzienu kā „atzīšana“ un „izpildes atļauja” jeb „eksekvatūra“ teorētiskās nostādnes? Vai nav tā, ka

⁹ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004. 23. aprīlis, nr. 64 (spēkā no 01.05.2004.).

¹⁰ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 25. februāris, nr. 31 (spēkā no 01.03.2009.).

¹¹ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30. jūnijs, nr. 100 (spēkā no 01.07.2009.).

¹² Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. 10. oktobris, nr. 166 (spēkā no 01.11.2010.).

¹³ Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnešpējas procedūrām. OV L 160, 30.06.2000., 1.-18. lpp. (angļu valodā). Īpašais izdevums latviešu valodā, 2004, 19. nodaļa, 1. sējums, 191.-208. lpp.

¹⁴ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 17. jūnijs, nr. 95 (spēkā no 18.06.2011.).

¹⁵ 2008. gada 18. decembra Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. OV L 7, 10.01.2009., 1.-79. lpp.

¹⁶ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 28. augusts, nr. 132 (spēkā no 01.10.2011.).

¹⁷ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 20. septembris, nr. 148 (spēkā no 30.09.2011.).

¹⁸ Grozījumi Civilprocesa likumā: likumprojekts Nr. 66/Lp11 otrajam lasījumam. Saeimā 2. lasījumā izskatīts 21.06.2012. Sk. www.titania.saeima.lv/LIVS11/ (aplūkots 26.07.2012.).

¹⁹ Tiesu statistika pieejama šeit: <http://tis.lursoft.lv/> (sākot no 2011. gada); www.tiesas.lv (par laika periodu no 2005. gada līdz 2010. gadam).

Latvija akli seko ES likumdevēja tendencēm, pārņemot „visu pēc kārtas“; vai tomēr mēs savā valstī esam spējīgi izvērtēt un izprast visas šīs jaunās tendences un eksperimentālos jaunievedumus?²⁰

Jau ievadā jānorāda uz ES esošās ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes sistēmas elementiem un to sazarojumiem. ES tiesiskajā telpā ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes sistēma aizsākās ar 1968. gada 27. septembra Briseles konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās²¹ (turpmāk – BK vai Briseles konvencija) parakstīšanu sešu toreizējo EK dalībvalstu (Nīderlande, Francija, Vācija, Luksemburga, Beļģija un Itālija) starpā. 1988.gada 16.septembrī šī sistēma tika paplašināta arī attiecībā uz Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (turpmāk – EBTA) dalībvalstīm (EK dalībvalstis un Norvēģija, Islande un Šveice), to starpā parakstot Lugano konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās²² (turpmāk – LK vai Lugano konvencija). Kopā saukta par „Briseles konvencijas sistēmu“. Tādējādi minētā sistēma 1988. gadā tika paplašināta ārpus EK tiesiskās telpas (par BK sistēmu sk. Pielikumu Nr. 1).

Pēc 1997. gada 2. oktobra Amsterdamas līguma spēkā stāšanās 1999. gada 1. maijā, „Briseles konvencijas sistēma“ ES ietvaros tika attīstīta tālāk, 2000. gada 22. decembrī pieņemot Padomes Regulu (EK) Nr.44/2001 par jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās²³ (turpmāk – Brisele I Regula). Dānija šajā Regulā nepiedalās, taču 2005.gada 19.oktobrī tika parakstīts Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās²⁴ saskaņā ar kuru Dānija attiecina uz sevi arī Brisele I Regulu.

Klasiskajai „Briseles konvencijas sistēmai“²⁵ ES tiesiskajā telpā ir arī savi atzari:

1) 2003. gada 27. novembra Padomes Regula (EK) Nr.2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr.1347/2000

²⁰ Pie eksperimentālajiem jaunievedumiem pieskaitāmi: Eiropas izpildes rīkojums, Eiropas maksājuma rīkojums, spriedums Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām un spriedums par uzturlīdzekļu ātro piedziņu.

²¹ 1968.gada 27.septembra Briseles konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. OV C 27, 26.01.1998., 1.-33.lpp.

²² 1988.gada 16.septembra Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. Franču val.: Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, faite à Lugano le 16 septembre 1988. Pieejama franču valodā šeit: <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/fr/c-textes/lug-idx.htm> [aplūkots 2012.gada 16.februārī].

²³ 2000.gada 22.decembra Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. OV L 12, 16.01.2001., 1.-23.lpp. (angļu valodā); Īpašais izdevums latviešu valodā, 2004, 19.nodaļa, 4.sējums, 42.-64.lpp.

²⁴ Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. OV L 299, 16.11.2005., 62.-67.lpp.

²⁵ Ar klasisko „Briseles konvencijas sistēmu“ autore saprot tos normatīvos tiesību aktus, kuri ir tālāk attīstīti no 1968.gada 27.septembra Briseles konvencijas par jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās un attiecas tikai uz tām civillietu un komerclietu kategorijām, kas minētas Briseles konvencijas 1.pantā (ieskaitot uzturlīdzekļu piedziņas lietas). Savukārt „Briseles konvencijas“ sistēma tās plašākā nozīmē aptver arī citas civillietu kategorijas, piemēram, atsevišķas ģimenes tiesību un mantojuma lietas.

atcelšanu;²⁶ saukta par Briseles II *bis* Regulu (turpmāk – Regula 2201/2003 vai Brisele II *bis* Regula), un

2) 2008. gada 18. decembra Padomes Regula (EK) Nr.4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās²⁷ (turpmāk – Regula 4/2009).

Jāpiebilst, ka autore šajā darbā neanalizēs Regulu 2201/2003 jeb Brisele II *bis* Regulu, jo tā attiecas uz ģimenes tiesībām, konkrēti, laulības lietām un vecāku atbildības lietām (ieskaitot saskarsmes tiesības un bērna atpakaļatdošanu), kas neietilpst klasiskajā „Briseles konvencijas sistēmā”. Tajā pašā laikā Regula 4/2009 gan tiks aplūkota šajā darbā, jo uzturlīdzekļu saistību lietas ietilpst arī Briseles konvencijas / Lugano konvencijas un Brisele I Regulas materiālās piemērošanas jomā (*ratione materiae*²⁸) (sk. BK 5. p. 2. d. un LK 5. p. 2. d., kā arī Brisele I Regulas 5. p. 2. d.). Minētā regula tiks izmantota tiktāl, ciktāl tā līdzinās klasiskajai „Briseles konvencijas” sistēmai. Tādējādi šajā darbā tā nebūs galvenais izpētes avots.

Kā jau autore norādīja, „Briseles konvencijas sistēma” 1988. gada 16. septembrī ir pārņemta arī EBTA telpā (izņemot Lihtenšteinu). 2007. gada 30. oktobrī starp ES un EBTA trijām dalībvalstīm (Norvēģiju, Islandi un Šveici) tika parakstīta jaunā Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civilajās un komerclietās²⁹ (turpmāk – jaunā Lugano konvencija jeb jaunā LK), kas uzskatāma par paralēlo normatīvo aktu Brisele I Regulai un tajā ietvertajām attīstības tendencēm. Jaunā Lugano konvencija šobrīd ir spēkā visās to parakstījušajās dalībvalstīs, proti, visās ES dalībvalstīs [(ieskaitot Dāniju) no 01.01.2010.], no vienas puses, un Islandē (no 01.05.2011.), Norvēģijā (no 01.01.2010.) un Šveicē (no 01.01.2011.), no otras puses³⁰. Tomēr tuvākajā nākotnē ir paredzēts izdarīt izmaiņas šajā jaunajā Lugano konvencijā, kā arī Regulā 4/2009, lai tās savstarpēji saskaņotu.³¹

Arī HSPK 1992. gadā izteica vēlmi pārņemt klasisko „Briseles konvencijas sistēmu” un 1999.gadā tika arī izstrādāts pirmais Hāgas konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās projekts³² (turpmāk – Hāgas konvencijas projekts vai HK

²⁶ 2003.gada 27.novembra Padomes Regula (EK) Nr.2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr.1347/2000 atcelšanu. OV L 338, 23.12.2003., 1.-29.lpp. (angļu valodā). Īpašais izdevums latviešu valodā, 2004, 19.nodaļa, 6.sējums, 243.-271.lpp.

²⁷ 2008.gada 18.decembra Padomes Regula (EK) Nr.4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. OV L 7, 10.01.2009., 1.-79.lpp.

²⁸ Latīņu val. – materiālās piemērošanas joma.

²⁹ Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, OV L 147, 10.06.2009., 5.-43.lpp.

³⁰ Revidiertes Lugano-Übereinkommen von 2007. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (turpmāk – IPRax). 2011, Heft 4 (Juli/August), S. II.

³¹ Mansel H.-P., Thorn K., Wagner R. Europäisches Kollisionsrecht 2011: Gegenläufige Entwicklungen. IPRax, 2012, Heft 1 (Januar/Februar), S. 10.

³² Calliess G.-P. Value-added Norms, Local Litigation, and Global Enforcement: Why the Brussels-Philosophy failed in The Hague. German Law Journal. 2004, Vol. 05, No 12, p. 1489. Pieejams šeit:

projekts), taču līdz šim tas nav vainagojies ar panākumiem: konvencijas projekts tā arī netapa par konvenciju. Galvenais iemesls bija galvenokārt Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) iebildumi pret projektā ietvertajām jurisdikcijas normām, kā arī ES telpā ieviesto tiesu savstarpējās uzticēšanās filosofiju nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā,³³ ko līdz ar „Briseles konvencijas sistēmas” paraugu pārņēma arī HK projektā. Neskatoties uz to, HSPK darba grupa 2002. un 2003. gadā nolēma no HK projekta atdalīt vienu no svarīgākajiem jautājumiem – līgumus par tiesas izvēli – un izstrādāt atsevišķu un daudz šaurāku dubultās darbības³⁴ konvenciju tieši šiem gadījumiem, ietverot arī tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomu.³⁵ Rezultātā, 2005. gada 30. jūnijā tika parakstīta Konvencija par tiesas izvēles līgumiem (turpmāk – 2005. gada HK).³⁶ Jāpiebilst, ka 2010. gada Eiropas Komisijas Priekšlikumā par Brisele I Regulas pārskatīšanu³⁷ cita starpā ir norādīts uz Brisele I Regulas normu iespējamu saskaņošanu ar 2005. gada HK normām, kā vienu no iemesliem minot ES pievienošanos šai konvencijai. Protams, tas vairāk skar Brisele I Regulas normas par jurisdikciju, ko autore šajā darbā neapskatīs.

Neskatoties uz to, ka darbs pie kopējā HK projekta ir apturēts, tiesībzinātnieku vidū šis dokuments tiek uzskatīts par labu paraugu ES tiesiskajā telpā esošās „Briseles konvencijas sistēmas” uzlabošanai, kā arī par iedvesmas avotu pētījumiem civilprocesuālās sadarbības efektivitātes paaugstināšanai ārpus ES tiesiskās telpas.³⁸

Taču jāatzīmē, ka 2011. gada 5.-7. aprīlī Hāgā notika HSPK Vispārējo lietu un politikas padomes sanāksme, kurā nolēma 2012. gadā izveidot nelielu darba grupu, kas pētītu iespēju atsākt darbu pie tā sauktā „spriedumu projekta” („*judgments project*” – angļu val.), kas ietver sevī arī jau minēto HK projektu.³⁹ Autoresprāt, HSPK būs jābalsta jaunās konvencijas projekta izstrāde uz citu

www.germanlawjournal.com/pdf/Vol05No12/PDF; Sk.: Le projet de la Haye sur les jugements: avancement des travaux depuis la commission speciale sur les affaires générales et la politique de la conférence. Avril 2004. Rapport établi par le Bureau Permanent. Doc.prél., No 24, fév. 2005, <http://www.hcch.net>

³³ Tiesu savstarpējās uzticēšanās princips, uz kuru balstās „Briseles konvencijas sistēma,” ir ES tiesiskās telpas „produkts,” kura filosofija nav pieņemama citām pasaules valstīm, piemēram, ASV. Par to sk.: Callies G.-P., Value-added Norms, Local Litigation, and Global Enforcement: Why the Brussels-Philosophy failed in The Hague. German Law Journal. 2004, Vol. 05, No 12, p. 1496-1498. Pieejams šeit: www.germanlawjournal.com/pdf/Vol05No12/PDF; Nielsen P.A. The Hague Judgments Convention. Nordic Journal of International Law, Vol. 80, 2011, p. 96.

³⁴ Par „dubulto darbību” to dēvē tādēļ, ka konvencija aptver gan jurisdikcijas, gan tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomas.

³⁵ Sk. HSPK mājas lapu: <http://www.hcch.net>

³⁶ 2005. gada 30. jūnija Konvencija par tiesas izvēles līgumiem. 2009/397/EK: Padomes Lēmums (2009. gada 26. februāris) – I Pielikums. OV L 133, 29.05.2009, 1.-13.lpp. The Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. Konvencijas teksts angļu valodā pieejams HSPK mājas lapā: http://www.hcch.net/index_en.php?act. Konvencija nav vēl stājusies spēkā. To parakstījušas: ASV, Meksika un ES.

³⁷ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. COM(2010) 748 galīgā redakcija/2 – 2010/0383 (COD). Pieejams šeit: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>

³⁸ Niboyet M.-L. La globalisation du procès civil international (dans l'espace judiciaire européen et mondial). Referāts, kuru prof. M.-L. Niboyet (M.-L. Niboyet) nolasīja Francijas Kasācijas tiesas rīkotajā konferencē 2005. gada 15. novembrī. Pieejams šeit: http://www.courdecassation.fr/IMG/File/globalisation_procès_civil_international.pdf

³⁹ Mansel H.-P., Thorn K., Wagner R. Europäisches Kollisionsrecht 2011: Gegenläufige Entwicklungen. IPRax, 2012, Heft 1 (Januar/Februar), S. 30; HSPK mājas lapā: www.hch.net.

filosofiju un salīdzinošo pētījumu rezultātā jāatrod vidusceļš starp ES tiesiskās telpas valstu un pārējo pasaules valstu (jo īpaši ASV un Austrālijas) interesēm ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanā un izpildē.

HSPK 2007.gada 23.novembrī pieņēma Konvenciju par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu⁴⁰ (turpmāk – 2007. gada HK) un Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem (turpmāk – 2007. gada Hāgas protokols).⁴¹ Abi minētie starptautiskie līgumi ir iestrādāti Regulā 4/2009, tādējādi ES telpā paredzot duālu pieeju uzturlīdzekļu piedziņai: atkarībā no tā, vai nolēmuma izcelsmes valsts ir pievienojusies 2007. gada Hāgas Protokolam, vai nav (sk., piemēram, minētās Regulas 15.p., 16.p. 2. un 3.d., kā arī 57.p. 5.d.). Jāvērš uzmanība arī uz to, ka 2007.gada Hāgas protokols vēl nav stājies spēkā, taču saskaņā ar Regulas 4/2009 15.pantu tas ir piemērojams visās ES dalībvalstīs (izņemot Dāniju un Apvienoto Karalisti⁴²) sākot ar 2011. gada 18. jūniju (sk. Regulas 17. un 76.p.).⁴³ Līdz ar to autore šajā darbā pievērsīsies arī 2007.gada HK, taču tiktāl, ciktāl tas nepieciešams salīdzināšanai ar Regulu 4/2009 nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā.

Kā redzams, „Briseles konvencijas sistēma“ turpina attīstīties ES tiesiskās telpas ietvaros, kā arī ārpus tās. Tas nozīmē, ka šobrīd ir aktuāli pētīt šo sistēmu ne tik daudz tās statikā jeb miera stāvoklī, cik dinamikā jeb attīstības un kustības stāvoklī. Interesanta parādība vērojama pašā ES tiesiskajā telpā, kurā jaunākās tendences liecina pat par pakāpenisku atteikšanos no „Briseles konvencijas sistēmas“ [sk. „Hāgas programmu brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā”⁴⁴ un „Daudz gadu programmu 2010.-2014.gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma)⁴⁵], tādējādi cenšoties nojaukt jelkādus šķēršļus brīvai tiesu nolēmumu kustībai ES. 2010. gadā Eiropas Komisija publicēja priekšlikumu „Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un

⁴⁰ 2007.gada 23.novembra HK par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu ES parakstīja 2011.gada 6.aprīlī un ratificēja 2011.gada 9.jūnijā. Tā attiecas uz visām ES dalībvalstīm (izņemot Dāniju). Konvenciju parakstījušas arī šādas valstis: Albānija, Bosnija-Hercegovina, ASV, Ukraina, Burkinafaso. Konvencija vēl nav stājusies spēkā. Sk. HSPK mājas lapu: www.hcch.net.

⁴¹ Convention du 23 novembre 2007 sur le recouvrement international des aliments destinés aux enfants et à d'autres membres de la famille. Protocole du 23 novembre 2007 sur la loi applicable aux obligations alimentaires. Pieejams HSPK mājas lapā: www.hcch.net.

⁴² Sk. Council Decision of 30 November 2009 on the conclusion by the European Community of the Hague Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations. OJ L 331, 16.12.2009., p. 17-18. (para. 11).

⁴³ Dānija vispār nepiedalās Regulā 4/2009 (sk. Regulas preambulas 48.apsvērums). Savukārt ar AK situācija ir savādāka: AK gan sākotnēji paziņoja, ka nepiedalīsies Regulas 4/2009 pieņemšanā (sk. Regulas preambulas 47.apsvērums), taču 2009.gada 15.janvārī tā Komisijai paziņoja par nodomu piedalīties Regulā 4/2009. Sk.: Komisijas lēmums (2009.gada 8.jūnijs) par Apvienotās Karalistes nodomu pieņemt Padomes Regulu (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. OV L 149, 12.06.2009., 73. lpp. Šī Regula AK stājās spēkā 2009.gada 1.jūlijā, taču piemērojama no 2011.gada 18.jūnija.

⁴⁴ Hāgas programma brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā. OV C 53, 3.3.2005., 1.-14.lpp.

⁴⁵ 2009.gada 25.novembra Daudz gadu programma 2010.-2014. gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma) (2010/C 285 E/02). OV C 285 E, 21.10.2010., 12.-35. lpp.

komercietās,”⁴⁶ kurā Komisija pauž viedokli, ka Brisele I Regula kopumā darbojas veiksmīgi, taču ir konstatētas četras galvenās nepilnības, kas būtu jānovērš. Viena no tām ir spriedumu atzīšana un izpildes atļauja (*exequatur*), kas joprojām kavē spriedumu brīvu apriti, radot nevajadzīgas izmaksas un nevajadzīgu laika patēriņu iesaistītajām pusēm. Lai šo nepilnību novērstu, Komisija piedāvā atcelt eksekvatūras procedūru, izņemot spriedumiem divās lietu kategorijās: lietās par goda un cieņas aizskaršanas prasībām un lietās, kurās iesniegtas kolektīvās prasības par kompensācijām. 2012. gada 26. un 27. janvārī Kopenhāgenā šajā sakarā notika neformāla ES Tieslietu un iekšlietu ministru padomes sanāksme, lai cita starpā diskutētu arī par Brisele I Regulas pārskatīšanas jautājumiem.⁴⁷

Kas tad ir šīs jaunākās eksperimentālās tendences? Tās ir: 1) Eiropas izpildes rīkojums; 2) Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra un 3) Eiropas maza apmēra prasību procedūra; 4) daļēji arī ES dalībvalstu tiesu nolēmumi uzturlīdzekļu piedziņas lietās (Regulas 4/2009 IV nodaļa 1.sadaļa). Līdz ar to arī šie jaunie tiesību institūti ir jāpēta šī darba ietvaros.

Vienlaicīgi jāatzīmē, ka ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes problemātikas izpēti autori interesējusi jau kopš 1999.gada, kad Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē tika aizstāvēts diplomdarbs „Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes tiesiskais pamats un procesuālie aspekti.“ Arī savu 2004.gadā Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Starptautisko attiecību institūtā aizstāvēto maģistra darbu autore veltīja tematam „Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšana un izpilde civilajās un komercietās Eiropas Savienībā.“ Līdz ar to promocijas darbs uzskatāms par loģisku turpinājumu autores vairāk kā desmit gadu garumā veiktajiem pētījumiem un ietver padziļinātu ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes teorētisko un metodoloģisko jautājumu analīzi. Autore šajā sakarā vēlas norādīt, ka promocijas darbā akcents nav likts uz ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes tīri procesuālajiem jautājumiem, taču tie ir apskatīti tiktāl, ciktāl tas nepieciešams jēdzienu teorētiskās izpētes un metodoloģijas jautājumu izpratnei. Šāda autores pieeja balstās uz to, ka procesuālie jautājumi nevar tikt pareizi risināti, kamēr nav pietiekamas izpratnes par atzīšanas un eksekvatūras jēdzieniem, kā arī par atzīšanas un eksekvatūras metodoloģijas jautājumiem. Darbā nav aplūkots arī tiesu starptautiskās jurisdikcijas jautājums kā viens no nolēmumu neatzīšanas pamatiem. Tas tādēļ, ka klasiskajā „Briseles konvencijas sistēmā” šāds neatzīšanas pamats nav paredzēts. Tiesu starptautiskās jurisdikcijas jautājumi līdz ar to ir nodalāmi; tie var būt atsevišķa zinātniskā pētījuma priekšmets.

⁴⁶ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. COM(2010) 748 galīgā redakcija/2 – 2010/0383 (COD). Pieejams šeit: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>

⁴⁷ Informāciju par to sk. šeit: Diskutē par spriedumu atzīšanu un izpildi. Jurista Vārds, 2012. 31.janvāris, nr. 5.

2.Pētījuma mērķi un uzdevumi: Promocijas darbā autore ir izvirzījusi vairākus pētījuma mērķus:

Pirmkārt, izpētīt ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) teorētiskos jautājumus. Viens no galvenajiem šī mērķa uzdevumiem ir analizēt šobrīd tiesību zinātnē sniegtos ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) skaidrojumus un vajadzības gadījumā izstrādāt jaunākas un aktuālākas šo jēdzienu definīcijas.

Nākamais uzdevums ir sniegt juridisko analīzi autores piedāvātajai ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas definīcijai, proti, aplūkojot un izpētot visus tajā esošos elementus, piemēram, kādā veidā ārvalsts tiesas nolēmumam atzinējvalstī tiek atļauta darbība. Uz šo jautājumu atbildi sniedz ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas teorijas. Taču autores uzdevums ir ne tikai dziļāk izpētīt jau pastāvošās atzīšanas teorijas un tās klasificēt, bet arī izkristalizēt jaunākās un modernākās no tām, tajā skaitā arī tādas, kuras būtu iespējamas nākotnē.

Jāatzīst, ka atzīšanas teoriju izpētē liela nozīme ir arī starptautiskajās privāttiesībās (turpmāk – SPT) esošajām kvalifikācijas teorijām, kuru analīze arī ietilpst šī darba izpētes objektā.

Otrkārt, autores mērķis ir izpētīt arī ES un HSPK dokumentos pārstāvētās atzīšanas un eksekvatūras teorijas.

Treškārt, darba mērķis ir padziļināti aplūkot ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) metodes. Proti, ar kādu metožu palīdzību atzinējvalsts piešķir noteiktu darbību ārvalsts tiesas nolēmumam savas valsts teritorijā. Autore šīs metodes iedala divos galvenajos vēstures gaitā izveidotajos metodoloģiskajos blokos:

- 1) ārvalstu tiesu nolēmumu kontroles pēc būtības atavismos; un
- 2) publiskās kārtības (*ordre public* – franču val.; *public policy* – angļu val.) kontroles metodē un tās paveidos jeb speciālajās apakšmetodēs.

Minētā mērķa sasniegšanai autores uzdevumos ietilpst:

- ārvalstu tiesu nolēmumu pārskatīšanas pēc būtības (*révision au fond* – franču val.⁴⁸) metodes atavismu apzināšana un to izpēte. Tajā skaitā aplūkojot arī šo atsevišķo līdz šim saglabājušos metožu modernizācijas iespējamus virzienus ES un HSPK dokumentos, kā arī to ietekmi uz Latvijas nacionālā civilprocesa regulējuma tālāko attīstību;

- *ordre public* kontroles metodes un tās atsevišķo paveidu apzināšana. Turklāt, vispirms ir jāizpēta *ordre public* un *ordre public* izņēmuma jēdzienu saturs starptautiskajās privāttiesībās un to atšķirības starptautiskajā civilprocesā. Tālāk atsevišķi ir jāpievēršas materiālā un procesuālā *ordre public* izņēmumu jēdzienu izpratnei.

⁴⁸ Franču valodā esošais termins „*révision au fond*” ir starptautiski lietots termins un sastopams gandrīz visās autores līdz šim lasītajās starptautiskā civilprocesa monogrāfijās un zinātniskajos rakstos dažādās valodās.

Ļoti svarīgi ir analizēt no *ordre public* metodes laika gaitā atdalījušās speciālās kontroles metodes, piemēram, atbildētāja informēšanas fakta kontroli un nolēmumu nesavienojamības kontroli. Tāpat ir jānoskaidro šo metožu saglabāšanas svarīgums un iespējamība ES jaunākajās regulās, kas veltītas Eiropas izpildes procedūrām.

Ceturtkārt, tā visa rezultātā autore izvirzījusi par sava darba mērķi līdzās teorētiskajām atziņām (fundamentālā pētījuma uzdevums⁴⁹) izstrādāt un piedāvāt arī attiecīgus uzlabojumus ES dokumentos, kā arī Latvijas nacionālajā starptautisko privāttiesību un starptautiskā civilprocesa regulējumā (lietišķā pētījuma uzdevums⁵⁰).

Kā redzams, šī darba kopējais uzdevums ir apvienot fundamentālo un lietišķo pētījumu elementus ar mērķi izpētīt ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teorētiskos un metodoloģiskos jautājumus, vienlaicīgi sniedzot arī praktiskus priekšlikumus tiesiskās situācijas uzlabošanā un aktualizēšanā.

3.Pētījuma novitātes teorētiskajā un praktiskajā aspektā: Promocijas darbs sniedz ieguldījumu Latvijas starptautiskā civilprocesa disciplīnas **teorētiskajā** attīstībā, proti, piedāvājot ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras jēdzienu padziļinātu teorētisko analīzi, kā arī autore izstrādātās ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras „jumta“ definīcijas.

Autore sniedz ieguldījumu arī ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) teoriju izpētē un klasifikācijā, kā arī padziļināti analizē tās saistībā ar ES regulās ietvertajām jaunākajām attīstības tendencēm. Proti, autore nebūt nepiekrīt visiem ES jaunākajiem centieniem un aktivitātēm šajā jomā.

Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas jēdziena un teoriju izpēte turpmākajos gados būs izmantojama un spēs sniegt arī teorētisko ieguldījumu Latvijas starptautisko privāttiesību zinātnē kopumā. Tas tādēļ, ka SPT jaunākās tendences liecina par juridisko situāciju savstarpējās atzīšanas principa (metodes) aizvien plašāku ieviešanu līdzās normu kolīziju metodei (piemēram, personu vārda un uzvārda jomā; laulības noslēgšanas un šķiršanas faktu atzīšanā⁵¹). Taču, kā jau jebkura jauna metode, arī savstarpējās atzīšanas metode nav vēl īsti izpētīta un prasa intensīvu starptautisko privāttiesību zinātnieku darbu šajā jomā.

Vienlaicīgi jāatzīmē, ka tieši starptautiskā civilprocesa disciplīna var sniegt SPT zinātnei palīdzību šīs metodes tālākajā attīstībā. Tas nozīmē, ka autore darbā analizētie jautājumi būs arī

⁴⁹ Fundamentālais pētījums ir tāds pētījums, kas palīdz izprast kādas sistēmas pamatus, galvenās kategorijas. Visos laikos par svarīgākajiem uzskatīti tieši fundamentālie pētījumi. Sk.: Torgāns K. Juridiskā pētījuma rakstīšana. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, 16.-17.lpp.

⁵⁰ Lietišķais pētījums ir vairāk orientēts uz konkrētajā brīdī aktuālo vai pat „degošo“ uzdevumu atrisināšanu. Turpat, 17.lpp.

⁵¹ Par šo tendenci tuvākajā nākotnē ES tiesiskajā telpā liecina Eiropas Komisijas Zaļā grāmata „Mazāk administratīvo formalitāšu pilsoņiem: publisko dokumentu brīvas aprites un civilstāvokļa aktu atzīšanas veicināšana.“ COM(2010) 747 galīgā redakcija. Briselē, 14.12.2010. Pieejams šeit: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>

turpmāk izmantojami SPT nacionālā regulējuma izstrādes teorētiskajam pamatojumam juridisko situāciju savstarpējās atzīšanas metodes ieviešanā Latvijā.

Kā nākamā šī pētījuma novitāte teorētiskajā aspektā jāmin ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes (eksekvatūras) metodoloģiskie aspekti. Darbs sniedz ieguldījumu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras metožu teorētiskajā izpētē un klasifikācijā. Autore par pamatu šo metožu klasifikācijā izmanto divas lielākās vēsturisko metožu grupas:

- 1) ārvalstu tiesu nolēmumu pārskatīšanas pēc būtības atavismus, un
- 2) ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras rezultātu kontroli atzinējvalsts publiskās kārtības (*ordre public*) kontekstā.

Pirmajā grupā autore sniedz teorētisku pamatojumu un attīstības tendenču virzienu ārvalsts tiesneša piemēroto SPT normu kontroles metodei. Jāpiebilst, ka BK un LK 27.panta ceturtajā daļā vēl bija saglabāta šī atzīšanas metode, taču Brisele I Regulā (un jaunajā Lugano konvencijā), Regulā 4/2009 un HK projektā tā jau ir atcelta. Nemaz jau nerunājot par jaunajām Eiropas izpildes procedūrām. Taču tajā pašā laikā Latvijas CPL 637.panta otrās daļas 7.punktā šī metode joprojām ir iekļauta.

Izstrādājot jauno Latvijas SPT nacionālo regulējumu, būtu jāņem vērā kopsakarība starp SPT normās esošo transmisijas-remisijas (tālāknorādes un atpakaļnorādes) doktrīnu⁵² un ārvalsts tiesneša piemēroto SPT normu kontroli nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā. Tāpat ar minēto metodi ir saistīts jautājums par piemērojamo ārvalsts tiesību apjomu, proti, vai kolīziju normā esošā norāde uz piemērojamām ārvalsts tiesībām ietver sevī tikai ārvalsts materiālās (procesuālās) tiesību normas, vai arī kolīziju normas. Pirmajā gadījumā transmisijas-remisijas doktrīna zaudē savu aktualitāti un attiecīgi ārvalsts tiesneša piemēroto SPT normu kontroles metode būtu atstājama vēsturei. Taču, ja ar ārvalsts likumu saprot arī ārvalstu kolīziju normas, tad situācija būs pretēja. Kā redzams, ārvalsts tiesneša piemēroto SPT normu kontroles metodes teorētiskā analīze sniedz ieguldījumu arī SPT disciplīnā kā tādā, konkrēti, transmisijas-remisijas doktrīnas pārvērtēšanā un ārvalsts likuma apjoma konkretizēšanā.⁵³

Runājot par metodoloģisko kopumu, kas atvasināts no publiskās kārtības (*ordre public*) kontroles metodes, darbā plaši analizēta *ordre public* jēdziena izpratne un tās salīdzinājums Vācijas un Francijas starptautiskā civilprocesa zinātnē, kā arī Vispārējo tiesību sistēmā. Vienlaicīgi autore

⁵² SPT ar **transmisiju** (tālāknorādi jeb otrās pakāpes norādi) saprot situāciju, kad kolīziju normā norādītā ārvalsts likuma tūlītēja piemērošana nav iespējama, jo ārvalsts likumā esošās kolīziju normas tālāk norāda uz vēl kādas citas ārvalsts tiesību piemērošanu. Savukārt ar **remisiju** (atpakaļnorādi jeb pirmās pakāpes norādi) saprot situāciju, kad kolīziju normā norādītā ārvalsts likuma tūlītēja piemērošana nav iespējama, jo ārvalsts likumā esošās kolīziju normas norāda atpakaļ un tiesas valsts tiesību piemērošanu. Sk., piem., Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5. Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 161. Atpakaļnorāde ir reglamentēta arī Latvijas Civillikuma Ievadā (23.p.).

⁵³ Jautājums par ārvalsts likuma piemērošanu bija iekļauts arī 2008.gada 1.oktobra Eiropas Civiltiesību dienas semināra darba kārtībā kā viens no tobrīd konceptuāli neskaidrajiem SPTL projekta jautājumiem. Autorei bija tas gods pašai piedalīties šajā seminārā.

darba izstrādes gaitā ir atklājusi un izgaismojusi Vācijas tiesu praksē pieļautās kļūdas saistībā ar *ordre public* jēdziena satura noskaidrošanu. Latvijā šādas kļūdas būtu vēlams ņemt vērā un no tām izvairīties.

Saistībā ar *ordre public* kontroles metodi autore atsevišķi nodala materiālā un procesuālā *ordre public* izņēmumu. Attiecīgi no procesuālā *ordre public* izņēmuma kontroles ir atdalījušās un turpina patstāvīgi attīstīties tādas atzīšanas metodes kā: a) atbildētāja informēšanas fakta kontrole un b) nolēmumu nesavienojamības kontrole. Arī abas pēdējās speciālās metodes darbā ir pētītas. Līdz šim Latvijas tiesību zinātnē šādi fundamentālās jurisprudences pētījumi SPT un starptautiskajā civilprocesā nav veikti. Tādēļ darbs ir ne tikai aktuāls, bet arī līdz šim vienīgais promocijas darbs Latvijā, kurā analizēta un pētīta iepriekš minēto jautājumu teorētiskā bāze, nostādnes un to tālākās attīstības tendences.

Darbā, rodot atbildi uz jautājumu par to, kas pēc sava iekšējā satura ir ārvalsts tiesas nolēmums, autore sniedz pienesumu arī tiesību teorijas disciplīnai. Proti, izpētes rezultātā autore noskaidrojusi, ka ārvalsts tiesas nolēmums ir individuāla, konkrēta un kategoriska tiesību norma, kas ietērpta nolēmuma procesuālajā formā. Līdz ar to līdzās izpratnei par abstraktām un hipotētiskām tiesību normām, Latvijas tiesību teorijā tiek mēģināts ieviest arī individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu koncepciju.

Ja pievēršas **pētījuma praktiskajai nozīmei**, tad jau ievadā ir jāatzīmē šādi svarīgākie pienesumi Latvijas starptautiskā civilprocesa normatīvā regulējuma uzlabošanai:

1) Veicot ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras jēdzienu teorētisko izpēti, tās rezultātā izkristalizējas arī jēdzienu „atzīšana“ un „izpilde” nekonsekventa lietošana CPL F daļā. Līdz ar to promocijas darbs sniedz ierosinājumus CPL terminoloģijas konkretizēšanai šajā jautājumā.

2) Izstrādājot ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas „jumta“ definīciju, autore tās rezultātā piedāvā arī noteiktu metodoloģiju likumdevējam gadījumos, kad jāizstrādā ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas normas.

3) Pētot ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas teorijas, to praktiskā pielietošana ir iespējama CPL F daļas normu izstrādē, proti, konkretizējot normās iekļauto vēlamo atzīšanas rezultātu – izplatīt ārvalsts tiesas nolēmuma darbību⁵⁴ Latvijā vai to asimilēt⁵⁵.

Asimilācijas teorijas izmantošanas iespējas ir diezgan ierobežotas, taču atsevišķās lietu kategorijās tās būtu izmantojamas (piemēram, adopcijas lietās). Šīs nostādnes varētu tikt izmantotas

⁵⁴ Ārvalsts tiesas nolēmuma darbības izplatīšana tā atzinājvalstī nozīmē piešķirt tam tādas tiesiskās sekas, kādas šim nolēmumam ir tā izcelsmes valstī.

⁵⁵ Ārvalsts tiesas nolēmuma darbības asimilēšana tā atzinājvalstī nozīmē piešķirt tam tādas tiesiskās sekas, kādas šim nolēmumam ir tā atzinējvalstī.

Latvijas jaunā SPT nacionālā regulējuma⁵⁶ izstrādē jautājumā par juridisko situāciju savstarpējās atzīšanas principa ieviešanu.

4) Darbā, atklājot un analizējot vienu no visjaunākajām nolēmumu atzīšanas teorijām – absolūtās darbības izplatīšanas teoriju – kas šobrīd jau iekļauta Eiropas izpildes procedūrās, autore izgaismo šīs teorijas filosofiskā pamata seklumu un tuvredzību. Tādējādi autore secina, ka šāda atzīšanas teorija praksē sevi diez vai attaisnos. Ir jāmeklē vidusceļš, operējot ar darba II. daļā analizētajām atzīšanas metodēm, jo kaut nelielai horizontālajai kontrolei tomēr ir jābūt.

5) Atzīšanas un eksekvatūras (jeb izpildes atļaujas) teoriju analīzes rezultātā rodas lielāka skaidrība, kādai būtu jāizskatās Latvijas tiesneša lēmuma nolemjošajai daļai ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas gadījumā un kādai – eksekvatūras gadījumā. Abās situācijās ir vērojamas atšķirības.

To vērā ņemšana nepieciešama arī CPL 539.panta pirmās daļas 6.punkta redakcijas precizēšanai, nosakot, ka izpildāmi ir nevis „ārvalstu tiesu vai kompetento iestāžu nolēmumi,“ bet gan „Latvijas tiesu lēmumi par izpildāmības piešķiršanu ārvalstu tiesu vai kompetento iestāžu nolēmumiem Latvijas Republikas teritorijā.“ Tas tādēļ, ka ārvalsts tiesas nolēmumam izpildāmību Latvijas Republikas (turpmāk – LR) teritorijā piešķir Latvijas tiesa ar savu lēmumu un piespiedu izpildei tiek nodots tieši Latvijas tiesneša lēmums par izpildāmības piešķiršanu ārvalsts tiesas nolēmumam Latvijā. Izpildāmība ir nolēmuma īpašība, kuru nevar atzīt (par to sīkāk sk. šajā promocijas darbā).

6) Atzīšanas jēdziena izpētes rezultātā autore ir atklājusi būtisku trūkumu CPL F daļā, proti, tajā nav nacionālo teritoriālās piekritības normu situācijām, kurās ārvalsts tiesas nolēmums iesniedzams tikai un vienīgi atzīšanai (bet ne izpildei). Pašreizējā CPL 638.panta pirmā daļa nav piemērota šiem gadījumiem. Piemēram, ja lietas izskatīšanas gaitā Latvijas tiesai ir svarīgi izlemt jautājumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu (lai to vēlāk izmantotu kā pierādījumu civillietā), tad jājautā, kurā tiesā šis ārvalsts tiesas nolēmums iesniedzams atzīšanai? Tādi teritoriālās piekritības pamati kā: 1) „pēc nolēmuma izpildīšanas vietas,“ vai 2) „pēc atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas“ nav piemēroti gadījumos, kuros persona prasa tikai atzīt ārvalsts tiesas nolēmumu.

4.Izpētes metodes: Darbā autore izmanto analītisko, salīdzinošo un vēsturisko izpētes metodi. Taču vienlaicīgi tiek izmantota arī juridiskās prognozēšanas metode un loģikas zinātnē plaši atzītās indukcijas un dedukcijas metodes. Darbā tiek pielietota arī **lingvistiskā metode**, cenšoties noskaidrot latviešu valodā izdotajos ES sekundārajos normatīvajos tiesību aktos ietverto jēdzienu

⁵⁶ Ja Latvijas likumdevējs tomēr nākotnē atgriezīsies pie SPTL izstrādes idejas.

patieso juridisko dabu. Tas ir, autore ar angļu, franču un vācu valodas palīdzību noskaidro attiecīgā juridiskā termina iespējamo funkcionālo tulkojumu latviešu valodā.

SPT un līdz ar to arī starptautiskajā civilprocesā **analītiskā izpētes metode** ir neatņemama izzināšanas sastāvdaļa. To pašu jāsaka par **salīdzinošo metodi**, bez kuras vispār nevar iedomāties ne SPT, nedz arī starptautiskā civilprocesa normu sekmīgu izstrādi, interpretāciju un piemērošanu. Salīdzinošā metode plaši tiek pielietota arī starptautisko līgumu un arī ES regulu izstrādē. Tādēļ autores darbā tā tiks izmantota ļoti plaši.

Arī **vēsturiskās izpētes metodei** ir sava vieta šajā autores darbā. Tas izskaidrojams ar „Briseles konvencijas sistēmas” aizsākumiem un tālāku attīstību. Nenoliedzami, lai šo sistēmu varētu aptvert tās kopumā, ir nepieciešams spriest un pētīt kategorijās „no kurienes šī sistēma nāk un kurp tā iet.” Uz jautājumu „no kurienes tā nāk” var atbildēt ar vēsturiskās metodes palīdzību. Savukārt uz jautājumu „kurp tā iet” var *a priori* atbildēt ar **juridiskās prognozēšanas metodes** palīdzību. Pēdējā ietver jurista spriešanas spēju gadījumā, kurā ir zināma tiesiskā situācija tagadnē, taču ir jāsniedz savas prognozes par iespējamo tiesiskās situācijas attīstības gaitu tuvākajā nākotnē. Jāatzīst, ka šīs metodes pielietošana ir sarežģīta tieši tajā aspektā, ka jāsniedz iespējams skatījums procesa attīstībai nākotnes kategorijās. Lai to izdarītu, talkā tiek ņemta arī salīdzinošā un analītiskā metode, kā arī indukcijas un dedukcijas pielietošana.

Runājot par salīdzinošo metodi, ir jāatzīmē, ka jēdziens „salīdzinošā metode” pats par sevi neko daudz neizsaka, jo tas ir pārāk vispārējs. Salīdzināmo tiesību vispārējā daļā ir izstrādāta un tālāk attīstīta virkne salīdzinošo metožu veidu. Tādēļ, autoresprāt, promocijas darbā korekti ir norādīt, kuru konkrēti salīdzinošo metodi autore darbā izmanto, kā arī to, kādā salīdzinošajā līmenī tas tiek darīts.

Vispirms jāsāk ar to, ka autore darbā veic salīdzinošo pētījumu tikai un vienīgi mikrolīmenī (pretstatā makrolīmenim).⁵⁷

Kā salīdzinošās metodes darbā izmantotas ne tikai aprakstošā, bet galvenokārt funkcionālā salīdzināšana. Tā ļauj analizēt dažādu valstu tiesību normas nevis formāli, bet gan tā, lai būtu iespējams redzēt šo tiesību normu patieso dabu. Tikai **funkcionālās salīdzināšanas metode**⁵⁸ un tās apakšmetode – faktu analīzes metode – ļauj nonākt pie juristus un tiesību pētniekus visvairāk interesējošā rezultāta – kā uzlabot savas valsts tiesību sistēmu, pārņemot tajā kādu ārvalsts tiesību

⁵⁷ Salīdzinošo tiesību teorijā ar salīdzināšanu mikrolīmenī saprot salīdzināmā pētījuma veikšanu starp diviem vai vairākiem atsevišķiem tiesību institūtiem vai starp vienas juridiskās problēmas vairākiem risinājuma veidiem. Makrolīmeņa salīdzināmā pētījuma objekts ir tiesību sistēmu globāla izpēte ar mērķi tās klasificēt un pretstatīt vienu otrai. Sk.: Jaluzot B. Methodologie du droit comparé: bilan et prospective. Revue internationale de droit comparé, n° 1, 2005, p. 46.

⁵⁸ Funkcionālās salīdzinošās metodes aizsācējs bija ievērojamais vācu privāto un salīdzināmo privāto tiesību zinātnieks Ernests Rābels (*Ernst Rabel*). Sk.: Jaluzot B. Methodologie du droit comparé: bilan et prospective. Revue internationale de droit comparé, n° 1, 2005, p. 40.

institūtu.⁵⁹ Turpretī vienkārša aprakstošā salīdzināšana un tās rezultātā veikta ārvalsts tiesību institūta akla pārņemšana, autoresprāt, nav pieļaujama kā zinātniskā darba metode. Šī iemesla dēļ vācu un franču tiesību salīdzinošajā analizē autore izmanto tekstus oriģinālvalodās (vācu un franču valodās), jo tikai tā var patiesi piekļūt reālajai situācijai attiecīgajā tiesību sistēmā.

Darbā izmantota arī **statistiskās analīzes metode**, analizējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) statistiku par Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas⁶⁰ (turpmāk – ECTK) 6.panta pirmās daļas pārkāpumiem ES dalībvalstīs un to samazināšanās vai pieauguma tendencēm. Statistiskās analīzes rezultātus autore darbā izmanto kā papildargumentu ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas absolūtās darbības izplatības teorijas kritikai.

5. Literatūras un tiesību avotu apskats: Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes teorētiskie jautājumi Eiropā ir maz pētīti. Piemēram, autore darbā konstatē un pamato to, ka līdz šim nav sniegta skaidra un visaptveroša ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas definīcija.

Vēl lielāks literatūras trūkums vērojams jautājumā par nolēmumu atzīšanas teorijām. Juridiskajā literatūrā tās galvenokārt ir tikai pieminētas, bet ne analizētas. Raugoties no šī viedokļa, autores uzdevums zinātniskās literatūras apzināšanā un ieguvē bijis daudz grūtāks un laikietilpīgāks, nekā, iespējams, citu juridisko pētījumu autoriem, kuri aplūkojuši tiesību zinātnē jau daudz plašāk analizētus jautājumus.

Autore zinātnisko literatūru apzinājusi vairākās Eiropas bibliotēkās: Eiropas Savienības tiesas bibliotēkā Luksemburgā (2005.gads), ECT bibliotēkā Strasburgā (Francija), Eiropas Tiesību akadēmijas bibliotēkā Trīrē (Vācija). Autore pati iegādājusies virkni monogrāfiju un zinātnisko rakstu krājumu. Savukārt Latvijas Universitātes sociālo zinātņu bibliotēkā (Rīgā, Raiņa bulv. 19) par pētāmo tematu pieejamas ne vairāk kā 3 līdz 5 grāmatas, no kurām tikai viena būtu uzskatāma par zinātnisko darbu [Pontier J.A., Burg E. *EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters [according to the case law of the European Court of Justice]*. The Hague: T.M.C. Asser Press. 2004]. Promocijas sarbā autore izmanto salīdzinoši maz interneta avotu, priekšroku dodot pētnieciskajam darbam bibliotēkās.

Darbā izmantoti galvenokārt vācu un franču tiesību zinātnieku darbi, kas uzskatāmi par līdz šim lielāko pienesumu Eiropas starptautiskā civilprocesa zinātnei. Kā ievērojamākos un atzinību izpelnījušos tiesībzinātniekus var minēt šādus vācu autorus: *J.Kropholleru (J.Kropholler)*, *H.Šaku (H.Schack)*, *T.Raušeru (T.Rauscher)*, *R.Gaimeru (R.Geimer)*, *J.Bazedovu (J.Basedow)*, *B.Hesu (B.Hess)*, *K.Koleru (Ch.Kohler)*, *A.Stadleri (A.Stadler)*, *A.Steinu (A.Stein)*, *P.Šloseru (P.Schlosser)*;

⁵⁹ Jaluzot B., *Ibid.*, p. 47.

⁶⁰ 1950. gada 4. novembra Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūnijs, nr. 143/144 [Latvijā spēkā no 1997.gada 27.jūnija]. ECTK pievienojušās 47 valstis.

šādus franču autorus: *E.Godemē-Talonu (H.Gaudemet-Tallon)*, *B.Ansēlu (B.Ancel)*, *H.Muir Vatu (H.Muir Watt)*, *P.Goto (P.Gothot)*, *D.Olo (D.Holleaux)*, *P.Majēru (P.Mayer)*, *M.-L. Nibojē (M.-L. Niboyet)*, *Dž.A.L.Drozu (G.A.L.Droz)*, *P.Ženāru (P.Jenard)*, kā arī šādus jaunos vācu un franču pētniekus: *U.Bekeru (U.Becker)*, *E.Perozu (H.Péroz)*, *L.D'Avū (L.D'Avout)*.

Piemēram, *Dž.A.L.Droza (G.A.L.Droz)*, *P.Ženāra (P.Jenard)*, *P.Šlosera (P.Schlosser)* atziņas ir ņemtas vērā un citētas arī Eiropas Savienības tiesas spriedumos un ģenerālvokātu slēdzienos.⁶¹

Darbā autore vēlējas izmantot tieši vācu un franču doktrīnu, jo „Briseles konvencijas sistēmu“ nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā ir ļoti ietekmējušas tieši vācu un franču starptautiskā civilprocesa doktrīnas. Turklāt franču tiesībzinātnieku atziņas Latvijā ir ļoti maz apzinātas (varētu pat teikt, ka tās vispār nav ņemtas vērā), lai gan tieši franču pētnieki ir devuši un turpina dot lielu ieguldījumu BK, Brisele I Regulas un šobrīd arī jauno Eiropas izpildes procedūru izpētē. Vispārējo tiesību (*Common Law*) sistēmas autoru pētījumi šajā darbā izmantoti mazāk, t.i., tikai tiktāl, ciktāl tas nepieciešams „Briseles Konvencijas sistēmas” izpratnei.

Otrs iemesls šādai izvēlei ir klasiskā romāņu-ģermāņu tiesību skola, kuras romāņu atzaru vispilgtāk pārstāv franču SPT skola, savukārt ģermaņu atzaru - vācu SPT skola. Izpētot šo divu pilgtāko romāņu-ģermāņu tiesību sistēmas pārstāvju pieejas, autoresprāt, neradīsies arī grūtības izprast „Briseles konvencijas sistēmā” esošo normatīvo tiesību aktu darbību un piemērošanu citās ES dalībvalstīs. Savukārt, izzinot „Briseles konvencijas sistēmas” teorētiskos pamatus, var labāk saprast un analizēt jaunās Eiropas izpildes procedūras un ar tām saistītās problēmas.

Pievēršoties pārējo tiesību avotu apskatam, jāatzīmē Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas (turpmāk – EST) un ECT judikatūras izmantošana un analīze. Tieši EST spriedumos ir atrodamas Briseles konvencijas un līdz ar to arī Brisele I Regulas interpretācijas vadlīnijas. Vienlaicīgi šī judikatūra sevī slēpj arī zinātniskas atziņas vai vismaz to aizmetņus.

Savukārt ECT spriedums lietā *Pellegrini pret Itāliju* ir līdz šim vienīgais, taču vienlaicīgi arī nozīmīgākais spriedums jautājumā par ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes procesa lomu atbildētāja tiesību uz taisnīgu tiesu horizontālajā kontrolē. Autore 2012.gada 19.martā ECT ir iepazīsinusies⁶² arī ar vēl neziskatītās lietas *Avotiņš pret Latviju*⁶³ materiāliem.

Autore apskatījusi LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006.gada 14.jūnija lēmumu lietā Nr. SKC-494, kas ir viens no nedaudzajiem publicētajiem Latvijas tiesu prakses

⁶¹ Sk., piemēram : Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas ģenerālvokāta Z.Albera (*S.Alber*) 1999.gada 22.jūnija secinājumi lietā: C-38/98 *Renault v. Maxicar*, ECR [1999], p. I-02977, paras. 21, 59; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas ģenerālvokāta A.M. La Pergolas (*A.M.La Pergola*) 1998.gada 28.maija secinājumi lietā: C-267/97 *Coursier v. Fortis Bank*, ECR [1998], p. I-02545, paras. 6, 11, 12, 14, 15; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas ģenerālvokāta M. Darmona (*M.Darmon*) 1987.gada 9.jūlija secinājumi lietā: C-145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1986], p. 00654, paras. 12, 17, 21, 34, u.c.

⁶² 2012.gada 13.martā autore saņēma oficiālu ECT Trešās Sekcijas sekretāra S.Kesadas (*S.Quesada*) atļauju iepazīties ar lietas Nr. 17502/07 *Avotiņš pret Latviju* materiāliem zinātniskās izpētes nolūkos.

⁶³ ECT izskatīšanā esošā lieta *Avotiņš v. Latvia and Cyprus*, Nr. 17502/07 (2010.gada marta lēmums par lietas pieņemšanu izskatīšanai pieejams ECT *Hudoc* datu bāzē).

materiāliem šajā jomā.⁶⁴ Vienlaicīgi autores uzmanību piesaistījis arī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011.gada 13.jūnija lēmums lietā Nr. C30610811 par Anglijas Augstās Karalienes tiesas departamenta Komerctiesas tiesneša pieņemtā iesaldēšanas lēmuma (*freezing order; Mareva injunction*) atzīšanu un izpildi Latvijā. Minētais lēmums (konkrēti – tā izpilde) Latvijas juristu aprindās nesēn izraisīja virkni diskusiju un neskaidrību.⁶⁵

Līdzās tiesību zinātnieku darbiem un tiesu judikatūrai darbā izmantoti arī BK skaidrojošie ziņojumi, Brisele I Regulas zinātniskie komentāri, kā arī HK projekta komentāri. Tāpat ir izmantots 2008.gadā publiskotais salīdzinošais pētījums par Brisele I Regulas piemērošanu ES dalībvalstīs (saukts par „Heidelbergas ziņojumu”).⁶⁶ Ir izmantoti arī Latvijas un citu valstu normatīvie tiesību akti un to komentāri, kā arī šādas ES regulas: Regula 4/2001, Regula 805/2004, Regula 1896/2006, Regula 861/2007, Regula 1393/2007, Regula 4/2009 un Regula 2201/2003 (tikai atsevišķu piemēru ilustrēšanai).

6. Terminoloģija: No darbā lietotās juridiskās terminoloģijas viedokļa jāatzīmē šādi aspekti:

1) BK, LK, Briseles I Regulas, jaunās LK un Regulas 4/2009 latviešu tekstā un līdz ar to arī Latvijas jurisprudencē tiek lietots nepareizs termins „**jurisdikcija**”. Tas neprecīzi ieviests, tulkojumam par pamatu ņemot tikai tekstus angļu valodā. Piemēram, angļu valodā ar terminu *jurisdiction*, atkarībā no konteksta, apzīmē gan jurisdikciju, gan lietu piekritību tiesām⁶⁷ (tomēr, ja ir vēlme īpaši uzsvērt jēdzienu atšķirību, tad angļu juridiskajā terminoloģijā tiesu kompetences apzīmēšanai lieto arī vārdkopu *competence of the court*).⁶⁸ Diemžēl, Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija angļu ES dokumentu tulkojumos piedāvā valodas terminu *jurisdiction* tulkot tikai kā „jurisdikcija”, neņemot vērā otru jau minēto šī termina aspektu.⁶⁹ Taču, ja tulkojuma pamatā izmanto arī tekstus franču un vācu valodās, tad top skaidrs, ka šeit ir domāta “lietu piekritība” jeb “tiesu kompetence”: vācu val. – *Zuständigkeit* (nevis *Gerichtbarkeit*), franču val. – *compétence* (nevis *jurisdiction*). Šī iemesla dēļ autore darbā lieto terminu “lietu piekritība” jeb “tiesu kompetence.”

⁶⁴ Autore savā 2008.gada 29.jūlija publikācijā ir analizējusi arī vēl citu AT Senāta civillietu departamenta lēmumu lietā Nr.SKC-557 ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā. Sk. Rudevska B. Regulas Nr.44/2001 piemērošanas prakse Latvijas tiesās. Jurista Vārds. 2008. 29. jūlijs, nr. 28 (533).

⁶⁵ Sk., piemēram, Vai un kā izpildāms ārvalsts tiesas nolēmums (ekspertu viedokļi par Uzņēmumu reģistra kompetenci). Jurista Vārds, 2011. 2.augusts, nr. 31, 29.-30.lpp.; Balodis R. Par nodrošinājuma līdzekļu reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā (saistībā ar patiesā labuma guvēja tiesībām). Jurista Vārds, 2011. 2.augusts, nr. 31, 25. lpp.

⁶⁶ Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. The Brussels I-Regulation (EC) No 44/2001. The Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C/2005/03). München: Verlag C.ck, 2008 (turpmāk – Heidelbergas ziņojums).

⁶⁷ Sk., piem., Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3. Aufl. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 63 (§ 132).

⁶⁸ Dictionary of Law. 6th edition. (Edited by Elisabeth A. Martin, Jonathan Law). Oxford: 2006, p. 298, 299.; G. Ganapathy-Dore, P. Griffin, M. Perdu. English for EU Law. Paris: Ellipses, 2002, p. 212, 218.

⁶⁹ Sk. LZA Terminoloģijas komisijas 13.05.2003. lēmumu Nr. 24 „Par Eiropas Savienības dokumentu tulkojumus un EUROVOC tēzaurā lietojamo juridisko terminu saraksta apstiprināšanu“. Latvijas Vēstnesis, 2003. 16.jūlijs, nr. 105 (2870).

To pašu jāsaka arī par Brisele I Regulā lietoto terminu “**spriedums**”. Proti, Regulas angļu tekstā tiek lietots vārds *judgment*, savukārt vācu – *Entscheidung* (nevis *Urteil*) un franču – *décision* (nevis *jugement*), kas latviešu valodā atbilst terminam “**nolēmums**”. Interesanti, ka Regulas 4/2009 oficiālajā latviešu valodas tekstā tas pats angļu vārds *judgment* tiek jau tulkots kā “**nolēmums**”. Līdz ar to autore darbā lieto terminu “**ārvalsts tiesas nolēmums**”.

2) Autore neatbalsta Regulas 805/2004 latviešu tekstā lietoto terminu “**Eiropas izpildes rīkojums**” (tiešais tulkojums no angļu vārdiem *European Enforcement Order*). Tā vietā būtu jālieto Latvijas civilprocesa juridiskajā terminoloģijā esošais termins “**Eiropas izpildu raksts**”. Par to liecina kaut vai Regulas vācu un franču teksti: vācu val. – *Europäischer Vollstreckungstitel* (vācu nacionālajā civilprocesā – *Vollstreckungstitel*); franču val. – *titre exécutoire européen* (franču nacionālajā civilprocesā – *titre exécutoire*). Kādeļ latviešu juridiskajā terminoloģijā būtu jāievieš neprecīzs jēdziens? Šeit vienlaicīgi jānorāda, ka latviešu valodā termins „Eiropas izpildes rīkojums” tiek lietots arī starptautiskajā krimināltiesiskajā sadarbībā ES, proti, tas ir „lēmums, ko pieņēmusi izsniegšanas valsts kompetenta iestāde, lai izpildītu galīgo sankciju, ko šīs valsts tiesa uzlikusi fiziskai personai”.⁷⁰ Tātad, latviešu valodā šobrīd ir sastopamas divas izpratnes terminam „Eiropas izpildes rīkojums”. 2012.gada 21.martā tika pieņemts „Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem,”⁷¹ izmainot un konkretizējot virkni šajā Regulā lietoto juridisko terminu, taču attiecībā uz „Eiropas izpildes rīkojumu” izdarīti ļoti nenožīmīgi un mazsvarīgi labojumi, proti, līdz šim lietotais termins „Eiropas izpildu rīkojums” aizstāts ar terminu „Eiropas izpildes rīkojums”. Autoresprāt, to vajadzēja aizstāt ar terminu „Eiropas izpildu raksts”⁷².

3) To pašu var teikt par no angļu valodas juridiski nepareizi iztulkoto terminu “**Eiropas maksājuma rīkojums**” (angļu val. – *European Payment Order*). Jāatzīmē, ka Vispārējo tiesību sistēmā tāds tiesību institūts kā saistību piespiedu izpilde brīdinājuma kārtībā nav pazīstams. Tad kādēļ izmantot tulkojumu no valodas, kurā šāda tiesību institūta nemaz nav?

Piemēram, vācieši un franči lieto savam nacionālajam civilprocesam atbilstošus terminus: *injonction de payer européenne* (franču nacionālajā civilprocesā - *injonction de payer*) un *Europäisches Mahnverfahren* (vācu nacionālajā civilprocesā – *Mahnverfahren*). Arī latviešu juridiskajā terminoloģijā bija nepieciešams lietot terminu “**saistību izpildes brīdinājuma kārtībā Eiropas procedūra**.”

⁷⁰ Sk. Iniciatīva, ko izstrādājušas Austrijas Republika, Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste par Eiropas izpildes rīkojumu un par notiesāto personu nodošanu ES dalībvalstu starpā. OV C 150, 21.6.2005., 1.-16.lpp. Angļu valodas tekstā krimināltiesību kontekstā tiek lietots termins *European Enforcement Order*; vācu valodā – *Europäische Vollstreckungsanordnung*; franču val. – *l'ordonnance d'exécution européenne*.

⁷¹ Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 805/2004 (2004.gada 21.aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem. OV L 81, 21.3.2012., 43.- 46.lpp.

⁷² Sk. arī: Rudevska B. Eiropas izpildu raksts. Likums un Tiesības. 2007, 9.sēj., nr. 1 (89), nr. 2 (90).

Diemžēl, šī neprecīzā un pat aplamā terminoloģija – Eiropas maksājuma rīkojums, Eiropas izpildes rīkojums – ir pārnesta arī Latvijas CPL (sk., piemēram, CPL 644³.pantu).

4) Autore darbā lietos SPT vispārpieņemto terminu “**publiskā kārtība**” vai tā starptautiski zināmo franču ekvivalentu *ordre public*. Tādējādi atsakoties lietot Latvijas Civillikuma Ievadā esošo terminu “sabiedriskā iekārta” vai ES regulu latviešu tekstos sastopamo aplamo tulkojumu “sabiedriskā kārtība”. Šādas terminoloģijas izvēle sīkāk tiek analizēta un pamatota darba II daļā.

5) Vienlaicīgi jāvērs uzmanība uz to, ka darbā tiek lietots starptautiskajā civilprocesā sastopamais specifiskais termins “**eksekvatūra**,” kuru latviešu valodā visprecīzāk būtu dēvēt par “izpildes atļauju”. Atsevišķos gadījumos latviešu juridiskajā terminoloģijā starptautiskā civilprocesa kontekstā to mēdz arī dēvēt par “izpildi” un „izpildes pasludināšanu.” Sk., piemēram, CPL 638.panta pirmo daļu: “*pieteikumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu iesniedz [..]*”, 638.panta trešās daļas 4.punktu: “[..] *ja pieteicējs lūdz ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu un izpildi*”, kā arī 644.panta trešo daļu: “[..] *neprasot ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu, kā arī ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes pasludināšanu.*” Minēto apsvērumu dēļ autore darbā lietos visus trīs terminus (eksekvatūra, izpilde, izpildes atļauja), lai apzīmētu izpildes atļaujas institūtu.

6) Ar jēdzienu “**civillietas un komerclietas**” darbā tiks saprastas tikai tās lietu kategorijas, kas minētas Briseles konvencijas / Lugano konvencijas 1.pantā, Brisele I Regulas / jaunās Lugano konvencijas 1.pantā, Regulas 4/2009 1.panta pirmajā daļā, Regulas 805/2004 2.pantā, Regulas 1896/2006 2.pantā un Regulas 861/2007 2.pantā.

Visbeidzot, neprecizitātes ES sekundāro normatīvo tiesību aktu (regulu, direktīvu, lēmumu) SPT un starptautiskā civilprocesa jomā tekstos nav tikai Latvijas problēma: tā vērojama arī citu ES dalībvalstu oficiālajos tekstos. Juristi to skaidro ar Eiropas Komisijas pārāk mazo interesi par šo problēmu, kā arī ar SPT un starptautiskā civilprocesa tekstu salīdzinošās analīzes trūkumu.⁷³ Arī Latvijas likumdevējam, ieviešot CPL ES regulu nostādnes, šī terminoloģijas problēma būtu jāņem vērā.

7. Atsauču noformēšana: 2010.gadā izdotajos „Promocijas darba un kopsavilkuma noformēšanas noteikumos” norādīts, ka atsaucēs un izmantotajā literatūrā ECT spriedumi norādāmi, minot attiecīgu paragrāfu: „para.”. Taču šis norādījums ir krietni novecojis: pati ECT kopš 1998. gada vairs nelieto šādu citēšanas formu. To autorei sarunās ir vairākkārt apliecinājuši ECT juristi. Tādēļ autore konsekventi lietos apzīmējumu „§”, kā to dara ne tikai pati ECT, bet arī EST, citējot ECT judikatūru.

⁷³ Rauscher T. Von prosaischen Synonymen und anderen Schäden (Zum Ungang mit der Rechtssprache im EuZPR/EuIPR). Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax). 2012, Heft 1 (Januar/Februar), S. 40-48.

I daļa. Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teorētiskie aspekti

1.nodaļa. Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras jēdzieni

1.1. Tiesību zinātnē līdz šim sastopamās nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras definīcijas

Nevienam nav noslēpums, ka vienas valsts tiesā pieņemts nolēmums ir saistošs un izpildāms tikai šīs konkrētās valsts teritorijā. Šāda attieksme pret ārvalstu tiesu nolēmumiem izriet no valstu suverenitātes idejas⁷⁴ saskaņā ar kuru valstij ir *prima facie* ekskluzīva jurisdikcija pār savu teritoriju un tās iedzīvotājiem.⁷⁵ Tādējādi katra valsts ir autonoma savu kompetenču realizācijā. Valstis attiecībā viena pret otru ir vienlīdzīgas un neatkarīgas, un tādējādi respektē viena otras suverenitāti,⁷⁶ proti, katrai valstij ir pienākums neiejaukties citas suverēnas valsts ekskluzīvajā jurisdikcijā.⁷⁷ No starptautiskā civilprocesa viedokļa tas nozīmē to, ka starptautiskās publiskās tiesības nosaka katras suverēnas valsts tiesu varas izplatības robežas, taču jautājumā par ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu un izpildi katra valsts ir tiesīga izlemt pati, vai tā to pieļaus savā teritorijā, vai nē; un ja jā, tad ar kādiem nosacījumiem un kādā procesuālajā kārtībā.⁷⁸

Vispārējo tiesību (*Common Law*) sistēmā vēsturiski uz ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu raugās galvenokārt no „*comity*” (angļu val.) doktrīnas viedokļa.⁷⁹ *Comity* (starptautiskā pieklājība) ir uzskatāma par striktās teritoriālās suverenitātes seku mīkstinošo elementu starptautiskajās tiesībās. Tas tādēļ, ka zināmai sadarbībai starp valstīm tomēr ir jābūt, jo īpaši starptautiskās komercdarbības jomā.⁸⁰ Šobrīd jaunākā *comity* doktrīnas izpausme nāk no Kanādas un tā tiek dēvēta par „*justice, necessity and convenience*”⁸¹ (angļu val.) koncepciju ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanā uz izpildē.⁸²

⁷⁴ Sk. Carreau D. Droit international. 8e édition. Paris: Pedone, 2004, p. 15, 16.

⁷⁵ *Ibid.*, p. 336, 656.; Brownlie I. Principles of Public International Law. 7th edition. Oxford: University Press, 2008, p. 289; Dupuy P.-M. Droit international public. 7e édition. Paris: Dalloz, 2004, pp. 32 (§ 36), 63 (§ 68).

⁷⁶ Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 77 (§ 126).

⁷⁷ Brownlie I., *Ibid.*, p. 289.

⁷⁸ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3. Aufl. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 9 (§ 20, 21); Nunner-Krautgasser B. Die Anerkennung ausländischer Entscheidungen – Dogmatische Grundfragen. ÖJZ, 2009, Heft 18, S. 793.

⁷⁹ Friedrich K. Juenger. The recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters. The International Library of Essays in Law and Legal Theory. Areas 28. Conflict of Laws (ed. by Fentiman R.). Aldershot: Dartmouth, 1996, p. 302.

⁸⁰ Schultz T., Holloway D. Retour sur la *comity*. Journal du droit international, Paris: Clunet, 2011, n° 4, p. 867, 868, 885. Sk. arī: Cheshire, North & Fawcett. Private International Law. 14th Edition. New York: Oxford University Press, 2008, p. 514.

⁸¹ Latv. valodā šis jēdziens tulkojams kā „taisnīgums, nepieciešamība un piemērotība.”

Tātad, jebkurš ārvalsts tiesas nolēmums nāk no citas valsts jurisdikcijas. Tas ir uzskatāms par *acta iure imperii*, kas taisīts citas valsts vārdā un tā tiesiskās sekas pašas par sevi automātiski nevar tikt izplatītas citas suverēnas valsts teritorijā.⁸³ Piemēram, saskaņā ar Latvijas CPL 189.panta pirmo daļu „Tiesas nolēmumu, ar kuru lietu izspriež pēc būtības, tiesa taisa sprieduma veidā un pasludina Latvijas Republikas vārdā.“ Šādam spriedumam pēc tā stāšanās spēkā ir likuma spēks visā LR teritorijā (CPL 203.p. 5.d.). Kā redzams, arī Latvijas tiesu nolēmumi civillietās bauda likuma spēku un ir izpildāmi **tikai** LR teritorijā. Ārpus Latvijas Republikas juridiskās robežas tiem nav likuma spēka. Ievērojama Latvijas tiesībzinātnieks V.Bukovskis jau 1933. gadā rakstīja: „Par ideālu būtu uzskatāma tāda kārtība, ja augstāk minētie noteikumi par [...] spriedumu un lēmumu izpildīšanu pastāvētu ne tikai vienas valsts robežās, bet atrastu plašāku piemērošanu arī attiecībā uz ārzemju tiesām. Dzīves mantiskās un prasījumu attiecības, sevišķi veikalnieciskās, nevar rēķināties ar valsts robežām, jo šīs attiecības ir internacionālas. Valsts, kas norobežotu savus pilsoņus no sakariem ar citas valsts pilsoņiem, līdz ar to būtu padota pilnīgai panīkšanai. Bet ja civilās un tirdznieciskās saistības, kas izcēlušās vienā valstī, jāizpilda otrā, tad dabīgi rodas doma, ka tos soļus un līdzekļus, t.i., tiesas spriedumus, kuri nodrošina šo saistību izpildīšanu vienā valstī, vajadzētu atzīt un piemērot arī citas valsts robežās.“⁸⁴

Kā redzams, jau pagājušā gadsimta 30.-ajos gados Latvijā runāja par ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu un tās svarīgumu. Taču šodien dzīve ir kļuvusi vēl ātrāka un tiesiski sarežģītāka, kā rezultātā starptautiskie sakari starp dažādu valstu pilsoņiem, iedzīvotājiem, komersantiem jau ir kļuvuši par neatņemamu ikdienas dzīves sastāvdaļu. No tā izriet, ka ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas loma visā globālajā pasaulē ir pieaugusi un turpina pieaugt. Taču kas īsti ir ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšana⁸⁵ un izpildāmības piešķiršana (eksekvatūra)?

Ja pievēršamies eksekvatūrai jeb izpildāmības piešķiršanai, tad šeit arī ir jāievēro atsevišķas likumsakarības, kas izriet gan no Satversmes, gan starptautisko tiesību normām. Proti, Satversmes 92. panta 1.teikums garantē to, ka „ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”⁸⁶ To pašu paredz arī ECTK 6.panta pirmā daļa: „Ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu vai jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināllietā, uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos neatkarīgā un objektīvā ar likumu izveidotā tiesā.” Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver sevī arī tiesības uz tiesas nolēmumu izpildi. Pretējā gadījumā šīs tiesības zaudētu savu jēgu; tās būtu tikai iluzoras. Līdz ar to jebkuras ar likumu izveidotas tiesas

⁸² Šī koncepcija parādījās Kanādas Augstākās tiesas 1991.gada spriedumā lietā *Morguard Investments Ltd. v. De Savoye* (76 DLR (4th) 265) un pēc tam arī 2003.gada spriedumā lietā *Beals v. Saldanha* (SCC 72). Sīkāk par to sk. Cheshire, North & Fawcett. Private International Law. 14th Edition. New York: Oxford University Press, 2008, p. 515, 530-531.

⁸³ Audit B. Droit international privé. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 385 (§ 441).

⁸⁴ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 132. lpp.

⁸⁵ Vārds *atzīšana* nozīmē „uzskatīt (ko) par likumīgu, arī pareizu, esošu u.tml. un darīt zināmu (to); uzskatīt par labu, pozitīvi novērtēt. Sk. Latviešu valodas vārdnīca. Rīga: Avots, 2006, 139.lpp.

⁸⁶ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr. 43.

pieņemta nolēmuma izpilde jāuzskata par tiesvedības neatņemamu sastāvdaļu ECTK 6.panta izpratnē.⁸⁷

Tomēr minētās tiesības uz tiesas nolēmumu izpildi nav absolūtas – tām pretī stāv parādnieka tiesības uz sava īpašuma izmantošanu,⁸⁸ kuras garantē ECTK Pirmā protokola 1.pants⁸⁹ un Satversmes 105.pants.⁹⁰

Starptautiskajā civilprocesā šiem diviem pamattiesību elementiem pievienojas valstu suverenitātes jautājums, proti, ja vienā valstī pieņemts nolēmums ir jāizpilda citā valstī. Nav šaubu, ka nolēmuma pieņēmējvalstij nav suverēnas varas pār nolēmuma izpildes valsts izpildu institūcijām, t.i., nevar būt runa par ārvalsts nolēmuma automātisku izpildi citā valstī.⁹¹ Taču tas nenozīmē, ka šāds nolēmums šajā citā valstī vispār nevarētu tikt izpildīts. Lai to panāktu, izpildes valstī pastāv īpašs process – eksekvatūras process – kurā izpildes valsts tiesa lemj par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļaušanu (eksekvatūru) savas valsts teritorijā. Tikai pēc eksekvatūras saņemšanas ārvalsts tiesas nolēmumu var izpildīt piespiedu kārtā tā izpildes valstī.⁹² ECT savā judikatūrā ir noteikusi arī to, ka ECTK 6.panta pirmajā daļā minētās tiesības uz tiesvedību „saprātīgos termiņos” ietver izpildes valsts pienākumu izlemt eksekvatūras jautājumu pēc iespējas ātri un eksekvatūras došanas gadījumā veikt izpildes procesu saprātīgā termiņā.⁹³

Šveices profesors P. Oberhammers (*P. Oberhammer*) ļoti trāpīgi apzīmē eksekvatūras būtību: tas ir ārvalsts tiesas nolēmuma „imports”, kam seko šī nolēmuma pārbaude izpildes valstī.⁹⁴

Latvijas nacionālā civilprocesa regulējumā eksekvatūras pienākums ir noteikts CPL 638.panta pirmajā daļā un 644.panta pirmajā daļā, no kurām redzams, ka Latvijā izpilda ārvalstu tiesu nolēmumus pēc tam, kad tie atzīti Latvijā.

Tiesību zinātnē šobrīd dominē vairākas ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) definīcijas. Lūk dažas no izplatītākajām:

⁸⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 19.marta spriedums lietā: Nr. 18357/91 *Hornsby v. Greece*, ECHR 1997-II, § 40; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 7.maija spriedums lietā: Nr. 59498/00 *Burdov v. Russia*, ECHR 2002-III, § 34; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1999.gada 28.jūlija spriedums lietā: Nr. 22774/93 *Immobiliare Saffi v. Italy*, ECHR 1999-V, § 74.

⁸⁸ Schilling T. *Das Exequatur und die EMRK*. IPRax 2011 (Januar/Februar), Heft 1, S. 31.

⁸⁹ Saskaņā ar ECTK Pirmā protokola 1.pantu „1.Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem. 2. Iepriekšminētie noteikumi neierobežo valsts tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.”

⁹⁰ Saskaņā ar Satversmes 105.pantu „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu [...] Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

⁹¹ Sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 20.jūlija spriedumu lietā: Nr. 30882/96 *Pellegrini v. Italy*, ECHR 2001-VIII, § 36, 40.

⁹² Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 154 (§ 287); Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 239 (§ 250); Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 163, 164.

⁹³ Sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 20.jūlija spriedumu lietā: Nr. 38805/97 *K. v. Italy*, ECHR 2004-VIII, § 35, 37.

⁹⁴ Oberhammer P. *The Abolition of Exequatur*. IPRax. 2010, Heft 3, S. 197-199.

1.1.1. R.Gaimera definīcijas

Vācu zinātnieks Reinholds Geimers (*Reinhold Geimer*) ārvalsts tiesas nolēmuma **atzīšanu** izskaidro šādi: „Par **atzīšanu** sauc atzinējvalsts tiesību normās esošu rīkojumu izplatīt savas valsts teritorijā tādu citas valsts tiesas nolēmuma darbību, kāda tam piemīt tā izcelsmes valstī saskaņā ar izcelsmes valsts tiesību normām un tādēļ ir ņemama vērā Vācijas tiesās un iestādēs. Ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana tāpat ir šī nolēmuma darbības izplatīšana citas valsts teritorijā.”⁹⁵

No sniegtā skaidrojuma izriet, ka tikai tā valsts, kuras teritorijā nolēmums būtu jāatzīst, var lemt par šī ārvalsts nolēmuma darbību savas valsts teritorijā. Tajā pašā laikā R.Geimers liek akcentu uz atzīstamā nolēmuma darbības izplatīšanu atzinējvalsts teritorijā un šī nolēmuma tiesisko seku noteikšanu saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts likumu. Līdz ar to jāatzīst, ka piedāvātajā skaidrojumā ir ņemta vērā tikai un vienīgi nolēmuma darbības izplatīšanas teorija, kas šo skaidrojumu padara vienpusēju, bet ne universālu (visaptverošu).

Eksekvatūru R.Geimers skaidro kā izpildāmības piešķiršanu ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā.⁹⁶

1.1.2. J.Krophollera definīcijas

Cits vācu tiesībzinātnieks – Jans Krophollers (*Jan Kropholler*) – uzskata: „ārvalsts tiesas nolēmuma **atzīšana** faktiski nozīmē citas valsts iedarbību uz atzinējvalsts tiesību sistēmu. Šāda iedarbība parasti nav pieļaujama bez iepriekšējas kontroles atzinējvalstī, jo nolēmums pats no sevis nevar citas valsts teritorijā radīt tiesiskas sekas.”⁹⁷

Šī definīcija ir konkrētāka, jo norāda uz kontroli no atzinējvalsts puses, kā arī uz ārvalsts tiesas nolēmuma tiesisko seku darbošanos atzinējvalsts teritorijā. Tomēr šajā definīcijā nav konkretizēts, *kādā veidā* cita valsts var iedarboties uz atzinējvalsts tiesību sistēmu. No valstu suverenitātes idejas izriet, ka viena valsts pati nebūt nevar iedarboties uz citas valsts tiesību sistēmu bez pēdējās akcepta. J.Krophollera skaidrojums arī nesniedz skaidru atbildi uz to, *kas ir atzīšanas objekts*, proti, analizējot šo definīciju, var secināt, ka atzīšanas objekts ir ārvalsts tiesas nolēmums un tā tiesiskās sekas. Taču šāds skaidrojums nav pilnīgs, jo „nolēmums” ir ne tikai procesuāls dokuments ar tā

⁹⁵ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 86.

⁹⁶ *Ibid.*, S. 66, 163.

⁹⁷ Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 640, 641.

ārējo formu, bet arī dokuments ar noteiktu saturu. Līdz ar to, izstrādājot nolēmumu atzīšanas definīciju, vispirms tomēr ir jāanalizē nolēmuma juridiskā daba.

Attiecībā uz **eksekvatūras** jēdzienu J.Krophollers norāda: „lai ārvalsts tiesas nolēmums citā valstī iegūtu izpildāmību, vispirms ir nepieciešams tā izpildes valsts izdots speciāls akts – izpildes atļauja (eksekvatūra).”⁹⁸ Tātad, eksekvatūra ir ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļauja tā izpildes valstī.

1.1.3. P.Goto un D.Olo definīcijas

Saskaņā ar divu franču zinātnieku Pjēra Goto (*Pierre Gothot*) un Dominika Olo (*Dominique Holleaux*) piedāvāto skaidrojumu „viena valsts **atzīst** otras valsts tiesas nolēmumu, līdz ko tā piekrīt savā tiesību sistēmā iekļaut tiesību normu, kuru zināmā mērā satur šis ārvalsts nolēmums. Tā padara par savu to tiesisko situāciju, kas noteikta ārvalsts tiesas nolēmumā”⁹⁹.

Minētā definīcija sevī ietver atzinējvalsts piekrišanas faktoru, kas norāda uz to, ka abi autori ir ņēmuši vērā valstu suverenitātes ideju. Piedāvātajā definīcijā jau precīzāk ir atspoguļots ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas objekts – nolēmums un tiesību norma, kuru tas satur.

Ārvalsts tiesas nolēmuma **eksekvatūra** tiek skaidrota kā izpildes atļaujas piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam, lai to varētu izpildīt nolēmuma izpildes valstī.¹⁰⁰

1.1.4. E.Perozas definīcijas

Franču tiesīzbzinātniece Elēna Peroza (*Hélène Pérez*) ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu izskaidro šādi: „lai ārvalsts tiesas nolēmumam būtu tiesiskās sekas citas valsts tiesību sistēmā, ir nepieciešams, lai šīs citas valsts tiesiskā iekārta „**atzītu**“ to, ka šim ārvalsts nolēmumam ir attiecīgas tiesiskās sekas. „**Atzīšana**“ nozīmē vienas valsts tiesiskās iekārtas ienākšanu otras valsts tiesību sistēmā.”¹⁰¹

Kā redzams, E. Peroza liek akcentu uz to, ka tiek atzītas ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas un ka svarīgs elements ir atzinējvalsts iejaukšanās šajā ārvalsts nolēmuma tiesisko seku piešķiršanas procesā.

⁹⁸ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 663.

⁹⁹ Gothot P., Holleaux D. La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE). Paris: Jupiter, 1985, p. 140 (§ 247).

¹⁰⁰ *Ibid.*, p. 187 (§ 339).

¹⁰¹ Pérez H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p.70 (§ 108).

Tādējādi franču tiesību zinātnē ārvalsts tiesas nolēmums tiek aplūkots kā tiesību norma un tiek runāts par nolēmuma tiesiskajām sekām. Gan vācu, gan franču autori pārsvarā norāda uz attiecīgām darbībām no atzinējvalsts puses, t.i., atzinējvalsts, realizējot savu suverēno varu, pati izlemj, kādus ārvalstu tiesu nolēmumus tā savā teritorijā atzīs un kādiem jābūt atzīšanas kritērijiem.

Ārvalsts tiesas nolēmuma **eksekvatūru** E.Peroza skaidro kā izpildes spēka piešķiršanu ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī.¹⁰²

1.1.5. Frīdriha K. Jungera un P. Stouna definīcijas

Vispārējo tiesību sistēmā ārvalstu tiesu nolēmumu **atzīšana** tiek skaidrota šādi: „Atzīt ārvalsts tiesas nolēmumu nozīmē ņemt vērā šīs ārvalsts tiesas nolēmumu kā *res iudicata* (kā galīgi izlemtu lietu).”¹⁰³ Tālāk atzīšana tiek skaidrota kā tiesisko seku piešķiršana vienas valsts tiesas nolēmumam citas valsts teritorijā. Un tas nozīmē, ka nolēmumam (vienalga, vai tas personai uzliek par pienākumu veikt kādu konkrētu darbību, vai nē) tiek piešķirtas galīgās tiesiskās sekas atzinējvalstī attiecībā uz nolēmumā izlemtajiem jautājumiem, taču bez tā, lai atzinējvalsts tiesas vai kompetentās iestādes veiktu jēlkādus pasākumus nolūkā nodrošināt nolēmumā noteikto pienākumu izpildi.¹⁰⁴

Savukārt ārvalstu tiesu nolēmumu **izpilde** (*enforcement* – angļu val.) nozīmē to, ka nolēmumu pieņēmusi vienas valsts (izcelsmes valsts) tiesa, kas šajā nolēmumā uzliek personai par pienākumu veikt noteiktas darbības (vai atturēties no tām), un ka citas valsts (izpildes valsts) tiesa veic pasākumus nolūkā nodrošināt nolēmumā noteikto pienākumu izpildi.¹⁰⁵

No aplūkotajām atzīšanas definīcijām izriet sekojoši apsekti:

Tabula Nr. 1

Pateiktais:	Neatbildētais:
Jābūt atzinējvalsts piekrišanas elementam (<i>rīkojums, kontrole, piekrišana</i> u.c.)	Vai tiešām visos atzīšanas gadījumos notiks ārvalsts tiesas nolēmuma darbības <i>izplatīšana</i> atzinējvalsts teritorijā? Vai tas tiešām ir vienīgais veids, kādā „ielaist” ārvalsts tiesas nolēmumu citas valsts teritorijā?

¹⁰² Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 154 (§ 287).

¹⁰³ Friedrich K. Juenger. The recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters. The International Library of Essays in Law and Legal Theory. Areas 28. Conflict of Laws (ed. by Fentiman R.). Aldershot: Dartmouth, 1996, p. 297; Stone P. EU Private International Law. 2nd edition. Cheltenham, UK / Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 2010, p. 226.

¹⁰⁴ Stone P. The Conflict of Laws. London & New York: Longman, 1995, p. 307.

¹⁰⁵ Stone P. EU Private International Law. 2nd edition. Cheltenham, UK / Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 2010, p. 226.

<p>Ārvalsts tiesas nolēmuma darbības (tiesisko seku, tiesiskās situācijas) izplatīšana atzinējvalsts teritorijā jeb citas valsts iedarbība uz atzinējvalsts tiesību sistēmu.</p>	<p>Cik tālu ārvalsts var iedarboties uz atzinējvalsts tiesību sistēmu? Vai šai iedarbībai ir robežas un ja jā, tad kādas?</p>
<p>Ārvalsts tiesas nolēmums zināmā mērā satur tiesību normu.</p>	<p>Kas ir tiešais atzīšanas objekts? Atbilde – „nolēmums“ – nav izsmeļoša. Šis jautājums, autoresprāt, ir jāanalizē dziļāk.</p>

Rezultātā autore secina, ka starptautiskā civilprocesa zinātnē, acīmredzot, šobrīd nav rasts iespējami precīzs (ar konkrētām nospraustām robežām) un universāls jēdziena „ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana“ skaidrojums vai definīcija. Daudzi ar ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu saistītie jautājumi šobrīd ir atvērti diskusijām,¹⁰⁶ jo kopumā ņemot ir maz pētīti.

Turpretī eksekvatūras definīcija ir sniegta pietiekami skaidri un visos aplūkotoajos gadījumos ārvalstu autori ir vienisprātis par šīs definīcijas saturu, proti, **ārvalsts tiesas nolēmuma eksekvatūra ir izpildāmības piešķiršana šim nolēmumam tā izpildes valstī**. Vienlaicīgi jāņem vērā, ka atzīšanas rezultātā ārvalsts tiesas nolēmums neiegūst izpildāmību. To var piešķirt tikai ar speciālu izpildes valsts izdotu procesuālo aktu, kas vienlaicīgi pielīdzina ārvalsts tiesas nolēmumā noteiktos izpildu pasākumus izpildes valsts procesuālajām tiesību normām.¹⁰⁷ Visizplatītākā izpildāmības piešķiršanas forma ir eksekvatūra (pārstāvēta kontinentālajā tiesību sistēmā).¹⁰⁸ Taču ir sastopama arī reģistrācijas forma (Vispārējo tiesību sistēmā). Atsevišķās valstīs, piemēram Šveicē un Austrijā, šī izpildāmības piešķiršana notiek nacionālā izpildes procesa ietvaros,¹⁰⁹ kas ir specifisks un šajā darbā netiks analizēts, jo neskar ES atzīšanas un izpildes procedūras.

Minētā iemesla dēļ autore uzskata par nepieciešamu pievērst uzmanību atzīšanas jēdziena visaptverošas definīcijas izstrādei.

¹⁰⁶ Nunner-Krautgasser B. Die Anerkennung ausländischer Entscheidungen – Dogmatische Grundfragen. Österreichische Juristen-Zeitung (turpmāk – ÖJZ), 2009, Heft 18, Nr. 87, S. 793.

¹⁰⁷ *Ibid.*, S. 798.

¹⁰⁸ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 663 (§ 60 VI); Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 66, 163, 164; Pérez H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005p. 154 (§ 287).

¹⁰⁹ Oberhammer P. The Abolition of Exequatur. IPRax. 2010, Heft 3, S. 197, 198; Mini H. Exekutionsverfahren. 2.Auflage. Wien: Linde Verlag, 2008, S. 259; Gasser D. Die Vollstreckung nach der Schweizerischen ZPO. Revue de l'avocat. 2008, Nr. 8, S. 340-343.

1.2. Autores piedāvātā nolēmumu atzīšanas vispārējā definīcija

Definēt nozīmē atklāt jēdziena saturu (noteikt jēdziena precīzas robežas). No vienas puses, pareiza definīcija nav iespējama bez precīzas klasifikācijas, no otras puses, neviena klasifikācija nav iespējama bez zināšanām par attiecīgo priekšmetu galveno saturu.¹¹⁰ Tas nozīmē: 1) ir jānoskaidro atzīšanas jēdziena saturs; 2) jāveic šī jēdziena loģiskais iedalījums (klasifikācija); 3) jāizveido nolēmuma atzīšanas jēdziena definīcija.

Autorei uzmanības vērta liekas franču tiesībzinātnieka P.Majēra (*P.Mayer*) paustā atziņa saskaņā ar kuru ārvalsts nolēmuma atzīšana pirmām kārtām ir atzinējvalsts nostāja (nevis rīcība!) attiecībā pret tiesas nolēmumu, kas nāk no citas tiesiskās iekārtas.¹¹¹ Protams, šo atziņu nevar automātiski uzskatīt par pilnvērtīgu nolēmuma atzīšanas jēdziena skaidrojumu. Taču to var izmantot kā izejas punktu atzīšanas jēdziena dziļākai izpratnei. Autore pilnīgi pievienojas P.Majēra (*P.Mayer*) viedoklim par to, ka ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas pirmais priekšnosacījums ir atzinējvalsts nostāja jeb griba vispār savā teritorijā „ielaišt” vienas vai otras valsts tiesu nolēmumus. Bez šādas nostājas jeb gribas nevar būt ne runas par ārvalsts tiesas nolēmuma respektēšanu citas suverēnas valsts teritorijā.

Taču šeit uzreiz jājautā: kā šī suverēnas valsts nostāja jeb griba var izpausties? Kādas var būt šīs gribas formas? Franču tiesībzinātnieki P.Majērs (*P.Mayer*) un V.Ozē (*V.Hauzé*) šajā sakarā norāda: „Atzīšanai parasti tiek iesniegts viens nolēmums – tas, kuru viena no pusēm lūdz atzīt. Līdz ar to atliek izšķirties par vienu alternatīvu no divām, proti, starp normas, kas nāk no citas valsts tiesiskās iekārtas, pieņemšanu vai noraidīšanu.”¹¹² Tas nozīmē, ka atzinējvalsts nostāja pret ārvalsts nolēmumu var būt „atzīt” vai „neatzīt” (ir gadījumi, kuros nolēmumu var atzīt tikai daļēji). Parasti šāda nostāja tiek ietverta valstu nacionālajos normatīvajos tiesību aktos (piemēram, civilprocesa likumos; sk. Latvijas CPL 636.un 637.p.) vai starptautiskajos līgumos (kuru izstrādes procesā valsts var piedalīties un pēc tam arī izlemt par pievienošanu tiem), vai arī ieviešot abpusējību ar kādu konkrētu valsti¹¹³ (to atspoguļo likumos vai diplomātiskajās notās):

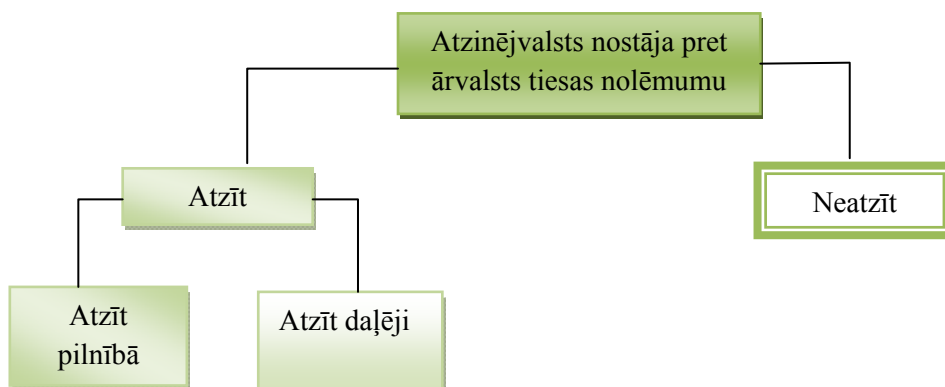
¹¹⁰ Vedins I. Loģika. Rīga: Avots, 2000., 113., 114.lpp.

¹¹¹ Mayer P. Les méthodes de la reconnaissance en droit international privé. Le droit international privé: esprit et méthodes (mélanges en l'honneur de Paul Lagarde). Paris: Dalloz, 2005, p. 549.

¹¹² Mayer P., Hauzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 260 (§ 360).

¹¹³ Audit B. Droit international privé. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 392, 393 (§ 452).

Shēma Nr. 1

No shēmas Nr. 1 var secināt, ka ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana ir valsts nostāja (gribas izpaušme) pret šo nolēmumu. Tādējādi ir atrasts ģints jēdziens (jeb iedalāmais jēdziens), pie kura kā iedalījuma locekļi pieder divi dihotomiski (savā starpā pretrunīgi) jēdzieni: „atzīšana“ un „neatzīšana“.¹¹⁴

Tātad ārvalsts nolēmuma atzīšana nebūt nav tikai šī nolēmuma darbības izplatīšana atzinējvalsts teritorijā; tajā vispirms klātesoša ir atzinējvalsts griba konceptuāli atļaut vai neatļaut savas valsts teritorijā darboties ārvalstu tiesu nolēmumiem. Tikai pēc tam, kad atzinējvalsts ir paudusi savu nostāju „atzīt“, var sekot rīcība. Pēdējā izpaudīsies noteiktu juridisko metožu pielietošanā, kā rezultātā ārvalsts tiesas nolēmums iegūs noteiktu darbību šīs valsts teritorijā. Savukārt, ja atzinējvalsts nostāja ir „neatzīt“, tad nolēmums šādu darbību neiegūs.

Jāpiebilst, ka ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana nemaina tā būtību. Tas joprojām ir un paliek ārvalsts tiesas nolēmums;¹¹⁵ atzinējvalsts tiesa tikai konstatē, vai šim nolēmumam piemīt nepieciešamās pazīmes tā turpmākajai respektēšanai. Pēc nepieciešamo pazīmju izvērtēšanas šis respekts izpaudīsies tādējādi, ka atzinējvalsts ņems vērā ārvalsts tiesā panākto lietas risinājumu un pieņems to tādu, kāds tas noteikts ārvalsts nolēmumā¹¹⁶ (ar atsevišķiem izņēmumiem), t.i., nolēmums iegūs noteiktu darbības amplitūdu.

No aplūkotajām nolēmumu atzīšanas jēdziena definīcijām tomēr īsti nav skaidrs, kas ir precīzs **atzīšanas objekts**. Vai tas ir ārvalsts tiesas nolēmums visā tā kopumā, tajā atrisinātā tiesiskā situācija vai pati tiesību norma, ar kuru pamatots nolēmums? Šeit uzreiz jānorāda, ka par tiesību normām (*norme* – franču val.) kā tādām runāt ir grūti. Tas tādēļ, ka tās sīkāk var iedalīt uzvedības priekšrakstos (*règles* – franču val.) un nolēmumos (*décisions* – franču val.). Par šādu iedalījumu

¹¹⁴ Šie paši apsvērumi attiecināmi arī uz eksekvatūru, proti, izpildes valsts nostāja var būt divu veidu: atļaut izpildīt, vai neatļaut izpildīt savas valsts teritorijā citas valsts tiesas nolēmumu.

¹¹⁵ Mayer P. *Les méthodes de la reconnaissance en droit international privé. Le droit international privé: esprit et méthodes (mélanges en l'honneur de Paul Lagarde)*. Paris: Dalloz, 2005, p. 551.

¹¹⁶ Mayer P., Hauzé V. *Droit international privé. 8e édition*. Paris: Montchrestien, 2004, p. 294. Jāpiebilst, ka šī ir Francijas nacionālajās tiesībās sastopamā definīcija.

vispārējās un individuālajās tiesību normās rakstīja arī pazīstamais vācu tiesību teorētiķis Hanss Kelzens (*Hans Kelsen*) savā darbā „Normu vispārējā teorija“ (*Allgemeine Theorie der Normen* – vācu val.; *Théorie générale des normes* – franču val.¹¹⁷). Saskaņā ar H.Kelzena viedokli normai ir individuāls raksturs, ja tā kā obligātu nosaka noteiktu uzvedību, kas jāizpilda konkrētai personai un konkrētos apstākļos. Savukārt vispārējs raksturs normai ir tad, ja tā kā obligātu nosaka noteiktu uzvedību kā tādu. Pats galvenais normas elements ir noteiktas uzvedības prasība.¹¹⁸

Nozīmīgu pētījumu šajā jomā ir veicis francūzis P.Majērs (*P. Mayer*) un vēlāk – arī K. Pambukis (*Ch.Pamboukis*). P.Majērs savā 1973.gadā publicētajā darbā „Atšķirība starp uzvedības priekšrakstiem un nolēmumiem, un starptautiskās privāttiesības“ („*La distinction entre règles et décisions et le droit international privé*“ – franču val.) iedala tiesību normas uzvedības priekšrakstos (*règles* – franču val.) un nolēmumu kategoriskajās normās (*normes catégoriques des décisions* – franču val.).¹¹⁹ Ja uzvedības priekšraksts pēc savas dabas ir abstrakta, vispārēja un hipotētiska norma, tad nolēmums ir konkrēta, kategoriska un vairumā gadījumu – individuāla tiesību norma. Norma ir *abstrakta*, jo tā tiešā veidā nemin personas vai lietas, bet gan identificē tās ar vienu vai vairākām izolētām un likumdevēja noteiktām pazīmēm.¹²⁰ Norma ir *hipotētiska* tādēļ, ka tajā ietvertā kārtība, kas ir saistīta ar personas, lietas vai notikuma raksturu, īstenojas tikai tad, kad noteikta persona, lieta vai notikums dzīvē atbilst normā ietvertajam raksturam.¹²¹

To, pie kuras no kategorijām tiesību norma pieder, nosaka tās hipotētiskais raksturs¹²² jeb normas sastāvs (hipotēze),¹²³ proti, vai normā ietvertā kārtība, kas ir saistīta ar personas, lietas vai notikuma raksturu, īstenojas tikai tad, kad noteikta persona, lieta vai notikums dzīvē atbilst normā ietvertajam raksturam (uzvedības priekšraksts, kurš pēc savas dabas uzreiz nerada tiesiskās sekas¹²⁴), vai tomēr norma rada konkrētas, tūlītējas, kategoriskas un saistošas tiesiskās sekas (nolēmums).

Līdz ar to saskaņā ar P.Majēra teoriju nolēmuma kā tiesību normas raksturojums izpaužas trijos veidos:

- konkrētums;

¹¹⁷ Autores rīcībā ir 1996.gadā publicētais šīs grāmatas tulkojums franču valodā: Kelsen H. *Théorie générale des normes*. Paris: PUF, 1996.

¹¹⁸ Kelsen H. *Théorie générale des normes*. Paris: PUF, 1996, p. 9, 10.

¹¹⁹ Mayer P. *La distinction entre règles et décisions et le droit international privé*. Paris: Dalloz, 1973, p. 35-36, 48, 55.

¹²⁰ Sk. *Ibid.*, p. 42.

¹²¹ Sk. *Ibid.*, p. 48.

¹²² *Ibid.*, p. 36, 48, 50, 55. Profesors P.Majērs uzvedības priekšrakstu skaidro šādi: „tā ir abstrakta un vispārēja norma. Tās struktūra ir hipotētiska un tā izveido pastāvīgas tiesiskās attiecības“ (p. 48), t.i., ir piemērojama vairākkārtīgi. Taču „tā kā nolēmums nav uzvedības priekšraksts,“ tad tas nekad nav abstrakts un gandrīz nekad – vispārējs (jo pastāv ne tikai individuālie, bet arī kolektīvie nolēmumi), un nekad nav hipotētisks.“ Līdz ar to „nolēmums ir konkrēts, kategorisks un ar nepastāvīgu raksturu (t.i., neveido pastāvīgas, bet gan vienreizējas tiesiskās attiecības; ir piemērojams vienreizēji)“ (p. 49, 51).

¹²³ Fohrer-Dedeuwaerder E. *La prise en considération des normes étrangères*. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 21.

¹²⁴ Bergel Jean-Louis. *Théorie générale du droit*. 4e édition. Paris: Dalloz, 2003, p. 20.

- kategoriskums;
- nepastāvīgums.¹²⁵

Konkrētums nolēmumam piemīt tādēļ, ka tas nosauc konkrētas personas vārdos, identificē konkrētas lietas, konkretizē naudas summas (atšķirībā no uzvedības priekšraksta, nolēmums nekad nesniedz personu vai lietu pazīmju uzskaitījumu). Tādēļ, līdz ko tiesnesis pasludina nolēmuma nolemjošo (sprieduma rezolutīvo) daļu, notiek pāreja no abstraktas uz konkrētu tiesību normu.¹²⁶ Uz tiesas sprieduma konkrētumu norāda arī Latvijas CPL, proti, „Tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata, nepārsniedzot prasījuma robežas“ (CPL 192.p., kā arī 193.p. 6.d.). Tāpat, taisot spriedumu par naudas summas piedziņu, „tiesa tā rezolutīvajā daļā norāda **prasījuma veidu un piedzenamo summu** [...]“ (CPL 195.p.). Ja spriedums tiek taisīts par mantas atdošanu natūrā, tad „tiesa tā rezolutīvajā daļā norāda **konkrēto mantu**, kā arī nosaka, ka mantas neesamības gadījumā no atbildētāja piedzenama tās vērtība, minot **konkrētu summu**“ (CPL 196.p.). Arī spriedumā, kas uzliek par pienākumu izpildīt noteiktas darbības, tiesai ir pienākums noteikt „**konkrēti kam, kādas darbības un kādā termiņā** ir jāizpilda“ (CPL 197.p. 1.d.). Atsevišķi CPL panti nosaka sprieduma rezolutīvajā daļā ietveramo konkrēto pavēli atsevišķās lietu kategorijās (sk. Pielikumu Nr. 2).

Ja runā par *kategoriskumu*, tad tas izpaužas tādējādi, ka nolēmums uzreiz pārveido konkrēto personu tiesisko stāvokli un rada tūlītējas tiesiskās sekas,¹²⁷ piemēram, CPL 203.p. 5.d.: „Spriedumam, kas stāties likumīgā spēkā, ir likuma spēks, tas ir obligāts un izpildāms visā valsts teritorijā [...]“. Visuzskatāmākais piemērs ir nekavējoties izpildāmie spriedumi (CPL 205.p.) prasībās par piespriešanu (*actiones cum condemnatione*). Arī no CPL 193.panta sestās daļas var izsecināt tiesas sprieduma kategorisko raksturu, proti, „tiesa rezolutīvajā daļā norāda nolēmumu par **prasības pilnīgu vai daļēju apmierināšanu** vai par tās pilnīgu **vai daļēju noraidīšanu** [...]“. Kā redzams, minētā norma prasa nepārprotamu tiesas attieksmi pret konkrēto prasījumu, t.i., vai prasījums tiek pilnīgi vai daļēji apmierināts, vai noraidīts.¹²⁸

Visbeidzot, *nepastāvīgs* nolēmums ir tādēļ, ka tas nerada aizvien jaunas tiesiskās sekas, t.i., tas nav vairākkārtēji piemērojams.¹²⁹ Autore šādam apgalvojumam negribētu pilnībā piekrist. Protams, ja nolēmums pēc savas dabas ir izpildāms, tad to tiešām var izpildīt tikai vienu reizi, bet nevis pastāvīgi, izņemot periodiskos maksājumus. Savukārt, ja nolēmums pēc savas juridiskās dabas ir atzīstošs nolēmums, tad ar tā spēkā stāšanās brīdi tas darbosies pastāvīgi.

¹²⁵ Mayer P. La distanction entre règles et décisions et le droit international privé. Paris: Dalloz, 1973, p. 51.

¹²⁶ Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 25 (§ 14).

¹²⁷ Mayer P. La distanction entre règles et décisions et le droit international privé. Paris: Dalloz, 1973, p. 51; sk. arī: Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 25 (§ 13).

¹²⁸ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Torgāns K. (zin.red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 273.lpp.

¹²⁹ Mayer P., *Ibid.*, p. 51.

Arī V. Bukovskis norāda uz līdzīgu tiesu nolēmumu tiesisko seku izpratni: likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums (vai arī pielaists nekavējošai izpildei) ir jāizpilda, ja tas pēc prasības rakstura vispār prasa izpildi. Šajā ziņā ir jāizšķir prasības par piespriešanu (*Vollstreckungsklagen* – vācu val.; *actiones cum condemnatione* – latīņu val.), kurās spriedums vienmēr uzliek atbildētājam par pienākumu kaut ko izdarīt,¹³⁰ no prasībām par atzīšanu (*Feststellungsklagen* – vācu val.; *actiones sine condemnatione* – latīņu val.), kur nekādas darbības vai izpildījums no atbildētāja netiek prasīts.¹³¹ Līdz ar to, ja spriedums ir taisīts prasībā par piespriešanu (*actione cum condemnatione*), tad var piekrist, ka spriedumā esošā individuālā, konkrētā un kategoriskā tiesību norma vienlaicīgi ir arī nepastāvīga tiesību norma. Taču, ja spriedums taisīts prasībā par atzīšanu (*actione sine condemnatione*), tad šāds apgalvojums nebūtu pareizs, proti, runa jau būs par pastāvīgu individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu. Piemēram, ja tiesa spriedumā atzīst pieteicēja radniecību ar personu X, tad šāda individuālā tiesību norma būs pastāvīga, t.i., ja jau reiz radniecība ir atzīta, tad tās atzīšana turpināsies, kamēr vien spriedums būs spēkā.

Līdz ar to *a priori* var piekrist apgalvojumam, ka nolēmums pavēl, lai iestātos vai neiestātos konkrētas tiesiskās sekas (lai *ir* B; lai *nav* B).¹³² Tomēr autore uzskata, ka dziļākai šīs tiesiskās parādības izpratnei nepieciešama papildus teorētiskā pārbaude. No tiesību teorijas kursa ir zināms, ka abstraktas un hipotētiskas tiesību normas struktūrā ietilpst normas sastāvs (A) un tiesiskās sekas (B) [juridiskā silogisma lielā premisa: A→B].¹³³ Tieši normas sastāvs (A) satur hipotēzi (-es), kas ietver informāciju par rīcības veidu. Piemēram, saskaņā ar Civillikuma (turpmāk – CL) 166.pantu „Personas, kas savā starpā neatrodas laulībā, nevar adoptēt vienu un to pašu bērnu.“ Minēto normu var pārveidot parastajā tiesību normas formā „ja (A), tad (B)“.¹³⁴ „Ja personas savā starpā neatrodas laulībā (normas sastāvs A), tad tās nevar adoptēt vienu un to pašu bērnu (tiesiskās sekas B).“ Normas sastāvs (A) nosaka tipveida situāciju, kurā nevar adoptēt vienu un to pašu bērnu. Tiesa sprieduma motīvu daļā konstatēs, ka, piemēram, personas G.M. un A.L. savā starpā neatrodas laulībā, bet vēlas adoptēt bērnu I.K., tādēļ rezolutīvajā daļā tiesa noteiks, ka tā noraida adopcijas pieteikumu (t.i., ka G.M. un A.L. nevar adoptēt vienu un to pašu bērnu I.K. – tiesiskās sekas B). No tā var secināt, ka sprieduma rezolutīvajā daļā tiesa patiešām ietver individuālu tiesību normu, kas neļauj konkrētām personām G.M. un A.L. adoptēt konkrētu bērnu I.K. („lai *ir* [CL 166.p. esošās] konkrētās tiesiskās sekas B“). Tajā pašā laikā tiesas spriedums nesaturēs CL 166.panta hipotēzi, bet

¹³⁰ Piemēram, spriedums uzliek par pienākumu „piedzīt no atbildētāja [...]“; „izlikt atbildētāju [...]“; „izņemt no atbildētāja valdīšanas [...]“; „uzlikt atbildētājam par pienākumu izdot [...]“ u.tml. Sk. Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: 1939, 440.lpp.

¹³¹ Bukovskis V., Turpat, 440.lpp.

¹³² Mayer P. La distanction entre règles et décisions et le droit international privé. Paris: Dalloz, 1973, p. 48, 51.

¹³³ Sk. Bergel Jean-Louis. Théorie générale du droit. 4e édition. Paris: Dalloz, 2003, p. 329; Fohrer-Dedeuwaerder E. La prise en considération des normes étrangères. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 21.

¹³⁴ Héron J. Principes du droit transitoire. Paris: Dalloz, 1996, p. 58, 59; Fohrer-Dedeuwaerder E. La prise en considération des normes étrangères. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 22.

gan motīvu daļā konstatēs šīs hipotēzes realizēšanos konkrētajā faktiskajā sastāvā¹³⁵ (mazā premisa). Runājot tieši par tiesu spriedumiem, P.Majērs norāda uz to īpašo statusu, proti, tiesas spriedums ne tikai apstiprina konkrētas tiesiskās situācijas esamību, bet arī parāda sakarību starp šo tiesisko situāciju un prasītāja piesauktajiem faktiem (iesniegtajiem pierādījumiem). Tādēļ sprieduma rezolutīvajā daļā iekļauto konkrēto un kategorisko tiesību normu veidos abi nosauktie elementi.¹³⁶ Citiem vārdiem sakot, tiesnesis spriedumā atspoguļo to, kā viņš ir pārbaudījis faktiskā sastāva atbilstību normas sastāvam (hipotēzei) un, tiklīdz tas ir apstiprinājies, viņš nosaka konkrēto tiesisko seku iestāšanos.¹³⁷

Atšķirībā no P.Majēra, K.Pambukis (*Ch.Pamboukis*) savos pētījumos piedāvā nolēmumus uzskatīt par publisko aktu apakš kategoriju. Tas tādēļ, ka publiskie akti pauž publiskās varas (nevis privātpersonu) gribu. Tādi akti ir arī tiesu nolēmumi, kuros izpaužas tiesneša griba. Līdzās nolēmumiem, K.Pambukis piedāvā izdalīt arī kvazipubliskos aktus, kuros ir ietverta privātpersonas griba, kas nostiprināta ar publiskās varas palīdzību (piemēram, notariālais akts). Šādi kvazipubliskie akti sevī neietver nolēmuma jēdzienu. Līdz ar to K.Pambukis uzvedības priekšrakstus pretstata publiskiem aktiem.¹³⁸ Autore promocijas darbs ir veltīts tieši ārvalstu tiesu nolēmumu (nevis administratīvo iestāžu nolēmumu) atzīšanas un izpildes jautājumiem, tādēļ kvazipublisko aktu analīze nebūs šī darba izpētes objekts un netiks tuvāk aplūkota.

Tā kā ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanā tiešais objekts, protams, ir šis ārvalsts nolēmums, tad šāds objekts nevar būt abstrakta un hipotētiska, bet gan konkrēta un kategoriska tiesību norma. Protams, šeit var iebilst, norādot, ka tiesību normu izstrāde un piemērošana ir tikai likumdevēja prerogatīva. Taču autore akcentē, ka tiesa nenodarbojas ar tiesību normu izstrādi un pieņemšanu, bet gan ar to piemērošanu konkrētiem dzīves gadījumiem. Tādēļ sprieduma rezolutīvajā daļā ietvertā tiesību norma ir tikai likumdevēja pieņemtās abstraktās, vispārējās un hipotētiskās tiesību normas individuāla konkretizācija katrā izskatāmajā lietā.

Līdz ar to jāsecina, ka ārvalsts tiesas nolēmums ir tikai procesuālā forma, kurā ietērpta konkrēta atrisinātā tiesiskā situācija jeb individuāla, konkrēta un kategoriska tiesību norma.¹³⁹ Šeit uzreiz rodas jautājums: vai ir iespējams atzīt procesuālo formu, bet ne saturu; un otrādi – atzīt saturu, nepievēršot uzmanību procesuālajai formai? Laikam jau nē. Tiesību zinātnē ir sastopams viedoklis saskaņā ar kuru nolēmuma atzīšanas tiešais objekts ir pats ārvalsts nolēmums kā procesuāls

¹³⁵ Sk. Mayer P. La distanction entre règles et décisions et le droit international privé. Paris: Dalloz, 1973, p. 43, 53.

¹³⁶ *Ibid.*, p. 58.

¹³⁷ Fohrer-Dedeuwaerder E. La prise en considération des normes étrangères. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 23.

¹³⁸ Pambuka K. galveno tēžu kopsavilkumu sk. šeit: Fohrer-Dedeuwaerder E. La prise en considération des normes étrangères. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 136-141.

¹³⁹ Līdzīgi sk.: Bollée S. L'extension du domaine de la méthode de reconnaissance unilatérale. Revue critique de droit international privé. Paris: Dalloz, n° 2, avril-juin 2007, p.311 (§ 4), kurš runā par atzīšanas piemērošanu „lēmumnormām“ (*normes décisionnelles* – franču val.), t.i., normām, kas ietvertas tiesu nolēmumos.

dokuments, bet netiešais objekts – šajā **nolēmumā atrisinātā konkrētā tiesiskā situācija**¹⁴⁰ (tātad – individuālā, konkrētā un kategoriskā tiesību norma). Otrs sastopamais viedoklis par atzīšanas objektu uzskata **atsevišķas nolēmuma tiesiskās sekas**.¹⁴¹ Patiesībā abi minētie viedokļi, kas izskanējuši franču un vācu tiesību zinātnieku darbos, pēc sava satura ne ar ko īpaši neatšķiras, t.i., abi norāda uz nolēmuma tiesiskajām sekām kā atzīšanas galveno un centrālo objektu.

Šajā posmā autore ir nonākusi līdz ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas definīcijas izstrādes iespējamībai:

Definīcija Nr. 1

Citas valsts tiesas nolēmuma atzīšana ir valsts pozitīva, uz starptautisko pieklājību (comity) balstīta nostāja pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas, un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.¹⁴²

Valsts šo pozitīvo nostāju realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver speciālas juridiskās atzīšanas metodes pielietošanu, un ir vērsta uz noteiktu seku piešķiršanu nolēmumam savas valsts teritorijā.

No autores piedāvātās definīcijas izriet šāda ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas jēdziena izpratnes konkretizācija:

a) Atzīšanas priekšnoteikums ir valsts pozitīva nostāja pret citas valsts tiesas nolēmumu atzīšanas iespēju. Autore aplūkos dažus piemērus: vācu SPT doktrīnā ir norādīts, ka nav nozīmes tam, vai valsts (kuras tiesā pieņemts nolēmums) ir vai nav starptautiski atzīta. Privātpersonu privāttiesiskās attiecības tas neietekmē. Tomēr vajadzības gadījumā atzinējvalsts var piemērot savu publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmumu.¹⁴³ Turpretī Apvienotajā Karalistē (turpmāk - AK) situācija ir atšķirīga: piemēram, AK tiesas parasti neatzīst tādu valstu, kuras nav starptautiski atzītas, tiesu nolēmumus un administratīvos aktus. Lietā *Adams v. Adams* [1970] 3 All ER 572 a, AK atteicās atzīt Dienvidrodēzijā šķirtu laulību. Tas pats notika lietā *B. v. B.* [2000] 2 FLR 707, attiecībā uz tā saucamajā „Ziemeļkipras Turku Republikā” šķirtu laulību. Tomēr šī neatzīšanas doktrīna nav absolūta, t.i., ne vienmēr AK automātiski neatzīs neatzītu valstu tiesu nolēmumus, kas

¹⁴⁰ Mayer P. Les méthodes de la reconnaissance en droit international privé. Le droit international privé: esprit et méthodes (mélanges en l'honneur de Paul Lagarde). Paris: Dalloz, 2005, p. 550.

¹⁴¹ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996 (2001), S. 381 (§ 776).

¹⁴² Šīs definīcijas izstrāde balstīta uz formālajā loģikā esošo klasiskās definīcijas formulu, proti, definīcija sastāv no definējamā jēdziena (A) un definētāja jēdziena (B). Pēdējais savukārt iedalās tuvākās ģints jēdzienā un sugas atšķirības pazīmēs (C) ; [A ≡ B · (C¹ · C²)]. Sk. Vedins I. Loģika. Rīga: Avots, 2000., 113.- 122.lpp.

¹⁴³ Sk. Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 55.

skar privāttiesību jautājumus. Lietā *Hesperides Hotels v. Aegean Turkish Holidays* [1978] QB 205, lords Dennings (*lord Denning*) apšaubīja neatzīšanas doktrīnu, norādot, ka „Apvienotās Karalistes tiesas var atzīt tāda veidojuma likumus un iestāžu aktus, kurš reāli kontrolē [*is in effective control* – angļu val.] kādu teritoriju, pat, ja Viņas Majestātes Valdība šo veidojumu nav *de jure* vai *de facto* atzinusi.“ Lietā *Emin v. Yeldag* [2002] 1 FLR 956 par tā sauktajā „Ziemeļkipras Turku Republikā“ izdarītas laulības šķiršanas atzīšanu AK tiesa rīkojās jau savādāk, proti, izvērtēja AK, ASV un ECT judikatūru, un tiesnesis Samners (*Mr Sumner*) secināja: „šie privāttiesiskie akti var tikt atzīti AK tiesību sistēmā (lai gan tie nāk no neatzītas valsts), ar noteikumu, ka nav tiesiska aizlieguma (kā tas bija lietā *Adams v. Adams* konstitucionālo attiecību dēļ starp AK un Dienvidrodēziju) un, ka šāda atzīšana faktiski nekompromitēs AK valdību starptautiskajās attiecībās.“¹⁴⁴

b) Tā kā ārvalsts tiesas nolēmums satur noteiktu iekšējo kodolu, tad var uzskatīt, ka atzinējvalsts pozitīvā nostāja ir vērsta uz individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kuru satur šis ārvalsts tiesas nolēmums (**materiāltiesiskais aspekts**).

Tomēr, tā kā jebkurš tiesas nolēmums ir arī procesuāls dokuments ar attiecīgām procesuālajām tiesiskajām sekām, tad piedāvātajā definīcijā tiek akcentēts arī tas, ka individuālā tiesību norma (materiāltiesiskais aspekts) ir ietērpta tiesas nolēmuma formā (**procesuālais aspekts**).

c) Tālāk seko valsts rīcība, ieviešot noteiktu juridisko metodi šādu nolēmumu atzīšanai, t.i.:

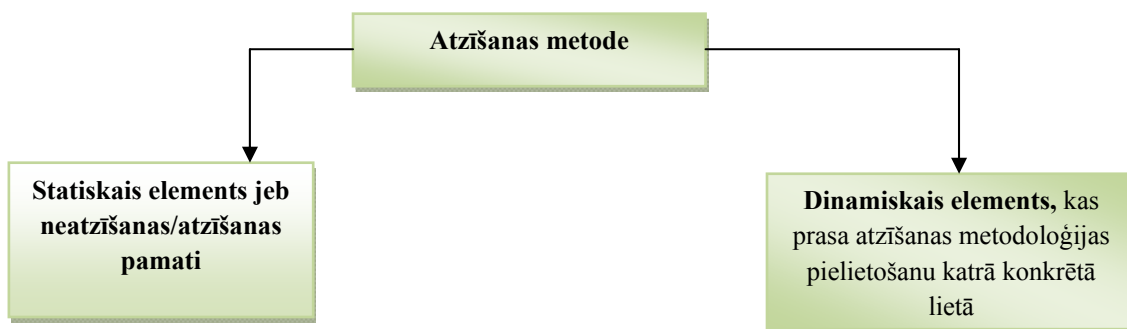
- likumdevējs parasti definē ārvalsts tiesas nolēmuma jēdzienu [nosaka, ko saprast ar jēdzienu „ārvalsts tiesas nolēmums“ (sk., piem., Latvijas CPL 636.p., Brisele I Regulas 32.p., LK 25.p., jaunās LK 32.p., HK projekta 23.p., Regulas 4/2009 2.p. 1.d. 1.punktu)];
- likumdevējs izvēlas atzīšanas modeli (jeb dominējošo atzīšanas teoriju);
- likumdevējs izvēlas un formulē atzīšanas tiesisko seku katalogu, vadoties pēc atzīšanas modeļa (teorijas);
- likumdevējs izstrādā nosacījumus, kuri izslēdz nolēmumu atzīšanu. Negatīvā tehnika: „*neatzīst, ja ...*” vai formulē priekšnoteikumus, kuriem iestājoties, nolēmums tiek atzīts. Pozitīvā tehnika: „*atzīst, ja ...*”. Salīdzinājumam, Latvijas CPL 637.pantā, Brisele I Regulas 34. un 35.pantā, jaunās LK 34. un 35.pantā, HK projekta 26.-28.pantā ir izmantota negatīvā tehnika.

Lai ārvalsts tiesas nolēmumā izlemto tiesisko situāciju ar atzīšanas institūta palīdzību varētu „ielaist” atzinējvalsts tiesiskajā sistēmā, šim ārvalsts tiesas nolēmumam vispirms ir jāiziet cauri noteiktiem pārbaudes kritērijiem, kurus nosaka atzinējvalsts un kurus pārbauda ar atzīšanas metodi. Latvijas CPL šī atzīšanas metode ir nostiprināta 637.pantā (tur to dēvē par „neatzīšanas pamatiem”). Autoresprāt, neatzīšanas/atzīšanas pamati ir tikai viens no atzīšanas metodes elementiem, proti, **statiskais elements**. Tas tādēļ, ka neatzīšanas/atzīšanas pamatus nosaka likumdevējs (atsevišķos

¹⁴⁴ Sk. Dixon M. *Textbook on International Law*. Oxford: University Press, 2007, p. 134-136.

gadījumos - arī tiesu prakse), vai arī tie izriet no vispārējiem tiesību principiem (piemēram, publiskās kārtības jeb *ordre public* atruna) un tie attiecas uz visiem atzīšanai iesniegtajiem ārvalstu tiesu nolēmumiem. Otrs elements ir **dinamiskais elements**, kas ir šo neatzīšanas pamatu praktiskā pārbaude, kuru veic tiesnesis katrā konkrētā lietā, pielietojot noteiktu starptautiskā civilprocesa zinātnē izstrādātu metodoloģiju. Tādējādi šo abu elementu kopumu autore dēvē par atzīšanas metodi. Shematiski to var attēlot šādi:

Shēma Nr. 2

Tātad var secināt, ka nosacījumi, kuri izslēdz ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu (vai pieļauj atzīšanu), balstās uz atzīšanas metodoloģiskajiem aspektiem (par to sk. šī darba II.daļu: „Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras metodoloģiskie aspekti”).

Vēl tikai jāpiebilst, ka minētā atzīšanas definīcija ir uzskatāma par ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas vispārējo jeb „jumta“ definīciju, kas, kā redzams, atspoguļo atzīšanas jēdziena komplekso dabu. Tālākajā šī darba izstrādes gaitā autore pievērsīsies arī speciālajām atzīšanas definīcijām, kas raksturīgas katrai no atzīšanas teorijām un līdz ar to ietekmē arī atzīšanas tiesisko seku izpratni un to apjomu (par to sk. šī darba I. daļas 2. nodaļu).

1.3. Atzīšanas un eksekvatūras jēdzienu saturs Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos

1.3.1. Atzīšanas jēdziena izpratne

Nākamais solis ir noskaidrot to, kāds atzīšanas jēdziena **vispārīgais saturs** ir ietverts 1968.gada Briseles konvencijā, Brisele I Regulā, 1988.gada Lugano Konvencijā un 2007.gada jaunajā Lugano konvencijā, kā arī HK projektā, 2007.gada Hāgas konvencijā un Regulā 4/2009.

<p>Saskaņā ar 1968.gada Briseles konvencijas 26.panta pirmo daļu: „<i>Briseles konvencijas dalībvalstī pieņemts nolēmums¹⁴⁵ ir atzīstams pārējās šīs konvencijas dalībvalstīs bez jebkādas īpašas tiesvedības procedūras</i>“.</p>	<p>Saskaņā ar Brisele I Regulas 33.panta pirmo daļu: „<i>Vienā dalībvalstī pieņemts nolēmums¹⁴⁶ ir atzīstams pārējās dalībvalstīs bez jebkādas īpašas tiesvedības procedūras</i>“.</p>
<p>Saskaņā ar 1988.gada Lugano konvencijas 26.panta pirmo daļu: „<i>Vienā līgumslēdzējā valstī pieņemts nolēmums¹⁴⁷ ir atzīstams pārējās līgumslēdzējvalstīs bez jebkādas īpašas tiesvedības procedūras</i>“.</p>	<p>Saskaņā ar 2007.gada jaunās Lugano konvencijas 33.panta pirmo daļu: „<i>Vienā šīs konvencijas dalībvalstī pieņemts nolēmums¹⁴⁸ ir atzīstams pārējās šīs konvencijas dalībvalstīs bez jebkādas īpašas tiesvedības procedūras</i>“.</p>
<p>Saskaņā ar Hāgas konvencijas projekta 25.panta pirmo un otro daļu: „<i>1.Nolēmums,¹⁴⁹ kas pieņemts, pamatojoties uz šīs konvencijas 3.līdz 13.pantā minētajām piekritības normām vai kas saskan ar tām, ir atzīstams vai izpildāms saskaņā ar šīs nodaļas normām.</i> <i>2.Lai nolēmums varētu tikt atzīts, šī panta pirmajā daļā minētajam nolēmumam tā izcelsmes valstī jābūt res iudicata statusam</i>“.</p>	
<p>Saskaņā ar Regulas 4/2009 23.panta pirmo daļu: „<i>Nolēmumus, kuri pieņemti dalībvalstīs, kurām nav saistošs Hāgas 2007.gada Protokols,¹⁵⁰ citās dalībvalstīs atzīst bez kādas īpašas procesuālās kārtības</i>“.</p>	<p>Saskaņā ar 2007.gada Hāgas konvencijas 20.panta pirmo un sesto daļu: „<i>1.Konvencijas līgumslēdzējā valstī („izcelsmes valstī”) pieņemts nolēmums ir atzīstams un izpildāms citās līgumslēdzējās valstīs, ja: [..].</i> <i>6.Nolēmums ir atzīstams, ja tam tā izcelsmes valstī ir iestājušās tiesiskās sekas, un to izpilda, ja tas ir izpildāms tā izcelsmes valstī</i>”.</p>

Ne BK, ne Brisele I Regulā, ne Regulā 4/2009, nedz arī LK un jaunajā LK, kā arī HK projektā un 2007.gada Hāgas konvencijā nav skaidrots nolēmumu atzīšanas jēdziens. No minētajām tiesību normām nav arī skaidrs, ko šo normatīvo tiesību aktu izpratnē uzskatīt par „nolēmumu atzīšanu“, proti, kā to definēt.

Autoresprāt, šeit būtu izmantojama tā pati vispārējā atzīšanas definīcija, kuru autore tikko piedāvāja. Proti, **arī nosauktajos normatīvajos tiesību aktos ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana**

¹⁴⁵ Nolēmuma jēdziena skaidrojumu sk. Briseles konvencijas 25.pantā.

¹⁴⁶ Nolēmuma jēdziena skaidrojumu sk. Brisele I Regulas 32.pantā.

¹⁴⁷ Nolēmuma jēdziena skaidrojumu sk. Lugano konvencijas 25.pantā.

¹⁴⁸ Nolēmuma jēdziena skaidrojumu sk. jaunās Lugano konvencijas 32.pantā.

¹⁴⁹ Nolēmuma jēdziena skaidrojumu sk. HK projekta 23.pantā.

¹⁵⁰ Domāts 2007.gada 23.novembra Hāgas Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamo likumu. <http://www.hcch.net>

nozīmē vienas dalībvalsts pozitīvu, uz starptautisko pieklājību balstītu nostāju pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas dalībvalsts tiesību sistēmas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.¹⁵¹ Dalībvalstis šo nostāju realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver minētajos normatīvajos tiesību aktos paredzēto speciālo juridisko atzīšanas metožu pielietošanu, un ir vērsta uz noteiktu seku piešķiršanu nolēmumam.

Šim skaidrojumam tomēr jāpievieno viena būtiska nianse, kas izriet no BK / LK 25.-28.panta un Brisele I Regulas / jaunās LK 32.-35.panta: šajos normatīvajos tiesību aktos atzīšanas jēdziens ir īpatnējs ar to, ka jāatzīst arī tādi nolēmumi, kuri vēl nav stājušies spēkā, vai provizoriski nolēmumi¹⁵² (sk. BK / LK 25. un 30.p., Brisele I Regulas / jaunās LK 32. un 37.p., Regulas 4/2009 2.p. 1.d. 1.punktu un 25.p.).¹⁵³

Savukārt HK projekta 25.panta otrajā daļā skaidri un nepārprotami ir noteikts: „Lai nolēmumu varētu atzīt [...] tam jābūt *res iudicata*¹⁵⁴ statusam.“ Tas nozīmē, ka nolēmumam jābūt tādām, ar kuru lieta ir izlemta pēc būtības un nolēmumam jābūt spēkā.¹⁵⁵ Tas pats ir ietverts arī 2007.gada HK 20.panta sestajā daļā. Tātad, Hāgas SPTK sistēmā provizoriski un vēl spēkā nestājušies nolēmumi nevar tikt atzīti. Šeit gan ir jānorāda uz **šādu niansi**: saskaņā ar 2007.gada HK 20.panta sesto daļu nolēmums ir atzīstams, ja tam tā izcelsmes valstī ir iestājušās tiesiskās sekas, un to izpilda, ja tas ir izpildāms tā izcelsmes valstī. Šeit ir jāņem vērā ārvalsts tiesas nolēmuma *res iudicata* jeb izlemtas lietas statuss.¹⁵⁶ Uzturlīdzekļu lietās nolēmumi pēc savas tiesiskās dabas un mērķa nemaz nevar būt galīgi, jo, atkarībā no apstākļu maiņas, tos var aizstāt jauns, laika ziņā vēlāk pieņemts nolēmums¹⁵⁷ (līdzīgi par *res iudicata* izņēmumu periodisko maksājumu lietās sk. Latvijas CPL 203.p. 4.d.¹⁵⁸).

No augstāk minētā izriet, ka HSPK sistēmā nolēmumu atzīšanas gadījumā svarīgi ir raudzīties tieši uz ārvalsts tiesas nolēmuma *res iudicata* statusu. Tas, vai ārvalsts tiesas nolēmumam piemīt *res*

¹⁵¹ Tiesas nolēmuma jēdziens skaidrots: Briseles konvencijas 25.pantā; Brisele I Regulas 32.pantā; Lugano konvencijas 25.pantā; jaunās Lugano konvencijas 32.pantā, Regulas 4/2009 2.panta pirmās daļas 1.punktā, HK projekta 23.pantā, 2007.gada HK 19.panta pirmajā daļā.

¹⁵² Guinchard S., Ferrand F., Chainais C. Procédure civile. Droit interne et droit communautaire. 29e édition. Paris: Dalloz, 2008, p. 1090; Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 2004.gada 14.oktobra spriedums lietā: C-39/02 *Maersk Olie & Gas*, ECR [2004], p. I-09657, para. 46; Magnus U., Mankowski P., Wautelet P., Brussels I Regulation. München: Sellier European Law Publishers, 2007, Art. 32, note 18, 19, p. 540.

¹⁵³ Jenard P. Rapport sur la convention de Bruxelles. Journal officiel. 05.03.1979. C 59, p. 43.

¹⁵⁴ Latīņu val. – izlemta lieta, precedents. Vācijas civilprocesa teorijā to dēvē par nolēmuma materiālo tiesisko spēku (*materielle Rechtskraft*); Francijas civilprocesa teorijā – par saistošu izlemto lietu (*autorité de la chose jugée*).

¹⁵⁵ Pocar F., Honorati C. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments (Proceedings of the Round Table held at Milan University on 15 November 2003). Padova: CEDAM, 2005, p. 296.

¹⁵⁶ Borrás A., Degeling J. Rapport explicatif sur la Convention du 23 novembre 2007 sur le recouvrement international des aliments destinés aux enfants et à d'autres membres de la famille. La Haye: Bureau Permanent, 2009, p. 93. Pieejams: <http://www.hcch.net> (turpmāk – Borrás A., Degeling J. Rapport explicatif).

¹⁵⁷ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 301., 302. lpp.

¹⁵⁸ Saskaņā ar CPL 203.panta ceturto daļu: „Ja pēc tam, kad likumīgā spēkā stājies spriedums, ar kuru no atbildētāja piespriesti periodiski maksājumi, mainās apstākļi, kas ietekmē maksājumu apmēra vai ilguma noteikšanu, katra puse ir tiesīga, iesniedzot jaunu prasību, prasīt maksājumu apmēra vai termiņa grozīšanu.“

iudicata un ar kuru brīdi tā iestājas, ir nosakāms saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts tiesību normām.

Līdz ar to BK, Brisele I Regulā, Regulā 4/2009, LK un jaunajā LK esošās normas ir uzskatāmas par atkāpi no klasiskās starptautiskā civilprocesa pieejas, kas prasa, lai atzīstamajam nolēmumam būtu *res iudicata* statuss [salīdzinājumam sk. minēto HK projekta 25.p. 2.d., Latvijas CPL 637.p. 2.d. 2.punktu; Vācijas Civilprocesa likuma (*Zivilprozessordnung*) 723. II (1) p. un 328.p.¹⁵⁹]. Tātad atzīšanas jēdziens BK / LK, Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 satur plašāku termina „ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas (darbība)“ izpratni nekā HSPK sistēmas konvencijas.

1.3.2. Eksekvatūras jēdziena izpratne

Ja apskata „Briseles konvencijas sistēmu” un HSPK sistēmu, tad eksekvatūras tiesiskais pamats noteikts šādās tiesību normās:

<p>1968.gada Briseles konvencijas 31.pants: „1. Vienā Konvencijas līgumslēdzējā valstī pieņemts nolēmums, kas izpildāms minētajā valstī, jāizpilda citā Konvencijas līgumslēdzējā valstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī.</p> <p>2. Tomēr Apvienotajā Karalistē šāds nolēmums izpildāms Anglijā un Velsā, Skotijā vai Ziemeļīrijā, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas reģistrēts kā izpildāms attiecīgajā Apvienotās Karalistes daļā”.</p>	<p>Brisele I Regulas 38.pants: „1. Kādā dalībvalstī pieņemts nolēmums, kas izpildāms minētajā valstī, jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī.</p> <p>2. Bet Apvienotajā Karalistē šāds nolēmums izpildāms Anglijā un Velsā, Skotijā vai Ziemeļīrijā, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas reģistrēts kā izpildāms attiecīgajā Apvienotās Karalistes daļā”.</p>
<p>1988.gada Lugano konvencijas 31.pants: „1. Vienā Konvencijas līgumslēdzējā valstī pieņemts nolēmums, kas izpildāms minētajā valstī, jāizpilda citā Konvencijas līgumslēdzējā valstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī.</p> <p>2. Tomēr Apvienotajā Karalistē šāds nolēmums izpildāms Anglijā un Velsā, Skotijā vai Ziemeļīrijā, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas reģistrēts kā</p>	<p>2007.gada jaunās Lugano konvencijas 38.pants: „1. Kādā dalībvalstī pieņemts nolēmums, kas izpildāms minētajā valstī, jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī.</p> <p>2. Bet Apvienotajā Karalistē šāds nolēmums izpildāms Anglijā un Velsā, Skotijā vai Ziemeļīrijā, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas reģistrēts kā</p>

¹⁵⁹ Zivilprozessordnung. Pieejams: www.gesetze-im-internet.de. Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 645.

<i>izpildāms attiecīgajā Apvienotās Karalistes daļā“.</i>	<i>attiecīgajā Apvienotās Karalistes daļā“.</i>
---	---

HK projekta 25.panta trešā daļa: [..],3. *Lai nolēmums varētu tikt izpildīts, šī panta pirmajā daļā minētajam nolēmumam tā izcelsmes dalībvalstī jābūt izpildāmam“.*

<p>Regulas 4/2009 26.pants: „<i>Nolēmumus, kas pieņemts dalībvalstī, kurai nav saistošs Hāgas 2007.gada Protokols, un kas ir tajā izpildāms, ir izpildāms citā dalībvalstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas ir pasludināts par izpildāmu šajā dalībvalstī“.</i></p> <p>[Šeit jāpaskaidro, ka Regulas 4/2009 26.pantā nav atrodama norma par AK. Tas tādēļ, ka AK nepiedalās šajā Regulā (sk. Regulas 4/2009 preambulas 47.apsvērumu)].</p>	<p>2007.gada Hāgas konvencijas 20.panta pirmā un sestā daļa: „<i>1.Konvencijas līgumslēdzējā valstī („izcelsmes valstī”) pieņemts nolēmums ir atzīstams un izpildāms citās līgumslēdzējās valstīs, ja: [..].</i></p> <p><i>6.Nolēmums ir atzīstams, ja tam tā izcelsmes valstī ir iestājušās tiesiskās sekas, un to izpilda, ja tas ir izpildāms tā izcelsmes valstī“.</i></p>
---	---

Eksekvatūras jēdziens minētajos normatīvajos tiesību aktos nav skaidrots. Taču ir zināms, ka BK / LK un līdz ar to arī Brisele I Regula / jaunā LK, un Regula 4/2009 nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā pamatā ir veidotas pēc vācu nacionālā civilprocesa un to starptautisko līgumu parauga, kuri pirms BK pieņemšanas bija noslēgti starp dažādām Eiropas Ekonomiskās kopienas (turpmāk – EEK) toreizējām dalībvalstīm (Nīderlande, Beļģija, Luksemburga, Vācija, Francija, Itālija).¹⁶⁰ No tā var secināt, ka BK un pārējos minētajos normatīvajos tiesību aktos, tāpat kā vācu nacionālajās tiesībās, atzīšana un eksekvatūra ir strikti nodalīti jēdzieni.¹⁶¹ Tas pats vērojams arī Francijas starptautiskajā civilprocesā.¹⁶² Līdz ar to var konstatēt, ka atzīšanas procesa rezultātā tomēr netiek izplatīta ārvalsts tiesas nolēmuma **izpildāmība**; to var panākt *tikai* ar eksekvatūras

¹⁶⁰ Georges A.L.Droz. *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun*. Paris: Dalloz, 1972., p. 275.; Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 73.

¹⁶¹ Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3. Aufl. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 453; Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 175; Vācijas CPL (ZPO) 328.§ regulē ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu (*Anerkennung* – vācu val.), savukārt 722.– 723.§ – nolēmumu eksekvatūru (*Vollstreckbarerklärung* – vācu val.). Sk. arī: Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 102 (§ 181). Par iedalījumu BK sk. Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 391-393 (§§ 373, 374); Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 237 (§ 246).

¹⁶² Sk., piemēram, Vignal T. *Droit international privé*. 2e édition. Paris: Sirey, 2011, p. 382 (§ 639); Mayer P., Heuzé V. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 290, 294 (§§ 399, 406); Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 237 (§ 246); Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 64 (§ 93).

procesa palīdzību, iesniedzot attiecīgu pieteikumu izpildes valsts tiesā.¹⁶³ Tas tādēļ, ka izpildāmība nav tā ārvalsts tiesas nolēmuma īpašība, kuru var izplatīt izpildes valsts teritorijā. Izpildāmību ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī **piešķir**.¹⁶⁴

1) Izpildāmība

Kas ir **izpildāmība**? Par izpildāmību (*Vollstreckbarkeit* – vācu val., *force exécutoire* – franču val.; *enforceability* – angļu val.) uzskatāms nevis pats piespiedu izpildes process, bet gan nolēmuma spēja vispār tikt izpildītam¹⁶⁵ (piemēram, nodotam piespiedu izpildei¹⁶⁶). Civilprocesa zinātnē izpildāmību skaidro arī kā tiesas nolēmuma īpašību,¹⁶⁷ bet nevis kā nolēmuma tiesiskās sekas,¹⁶⁸ kā tas varbūt pirmajā brīdī varētu likties. Nolēmuma īpašība no tiesiskajām sekām atšķiras ar to, ka pirmā nolēmumam piemīt *ex lege* jeb automātiski saskaņā ar konkrēto civilprocesa normu; savukārt otrās nolēmumam piemīt saistībā ar tiesneša intelektuālo darbību nolēmuma tapšanā (tas ir nolēmuma iekšējais saturs).¹⁶⁹

Autoresprāt, **izpildāmības** jēdziens kopumā sevī var ietvert šādas pazīmes:

Pirmkārt, nolēmums pēc būtības un satura ir tāds, ka to var iesniegt izpildei piespiedu izpildes iestādēs. Šajā gadījumā nolēmumam var piemērot piespiedu izpildes procesu. Tie būs nolēmumi piespriešanas jeb izpildīšanas prasībās;¹⁷⁰ attiecīgi ārvalsts tiesas nolēmumiem atzīšanas un konstitutīvajās prasībās nepiemīt izpildāmība.¹⁷¹

Otrkārt, nolēmums vēl nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji (sk., piemēram, CPL 638.p. 2.d. 4.punktu un 3.d. 3.punktu; BK / LK 31. un 42.p., Briseles I Regulas / jaunās LK

¹⁶³ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 86; Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 237 (§ 246); Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas ģenerālvokāta *Mairasa H. (Mayras H.)* 1976.gada 9.novembra viedoklis lietā *De Wolf v. H.Cox*: 42/76, ECR 1976, p. 01759; Vignal T. *Droit international privé*. 2e édition. Paris: Sirey, 2011, p. 382 (§ 640).

¹⁶⁴ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 163.

¹⁶⁵ Georges A.L.Droz. *Pratique de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (le nouveau régime de la compétence judiciaire et des effets des jugements dans l'Europe des Six)*. Paris: Librairie Dalloz, 1973, p. 75 (§ 171); Wagner R. *Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel*. IPRax, 2002, Heft 2, S. 81; Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 485, 486 (§ 463).

¹⁶⁶ Cornu G. (*Assoc. Capitant H.*). *Vocabulaire juridique*. 6e édition. Paris: PUF, 2004, p. 378; Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 142 (§ 261).

¹⁶⁷ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 305.lpp. ; Péroz H., *Ibid.*, p. 142.

¹⁶⁸ Péroz H., *Ibid.*, p. 32, 41, 64 (§§ 28, 45, 93).

¹⁶⁹ Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 237 (§ 246).

¹⁷⁰ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 305.-307. lpp.

¹⁷¹ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 164.

38. un 48.p., Regulas 4/2009 17.p. 2.d., 26. un 37.p.; HK projekta 25.p. 3.d. un 34. p.; 2007.gada HK 21.p.).

Attiecībā uz „Briseles konvencijas sistēmu” izpildāmības jēdziena sakarā jāvērs uzmanība uz EST noteiktajām robežām šī jēdziena izpratnē. 2011.gada 13.oktobra spriedumā lietā *Prism Investments BV* EST norādīja, ka nolēmuma izpilde tā izcelsmes dalībvalstī nevar būt par pamatu eksekvatūras atteikumam citā dalībvalstī.¹⁷² No tā izriet, ka Regulas Brisele I 38.pantā esošais izpildāmības jēdziens ir jāsaprot tikai kā ārvalsts tiesas nolēmuma *formālā* izpildāmība (piemēram, nolēmums nav pārsūdzēts un ir stājies spēkā). Šāda formālā izpildāmība Regulas Brisele I 38.panta izpratnē pastāvēs arī tad, ja puse, pret kuru prasa izpildi, eksekvatūras procesā ir cēlusi iebildumus pret izpildīšanu.¹⁷³

Treškārt, saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts tiesībām nolēmums ir sasniedzis stadiju, kurā to var nodot piespiedu izpildei (piemēram, stājies likumīgā spēkā¹⁷⁴). Taču atsevišķos gadījumos likums var paredzēt, ka izpildei tiek nodots nolēmums, kurš vēl nav stājies spēkā.¹⁷⁵

Situācijas labākai ilustrēšanai var minēt franču tiesībzinātnē sastopamo **izpildāmības definīciju**, saskaņā ar kuru “izpildāmība ir publiskās varas institūcijas pieņemta nolēmuma obligātuma sastāvdaļa, kas izpaužas spējā vērsties pie piespiedu izpildes iestādēm, lai panāktu nolēmumā ietvertu konkrēto noregulējumu piespiedu realizāciju”¹⁷⁶. Citiem vārdiem sakot, izpildāmība ir no nolēmuma izrietoša iespēja panākt tajā atzīto tiesību realizāciju piespiedu kārtā ar publiskās varas starpniecību.¹⁷⁷

Jāņem vērā, ka BK / LK, Briseles I Regulā / jaunajā LK, Regulā 4/2009, HK projektā, un 2007.gada HK nav paredzēts, lai ārvalsts nolēmumam tā izcelsmes valstī būtu gan *res iudicata* (izlemtas lietas statuss), gan izpildāmība. Pietiek ar to, ka nolēmums tā izcelsmes valstī ir izpildāms (lai gan nav vēl stājies likumīgā spēkā vai ieguvis *res iudicata* statusu).¹⁷⁸ Patiešām, minētie normatīvie tiesību akti autonomi atļauj arī vēl spēkā nestājušos nolēmumu izpildi, kas tādējādi izpildāmo nolēmumu tvērumā iekļauj arī lēmumus, kuriem ir pagaidu izpildāmība [sk.: BK / LK 31. un 38.p.; Briseles I Regulas / jaunās LK 38. un 46.p.; Regulas 4/2009 26. un 35.p., kā arī 2.p. 1.d. 1.punktu; HK projekta 23.p., 25.p. 3.d. un 29.p. 1.d. c) punktu; 2007.gada HK 20.p. 6.d.].

¹⁷² Eiropas Savienības tiesas 2011.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-139/10 *Prism Investments BV*, ECR [2011], p. 00000, para. 43.

¹⁷³ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas ģenerālvokātes Kokotes J. (*Kokott J.*) 2011.gada 16.jūnija secinājumus lietā: C-139/10 *Prism Investments BV*, ECR [2011], p. 00000, paras. 19, 23.

¹⁷⁴ Sk., piemēram, Latvijas CPL 204. un 538.pantu, kā arī 637.panta otrās daļas 2.punktu un 638.panta trešās daļas 1.punktu.

¹⁷⁵ Sk., piemēram, Latvijas CPL 204., 205. un 538. pantu.

¹⁷⁶ Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 143 (§ 262).

¹⁷⁷ Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE)*. Paris: Jupiter, 1985, p. 141 (§ 249).

¹⁷⁸ Nygh P., Pocar F. *Report of the Special Commission. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments*. Padova: CEDAM, 2005, p. 298.

Tātad, visos šajos ES un HSPK normatīvajos tiesību aktos izpildāmība piemīt tiem nolēmumiem, kuri:

- 1) to izcelsmes dalībvalstī stājušies likumīgā spēkā (**galīgā izpildāmība**);
- 2) ir pasludināti par nekavējoties izpildāmiem vēl pirms nolēmuma spēkā stāšanās (**pagaidu izpildāmība**, kurai vēlāk var iestāties izpildes pagrieziens; sk., piem., Latvijas CPL 634.p.); un
- 3) ir izpildāmi to izcelsmes dalībvalstī, taču ar tiem netiek izņemta lieta pēc būtības, proti, tie ir lēmumi par pagaidu pasākumu piemērošanu [piemēram, lēmumi par prasības nodrošināšanu (sk. BK / LK) 24. un 31.p.; Brisele I Regulas / jaunās LK 31.un 32.p.; Regulas 4/2009 2.p. 1.d. 1.punktu un 14.p.; HK projekta 13.p., 23.p. b) punktu, 25.p. 4.d.)]. Savukārt 2007.gada HK nolēmumu izpildi pagaidu pasākumu lietās neparedz, vai arī atstāj šo jautājumu līgumslēdzēju valstu nacionālo tiesību kompetencē.

2) Eksekvatūras saturs, objekts un definīcija

Kas ir **eksekvatūra**? Ārvalsts tiesas nolēmuma pasludināšana par izpildāmu tā izpildes valstī tiek apzīmēta ar vārdu **eksekvatūra**.¹⁷⁹ Eksekvatūru mēdz skaidrot arī kā izpildāmības piešķiršanu (*Wirkungsverleihung* – vācu val.) vienas valsts tiesas nolēmumam otras valsts teritorijā.¹⁸⁰ „Briseles konvencijas sistēmā” eksekvatūras skaidrojums vienlaicīgi precizē, ka izpildāmības piešķiršana vienas dalībvalsts tiesas nolēmumam citā dalībvalstī prasa, lai izpildāmība tam būtu arī tā izcelsmes valstī¹⁸¹ (sk., piem., Regulas Brisele I 38.p.; Regulas 4/2009 17.p. 2.d. un 26.p.).

Tas nozīmē, ka **eksekvatūras objekts** nav ar ārvalsts tiesas nolēmumu izšķirtais strīds. Šo strīdu izšķir tikai un vienīgi ārvalsts tiesnesis (šādu skaidrojumu devusi Parīzes Pirmās instances tiesa savā 1966. gada 10. novembra spriedumā).¹⁸² Tādēļ eksekvatūras objekts ir ārvalsts tiesas nolēmums, savukārt eksekvatūras pieteikuma priekšmets ir kreditora (pieteicēja) lūgums piešķirt ārvalsts tiesas nolēmumam izpildāmību tā izpildes valsts teritorijā¹⁸³ (sk. arī CPL 638.p. 2.d. 4.punktu: „*Pieteikumā norāda [..] pieteicēja lūgumu atzīt vai **atzīt un izpildīt** ārvalsts tiesas nolēmumu [..]*”) un nodot to izpildei.

No iepriekš teiktā var secināt, ka minētajos ES normatīvajos tiesību aktos (jeb „Briseles konvencijas sistēmā”) **eksekvatūra** ir izpildāmības (izpildes atļaujas) piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā ar nosacījumu, ka nolēmumam izpildāmība piemīt arī tā

¹⁷⁹ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3. Aufl. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 463.

¹⁸⁰ Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: C.H.Beck, 1995, S. 66.

¹⁸¹ Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 392 (§ 374). Tāda pati eksekvatūras izpratne ir arī franču nacionālajās tiesībās, sk.: Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e éd. Paris: Dalloz, 2004, p. 740 (§ 500).

¹⁸² Meyer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 297.

¹⁸³ Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: C.H.Beck, 1995, S. 165.

izcelsmes valstī. Tāpat būtu definējama arī CPL 77.nodaļā esošā eksekvatūra un HSPK sistēmā pārstāvētā eksekvatūra.

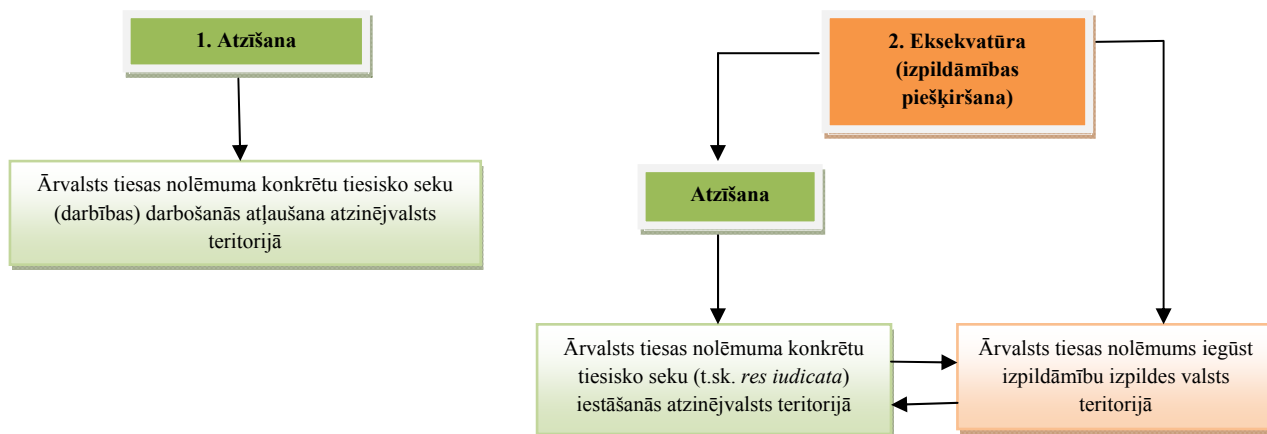
Vienlaicīgi autore ierosina Latvijas CPL eksekvatūru dēvēt nevis par „izpildi” (kas tādējādi pārklājas ar CPL E daļā lietoto terminu „izpilde”), bet gan par „izpildāmības (izpildes atļaujas) piešķiršanu”. Pārņemot CPL regulu normas, likumdevējs ir pieļāvis arī viena un tā paša eksekvatūras termina dažādus apzīmējumus, kas tādējādi maldina likuma piemērotājus. Piemēram, CPL 644.panta dažādās daļās eksekvatūra tiek apzīmēta gan ar terminu „izpilde” (644.p. 1.d.), gan „izpildes pasludināšana” (644.p. 2.un 3.d.). Pēdējais termins tiek lietots Brisele I Regulas latviešu tekstā: „sprieduma pasludināšana par izpildāmu” (sk. minētās Regulas 38. un 41.p.) vai „lēmums par izpildāmības deklarāciju” (sk. minētās Regulas 42. un 43.p.). Salīdzinājumam: Brisele I Regulas vācu tekstā lieto apzīmējumu „für vollstreckbar erklären”, „Vollstreckbarerklärung” („pasludināt par izpildāmu”, „izpildāmības pasludināšana”); franču tekstā - „déclarer exécutoire”, „déclaration constatant la force exécutoire” („pasludināt par izpildāmu”, „izpildāmības konstatēšanas pasludināšana”); savukārt angļu tekstā – „declaration of enforceability” („izpildāmības pasludināšana”).

Tātad, latviešu valodas juridiskajā terminoloģijā eksekvatūras apzīmēšanā šobrīd valda sajukums un juristiem nav saprotams, ko tad eksekvatūra īsti nozīmē – ārvalsts tiesas nolēmuma izpildi vai ārvalsts tiesas nolēmuma pasludināšanu par izpildāmu? Bet varbūt tomēr lēmumu par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildāmības deklarāciju? Autoresprāt, pareizā atbilde ir: **eksekvatūra CPL izpratnē** ir izpildāmības (izpildes atļaujas) piešķiršana tādām ārvalsts tiesas nolēmumiem, kas tā izcelsmes valstī ir stājies likumīgā spēkā (tam piemīt galīgā izpildāmība). Attiecīgi CPL F daļas pantos lietotā terminu kopa „atzīt un izpildīt” ir aizstājama ar terminu „piešķirt izpildāmību un nodot izpildei” jeb „atļaut izpildīt un nodot izpildei” (sk., piemēram, CPL 638., 640., 641., 642., 643., 644., 644.¹, 644.⁴, 647., 649. p.).

Šeit jāvērs uzmanība uz to, ka eksekvatūras jēdziens sevī ietver arī ārvalsts nolēmuma atzīšanas jēdzienu. Tas tādēļ, ka eksekvatūras piešķiršanas procesā ārvalsts tiesas nolēmums iziet cauri tiem pašiem pārbaudes kritērijiem (tās pašas atzīšanas metodes pielietošanai), kas paredzēti atzīšanas gadījumā (sk., piem., Brisele I Regulas 34., 35. un 45.p.; jaunās LK 34., 35. un 45.p.; Regulas 4/2009 24. un 34.p.; HK projekta 28. p.). Kā autore šajā darbā iepriekš jau noskaidroja, atzīšana tiek prasīta tikai tādiem ārvalstu tiesu nolēmumiem, kuriem nepiemīt izpildāmība (t.i., konstatējošiem un tiesību pārveidojošiem nolēmumiem, vai arī jau izpildītiem nolēmumiem). Līdz ar to eksekvatūras jēdziens ir plašāks par atzīšanas jēdzienu (sk. *shēmu Nr. 3*). Atsevišķu valstu tiesību

sistēmās (piem., Latvijā,¹⁸⁴ Lietuvā,¹⁸⁵ Itālijā¹⁸⁶) atzīšana ir paredzēta kā obligāts priekšnoteikums eksekvatūrai jeb izpildāmības piešķiršanai.

Shēma Nr. 3

Tomēr „Briseles konvencijas sistēmā” un HSPK sistēmā ir iespējami atsevišķi gadījumi, kuros citas dalībvalsts tiesas nolēmuma izpildi var atļaut, vienlaicīgi neatzīstot šo nolēmumu.¹⁸⁷ Kas ir šie gadījumi? Ja nolēmuma izcelsmes valstī nolēmumam vēl nepiemīt *res iudicata* jeb izlemtas lietas statuss (piem., nolēmums nav vēl stājies spēkā),¹⁸⁸ taču tam saskaņā ar šīs valsts likumu jau piemīt izpildāmība. Tātad, tie būs gadījumi, kuros nolēmumiem piemīt pagaidu izpildāmība (šo nolēmumu starpā ir arī nolēmumi par prasības nodrošinājumu). Lai līdzsvarotu šos gadījumus, kuros izpildei tiek iesniegts tāds ārvalsts tiesas nolēmums, kuram tā izcelsmes valstī **vēl** nepiemīt *res iudicata*, „Briseles konvencijas sistēma” un HSPK sistēma paredz:

¹⁸⁴ Sk. CPL 644.pantu: „(1) Ārvalsts tiesas nolēmumu, kurš ir izpildāms tā pieņemšanas valstī, **pēc tā atzīšanas izpilda** šajā likumā noteiktajā kārtībā. (2) **Attiecībā uz spriedumu izpildes pasludināšanas kārtību**, kas paredzēta Padomes regulā Nr. 44/2001 un Padomes regulā Nr. 2201/2003, piemērojami šā likuma 77.nodaļas noteikumi par ārvalstu tiesas nolēmumu **atzīšanu**, ciktāl to pieļauj attiecīgo regulu noteikumi”.

¹⁸⁵ Krasnickas M. Recognition and Enforcement of Foreign Judicial Decisions in the Republic of Lithuania. Yearbook of Private International Law, Vol. 10, 2008, p. 494.

¹⁸⁶ Ballarino T., Bonomi A. The Italian Statute of Private International Law. Yearbook of Private International Law (Ed. by Šarčević P., Volken P.), Vol. II, 2000. The Hague: Kluwer Law & Swiss Institute of Comparative Law, p. 129.

¹⁸⁷ Nygh P., Pocar F. Report of the Special Commission. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments. Padova: CEDAM, 2005, p. 295, 296.

¹⁸⁸ Vispārējo tiesību sistēmā un kontinentālajā tiesību sistēmā atšķiras izpratne par to, kurš ir tas brīdis, kad nolēmums iegūst *res iudicata* statusu. Vispārējo tiesību sistēmā nolēmums iegūst *res iudicata* (izlemtas lietas) statusu pat tad, ja vēl nav beidzies termiņš tā pārsūdzībai. Savukārt kontinentālajā tiesību sistēmā vairumā gadījumu nolēmums iegūs *res iudicata* statusu tikai tad, kad tas kļūs galīgs un nepārsūdzams – stājies likumīgā spēkā. Sk. Nygh P., Pocar F. Report of the Special Commission. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments (Ed. by Pocar F., Honorati C.). Padova: CEDAM, 2005, p. 295, 296.

1) eksekvatūras (izpildāmības piešķiršanas) tiesvedības apturēšanas¹⁸⁹ iespēju pārsūdzības stadijā (apelācijā vai kasācijā) pēc tās puses, pret kuru prasa izpildi, lūguma (BK 38.p. 1.un 2.d.; Brisele I Regulas 46.p. 1.un 2.d.; LK 38.p. 1.un 2.d.; jaunās LK 46.p. 1. un 2.d.; Regulas 4/2009 21.p. 3.d.; HK projekta 25.p. 4.d.; 2005.gada HK 8.p. 4.d.).

Jāatzīmē, ka Regulas 4/2009 21.panta trešajā daļā tiek runāts nevis vairs par eksekvatūras tiesvedības apturēšanu, bet gan par „izcelsmes dalībvalsts tiesas nolēmuma izpildes apturēšanu”;
vai

2) nolēmuma izpildes garantijas jeb drošības naudas (*security* – angļu val.; *garantie* – franču val.; *Sicherheit* – vācu val.) piemērošanas iespēju (sk. Brisele I Regulas 46.p. 3.d.; jaunās LK 46.p. 3.d.). To tiesa var piemērot *ex officio* (t.i., pēc savas iniciatīvas). EST (bij. EKT) lietā *Brennero v. Wendel* konkretizēja, ka izpildes valsts pārsūdzības tiesa var piemērot nolēmuma izpildes garantiju (jeb drošības naudu) tikai tad, ja izpildi atļaujošais lēmums jau ir pārsūdzēts.¹⁹⁰ Tātad, pārsūdzībai ir jābūt iesniegtai brīdī, kad izpildes valsts tiesa lemj par nolēmuma izpildes garantijas (drošības naudas) piemērošanu. Jāatzīmē, ka Latvijas CPL neparedz Brisele I Regulas un jaunās LK 46.panta trešajā daļā minēto nolēmuma izpildes garantijas (drošības naudas) institūtu.

Turklāt, izpildes dalībvalsts tiesa var piemērot tikai vienu no šiem diviem procesuālajiem mehānismiem – vai nu tiesvedības apturēšanu (ja ir iesniegts puses pieteikums), vai nolēmuma izpildes garantiju jeb drošības naudu (pēc savas iniciatīvas). EST (bij. EKT) savā spriedumā lietā *Van Dalssen v. Van Loon* ir akcentējusi abu minēto līdzsvara mehānismu nozīmi „Briseles konvencijas sistēmā”, t.i., saskaņā ar BK 38.pantu (LK 38.p.; Brisele I Regulas un jaunās LK 46.p.) pieņemts lēmums par tiesvedības apturēšanu vai nolēmuma izpildes garantiju (drošības naudu) ir papildus pasākums, kura nolūks ir sabalansēt kreditora un parādnieka intereses eksekvatūras procesa pārsūdzības stadijā. Turklāt, minētās tiesību normas uzdevums ir arī pasargāt pusi (parādnieku), pret kuru vērsta nolēmuma izpilde, no tām sekām, kas var rasties, ja izpilda tādu ārvalsts nolēmumu, kas nav ieguvis *res iudicata* statusu un tādējādi var vēl tikt grozīts vai atcelts tā izcelsmes dalībvalstī.¹⁹¹

Ņemot vērā klasisko eksekvatūras jēdziena saturu, kuru veido vienlaicīga atzīšana un izpildāmības piešķiršana, „Briseles konvencijas sistēmā” un HSPK sistēmā, kā tikko tika noskaidrots, var tikt atļauts izpildīt arī tādus nolēmumus, kuri vēl nav galīgi (piem., tiem vēl nav *res*

¹⁸⁹ Briseles konvencijas sistēma tiesvedības apturēšanas procesa ziņā ir attīstījusies un pilnveidojusies, proti, Brisele I Regulas un jaunās LK 46.panta pirmā daļa (salīdzinājumā ar BK un LK 38.p. 1.d.) ir paplašinājušas tiesvedības apturēšanas iespējas – 1) tiesvedības apturēšanas iespēja ir pieļaujama ne tikai apelācijas, bet arī kasācijas sūdzības iesniegšanas gadījumā; un 2) tiesvedību var apturēt ne tikai tad, ja ir pārsūdzēts lēmums par izpildes atļaušanu, bet arī lēmums par izpildes atteikumu.

¹⁹⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1984.gada 27.novembra spriedums lietā: 258/83 *Brennero SAS v. Wendel GmbH*, ECR [1984], p. 03971, para. 13.

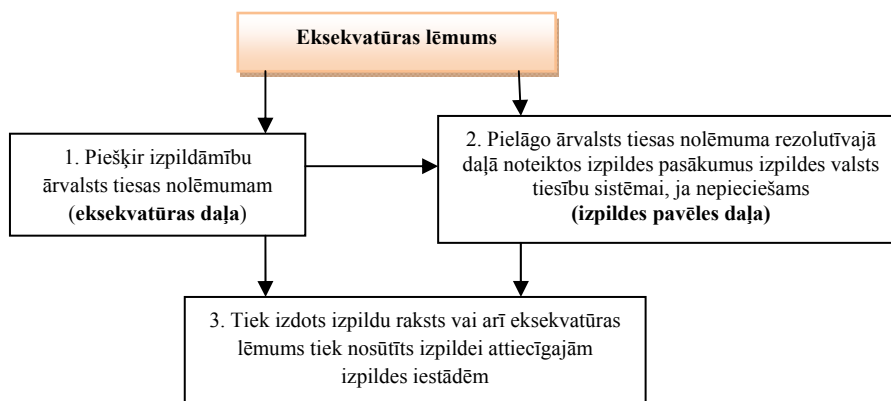
¹⁹¹ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1991.gada 4.oktobra spriedums lietā: C-183/90 *Van Dalssen v. Van Loon*, ECR [1991], p. I-04743, paras. 23, 29.

iudicata statusa), taču tiem piemīt pagaidu izpildāmība. Autoresprāt, šeit vērojama eksekvatūras jēdziena satura mīkstināšana, kas tādējādi liek spriest par **pagaidu** jeb **provizoriskās eksekvatūras jēdziena** parādīšanos Briseles konvencijas sistēmā un HSPK sistēmā. Šī pagaidu jeb provizoriskā eksekvatūra no procesuālā viedokļa vienmēr prasīs ieviest normatīvajā tiesību aktā attiecīgu līdzsvara mehānismu, kas vēlāk ļautu nodrošināt izpildes pagriezieni (gadījumā, ja nolēmums tā izcelsmes valstī tiktu atcelts). Attiecīgi, ja nolēmums tā izcelsmes valstī netiek atcelts vai grozīts, tad pagaidu jeb provizoriskā eksekvatūra kļūst par galīgo eksekvatūru.

3) Eksekvatūras lēmuma izpratne

Kad ir noskaidrots eksekvatūras jēdziena saturs, var izprast arī eksekvatūras lēmuma tiesisko dabu. **Eksekvatūras lēmums** ir tāds tiesas lēmums, ar kuru ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī piešķir izpildāmību un vienlaicīgi atļauj šī ārvalsts tiesas nolēmuma piespiedu izpildi.¹⁹² Autoresprāt, šeit jāakcentē vēl viens aspekts, proti, eksekvatūras lēmums pielāgo ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvajā daļā noteiktos izpildes pasākumus izpildes valsts tiesību sistēmai, ja tas ir nepieciešams. No tā, savukārt, var secināt, ka **eksekvatūra ir tikai viens no eksekvatūras lēmuma elementiem**. Otrs elements ir izpildes pavēle:

Shēma Nr. 4

Vācijas un Austrijas starptautiskā civilprocesa zinātnē tiek norādīts, ka eksekvatūras lēmums pēc savas tiesiskās dabas ir procesuālo stāvokli pārveidojošs lēmums (*prozessuales Gestaltungsurteil*).¹⁹³ Savukārt Vispārējo tiesību sistēmā uzskata, ka ārvalsts tiesas nolēmums satur

¹⁹² Creifelds Rechtswörterbuch. 14.Auflage. München: Verlag C.H.Beck, 1997, S. 1452.

¹⁹³ Eksekvatūras lēmums nav konstatējošs lēmums (kāds ir ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas lēmums), nedz arī piespriešanas lēmums. Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: C.H.Beck, 1995, S. 163; Walter G., Samuel P. Baumgartner. The Recognition and Enforcement of Judgments outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions. Kluwer Law International, 2000, p. 68.

pieņākumu, kuru **Apvienotās Karalistes** tiesām ir jāatzīst savas valsts teritorijā. Šādu pieeju dēvē par „saistību doktrīnu” (*doctrine of obligation*).¹⁹⁴

Latvijas nacionālā civilprocesa zinātnē norādīts, ka Latvijas CPL pēc satura izšķir šādus tiesu lēmumu veidus:¹⁹⁵

- sagatavojošos lēmumus;
- papildinošos lēmumus;
- pārtraucošos lēmumus;
- noslēdzošos lēmumus;
- papildu lēmumus;
- blakus lēmumus.

Kurā no minētajām lēmumu kategorijām ierindojami Latvijas tiesu pieņemtie eksekvatūras lēmumi? Saskaņā ar CPL 640.pantu un 644.panta pirmo daļu: „Lēmumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu un izpildīšanu [...] pieņem tiesnesis vienpersoniski. [...] Ārvalsts tiesas nolēmumu, kurš ir izpildāms tā pieņemšanas valstī, pēc tā atzīšanas izpilda šajā likumā noteiktajā kārtībā”. Autoresprāt, pašlaik Latvijā pastāvošajā lēmumu klasifikācijas sistēmā eksekvatūras lēmums būtu ierindojams **noslēdzošo lēmumu kategorijā**. Tas tādēļ, ka ar eksekvatūras lēmumu tiesa pabeidz tiesvedību jautājumā par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļaušanu Latvijā un uz šī lēmuma pamata ir izdodams izpildu raksts. Līdz ar to CPL eksekvatūras lēmumu kontekstā ir vērojamas būtiskas nepilnības, proti:

1) Saskaņā ar CPL 644.panta pirmo daļu „Ārvalsts tiesas nolēmumu, kurš ir izpildāms tā pieņemšanas valstī, pēc tā atzīšanas izpilda šajā likumā noteiktajā kārtībā”. Šajā tiesību normā likumdevējs noteicis, ka ārvalsts tiesas nolēmums ir atzīstams un pēc tam uzreiz izpildāms. Taču, kā autore iepriekš konstatēja, ārvalsts tiesas nolēmuma izpildāmību nevar atzīt; izpildāmību var tikai piešķirt. Tādēļ CPL 644.panta pirmā daļa (un arī 651.p. 1.d. attiecībā uz ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumiem) būtu izsakāma šādā redakcijā:

„644.pants. Ārvalsts tiesas nolēmuma izpilde

(1) Pēc tam, kad ārvalsts tiesas nolēmumam, kurš ir izpildāms tā pieņemšanas valstī, Latvijas Republikas teritorijā ir piešķirta izpildāmība, Latvijas tiesneša lēmumu par izpildāmības piešķiršanu izpilda šajā likumā noteiktajā kārtībā”.

¹⁹⁴ Fawcett J.J., Carruthers J.M., North P. Private International Law. 14th edition. Oxford: University Press.2008, p. 514.

¹⁹⁵ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 346.-349. lpp.

2) Saskaņā ar CPL 539.panta pirmās daļas 6.punktu „Šajā likumā noteiktajā tiesas spriedumu izpildes kārtībā izpildāmi šādi tiesu nolēmumi, tiesnešu lēmumi vai citu institūciju nolēmumi: [...] 6) ārvalstu tiesu vai kompetento iestāžu un ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumi likumā paredzētajos gadījumos”. Minētā tiesību norma liek domāt, ka Latvijā ārvalstu tiesu nolēmumi ir izpildāmi uzreiz, tas ir, bez eksekvatūras procesa piemērošanas. Taču tas tā nav. Ārvalstu tiesu nolēmumiem Latvijā tiek vispirms piešķirta izpildāmība (vai arī tā tiek atteikta) un Latvijā tālāk jau ir izpildāms Latvijas tiesneša eksekvatūras lēmums (jeb lēmums par izpildāmības piešķiršanu ārvalsts tiesas nolēmumam Latvijas teritorijā). Tas secināms arī no pārsūdzības procesa: blakus sūdzību iesniedz nevis par ārvalsts tiesas nolēmumu, bet gan par Latvijas tiesas eksekvatūras lēmumu (sk. CPL 641. un 642.p.).

Ievērojot iepriekš minēto, CPL 539.panta pirmās daļas 6.punkts būtu izsakāms šādā redakcijā:

„ 539.pants. Tiesu un citu institūciju nolēmumi, kas jāizpilda

*(1) Šajā likumā noteiktajā tiesas spriedumu izpildes kārtībā izpildāmi šādi tiesu nolēmumi, tiesnešu lēmumi vai citu institūciju nolēmumi: [...] 6) **Latvijas tiesnešu lēmumi par izpildāmības piešķiršanu** ārvalstu tiesu vai kompetento iestāžu un ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumiem Latvijas Republikas teritorijā likumā paredzētajos gadījumos”.*

3) Saskaņā ar CPL 540.panta 1.punktu „Izpildu dokumenti ir: 1) izpildu raksti, kas izsniegti, pamatojoties uz tiesas spriedumiem un tiesas vai tiesneša lēmumiem civillietās, kā arī [...] ārvalstu tiesu un ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumiem [...]”. Minētā tiesību norma attiecīgi jāpielāgo CPL 539.panta pirmās daļas 6.punkta jaunajai redakcijai, proti, 540.panta 1.punkts papildināms šādā redakcijā:

„540.pants. Izpildu dokumenti

„Izpildu dokumenti ir:

*1) izpildu raksti, kas izsniegti, pamatojoties uz **Latvijas** tiesas vai tiesneša lēmumiem **par izpildāmības piešķiršanu** ārvalstu tiesu un **kompetento iestāžu** vai ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumiem **Latvijas Republikas teritorijā** [...]”.*

Svarīgi ir vērst uzmanību uz to, ka nolēmuma izpildāmība nav tas pats, kas izpilde jeb piespiedu izpilde (tātad, **izpildu process**). Kā autore iepriekš norādīja, izpildāmība ir nolēmumam piemītoša *īpašība* panākt tā izpildi ar izpildes institūciju palīdzību; savukārt nolēmuma izpilde jeb izpildu process ir civilprocesa pēdējā stadija, kurā pilnvarotas amatpersonas izpilda tiesas un citu

iestāžu nolēmumus piespiedu kārtā,¹⁹⁶ konkrēti, šeit runa ir par nolēmuma rezolutīvajā daļā ietvertu pavēļu konkrētu materiālo izpildi.¹⁹⁷

Tas pats attiecas arī uz **eksekvatūru un izpildi**: tie ir divi dažādi jēdzieni.¹⁹⁸ Pirmais *piešķir* izpildāmību ārvalsts tiesas nolēmumam¹⁹⁹ un tādēļ eksekvatūras process uzskatāms par atsevišķu īpašu procesu nolēmuma izpildes valstī.²⁰⁰ Otrs jēdziens norāda uz piespiedu izpildes procesu, kādā tiks izpildīts tiesneša eksekvatūras lēmums (kurā inkorporēta ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvā daļa). Šis izpildes process nosakāms saskaņā ar izpildes valsts tiesībām²⁰¹ (*lex loci executionis*).

Uz abu minēto jēdzienu atšķirībām savā spriedumā lietā *Deutsche Genossenschaftsbank* ir norādījusi arī EKT, proti, BK un attiecīgi arī Brisele I Regula nosaka tikai ārvalstu nolēmumu eksekvatūras jautājumus un neattiecas uz to izpildi kā tādu.²⁰² Pēdējo nosaka izpildes valsts nacionālie normatīvie tiesību akti.²⁰³ Piemēram, saskaņā ar Brisele I Regulas 38.panta pirmo daļu „Kādā dalībvalstī pieņemts nolēmums, kas **izpildāms** minētajā valstī, **jāizpilda** citā līgumslēdzējā valstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses lūguma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī”. Šī tiesību norma pirmajā brīdī var likties maldinoša, norādot uz pašu izpildes procesu kā tādu. Taču arī lietā *Coursier v. Fortis Bank* EKT paskaidroja, ka šajā tiesību normā lietotais jēdziens „izpildāms” ir jāinterpretē tikai kā norāde uz ārvalsts tiesas nolēmuma **izpildāmību**. Tas nekādā gadījumā nav jātulko kā apstākļi, kuros šis nolēmums var tikt izpildīts tā izcelsmes valstī.²⁰⁴ No tā skaidri izriet, ka Brisele I Regulas 38.pants atstāj eksekvatūras lēmuma praktisko izpildi izpildes dalībvalsts tiesību ziņā²⁰⁵ (sk. arī Regulas 4/2009 41.p.). Praktiskā izpilde eksekvatūras procesa izpratnē nozīmē ne tikai konkrētās piespiedu izpildes darbības (kuras izdara uz to pilnvarotas izpildu iestādes), bet arī eksekvatūras lēmuma rezolutīvajā daļā ietvertu tiesneša izpildes pavēli, kas adresēta šīm piespiedu izpildes iestādēm.

¹⁹⁶ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 701. lpp.

¹⁹⁷ Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 64 (§ 93).

¹⁹⁸ Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: C.H.Beck, 1995, S. 165.

¹⁹⁹ Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 249 (§ 262).

²⁰⁰ Eksekvatūras process ir starpposms jeb starpprocess starp ārvalsts tiesas nolēmuma pieņemšanu (stāšanos spēkā) un tā izpildi citā valstī. Eksekvatūras process darbojas kā filtrs, ar kuru izpildes valsts kontrolē, kādus ārvalsts tiesas nolēmumus tā atļaus izpildīt savā valstī.

²⁰¹ Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Tome I. Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 249 (§ 262).

²⁰² Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1985.gada 2.jūlija spriedums lietā: 148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank v. Soc. Brasserie du Pêcheur*, ECR [1985], p.01981, para. 18. Sk. arī Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko izveido Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojumu, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civillietās un komercietās. Briselē, 25.07.2011. COM (2011) 0445 (galīgā redakcija), 2.lpp.: „Regula Brisele I nodrošina tikai to, ka vienā valstī taisīts spriedums tiek atzīts un ir izpildāms citā dalībvalstī, bet tā nesatur noteikumus par to, kā spriedumi tiek izpildīti. Pašlaik uz sprieduma vai cita izpildu dokumenta izpildi attiecas tikai izpildes valsts tiesības”.

²⁰³ *Ibid.*, p. 18; Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00669, para. 27.

²⁰⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1999.gada 29.aprīļa spriedums lietā: C-267/97 *Coursier v. Fortis Bank*, ECR [1999], p. I-02543, para. 29.

²⁰⁵ Guinchard S., Ferrand F., Chainais C. Procédure civile. Droit interne et droit communautaire. 29e édition. Paris: Dalloz, 2008, p. 1107 (§ 1500).

Latvijā tam uzskatāms piemērs ir Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011.gada 13.jūnija lēmums civillietā Nr. C30610811 *Antonio Gramsci Shipping Corporation* u.c. pieteikumā pret A.Lembergu par Anglijas Augstās tiesas Londonas Komerctiesas 2011.gada 20.aprīļa aktīvu iesaldēšanas rīkojuma jeb *Mareva* rīkojuma (*freezing injunction*; „*Mareva*” *injunction* – angļu val.)²⁰⁶ izpildes atļauju LR.²⁰⁷ Šis lēmums ir eksekvatūras lēmums, kurā 1.instances tiesa nolēma: „atzīt un izpildīt LR 2011.gada 20.aprīļa Augstās tiesas Karalienes tiesas departamenta Komerctiesas tiesneša Bartona izdoto lēmumu (iesaldēšanas rīkojumu par arestu) lietā [*seko pieteicēju grupas uzskaitījums*] pret A.Lembergu un citiem pilnā apjomā”. Kā redzams, izpildes atļauja (eksekvatūra) ir dota, taču izpildes pavēle par to, kas, kam un kā ir jāizpilda, lēmumā nav ietverta. Minētā izpildes pavēle ir ļoti svarīga, jo:

1) Latvijā tiks izpildīts tieši šis eksekvatūras lēmums (nevis Londonas Komerctiesas izdotais aktīvu iesaldēšanas rīkojums);

2) piešķirot ārvalsts tiesas nolēmumam izpildāmību LR teritorijā, praktiskie izpildes pasākumi, kā jau autore iepriekš norādīja, tiek noteikti saskaņā ar izpildes valsts tiesībām (*lex loci executionis*), t.i., Latvijas CPL normām. Kā zināms, Latvijā pieļaujамie prasības nodrošinājuma līdzekļi ir uzskaitīti CPL 138.pantā un šis saraksts nevar tikt patvaļīgi papildināts.²⁰⁸ Tiesai bija jāpielāgo „*Mareva*” rīkojuma rezolutīvā daļa Latvijas tiesību sistēmas prasībām, aizstājot to ar vienu no Latvijas tiesībās funkcionāli vistuvākajiem prasības nodrošinājuma līdzekļiem.²⁰⁹ Tieši izpildes pavēles minētajā 1.instances tiesas lēmumā trūkst, tādēļ šāds eksekvatūras lēmums ir nepilnīgs.²¹⁰ Par šo lēmumu puses iesniedza blakussūdzību Rīgas apgabaltiesā.

Autoresprāt, Rīgas apgabaltiesas 2012.gada 22.jūnija lēmums²¹¹ vērtējams kā ļoti profesionāls. Tas tādēļ, ka nolemjošajā daļā apgabaltiesa nolēma Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011.gada 13.jūnija lēmumu grozīt un daļēji atcelt. Vienlaicīgi nolemjošajā daļā apgabaltiesa konkrēti pielāgoja LR normatīvo aktu prasībām un uzskaitīja tās darbības, kuras atbildētājam A.Lembergam aizliegts veikt Latvijā. Tas vērtējams kā liels solis uz priekšu Latvijas tiesu praksē eksekvatūras lēmumu pieņemšanā. Autoresprāt, šis lēmums būtu publicējams.

²⁰⁶ Aktīvu iesaldēšanas lēmums jeb „*Mareva*” rīkojums pēc savas tiesiskās dabas ir lēmums par prasības nodrošināšanu.

²⁰⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011.gada 13.jūnija lēmums civillietā Nr. C30610811. Pieejams šeit: <https://www.origs.lv/eri/LSC1R/6850/lemums>

²⁰⁸ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 229. lpp.

²⁰⁹ Cuniberti G., Normand C., Cornette F. Droit international de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales. Paris: L.G.D.J., 2011, p. 304 (§828); Foussard D. Entre exequatur et exécution forcée (De quelques difficultés théoriques et pratiques relatives à l'exécution des jugements étrangers). In: Droit international privé. Travaux du comité français de droit international privé, années 1995-1998. Paris: Éditions A.Pedone, 2000, p. 180; Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 487.

²¹⁰ Sīkāku juridisko analīzi par minēto Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu sk. šeit: Rudevska B. Ko iesākt ar Anglijas tiesas izdoto aktīvu iesaldēšanas rīkojumu. Jurista Vārds, 2011. 18.oktobris, nr. 42, 10.-17.lpp.

²¹¹ Rīgas apgabaltiesas 2012.gada 22.jūnija lēmums civillietā Nr. C30610811 [nav publicēts].

2. nodaļa: Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teorijas

2.1. Atzīšanas un eksekvatūras teoriju teorētiskā analīze

Šajā apakšnodaļā jākonkretizē, ko īsti saprast ar tiesisko seku (darbības) *piešķiršanu* ārvalsts nolēmumam. Tādējādi var apgalvot, ka atzīšanas definīcija izraisa nākamo jautājumu virkni, proti:

a) vai atzīšanas rezultātā ārvalsts tiesas nolēmums iegūst tās tiesiskās sekas (darbību), kas tam piemīt tā izcelsmes valstī, vai tomēr tās pielāgo analogiskiem atzinējvalsts nacionālajiem nolēmumiem? Faktiski ir iespējami abi minētie varianti. Pirmajā gadījumā darbosies **darbības izplatīšanas**, otrajā – **darbības asimilācijas teorija**. Taču praksē un tiesību zinātnē ir sastopama arī **kumulatīvā teorija** (kas vienlaikus apvieno abas iepriekš minētās teorijas), kā arī citas jaunas teorijas; un

b) kādi ir svarīgākie faktori, kas ietekmē vienas vai otras teorijas izvēli.

2.1.1. Starptautisko privāttiesību ietekme uz nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teoriju veidošanos un izpratni

Nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teoriju ideja meklējama SPT, konkrēti, kvalifikācijas²¹² teoriju ietvaros. Tas nozīmē, ka ir nepieciešams noskaidrot, kā tieši SPT ir ietekmējušas ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras teoriju izpratni.

SPT tiek izdalītas divas kvalifikācijas situācijas: 1) *starptautiskā* jeb *primārā kvalifikācija* un 2) *materiāltiesiskā* jeb *sekundārā kvalifikācija*. **Pirmā** rodas tad, kad nepieciešams noskaidrot piemērojamo kolīziju normu.²¹³ Šajā stadijā vēl nav zināms, kuras valsts tiesības būs jāpiemēro un tādēļ no pareizas kolīziju normu sistēmējdzien²¹⁴ interpretācijas būs atkarīga šo piemērojamo tiesību izvēle.²¹⁵ Līdz ar to SPT ar primāro kvalifikāciju faktiski saprot subsumpciju,²¹⁶ kurā

²¹² SPT ar kvalifikāciju saprot kolīziju normas interpretāciju; kolīziju normu veidojošo juridisko jēdzienu satura noskaidrošanu, kā arī piemērojamās tiesību sistēmas juridisko kategoriju interpretāciju. Sk. Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Dalloz, p. 235 (§ 186).

²¹³ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. *Droit international privé*. Paris: L.G.D.J. 2008, p. 160.

²¹⁴ Kolīziju normas sistēmējdzien norāda uz tiesisko attiecību loku, kuram piemērojama kolīziju norma. Citiem vārdiem – uz kolīziju normas *ratione materiae*. Sk. Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5. Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 113 (§ 15 I).

²¹⁵ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. *Ibid.*, p. 159, 160.

²¹⁶ Subsumpcija – izšķiramā dzīves gadījuma juridiski nozīmīgo apstākļu (faktiskā sastāva) detalizēta izvērtēšana, pamatojoties uz tiesību normas sastāva pazīmēm, lai noskaidrotu, vai faktiskais sastāvs F ir viens no normas sastāva N gadījumiem. Sk. Kalniņš E. *Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma*. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003., 26.lpp.

tiesiskais jautājums (jeb juridiskais jēdziens) tiek pakārtots kolīziju normas sistēmējdzienam.²¹⁷ Atsevišķos gadījumos šāda kvalifikācija var novest pie tā, ka tiesnesis rada jaunu kolīziju normu.²¹⁸

Savukārt **otrā** kvalifikācijas situācija rodas pēc tam, kad ir noskaidrotas piemērojamās ārvalsts tiesības, taču ir jāatrod konkrēta piemērojamā materiālā tiesību norma.²¹⁹ Citiem vārdiem sakot, sekundārās kvalifikācijas ietvaros ir jānoskaidro un jāiztulko attiecīgā tiesību sistēmā (uz kuru norādījusi kolīziju normas piesaiste) esošie juridiskie jēdzieni un termini.²²⁰

Uz kādiem jautājumiem sniedz atbildi SPT kvalifikācijas teorijas? Tās ļauj rast atbildi gadījumos, kad kolīziju normā (tās sistēmējdzienā) vai atrastajā materiālo tiesību normā sastopami interpretējami juridiskie jēdzieni un tiesību normas piemērotājam jānoskaidro *saskaņā ar kuras valsts tiesību izpratni* šādi tiesību jēdzieni jātulko.

SPT zinātne piedāvā *starptautiskajai* jeb *primārajai kvalifikācijai* izmantot **lege fori teoriju**.²²¹ Tas nozīmē, ka valsts savu nacionālo kolīziju normu sistēmējdzienos lietotos terminus interpretē saskaņā ar savas valsts normatīvajiem tiesību aktiem.²²² Šīs teorijas izvēles pamatojums sakņojas apsvērumā, ka, **pirmkārt**, kolīziju norma nāk no tiesas valsts tiesību sistēmas, tādēļ arī kolīziju normas sistēmējdzienā esošie termini jāinterpretē saskaņā ar tiesas valsts tiesībām: *ejus est interpretari cujus est condere*.²²³ ²²⁴ **Otrkārt**, vēl nav noskaidrota piemērojamā kolīziju norma un tās piesaiste, līdz ar to šajā stadijā nemaz nav iespējams zināt, kuras valsts tiesības būs piemērojamas. Piemēram, ja Latvijas tiesnesis piemēros Latvijas Civillikuma Ievadā esošās kolīziju normas, viņš to sistēmējdzienos lietotos juridiskos terminus tulkos saskaņā ar Latvijā esošo izpratni. Tomēr jāņem vērā, ka *lege fori* kvalifikācijā jēdzienu izpratne ne vienmēr pilnībā sakrīt ar attiecīgo nacionālo tiesību jēdzienu. Ir gadījumi, kuros tas būs tulkojams vai nu specifiskā SPT gaismā, vai arī paplašināti.²²⁵ Situācijās, kad tiesību institūts tiesas valsts tiesību sistēmā vispār nav pazīstams un to nevar arī pielāgot, tiks piemērota *lege causae* kvalifikācija.²²⁶ Šis ir viens no daudzajiem aspektiem, kuros parādās SPT sarežģītā daba.²²⁷ Vienlaicīgi jāatzīmē, ka abas minētās

²¹⁷ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5. Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 113 (§ 15 I).

²¹⁸ *Ibid.*, S. 113, 115 (§ 15 I); Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 123 (§ 162).

²¹⁹ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. Droit international privé. Paris: L.G.D.J. 2008, p.159.

²²⁰ *Ibid.*, p. 174.

²²¹ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. Droit international privé. Paris: L.G.D.J. 2008, p. 161; Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Paris: PUF, 2007, p. 388 (§ 392); Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, p. 239 (§ 190).

²²² Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 119 (§ 156).

²²³ Lafīnu val. – kurš nosaka normu, tam tā arī ir jāinterpretē.

²²⁴ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle., *Ibid.*, p. 161; Kropholler J., *Ibid.*, S. 12e (§ 16 I); Mayer P., Heuzé V., *Ibid.*, p. 119, 120 (§ 156); Audit B. Droit international privé. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 172 (§ 193).

²²⁵ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle, *Ibid.*, p. 166, 170.

²²⁶ Audit B. Droit international privé. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 175, 182 (§ 196, 204); Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Paris: PUF, 2007, p. 384 (§ 386, 387).

²²⁷ Bieži vien SPT juristi saskaras ar sekojošu problēmu: konkrētajā starptautiskajā tiesiskajā situācijā pastāv ārvalsts tiesību institūts, kas nav pazīstams tiesas valsts tiesību sistēmā (piemēram, polīgāmās laulības vs. monogāmās laulības).

teorijas var „neutralizēt” ar publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmuma palīdzību (par to sk. turpmāk šajā darbā).

Runājot par *materiāltiesisko* jeb *sekundāro kvalifikāciju*, SPT zinātnie viennozīmīgi sliecas par labu *lege causae* kvalifikācijas teorijai.²²⁸ Ar šo teoriju saprot juridisko jēdzienu interpretāciju saskaņā ar tās valsts tiesību sistēmas izpratni, kuras materiālās tiesību normas ir jāpiemēro.²²⁹ Piemēram, ja Latvijas tiesnesis piemēros Latvijas Civillikuma Ievadā esošo kolīziju normu par mantojumu (CL 16.p., to vispirms attiecīgi pārveidojot par daudzpusējo kolīziju normu) un tās piesaiste norādīs uz Somijas tiesību piemērošanu, tad jēdziens „mantojums” būs tālāk tulkojams saskaņā ar Somijas materiālo tiesību sistēmā esošo izpratni.

Kolīziju normai, tāpat kā materiālo tiesību normai, ir abstrakts un hipotētisks raksturs. Piemēram, tiesību normas parastā forma ir: „Ja (A), tad (B)”. Taču arī kolīziju normu var pārveidot tādā pašā formā, proti: „Ja jāatbild uz attiecīgo tiesisko jautājumu (A), tad jāpiemēro X valsts tiesību sistēma (B)”²³⁰. Tādējādi kolīziju normas interpretācijā svarīgi ir pievērsties tieši tiesiskā jautājuma (juridiskā jēdziena) satura atklāšanai un jāatzīst, ka šis „tiesiskais jautājums (juridiskais jēdziens)” var būt jebkura privāttiesiskā attiecība. Turklāt, nedrīkst jaukt kolīziju normas piesaisti ar kvalifikācijas teorijām. Pirmajā gadījumā darīšana var būt ar jebkuras valsts tiesību sistēmu. Savukārt otrajā gadījumā runa ir tikai par divu valstu [tiesas valsts (*lex fori*) un konkrētā statūta valsts (*lex causae*)] tiesību sistēmām. Tādēļ kvalifikācijā juristu vispirms interesē kolīziju normas sistēmējēdziens ar tajā esošo abstrakto un hipotētisko tiesisko jautājumu. Piesaiste interesēs jau nākamajā stadijā, lai noteiktu konkrēto piemērojamo tiesību sistēmu un līdz ar to arī veiku kvalifikāciju *lege causae*. Materiāltiesiskās jeb sekundārās kvalifikācijas posmā, tāpat kā atzīšanas un eksekvatūras teoriju gadījumā, iesaistās tikai divu konkrētu valstu likumi – *lex fori* un *lex causae* –, kuri vienīgie ir izmantojami tiesiskā jautājuma kvalifikācijā. Tiesību zinātnē netiek izslēgta šo abu teoriju kumulatīva vai alternatīva apvienošana, proti, **dubultkvalifikācija** (kad jēdziens

Vai šo nepazīstamo tiesību institūtu (poligāmās laulības) ir iespējams subsumēt tiesas valsts kolīziju normas sistēmējēdzienam, kurā tiek lietots termins „laulības” vai „laulātie”? Piemēram, saskaņā ar Latvijas Civillikuma Ievaddaļas 13.panta otro teikumu „Ja laulāto manta atrodas Latvijā, tad viņi šās mantas ziņā ir pakļauti Latvijas likumam arī tad, kad viņiem pašiem nav dzīves vietas Latvijā”. Vai Alžīrijā noslēgta poligāmā laulība un tajā esošie laulātie šīs kolīziju normas kontekstā var tikt uzskatīti par „laulātajiem”?

²²⁸ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. *Droit international privé*. Paris: L.G.D.J. 2008, p. 173; Mayer P., Heuzé V. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 126 (§ 167); Audit B. *Droit international privé*. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 182 (§ 204); Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Paris: PUF, 2007, p. 395 (§ 397); Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 121 (§ 16 II); Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Dalloz, p. 242, 243 (§ 193).

²²⁹ Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. *Ibid.*, p. 174.

²³⁰ Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 117 (§ 15 II).

vienlaicīgi kvalificējams gan saskaņā ar *lex fori*, gan *lex causae*), vai **alternatīvā kvalifikācija** (kad jēdzienu kvalificē alternatīvi *lege fori*, vai *lege causae*).²³¹

Runājot par SPT esošajām kvalifikācijas teorijām, nedrīkst ignorēt pēdējā laikā SPT sastopamo **autonomās kvalifikācijas teorijas** nozīmi. Šī kvalifikācijas idejas aizsācējs bija vācu tiesībzinātnieks Ernsts Rābels (*Ernst Rabel*), kurš pagājušā gadsimta vidū piedāvāja SPT ieviest tā saukto salīdzinošo kvalifikāciju. Tā balstītos uz salīdzinošās analīzes rezultātā izveidotiem tiesību jēdzieniem, kas būtu kopēji visu valstu nacionālajās tiesību sistēmās un būtu pietiekami elastīgi, lai aptvertu svarīgākos privāttiesību institūtus.²³² Protams, ka Rietumeiropas zinātnieki šādu ideju uzskata par utopiju,²³³ jo kolīziju normas vispirms jau ir katras valsts nacionālo tiesību sastāvdaļa, nevis dažādu nacionālo tiesību sistēmu kopdisciplīna.²³⁴

Neskatoties uz E.Rābela piedāvātās autonomās jeb salīdzinošās kvalifikācijas teorijas kritiku Rietumeiropā, tā tomēr tiek izmantota starptautiskajos līgumos un ES sekundārajos normatīvajos tiesību aktos lietoto jēdzienu autonomai definēšanai.²³⁵ Ja uzmanīgi ielūkojas BK / LK 25.pantā, Brisele I Regulas / jaunās LK 32.pantā, Regulas 4/2009 2.pantā un HK projekta 23.pantā, tad var pamanīt, piemēram, jēdziena „ārvalsts tiesas nolēmums” autonomu skaidrojumu. Piemēram, saskaņā ar Brisele I Regulas 32.pantu „šīs Regulas izpratnē *nolēmums* ir jebkurš dalībvalsts tiesas pieņemts nolēmums, neatkarīgi no tā nosaukuma, ieskaitot dekrētu, spriedumu, lēmumu vai izpildes pavēli, kā arī tiesas sekretāra vai citas amatpersonas sastādītu un apstiprinātu tiesvedības izdevumu aprēķinu”. No tā izriet, ka visos piecos normatīvajos tiesību aktos tiek izmantota procesuālā jēdziena – „nolēmums” – autonomā kvalifikācija.

Taču šī kvalifikācija darbosies ne tikai tad, ja starptautiskajā līgumā vai ES sekundārajā normatīvajā tiesību aktā būs autonomi definēts konkrētais jēdziens (vienkāršākais gadījums), bet arī tad, ja nacionālajā normatīvajā tiesību aktā ir atsauce uz starptautisko līgumu²³⁶ vai ES sekundāro normatīvo tiesību aktu. Piemēram, saskaņā ar Latvijas CPL 644.panta otro daļu: „Attiecībā uz **sprieduma**²³⁷ izpildes pasludināšanas kārtību, kas paredzēta Padomes regulā Nr.44/2001 un Padomes regulā Nr.2201/2003, piemērojami šā likuma 77.nodaļas noteikumi par ārvalstu tiesas nolēmumu atzīšanu, ciktāl to pieļauj attiecīgo regulu noteikumi”. Minētajā pantā lietotais termins

²³¹ Soltész U. Der Begriff der Zivilsache im Europäischen Zivilprozeßrecht. Frankfurt am Main: P.Lang, 1998, S. 18, 19; Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 118 (§ 15 II).

²³² Kropholler J., *Ibid.*, S. 124 (§ 16 II); Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 122 (§ 161); Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Paris: PUF, 2007, p. 395, 396 (§ 398).

²³³ Mayer P., Heuzé V., *Ibid.*, p. 122 (§ 161); Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, p. 238 (§ 188).

²³⁴ Kropholler J., *Ibid.*, S. 124 (§ 16 II).

²³⁵ Soltész U. Der Begriff der Zivilsache im Europäischen Zivilprozeßrecht. Frankfurt am Main: P.Lang, 1998, S. 20.

²³⁶ Parrot K. L'interprétation des conventions de droit international privé. Paris: Dalloz, 2006, p. 262 (§ 365).

²³⁷ Autoresprāt, Latvijas likumdevējam šeit būtu bijis jālieto termins „nolēmums” (nevis „spriedums”), jo CPL F daļā pārsvarā tiek lietots termins „nolēmums” un tas tiek lietots arī Brisele I Regulā.

„spriedums“ būs interpretējams nevis saskaņā ar CPL 636.pantu, bet gan autonomi – saskaņā ar Brisele I Regulas 32.pantu (Regulas 2201/2003 2.p. 4.d.).

Interesanta tendence vērojama ES tiesiskajā telpā, kurā ir sastopama ne tikai jēdzienu autonoma definēšana sekundārajos normatīvajos tiesību aktos [sk., piemēram, Brisele I Regulas 5.p. 1.d. b) punktu, kurā sniegts jēdziena „saistības izpildes vieta“ autonomas skaidrojums], bet arī EST plaši pielietotā jēdzienu autonomā interpretācija.²³⁸ Tiesību zinātnē gan tiek norādīts, ka BK un Brisele I Regulas autonomā interpretācija, ko veic EST (bij. EKT), vairāk balstās nevis uz salīdzināmo tiesību pētījumu atziņām, bet gan uz EST (bij. EKT) veikto teleoloģisko pieeju viena vai otra jēdziena skaidrojumam.²³⁹ Rezultātā EKT formulē autonomu konkrētā juridiskā jēdziena skaidrojumu BK (Brisele I Regulas) vajadzībām.

Piemēram, saskaņā ar BK 5.panta pirmās daļas 1.teikumu un Brisele I Regulas 5.panta pirmās daļas a) punktu: „Pret personu, kuras dzīvesvieta ir vienas līgumslēdzējas valsts/dalībvalsts teritorijā, var celt prasību citas līgumslēdzējas valsts/dalībvalsts tiesā: strīdos, kas izriet no **līgumsaistībām** – tiesā pēc prasījuma pamatā esošās saistības izpildes vietas; [...]“. Lai pareizi piemērotu šo tiesību normu, vispirms ir jānoskaidro, kā interpretējams jēdziens „līgumsaistības“. 1983.gada 22.marta spriedumā lietā *Martin Peters*²⁴⁰ EKT vispirms norādīja uz to, ka šis jēdziens nav jāinterpretē saskaņā ar vienas vai otras dalībvalsts nacionālajām tiesībām (tādējādi noraidot *lege fori* un *lege causae* kvalifikācijas), bet gan tā interpretācijai jābūt autonomai, par pamatu ņemot BK sistēmu un mērķi. Kā redzams, minētā jēdziena autonomajai kvalifikācijai par pamatu kalpo nevis salīdzinošā koncepcija, bet gan BK sistēmiskā un teleoloģiskā interpretācijas metode.²⁴¹

Savā turpmākajā judikatūrā EKT (tagad. EST) jau ir sniegusi šī jēdziena autonomā skaidrojuma ietvaru, nosakot, ka BK 5.panta pirmās daļas [Brisele I Regulas 5.p. 1.d. a) punkta] izpratnē jēdzienu „līgumsaistības“ nedrīkstētu saprasts kā tādu, kas atspoguļo situāciju, kurā nepastāv nekāda brīvi noslēgta pušu vienošanās.²⁴² Protams, ka šāds autonomais „līgumsaistību“ skaidrojums nebūt nav visaptverošs un universāls,²⁴³ taču tajā pašā laikā tas nebalstās ne uz *lege fori*, ne arī uz

²³⁸ Pirmā lieta, kurā EKT (tagad. EST) noteica autonomās interpretācijas nepieciešamību Briseles konvencijas vajadzībām, bija 1976.gada 14.oktobrī izskatītā *Eurocontrol* lieta. Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1976.gada 14.oktobra spriedumu lietā: 29/76 *LTU v. Eurocontrol*, ECR [1976], p. 01541, para. 3. <http://eur-lex.europa.eu>.

²³⁹ Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Paris: PUF, 2007, p. 396.

²⁴⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1983.gada 22.marta spriedums lietā: 34/82 *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, ECR [1983], p. 00987, paras. 9, 10. <http://eur-lex.europa.eu>.

²⁴¹ Līdzīgi sk.: Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome II. Paris: PUF, 2007, p. 284; Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. *Journal du droit international*. Paris: Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 798.

²⁴² Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1992.gada 17.jūnija spriedums lietā: C-26/91 *Jacob Handte & Co. GmbH v. Traitements mécano-chimiques des surfaces SA* ECR [1992], p. I-03967, para. 15. <http://eur-lex.europa.eu>; Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1998.gada 27.oktobra spriedums lietā: C-51/97 *Réunion européenne SA v. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV*, ECR [1998], p. I-06511, paras. 17,19. <http://eur-lex.europa.eu>.

²⁴³ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 169, 170.

lege causae kvalifikācijas teorijām. No tā var secināt, ka EKT (tagad. EST) veiktā autonomā interpretācija ir nevis viena no interpretācijas *metodēm* (līdzās sistēmiskajai, teleoloģiskajai vai vēsturiskajai interpretācijas metodei), bet gan juridisko jēdzienu *kvalifikācijas* veids (*lege commune*²⁴⁴) līdzās kvalifikācijām *lege fori* un *lege causae*.²⁴⁵

EST ne vienmēr izšķiras par labu autonomajai kvalifikācijai. Atsevišķos gadījumos Tiesa ir norādījusi arī uz nepieciešamību BK esošo jēdzienu skaidrošanā pielietot *lege fori* vai *lege causae* kvalifikāciju²⁴⁶ (sk., piemēram, EKT spriedumus lietās *Zegler* un *Tessili*²⁴⁷). Taču Brisele I Regulā Eiropas Kopienu likumdevējs minētajos spriedumos kvalificētos juridiskos jēdzienus jau ir aizstājis ar autonomu skaidrojumu²⁴⁸ [sk., piemēram, Brisele I Regulas 30.p. par prasības iesniegšanas brīdi un 5.p. 1.d. b) punktu par saistību izpildes vietu]. No tā var secināt, ka ES aizvien vairāk tiek pielietota *lege commune* jeb autonomā kvalifikācija,²⁴⁹ savukārt tiesībzinātniekus aizvien vairāk satrauc šīs kvalifikācijas atspēriena punkta trūkums, proti, tā aizvien retāk tiek balstīta uz dalībvalstu tiesību salīdzinošo analīzi, kā rezultātā sāk veidoties uz tiesisko vakuumu balstīti juridisko jēdzienu autonomie skaidrojumi.²⁵⁰

No šajā apakšpunktā analizētā ir redzams, ka uz līdzīgu jautājumu kopumu jāatbild arī atzīšanas un eksekvāturā teorijām. Taču starp SPT kvalifikācijas teorijām un starptautiskajā civilprocesā esošajām atzīšanas un eksekvāturā teorijām ir atšķirības, kas tiks atspoguļotas un analizētas nākamajās apakšnodalās.

²⁴⁴ Latvijas juridiskajām aprindām autore uz *lege commune* parādību norādīja 2005.gadā. Sk.: Rudevska B. Starptautisko privāttiesību attīstības nepieciešamība Latvijā (I). Jurista Vārds. 2005. 26.jūlijs, nr. 27 (382), 5. lpp. (33.atsauce).

²⁴⁵ Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Paris: Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 798, 799.

²⁴⁶ *Ibid.*, p.801.

²⁴⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1984.gada 7.jūnija spriedums lietā: 129/83 *Zegler v. Salinitri* ECR [1984], p. 02397, para. 15. <http://eur-lex.europa.eu>, kurā EKT norādīja uz BK 21.pantā minētā jēdziena „brīdis, kurā prasība iesniegta tiesā” kvalifikāciju saskaņā ar *lege fori* teoriju; Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1976.gada 6.oktobra spriedums lietā: 12/76 *Tessili v. Dunlop AG*, ECR [1976], p. 01473, paras. 14,15. <http://eur-lex.europa.eu>, kurā EKT norādīja uz BK 5.panta pirmajā daļā lietotā jēdziena „saistību izpildes vieta” kvalifikāciju saskaņā ar *lege causae* teoriju.

²⁴⁸ Audit M., *Ibid.*, p.801.

²⁴⁹ Kā vienu no izņēmumiem var minēt BK 4.panta pirmo daļu / Brisele I Regulas 4.panta pirmo daļu, kurā skaidri ietverta norāde uz *lege fori* kvalifikāciju (sk. arī BK 52.pantu / Brisele I Regulas 59.pantu). Par Brisele I Regulas 4.panta pirmās daļas kritiku un nepieciešamību tajā ietvert autonomas starptautiskās piekritības normas sk.: Pocar F. Faut-il remplacer le renvoi au droit national par des règles uniformes dans l'article 4 du Règlement N° 44/2001? In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques [Mélanges en l'honneur de Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p.577.

²⁵⁰ Audit M., *Ibid.*, p.812-815; Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. Droit international privé. Paris: L.G.D.J. 2008, p. 172, 173 (§ 252); Niboyet Marie-Laure. La réception du droit communautaire en droit judiciaire interne et international. La réception du droit communautaire en droit privé des Etats membres. Bergé J.-S., Niboyet M.-L. (sous la direction). Bruxelles: Bruylant, 2003, p.177.

2.1.2. Vienkāršās jeb klasiskās teorijas

Atzīšanas teorija kā tāda sniedz vispārēju atbildi uz šādu jautājumu: „saskaņā ar kuras valsts – nolēmuma izcelsmes valsts vai atzinējvalsts – tiesībām ir nosakāma atzīstamā nolēmuma tiesisko seku jeb darbības amplitūda atzinējvalstī?”²⁵¹ Runājot par eksekvatūru, ir jāatceras tā īpatnība, ka eksekvatūra ir izpildāmības piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā (sk. iepriekš šajā darbā). Taču eksekvatūra ietver sevī arī ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas jēdzienu.

Uz izvirzīto jautājumu iespējamas divas formālas atbildes:

- 1) saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts tiesībām;
- 2) saskaņā ar nolēmuma atzinējvalsts (izpildes valsts) tiesībām.

Pirmajā gadījumā ārvalsts nolēmumam atzinējvalstī (izpildes valstī) būs tāda pati darbība, kāda tam piemīt tā izcelsmes valstī. Vācu tiesību zinātnē to dēvē par **nolēmuma darbības izplatīšanas teoriju**.²⁵²

Otrajā situācijā atzinējvalstī ārvalsts nolēmums savā darbībā tiks pielāgots analogiskiem atzinējvalsts tiesu nolēmumiem. Šajā gadījumā runa jau būs par **nolēmuma darbības asimilācijas teoriju**.²⁵³

²⁵¹ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 659 (§ 60 V); Magnus U., Mankowski P., Wautelet P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007, Art. 33, p. 548; Līdzīgi par tiesisko situāciju atzīšanu sk.: Lagarde P. La reconnaissance. Mode d'emploi. In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 495.

²⁵² Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Tome I. Paris: PUF, 2007, p. 238, Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 659 (§ 60 V).

²⁵³ Kropholler J., *Ibid.*, S. 659 (§60 V); Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 368.

1) Darbības izplatīšanas teorija

Kā autore iepriekš norādīja, darbības izplatības teorija piedāvā ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskajām sekām (darbībai) piemērot nolēmuma izcelsmes valsts tiesības,²⁵⁴ t.i., „viena valsts akceptē otras valsts nolēmumu, piešķirot tam tādas pašas tiesiskās sekas, kādas nolēmumam ir tā izcelsmes valstī”²⁵⁵. Šī iemesla dēļ vācu tiesību zinātnē to dēvē par darbības izplatīšanas teoriju (*Wirkungserstreckungstheorie* – vācu val.).²⁵⁶ Tā sakņojas SPT esošajā *lege causae* kvalifikācijas teorijā, kas, kā jau iepriekš tika norādīts, paredz ārvalsts tiesību sistēmā esošos juridiskos jēdzienus interpretēt tā, kā to dara šajā ārvalsts tiesību sistēmā. Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas gadījumā darbības izplatības teorija to pašu piedāvā attiecībā uz šo nolēmumu tiesisko seku kvalifikāciju, proti, tās kvalificējamās saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts tiesībām (*lege causae*).²⁵⁷ Darbības izplatīšanas teorijas galvenais pamatojums ir sekojošs: „ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas tā pieņemšanas brīdī ir saskaņotas ar šī nolēmuma izcelsmes valsts tiesību sistēmu un tādēļ būtu nepareizi vēlākā atzīšanas procesā šim nolēmumam piešķirt citas tiesiskās sekas.”²⁵⁸

Tomēr klasiskā darbības izplatīšanas teorija nebūt nerunā par neierobežotas darbības piešķiršanu ārvalsts nolēmumam. Piemēram, vācu tiesību zinātnē pat tiek norādīts, ka „dažādu valstu tiesu nolēmumu tiesiskās sekas ir tik daudzveidīgas, kā rezultātā tās bieži pārsniedz Vācijā pastāvošo tiesisko seku izpratni. Tādēļ Vācija kā atzinējvalsts nebūt nevar pilnīgi visas šīs tiesiskās sekas izplatīt savā teritorijā.”²⁵⁹ Vienīgais veids, kā ierobežot nolēmuma izcelsmes valsts tiesību piemērošanu nolēmuma tiesiskajām sekām, ir publiskās kārtības izņēmuma (*ordre public*) pielietošana.²⁶⁰ Līdz ar to var apgalvot, ka darbības izplatīšanas teorija tās klasiskajā formā nerunā par absolūtu un neierobežotu valsts A nolēmuma tiesisko seku izplatīšanu valstī B, bet gan drīzāk par to ierobežotu un pārdomātu izplatīšanu. No tā var secināt, ka klasisko darbības izplatīšanas teoriju pareizāk būtu dēvēt par **ierobežoto darbības izplatīšanas teoriju**, kas nākotnē atstāj vietu arī absolūtajai darbības izplatīšanas teorijai (par to sk. turpmāk šajā darbā).

Šeit gan uzreiz jāatzīmē, ka vismaz vācu tiesību zinātnē *ordre public* izņēmuma pielietošana netiek uzskatīta par faktoru, kas izslēdz ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu kā tādu. Ar *ordre public* izņēmuma palīdzību tikai noraida to tiesisko seku atzīšanu, kuras Vācijas tiesību sistēmā nav

²⁵⁴ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 88.

²⁵⁵ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 368.

²⁵⁶ Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 659 (§60V); Geimer R., *Ibid.*, S. 86; Hay P. *Internationales Privatrecht*. München: C.H.Beck, 1999, S. 79.

²⁵⁷ Šeit jāņem vērā, ka ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas var izplatīt atzinējvalstī tikai tad, ja saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts tiesībām tās vispār iestājas. Sk. Geimer R., *Ibid.*, S. 87.

²⁵⁸ Hay P., *Ibid.*, S. 79, 80.

²⁵⁹ Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996 (2001), S. 388; Hay P. *Internationales Privatrecht*. München: C.H.Beck, 1999, S. 80.

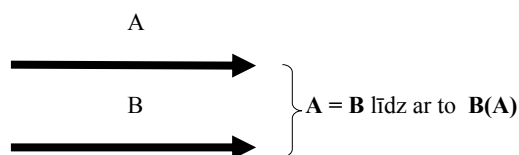
²⁶⁰ Pérez H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 125 (§ 221).

pazīstamas (sk. turpmākajā attēlā elementu A_1).²⁶¹ Līdz ar to, darbības izplatīšanas teorijai Vācijā ir raksturīga ārvalsts tiesas nolēmuma tiesisko seku ierobežošana, bet ne papildus tiesisko seku piešķiršana (sk. nākamo attēlu).

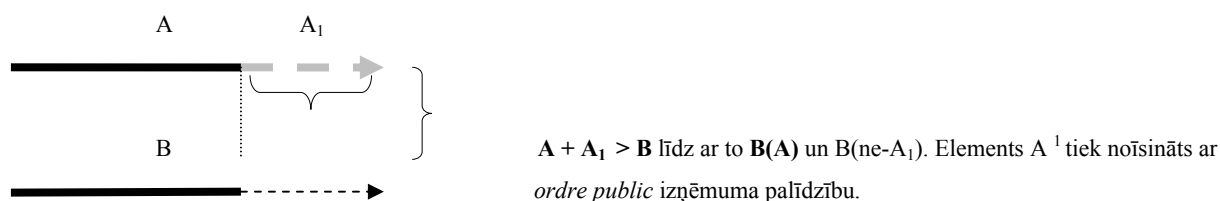
Vācu juridiskajā literatūrā kā uzskatāmu piemēru min šādu situāciju: Persona A iesniedz Vācijas tiesā atzīšanai ASV Maiami tiesas spriedumu. Saskaņā ar ASV tiesību normām spēkā esošs tiesas spriedums rada arī saikni ar spriedumā norādīto pamatojumu. Šādas sprieduma tiesiskās sekas izriet no *collateral estoppel* principa – principa, kas izslēdz atkārtotu pretējā apgalvojumu tam, kas jau konstatēts un ierakstīts tiesas spriedumā.²⁶² Persona A jautā, vai šīs tiesiskās sekas var tikt atzītas arī Vācijā. Atbilde: tā kā Vācijas civilprocesā nav iespējama sprieduma spēkā esamības saikne ar sprieduma pamatojumu, tad Vācijā nevar tikt atzītas tādas ārvalsts tiesas nolēmuma sekas, kas pēc savas tiesiskās dabas nav pazīstamas vācu tiesībās. Līdz ar to tieši šīs Maiami tiesas sprieduma tiesiskās sekas Vācijā netiks atzītas, atsaucoties uz *ordre public* izņēmumu.²⁶³

Vācijas tiesībzinātnē valdošā izpratne par darbības izplatīšanas teoriju:

1.variants (abās valstīs tiesiskās sekas **sakrīt**)

2.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **plašākas**)

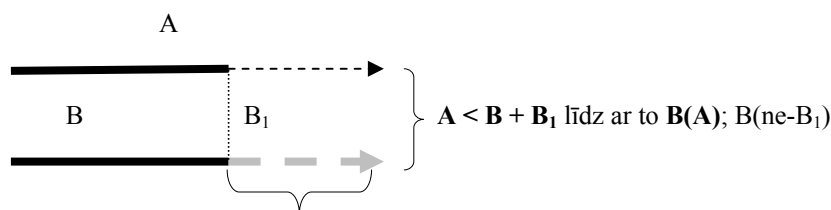
²⁶¹ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5. Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 660 (§60 V).

²⁶² ASV tiesībās ar *collateral estoppel* saprot situāciju, kurā puses nedrīkst citā procesā vēlreiz lūgt pārskatīt faktus vai tiesiskos jautājumus, kas jau izlemti iepriekš. Šajā gadījumā vismaz viena no pusēm ir tā pati, kas pirmajā tiesas procesā [lieta *San Remo Hotel v. San Francisco*, 545 U.S. 323 (2005), fin.16; *Cromwell v. County of Sac*, 94 U.S. 351 (1876)]. *Collateral estoppel* pamatideja ir atturēt puses no tiesvedības ļaunprātīgas izmantošanas, kā arī no tiesu nevajadzīgas noslogošanas. ASV tiesībās *collateral estoppel* ir viens no *res iudicata* elementiem. Turklāt, viena ASV štata tiesas spriedumam ir *collateral estoppel* arī citā štatā, ņemot vērā amerikāņu tiesību sistēmā esošo *full faith and credit* (latv. – pilnīgas uzticēšanās) principu. Sk.: Kessedjian C. La reconnaissance et l'exécution des jugements en droit international privé aux Etats-Unis. Paris: Economica. 1987, p. 152; Quintin Y.P. La reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en droit américain. Revue critique de droit international privé. Paris: Sirey. 1985, n° 1, tome 74, p. 465; Courtland H.Peterson. Die Anerkennung ausländischer Urteile im amerikanischen Recht. Berlin/Frankfurt: A.Metzner Verlag, 1964, S. 63, 67.

²⁶³ Hay P. Internationales Privatrecht. München: C.H.Beck, 1999, S. 80, 81

Šajā variantā atzinējvalstij ir divas iespējas: 1) atļaut elementa A_1 izplatību, vai 2) A_1 elementu noīsināt, lai ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas pielāgotu atzinējvalsts nolēmumiem analogiskās lietās.²⁶⁴ Vācu tiesību zinātnē pārstāvēts otrais variants.²⁶⁵

3.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir mazākas)

No attēla redzams, ka saskaņā ar Vācijā valdošo viedokli ārvalsts A tiesas nolēmumam atzinējvalstī B tiesiskās sekas tiek izplatītas tikai tiktāl, ciktāl tās sakrīt ar valsts B nolēmumu tiesiskajām sekām analogiskās lietās. Plašākas tiesiskās sekas tiek ierobežotas ar *ordre public* izņēmuma pielietojuma palīdzību. Savukārt, ja ārvalsts A nolēmumam ir mazākas tiesiskās sekas, tad atzinējvalsts B neko klāt nepieliks²⁶⁶ [saglabājas konstanta formula: $B(A)$]. Minētais liecina, ka vācu tiesību zinātnē sastopamais darbības izplatīšanas teorijas (*Wirkungserstreckungstheorie*) skaidrojums nebūt pilnībā nesaskan ar savu SPT esošo ekvivalentu – *lege causae* kvalifikācijas teoriju. Tas ir, ja jau ārvalsts tiesas nolēmumam atzinējvalstī ir tādas pašas tiesiskās sekas kā savā izcelsmes valstī, tad rodas jautājums: kādēļ atzinējvalstī nepazīstamās ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas jāatsakās izplatīt, pielietojot *ordre public* izņēmumu? SPT esošā *lege causae* kvalifikācijas teorija šādu ierobežojumu neparedz. Jo vairāk, to izmanto arī tajos gadījumos, kad tiesas valsts tiesību sistēmā konkrēts ārvalsts tiesību institūts (piemēram, *trasts*) vispār nav pazīstams un to nav iespējams pielāgot (t.i., *lege fori* kvalifikācijas teorijas pielietošana kļūst neiespējama).

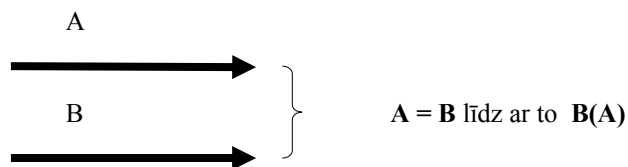
Autoresprāt, tas, ko vācu tiesību zinātnē dēvē par darbības izplatīšanas teoriju, patiesībā ir šīs teorijas un asimilācijas teorijas vienlaicīga pielietošana situācijā, kad ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas ir plašākas nekā atzinējvalsts analogiskiem nolēmumiem. Līdz ar to runa faktiski ir par abu teoriju summēšanos jeb kumulāciju (par kumulatīvo teoriju sk. turpmāk šajā darbā). Tas nozīmē, ka, **skaidrojot klasisko darbības izplatīšanas teoriju, attēlam būtu jāizskatās šādi:**

²⁶⁴ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 88.

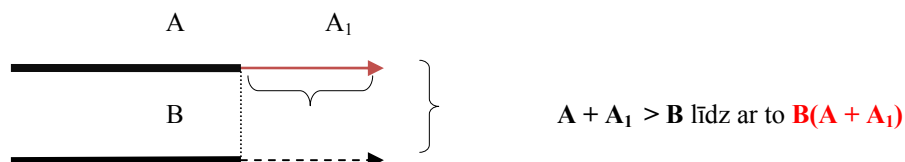
²⁶⁵ *Ibid.*, S. 88, 89.

²⁶⁶ *Ibid.*, S. 88.

1.variants (abās valstīs tiesiskās sekas **sakrīt**)

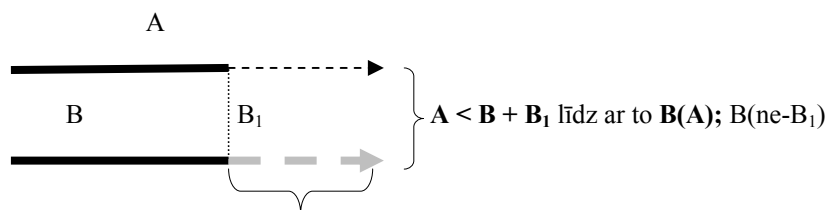

2.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **plašākas**)

Šajā variantā atzīšanas metodē tiek iekļauta tiesību norma, kas atļauj elementa A₁ izplatīšanu atteikt, piemērojot materiālā *ordre public* izņēmumu.

3.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **mazākas**)

Par darbības izplatības teorijas moto var izvirzīt šādu apgalvojumu: „Dodam visu to, kas ārvalsts tiesas nolēmumam piemīt tā izcelsmes valstī, ja vien tas nav pretrunā ar atzinējvalsts materiālo *ordre public*. Taču, ja tā tiesiskās sekas ir mazākas – klāt neko neliekam“ [darbojas formulas: **B(A)** vai **B(A + A₁)**].

Neskatoties uz iepriekš minēto, praksē var rasties situācijas, kurās A₁ elements nemaz nav pretrunā atzinējvalsts materiālajam *ordre public*, taču tajā pašā laikā tas nav pazīstams atzinējvalsts tiesību sistēmā. Vadoties pēc darbības izplatīšanas teorijas loģikas, šādas nepazīstamās (bet ne pretrunā esošās) tiesiskās sekas tomēr būs jāizplata atzinējvalsts teritorijā.

Šis teorētiskais atzīšanas modelis ir pārstāvēts arī Latvijas CPL F daļā. Piemēram, saskaņā ar CPL 637.panta otrās daļas 6.punktu „Ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst tikai tad, ja pastāv viens no šādiem neatzīšanas pamatiem [...] 6) ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana ir pretrunā ar Latvijas sabiedrisko iekārtu”²⁶⁷. Līdzīga norma sastopama arī Vācijas Civilprocesa likuma (*Zivilprozessordnung*) 328.panta ceturtajā daļā: „Ārvalsts tiesas nolēmums netiek atzīts, ja [...]”

²⁶⁷ Par jēdziena „sabiedriskā iekārta” kritiku sk. turpmāk šajā darbā.

sprieduma atzīšana ved pie rezultāta, kas ir acīmredzamā pretrunā ar Vācijas tiesību pamatnostādņēm, jo īpaši, ja atzīšana ir pretrunā pamattiesībām.²⁶⁸

No tā izriet, ka Latvijas tiesnesim CPL 637.panta otrās daļas 6.punkta piemērošanā ir brīva izvēle starp divām atzīšanas teorijām – ierobežotās darbības izplatīšanas teoriju un kumulatīvo teoriju. Katrā konkrētā lietā tiesnesim attiecībā uz atzīšanas tiesiskajām sekām būs jāpamato, kādēļ viņš izšķiras par labu vienai teorijai, noraidot otru.

Rezultātā autore piedāvā šādu ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas definīciju ierobežotās darbības izplatīšanas teorijas kontekstā:

Definīcija Nr. 2

Citas valsts tiesas nolēmuma atzīšana ir valsts pozitīva, uz starptautisko pieklājību (*comity*) balstīta nostāja pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas, un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.

Valsts šo pozitīvo nostāju (gribas izpausmi) – atzīt citas valsts tiesas nolēmumu – realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver speciālas juridiskās atzīšanas metodes pielietošanu, un ir vērsta uz ārvalsts tiesas nolēmuma **tiesisko seku (darbības) ierobežotu izplatīšanu** savas valsts teritorijā.

Šīs teorijas ietvaros ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas vispārējā definīcijā tiek konkretizēts tiesisko seku *piesšķiršanas* veids – tā ir „izplatīšana“. Pārējie elementi paliek nemainīgi. Šī iemesla dēļ promocijas darbā iepriekš aplūkotās nolēmumu atzīšanas definīcijas galvenokārt atbilst tikai šai teorijai, bet ne atzīšanas jēdziena visaptverošai izpratnei (sk., piemēram, R.Gaimera, J.Krophollera definīcijas).

Tiesību zinātnē kā darbības izplatīšanas teorijas galvenās priekšrocības tiek minētas:

a) Lietā iesaistīto *pušu skaidrība par nolēmuma tiesiskajām sekām*.²⁶⁹ Proti, puses, piedaloties tiesvedībā valstī A, pārzin, kādas tiesiskās sekas šim nolēmumam būs valstī A. Tajā pašā laikā puses nevar un tām arī nav jāvar prognozēt, kādas tiesiskās sekas analogiskam nolēmumam būtu valstī B, C, D utt.²⁷⁰ Bieži vien, tiesājoties valstī A, puses vēl nezina, vai un kurā valstī šo valsts A nolēmumu vajadzēs iesniegt atzīšanai.

²⁶⁸ Zivilprozessordnung. www.gesetze-im-internet.de [aplūkots 05.08.2009.]

²⁶⁹ Kessedjian C. La reconnaissance et l'exécution des jugements en droit international privé aux Etats-Unis. Paris: Economica. 1987, p. 374 (§ 633, 634).

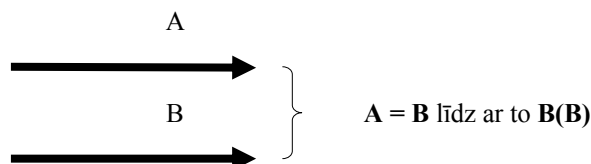
²⁷⁰ Kessedjian C., *Ibid.*, p. 373 (§ 629).

b) Tā kā atzinējvalstī valsts A nolēmums joprojām tiek uzskatīts par ārvalsts tiesas nolēmumu, tad A valsts nolēmuma tiesisko sekas (darbības) noteikšanai jāpiemēro valsts A tiesības.²⁷¹ Citiem vārdiem sakot, *runa ir par ārvalsts tiesas nolēmuma statusa saglabāšanu* šī vārda tiešajā nozīmē.

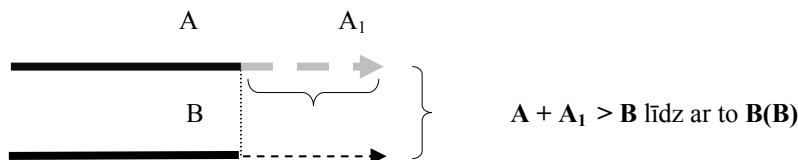
2) Darbības asimilācijas teorija

Pretēji iepriekš aplūkotajai teorijai, darbības asimilācijas teorija runā par atzinējvalsts tiesību piemērošanu ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskajām sekām (darbībai) jeb ārvalsts nolēmuma tiesisko sekas pielīdzināšanu atzinējvalsts nolēmumu tiesiskajām sekām analogiskā lietā. Šī teorija sakņojas SPT esošajā *lege fori* kvalifikācijas teorijā, kas paredz gan kolīziju normā, gan ārvalsts tiesību normā esošos juridiskos jēdzienus interpretēt saskaņā ar tiesas valsts izpratni. Transponējot šo SPT *lege fori* teoriju ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas sfērā, iznāk, ka atzīstamā ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas nosakāmas saskaņā ar atzinējvalsts tiesībām (*lex fori*).²⁷² Saskaņā ar šo teoriju ārvalsts nolēmuma tiesisko sekas vietā automātiski tiek „iespraustas” atzinējvalsts analogisku nolēmumu tiesiskās sekas. Pareizāk būtu teikt, ka notiek ārvalsts nolēmuma tiesisko sekas pielāgošana (pieskaņošana) atzinējvalsts nolēmumu tiesisko sekas izpratnei (sk. nākamo attēlu).

1.variants (abās valstīs tiesiskās sekas **sakrīt**)

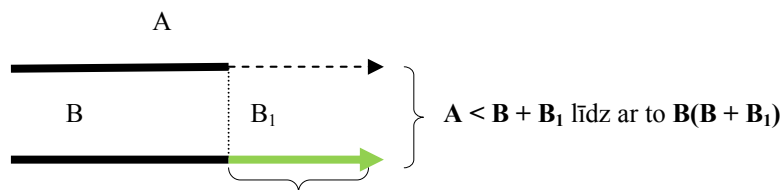
2.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **plašākas**)

²⁷¹ Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 125 (§ 221).

²⁷² Hay P. Internationales Privatrecht. München: C.H.Beck, 1999, S. 79; Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 86.

3.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **mazākas**)

Par darbības asimilācijas teorijas moto var izvirzīt šādu tēzi: „Par daudz neļaujām; ja ir par maz – pieliekam klāt“. Rezultātā ārvalsts nolēmums iegūst tādu pašu darbību, kāda ir atzinējvalsts nolēmumiem analogiskā lietā.²⁷³

Taču būtu nepareizi apgalvot, ka tiesisko seku pielāgošana jeb asimilācija ir pārstāvēta visās civillietu un komercietu kategorijās.²⁷⁴ Kā vienu no lietu kategorijām, kurās iespējams izmantot asimilācijas teoriju, var minēt lietas par adopcijas apstiprināšanu. Proti, ārvalstī izdarītas adopcijas rezultātā adoptētais un adoptētāji nedrīkst iegūt mazāk vai vairāk tiesību un pienākumu, nekā nolēmuma atzinējvalstī adoptētie un to adoptētāji.

Kā piemēru klasiskās asimilācijas teorijas pielietošanai var minēt Francijas Civilkodeksa (*Code civil*) 370-5.pantu saskaņā ar kuru: „Ārvalstīs tiesiski pasludināta adopcija Francijā rada pilnas adopcijas tiesiskās sekas, ja tā pilnīgi un neatgriezeniski sarauj iepriekš pastāvējušo bērna izcelšanās sakaru (filiāciju) ar vecākiem. Pretējā gadījumā tā rada vienkāršās adopcijas tiesiskās sekas. To var pārveidot par pilno adopciju ar nosacījumu, ka nepieciešamā piekrišana ir dota skaidros vārdos un apzināti.“²⁷⁵

No minētās tiesību normas izriet, ka adopcijas lietās ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas tiek asimilētas, proti, tās tiek faktiski aizstātas ar Francijas tiesu nolēmumu analogiskās lietās tiesiskajām sekām.²⁷⁶ Tātad, notiek ārvalsts tiesas nolēmuma tiesisko seku substitūcija. Šī tehnika prasa, lai ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas tiktu aizstātas ar tām Francijas tiesu nolēmumu tiesiskajām sekām, kuras pēc savas tiesiskās dabas ir vistuvākās ārvalsts nolēmumā esošajām. Jāpiebilst, ka franču juridiskajā literatūrā šī Civilkodeksa norma tiek kritizēta, norādot, ka šādas asimilācijas (substitūcijas) gadījumā ārvalsts tiesas nolēmums vairs nevarot tikt uzskatīts par tiesību normu, bet gan par vienkāršu faktu, kas kalpo par priekšnosacījumu Francijas likuma piemērošanai.²⁷⁷ Šādam apgalvojumam īsti negribētos piekrist sekojošu iemeslu dēļ:

²⁷³ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996 (2001), S. 388, 389 (§ 793).

²⁷⁴ Līdzīgi sk.: Schack H., *Ibid.*, S. 389 (§ 794).

²⁷⁵ Code civil. www.legifrance.gouv.fr/rechCodeArticle.do.370-5.pants tā redakcijā, kas ieviesta saskaņā ar 2001.gada 6.februāra likumu n° 2001-111.

²⁷⁶ Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J. 2005, p. 86, 87 (§ 149, 150).

²⁷⁷ Péroz H., *Ibid.*, p. 88 (§ 153).

1) ārvalsts tiesas nolēmums satur individuālu un konkrētu tiesību normu, kuru nolēmumā formulējis ārvalsts tiesnesis;

2) Francijas tiesnesis šo ārvalsts tiesas spriedumu izskata atzīšanas procesā, t.i., nepārskatot lietu pēc būtības un nepārvērtējot ārvalsts tiesneša motivāciju. Francijas tiesnesis tikai aizstāj ārvalsts nolēmumā radīto individuālo tiesību normu ar savu individuālo tiesību normu, vajadzības gadījumā piemeklējot tuvākās tiesiskās sekas savā tiesību sistēmā.

Ievērojot iepriekš analizēto, autore piedāvā šādu ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas definīciju asimilācijas teorijas kontekstā:

Definīcija Nr. 3

Citas valsts tiesas nolēmuma atzīšana ir valsts pozitīva, uz starptautisko pieklājību (*comity*) balstīta nostāja pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.

Valsts šo pozitīvo nostāju (gribas izpausmi) – atzīt citas valsts tiesas nolēmumu – realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver speciālas juridiskās atzīšanas metodes pielietošanu, un ir vērsta uz noteiktu rezultātu – tiesisko seku **asimilāciju**.

Šīs teorijas ietvaros ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas vispārējā definīcijā tiek konkretizēts tiesisko seku piešķiršanas veids – „asimilācija“. Pārējie elementi paliek nemainīgi.

Tiesību zinātnē kā šīs teorijas galvenās **priekšrocības** tiek norādītas:

1) *atzinējvalsts vienlīdzīga attieksme pret ārvalstu tiesu nolēmumiem*. Tas nozīmē, ka atzinējvalsts vienādi izturas pret savu tiesu nolēmumiem un ārvalstu tiesu nolēmumiem analogiskās lietās;²⁷⁸

2) *atzinējvalsts tiesu darba atvieglošana*, jo šīs tiesas labi pārzina savas valsts normatīvos tiesību aktus, judikatūru un doktrīnu, kas nosaka nolēmumu tiesiskās sekas. Savukārt nolēmuma izcelsmes valsts tiesību aktus šajā jomā atzinējvalsts tiesas nepārzina;²⁷⁹

3) atzinējvalsts *tiesību sistēmas stabilitātes nodrošināšana*, t.i., ārvalsts tiesas nolēmums netiek „aklī“ pieņemts kopā ar jebkurām tiesiskajām sekām, kādas tam piemīt izcelsmes valstī.²⁸⁰

Abas iepriekš aplūkotās atzīšanas teorijas, autoresprāt, būtu uzskatāmas par *vienkāršajām* jeb *klasiskajām teorijām*. Taču praksē tās tīrā veidā sastopamas diezgan reti (to var secināt arī no vācu tiesību zinātnē pastāvošās izpratnes par darbības izplatīšanas teoriju). Starptautiskā civilprocesa

²⁷⁸ Kessedjian C. La reconnaissance et l'exécution des jugements en droit international privé aux Etats-Unis. Paris: Economica. 1987, p. 372 (§ 628).

²⁷⁹ *Ibid.*, p. 371 (§ 627).

²⁸⁰ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 388, 389 (§ 792, 793).

teorijā un praksē ir parādījušās arī saliktās atzīšanas teorijas, piemēram, kumulatīvā teorija. Jāatzīst, ka gan vienkāršās, gan vēl jo vairāk saliktās teorijas, autoresprāt, ir nepiedodami maz pētītas un pārsvarā juridiskajā literatūrā tās ir tikai pieminētas.

2.1.3. Saliktās un modernās teorijas

Attīstoties starptautiskajiem tiesiskajiem sakariem, kā arī ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes tiesiskajai bāzei, praksē, līdzās klasiskajām jeb vienkāršajām atzīšanas teorijām, pakāpeniski parādās arī saliktās un modernās teorijas.

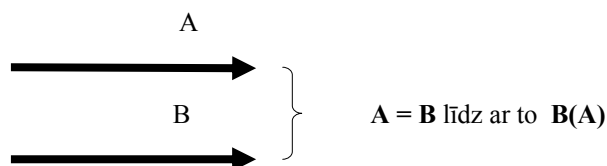
Salikto teoriju grupa sevī ietver vienlaicīgu vairāku teoriju kombināciju (piemēram, kumulatīvā teorija). Savukārt par modernajām teorijām var runāt tieši pēdējā laikā ES tiesiskajā telpā notiekošo procesu kontekstā.

1) Kumulatīvā teorija

Tā kā „kumulācija“ (latīn. *cumulatio*) nozīmē palielināšanu, sakopšanu, summēšanos,²⁸¹ tad šajā gadījumā jau var runāt par tā saukto *salikto atzīšanas teoriju*, kas sevī apvieno klasisko darbības izplatīšanas teoriju un asimilācijas teoriju.

Saskaņā ar kumulatīvo teoriju ārvalsts nolēmuma tiesiskajām sekām principā piemēro nolēmuma izcelsmes valsts tiesības (kvalifikācija *lege causae*), taču tikai tiktāl, ciktāl tā tiesiskās sekas nepārsniedz atzinējvalsts nolēmuma tiesiskās sekas analogiskā lietā.²⁸² Pārsniegšanas gadījumā tiek piemērota tiesisko seku asimilācija (kvalifikācija *lege fori*). Ja tā nav iespējama – pāri esošās tiesiskās sekas „atšķeļ“ ar materiālā *ordre public* izņēmuma palīdzību.

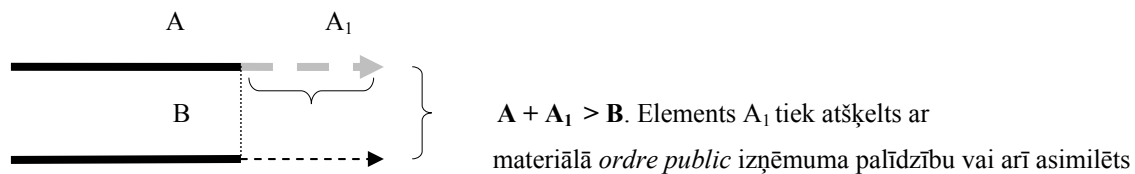
1.variants (abās valstīs tiesiskās sekas **sakrīt**)

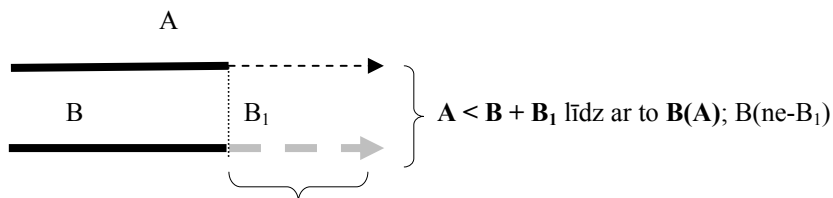
²⁸¹ Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Liesma, 1978., 410.lpp.

²⁸² Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996 (2001), S. 390 (§ 796).

2.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **plašākas**)

3.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **mazākas**)

No attēla var secināt šādu kumulatīvās teorijas moto: „Par daudz neļaujam (ar atsevišķiem izņēmumiem); ja ir par maz – klāt neko neliekam“.

Attēlā redzams, ka ārvalsts A tiesas nolēmumam atzinējvalstī B tiesiskās sekas principā tiek izplatītas tiktāl, ciktāl tās sakrīt ar valsts B nolēmumu tiesiskajām sekām analogiskās lietās. Plašākas tiesiskās sekas tiek:

- a) „atņemas“ ar materiālā *ordre public* izņēmuma tehnikas pielietošanas palīdzību, vai
- b) asimilētas, piemērojot kvalifikāciju *lege fori* (t.i., tiesiskās sekas pielāgo atzinējvalsts nolēmumu tiesisko seku izpratnei analogiskās lietās).

Savukārt, ja ārvalsts A nolēmumam ir mazākas tiesiskās sekas, tad atzinējvalsts B neko klāt nepieliks.

Ar materiālā *ordre public* izņēmuma palīdzību nemaz nedrīkst „atšķelt“ visas tās ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas, kuras atzinējvalsts tiesību sistēmā nav pazīstamas (elements A_1). Saskaņā ar starptautiskajā civilprocesā valdošo materiālā *ordre public* izņēmuma jēdziena izpratni tiesnesim jāpārbauda, vai ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas un izpildes konkrētais rezultāts no tiesas valsts tiesību viedokļa ir acīmredzami nosodāms un/vai nesavienojams ar tiesas valsts tiesību sistēmā esošajām materiālo tiesību pamatvērtībām, un jo īpaši – ar pamattiesībām.²⁸³ Tātad, ne visas A_1 elementā ietilpstošās tiesiskās sekas kumulatīvās teorijas ietvaros tiks noraidītas. Atzinējvalsts tiesnesis ar materiālā *ordre public* izņēmuma pielietošanas palīdzību drīkstēs neatzīt tikai to pāri ejošo tiesisko seku daļu, kuru atzīšanas vai izpildes rezultāts būtu acīmredzami nesavienojams ar atzinējvalsts tiesību sistēmā esošajām materiālo tiesību pamatvērtībām. Līdz ar to elements A_1 pēc sava satura ir salikts elements, kas sastāv no diviem atsevišķiem papildelementiem: $A_1 = A_1\alpha$ un

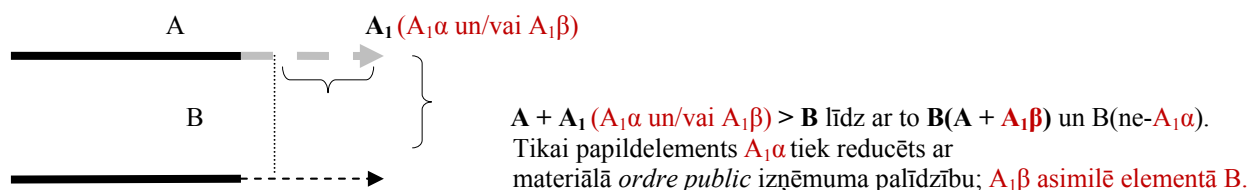
²⁸³ Becker U. Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 140; Hay P. Internationales Privatrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1999, S. 98.

A₁β. Papildelements **A₁α** ir ar materiālā *ordre public* izņēmuma palīdzību reducējams; savukārt papildelements **A₁β** neietilpst minētajā *ordre public* izņēmumā un tādējādi ir asimilējams.

Tomēr ārvalsts tiesas nolēmuma tiesisko seku daļa A₁ var saturēt arī tādas pāri sniedzošās tiesiskās sekas, no kurām visas būs jānoraida ar materiālā *ordre public* izņēmuma palīdzību. Tas pats sakāms par tiesisko seku daļu A₁, kura būs asimilējama kopumā.

Rezultātā kumulatīvās teorijas attēla 2.variants izskatīsies šādi:

2.variants (ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas ir **plašākas**)

Tā kā kumulatīvā teorija ir saliktā teorija, tad vairumā gadījumu tā parāda darbības izplatīšanas teorijas „seju” (1. un 3.attēls). Tikai situācijā, kad ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas pārsniedz atzinējvalsts nolēmuma tiesiskās sekas analogiskā lietā, darbības izplatības teorijai pievienojas asimilācijas teorija.

Definīcija Nr. 4

Citas valsts tiesas nolēmuma atzīšana ir valsts pozitīva, uz starptautisko pieklājību (*comity*) balstīta nostāja pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.

Valsts šo pozitīvo nostāju (gribas izpausmi) – atzīt citas valsts tiesas nolēmumu – realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver speciālas juridiskās atzīšanas metodes pielietošanu, un ir vērsta uz noteiktu rezultātu – tiesisko seku **izplatīšanu un vienlaicīgu asimilāciju**. Izplatītas un asimilētas netiek vienīgi tās tiesiskās sekas, kuras ir pretrunā atzinējvalsts materiālajai publiskajai kārtībai (*ordre public*).

2) Autonomās darbības teorija un tās iespējamība

Šī teorija starptautiskajā civilprocesā, tāpat kā SPT, ir sastopama tikai starptautiskajos līgumos un ES sekundārajos tiesību aktos (konkrēti – BK, LK, jaunajā LK, Brisele I Regulā un Regulā 4/2009).

Ja atzīšanas teoriju uzdevums ir atbildēt uz jautājumu: „saskaņā ar kuras valsts likumu ir nosakāma atzīstamā nolēmuma tiesisko seku jeb darbības amplitūda atzinējvalstī?“, tad saskaņā ar šo teoriju ārvalsts tiesas nolēmuma tiesiskās sekas ir autonomi noteiktas attiecīgajā starptautiskajā līgumā vai ES sekundārajā tiesību aktā. Taču nevar izslēgt situāciju, kurā atzīšanas tiesiskās sekas autonomi nosaka, piemēram, EST, interpretējot attiecīgu ES normatīvo tiesību aktu.

Sekojoš E.Rābela (*E.Rabel*) izvirzītajai juridisko jēdzienu autonomās kvalifikācijas idejai SPT, to teorētiski var transponēt arī uz starptautisko civilprocesu, konkrēti, ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomu. Autore jau iepriekš norādīja uz jēdziena „ārvalsts tiesas nolēmums“ autonomo skaidrojumu gan ES tiesiskajā telpā (BK, Brisele I Regula, Regula 4/2009), gan ārpus tās (LK, jaunā LK, HK projekts). Tas liek domāt, ka autonomo kvalifikāciju ir tikpat labi iespējams integrēt arī ārvalstu tiesu nolēmumu tiesisko seku noteikšanas jomā.

E.Rābela koncepcija prasītu, lai nolēmumu atzīšanas tiesisko seku autonomai noteikšanai par pamatu kalpotu salīdzināmie pētījumi civilprocesā. Taču tajā pašā laikā ES tiesiskajā telpā salīdzināmo metožu nozīme līdz šim nav guvusi nepieciešamo ievērību. Tās vietā drīzāk tiek izmantota EKT (tagad. EST) veiktā jēdzienu autonomā kvalifikācija, kas balstīta uz ES tiesību normu teleoloģisko un sistēmisko interpretāciju. Autore uzskata, ka šādi veikta juridisko jēdzienu autonoma kvalifikācija vairāk vai mazāk ir iespējama un to pierāda jau esošā EKT (tagad. EST) judikatūra. Taču, ja runa ir par nolēmumu atzīšanas tiesisko seku apjoma autonomu noteikšanu, tad situācija kļūst daudz sarežģītāka, jo:

pirmkārt, vispirms ir jānonāk pie kopsaucēja par atzīšanas tiesisko seku izpratni kā tādu, tas ir, ko īsti saprast ar atzīšanas tiesiskajām sekām;

otrkārt, atzīšanas tiesisko seku izpratne ir cieši saistīta ar dalībvalstu procesuālajām tiesībām, kas lielākoties ir katras valsts iekšējā kompetencē. Tādēļ, lai varētu izstrādāt autonomu atzīšanas tiesisko seku katalogu, vispirms nepieciešams rūpīgi izpētīt visu dalībvalstu nacionālās tiesības un tajās noteiktās nolēmumu tiesiskās sekas. Rezultātā tikai tās no sekām, kas ir pazīstamas *visās* dalībvalstīs, būtu iespējams formulēt autonomā veidā. Tas neradītu sajukumu dalībvalstu nacionālo civilprocesuālo tiesību sistēmās. Piemēram, vācu juridiskajā literatūrā var sastapt autonomās darbības teorijas aizmetni, kas tiek dēvēta par **kopējā kodola teoriju** (*Kernpunkttheorie* – vācu val.) un norāda uz nepieciešamību ES tiesiskajā telpā attīstīt visām dalībvalstīm kopēju spriedumu

tiesisko seku koncepciju.²⁸⁴ Kā jau autore iepriekš norādīja, tas būtu iespējams tikai rūpīgas salīdzinošās analīzes rezultātā.

Līdz ar to teorētiskās autonomās darbības teorijas moto būtu izskaidrojams šādi: „Dodam to, kas autonomi paredzēts starptautiskajā līgumā vai ES sekundārajā tiesību aktā“.

Teorētiskā definīcija Nr. 5

Citas dalībvalsts tiesas nolēmuma atzīšana nozīmē vienas dalībvalsts pozitīvu, uz starptautisko līgumu vai ES normatīvo tiesību aktu balstītu nostāju pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas dalībvalsts tiesību sistēmas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.

Dalībvalstis šo pozitīvo nostāju – atzīt citas dalībvalsts tiesas nolēmumu – realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver starptautiskajā līgumā vai ES normatīvajā tiesību aktā paredzēto speciālo juridisko atzīšanas metožu pielietošanu un ir vērsta uz noteiktu rezultātu – **konkrētu autonomu tiesisko seku piešķiršanu** citas dalībvalsts tiesas nolēmumam.

Autonomās darbības teorijas gadījumā ārvalsts nolēmuma tiesiskās sekas atzinējvalstī radīs autonomas tiesiskās sekas. Atsevišķos gadījumos tās var atšķirties gan no nolēmuma izcelsmes valsts, gan atzinējvalsts tiesiskajām sekām. Tomēr šī autonomās darbības teorija ir tikai teorētiska un praksē būtu pielietojama nevis visu tiesisko seku apjoma noteikšanai, bet gan tikai kādu konkrētu atzīstamo tiesisko seku paredzēšanai.

3) Absolūtās darbības izplatīšanas teorija un tās iespējamība

Absolūtās darbības izplatīšanas teorija ir sastopama jaunākajos ES sekundārajos tiesību aktos: Regulās 805/2004, daļēji Regulā 861/2007 un 4/2009 (17.-22.p.). Šajā gadījumā ārvalsts nolēmuma tiesisko seku noteikšanai piemēro tā izcelsmes valsts tiesības (*lege causae*), neparedzot nekādus ierobežojumus no atzinējvalsts puses.

Šī teorija izslēdz *ordre public* kontroli. Tas tiek pamatots ar ES esošo *nolēmumu savstarpējās atzīšanas principu* un nesen ieviesto *tiesu savstarpējās uzticēšanās principu*. Lieki piebilst, ka šie principi ir jauni un tādēļ joprojām to saturs un robežas nav skaidras, taču ir iespējams noskaidrot to

²⁸⁴ Nagel, Gottwald. Internationales Zivilprozessrecht. 5.Auflage. Münster, Köln: Aschendorff Rechtsverlag, Verlag Otto Schmidt. 2002, S. 571 (§ 22).

pamatā esošās idejas izcelsmi. Lai to izdarītu, vispirms jāaplūko ES politikas dokumenti (a), pēc tam – EKT (tagad. EST) judikatūrā esošās pamatnostādnes (b).

a) Eiropas Savienības politikas plānošanas dokumenti

1997.gada 2.oktobra Amsterdamas līguma 61.²⁸⁵ un 65.pants²⁸⁶ pavēra plašas iespējas ES SPT un starptautiskā civilprocesa straujai attīstībai. Tādēļ jau 1999. gada 15.un 16.oktobrī *Tampere sanāksmē* Eiropadome, **pirmkārt**, izteica skaidru politisku signālu stiprināt jauno mērķi – brīvības, drošības un tiesiskuma telpas izveidi; **otrkārt**, aicināja Padomi un Komisiju pakāpeniski ieviest automātisko nolēmumu atzīšanu. Vienlaicīgi tika norādīts uz to, ka *savstarpējās atzīšanas princips* uzskatāms par starptautiskās tiesiskās sadarbības civillietās stūrakmeni.²⁸⁷ Tampere sanāksmē kā galvenais solis tika minēts starpposma atcelšana starp nolēmuma pasludināšanu vienā dalībvalstī un tā atzīšanu un izpildi citā dalībvalstī nolūkā tos automātiski un bez jebkādam formalitātēm (atzīšanas noraidīšanas pamatiem, eksekvatūras procesa u.tml.) atzīt visā ES teritorijā. Kā prioritārākās lietu kategorijas tika minētas uzturlīdzekļu lietas, saskarsmes tiesību lietas, ar patērētāju tiesību jautājumiem un komercdarbību saistītās lietas.²⁸⁸

Nedaudz vēlāk – 2000.gada 30.novembrī – ES Komisija un Padome pieņēma Kopējo pasākumu programmu *par savstarpējās atzīšanas principa piemērošanu civillietās un komercietās* (turpmāk – Kopējā pasākumu programma).²⁸⁹ Šajā dokumentā jau konkrētāk iezīmēti Kopienas rīcības pasākumi minētajā jomā. Kā pirmais solis paredzēts *samazināt* starpposma procedūras un pastiprināt atzīšanas tiesiskās sekas atzinējvalstī. Kā piemēru var minēt Brisele I Regulu, kuras preambulas 16.un 17.apsvērumā ir teikts: „Kopienas dalībvalstu **tiesu savstarpējās uzticēšanās princips** attaisno to, ka vienā dalībvalstī pieņemtie tiesu nolēmumi būtu atzīstami bez īpašas procedūras, izņemot gadījumus, kad kāda no pusēm apstrīd atzīšanu. Saskaņā ar šo principu ir arī attaisnojami, ka process, kurā citas dalībvalsts tiesas nolēmums tiek pasludināts par izpildāmu, notiek ātri un efektīvi. Tādēļ tiesas nolēmuma pasludināšanai par izpildāmu ir jānotiek **gandrīz automātiski**, t.i., **saskaņā ar formālu iesniegto dokumentu pārbaudi un neparedzot tiesai**

²⁸⁵ Saskaņā ar Amsterdamas līguma 61.panta c) punktu: „Nolūkā pakāpeniski ieviest brīvības, drošības un tiesiskuma telpu Eiropadome lemj par pasākumiem, kuri ieviešami tiesiskajā sadarbībā civillietās saskaņā ar šī Līguma 65.pantu”.

²⁸⁶ Saskaņā ar Amsterdamas līguma 65.pantu: „Padome pēc Komisijas vai kādas dalībvalsts iniciatīvas un pēc konsultācijām ar Eiropas Parlamentu vienbalsīgi lemj par pasākumiem, kas veicami starptautiskās civiltiesiskās sadarbības jautājumos ar starptautisku nozīmi nolūkā veicināt iekšējā tirgus darbību.”

²⁸⁷ Schlussfolgerungen des Vorsitizes, Europäischer Rat Tampere, 15.und 16.Oktober, 1999. S. 1, 6 (*nav pieejams latviešu valodā*). Sk. arī: Labayle H. Le bilan du mandat de Tampere et l'espace de liberté, sécurité et justice de l'Union européenne. Cahiers de droit européen. Bruxelles: Wilmer Cutler Pickering Hale and Dorr. 2004, n° 5-6, p. 633.

²⁸⁸ Schlussfolgerungen des Vorsitizes, Europäischer Rat Tampere, 15.und 16.Oktober, 1999. S. 6.

²⁸⁹ Projet de programme des mesures sur la mise en œuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale. JO C 12, 15.01.2001, p. 1-9 (*nav pieejama latviešu valodā*).

iespēju piemērot kādu no šajā Regulā paredzētajiem izpildes noraidīšanas iemesliem [autores izcēlumi]“.

Kopējo pasākumu programmā cita starpā ir norādīts uz atzīšanas atteikuma iemeslu samazināšanu, t.sk. atceļot *ordre public* kontroli. Taču šīs kontroles veida atcelšanu paredzēts atsevišķos gadījumos aizstāt ar kopējo „minimālo procesuālo standartu“ ieviešanu,²⁹⁰ kuri ES sekundārajos normatīvajos tiesību aktos būtu noteikti autonomi, t.i., kopēji visām dalībvalstīm (turpmāk par šo ieceri un tās juridisko analīzi sk. šī darba nodaļā, kas veltīta atzīšanas metodoloģiskajiem aspektiem). Kā nākamais un pēdējais solis jau tiek paredzēts starpposma *pilnīga atcelšana*. Kā piemēru var minēt Regulu 805/2004, kuras preambulas 8., 9. un 18.apsvērumā ir noteikts: „Spriedums, ko izcelsmes tiesa ir apstiprinājusi par Eiropas izpildu rīkojumu, būtu jāizpilda tā, it kā tas būtu pieņemts dalībvalstī, kur to paredzēts izpildīt. **Minētā procedūra neparedz otras dalībvalsts tiesu iestādes apstiprinājumu**, tādējādi novēršot ar to saistīto aizkavēšanos un izdevumus. **Savstarpēji uzticoties dalībvalstu tiesvedībai**, vienas dalībvalsts tiesas veiktais novērtējums tad, kad ir ievēroti visi nosacījumi, lai spriedumu apstiprinātu par Eiropas izpildu rīkojumu, var kalpot par pamatu, lai spriedumu varētu izpildīt visās pārējās dalībvalstīs, tiesai **neizvērtējot, vai ir pienācīgi piemērotas tās dalībvalsts obligātās procesuālās normas, kurā paredzēts izpildīt spriedumu** [autores izcēlumi]“.

Ordre public kontroles atcelšanu paredzēts atsevišķos gadījumos aizstāt ar jau minēto kopējo „minimālo procesuālo standartu“ ieviešanu (sk., piem., Regulas 805/2004 12.-19.p.). Arī Regulas 1896/2006 preambulas 9.apsvērumā teikts: „Šīs Regulas mērķis ir [..], atļaujot [..] rīkojumu brīvu apriti dalībvalstīs, **nosakot minimālos standartus, kuru ievērošana padara nevajadzīgu jebkādu starpposma procesu pirms atzīšanas un izpildes dalībvalstī, kurā iesniegta izpildes prasība** [autores izcēlumi].“²⁹¹

Minētajā Regulā ES institūcijas ir arī nedaudz konkretizējušas tiesu savstarpējās uzticēšanās principa saturu, proti: „[..] **Savstarpējā uzticēšanās tiesvedības darbībām** dalībvalstīs ir pamats tam, ka tiesa vienā dalībvalstī atzīst, ka visi nosacījumi Eiropas maksājuma rīkojuma izsniegšanai ir izpildīti, lai rīkojums būtu izpildāms visās pārējās dalībvalstīs bez izskatīšanas tiesā par minimālo procesuālo standartu pareizu piemērošanu dalībvalstīs, kurās rīkojums ir izpildāms [..] [autores izcēlumi]“ (sk. Regulas 1896/2006 preambulas 27.apsvērumu).

Kopējās pasākumu programmas ieviešana jomās, kuras ietilpst Brisele I Regulas darbības sfērā, paredz trīs posmus:

²⁹⁰ Projet de programme des mesures sur la mise en œuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale. JO C 12, 15.01.2001, p. 5, 6.

²⁹¹ Par Regulām 1896/2006 un 861/2007 sk. arī: Palčevska D. Eiropas procedūru piemērošanas jautājumi. Jurista Vārds. 2009. 3.marts, nr. 9 (562).

Pirmais posms – ieviest Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētajās naudas prasībās (tas ir izdarīts 2004. gada 21. aprīlī, pieņemot Regulu 805/2004); vienkāršot maza apmēra prasību lietas (tas ir izdarīts 2007. gada 11. jūlijā, pieņemot Regulu 861/2007); eksekvatūras atcelšana uzturlīdzekļu lietās (tas ir izdarīts 2008. gada 18. decembrī, pieņemot Regulu 4/2009).

Otrais posms – pārskatīt Brisele I Regulu, proti, paplašināt eksekvatūras atcelšanu, kā arī pastiprināt vienas dalībvalsts nolēmumu tiesiskās sekas citās dalībvalstīs (piemēram, ieviešot pagaidu izpildi, pagaidu pasākumu piemērošanu, t.sk. paredzot bankas kontu aresta ieviešanu).

Trešais posms – atcelt eksekvatūru visās lietu kategorijās, kas minētas Brisele I Regulā.²⁹²

2004.gada 4.-5.oktobrī ES Padome pieņēma turpinājumu Tamperes programmai – „Hāgas programmu brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā”²⁹³ (turpmāk – Hāgas programma), kurā cita starpā atspoguļoti mērķi tiesu iestāžu sadarbībai civillietās.

Hāgas programmā Padome arī norāda, ka nolēmumu savstarpējā atzīšana ir efektīvs līdzeklis kā sargāt pilsoņu tiesības un nodrošināt šo tiesību izpildi visā Eiropā. Šī iemesla dēļ turpmākai savstarpējās atzīšanas pasākumu programmas īstenošanai jāklūst par vienu no galvenajām prioritātēm līdz 2011. gadam. Kā vieni no veicamajiem projektiem norādīti:

- 1) Eiropas maksājuma rīkojuma procedūras ieviešana (izdarīts, 2006. gada 12. decembrī pieņemot Regulu 1896/2006);
- 2) procedūras ieviešana maza apmēra prasībām (izdarīts, 2007. gada 11. jūlijā pieņemot Regulu 861/2007).

Šo projektu ieviešanā ES jāstiprina pašreizējo savstarpējās atzīšanas instrumentu efektivitāte, cita starpā:

- standartizējot procedūras;
- standartizējot dokumentus (piemēram, ieviešot standarta veidlapas);
- izveidojot obligātus standartus procesuālo tiesību jomās, piemēram, nolēmumu izpildei.

Lai varētu ieviest minēto Hāgas programmu, Komisija 2005. gada 10. maijā pieņēma Padomei un Parlamentam adresētu paziņojumu „Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem”²⁹⁴. Šajā politikas dokumentā Hāgas programmas mērķi un prioritātes tiek pārvērstas noteiktas rīcības plānā, tajā skaitā paziņojot desmit svarīgākās aktivitātes, no kurām viena ir: „Garantēt Eiropas tiesiskuma telpu, nodrošinot efektīvu piekļuvi tiesiskumam ikvienam cilvēkam un spriedumu izpildi.”²⁹⁵

²⁹² Projet de programme des mesures sur la mise en œuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale. JO C 12, 15.01.2001, p. 7.

²⁹³ Hāgas programma brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā. OV C 53, 03.03.2005., 1.-14.lpp.

²⁹⁴ Komisijas paziņojums Padomei un Parlamentam „Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem”. COM(2005) 184 galīgā redakcija. Briselē, 2005.gada 10.maijā.

²⁹⁵ Turpat, 6., 10.lpp.

Lai to izdarītu, ES cita starpā jāparedz arī pasākumi, kas veido savstarpējo uzticību dalībvalstu starpā, nosakot procedūru obligātos standartus un tiesiskuma sistēmas augstas kvalitātes standartus.²⁹⁶ Jo īpaši tas nepieciešams taisnīguma un aizsardzības tiesību ievērošanas jomā.

Arī 2006. gada 28. jūnijā pieņemtajā Komisijas paziņojumā „Hāgas programmas īstenošana: turpmākā rīcība”²⁹⁷ **savstarpējās atzīšanas princips** atkārtoti minēts kā ES politikas stūrakmens, norādot: „Savstarpēja atzīšana balstās uz savstarpēju uzticēšanos juridiskajām un tiesiskajām sistēmām”²⁹⁸. Lai to paveiktu, Komisija šajā dokumentā parādējusi ierosināt vajadzīgo tiesību aktu izstrādi nolūkā pabeigt eksekvatūras procesa atcelšanu nolēmumiem civillietās un komercietās. kā arī sagatavot un iesniegt Zaļās grāmatas par spriedumu izpildes efektivitātes paaugstināšanu.

Laikā no 2006. gada 28. jūnijam līdz šim brīdim (2012. gada augustam) ES ir pieņemtas šādas regulas starptautiskā civilprocesa jomā:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006 (2006. gada 12. decembris) ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru,²⁹⁹

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 861/2007 (2007. gada 11. jūlijs) ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām,³⁰⁰

- Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. Ar šo Regulu groza Brisele I Regulu, aizstājot tās noteikumus, kas piemērojami uzturēšanas saistību lietās (sk. Regulas 4/2009 68. p. 1.d.). Šī Regula uzturdošanas saistību lietās aizstāj arī Regulu 805/2004, izņemot attiecībā uz Eiropas izpildes rīkojumiem par uzturēšanas saistībām, kas izdoti dalībvalstī, kurai nav saistošs Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokols par uzturdošanas saistībām piemērojamo likumu (sk. Regulas 4/2009 68. p. 2. d.).

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012.gada 4.jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi.³⁰¹

²⁹⁶ Komisijas paziņojums Padomei un Parlamentam „Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem”. COM(2005) 184 galīgā redakcija. Briselē, 2005.gada 10.maijā, 26., 27.lpp.

²⁹⁷ Komisijas paziņojums Padomei un Parlamentam „Hāgas programmas īstenošana: turpmākā rīcība”. COM(2006) 331 galīgā redakcija. Briselē, 2006.gada 28.jūnijā.

²⁹⁸ Turpat, 6.lpp.

²⁹⁹ Par Eiropas maksājuma rīkojumu 2002. gada 20. decembrī Komisija sagatavoja Zaļo grāmatu „Par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru un par pasākumiem maza apmēra prasību tiesvedības vienkāršošanai un paātrināšanai” (sk. Regulas 1896/2006 preambulas 5. apsvērumu).

³⁰⁰ Par maza apmēra prasību procedūru 2002. gada 20. decembrī Komisija sagatavoja Zaļo grāmatu „Par Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru un par pasākumiem maza apmēra prasību tiesvedības vienkāršošanai un paātrināšanai” (sk. Regulas 861/2007 preambulas 6. apsvērumu).

³⁰¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012.gada 4.jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi. OV L 201, 27.07.2012., 107.-134.lpp.

Kā nākamā tika pieņemta Daudzgaļu programma 2010.-2014. gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (**Stokholmas programma**), kurā cita starpā akcentēts, ka Brisele I Regulas pārskatīšanā nav jāsaista ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas procedūras atcelšana, un ka jāveic izpēte par daudzu inovatīvo tiesību aktu civilprocesa jomā praktisko izpildi, nolūkā tos vēl vairāk vienkāršot un kodificēt.³⁰²

Kā redzams, ES mērķtiecīgi virzās uz nosprausto mērķi – atcelt visas iespējamās kontroles metodes, tās aizstājot ar kopējiem „minimālajiem procesuālajiem standartiem“ un bez ierobežojumiem nodrošināt piekto brīvību – brīvu tiesu spriedumu kustību. Tas ļauj secināt, ka ierobežotās darbības izplatīšanas teorija ES tiesiskajā telpā strauji tiek aizstāta ar absolūtās darbības izplatīšanas teoriju, kuras moto var izteikt šādi: „Bez ierobežojumiem atļaujam visu to, kas nolēmumam piemīt tā izcelsmes dalībvalstī“. Pamatojums – automātiskās atzīšanas principa ieviešana un tiesu savstarpējās uzticēšanās principa respektēšana.

Autore jau iepriekš norādīja uz savstarpējās uzticēšanās principa izcelsmes avotiem ES tiesībpolitikas dokumentos un normatīvajos tiesību aktos. Taču nedaudz vēlāk arī EKT savā judikatūrā šo principu ir minējusi. Visvairāk izcēlās EKT spriedumi lietās *Gasser* un *Turner*.

b) Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas judikatūra un tās pamatnostādnes

2003. gada 9. decembra spriedumā lietā *Gasser*³⁰³ EKT norādīja uz striktu BK 21.panta (Brisele I Regulas 27.p. – autores piezīme) interpretāciju identisko prasību (*lis pendens; lis alibi pendens*³⁰⁴) gadījumā. Šo pieeju Tiesa pirmo reizi pamatoja ar **tiesu savstarpējās uzticēšanās principu**, norādot, ka BK (tātad arī Brisele I Regula – autores piezīme) balstās uz minēto principu, kā arī uz dalībvalstu tiesu vienlīdzības principu, kas ievieš visu dalībvalstu tiesām saistošu starptautisko lietu piekritības (jeb jurisdikcijas) sistēmu. Tas, savukārt, nozīmē, ka dalībvalstīm jānodrošina savstarpēja tiesu nolēmumu atzīšana un izpilde, piemērojot vienkāršotās atzīšanas procedūras. Proti, **dalībvalstis nedrīkst piemērot savas nacionālo tiesību normas** nolēmumu atzīšanā un izpildē, bet gan priekšroka dodama BK (tātad arī Brisele I Regulā) paredzētajam atzīšanas un izpildes vienkāršotajam mehānismam.³⁰⁵

Interesanti, ka Tiesa šajā spriedumā norādīja arī uz dalībvalstu tiesību sistēmu un tiesu iestāžu savstarpējās uzticēšanās nepieciešamību minētā principa piemērošanas ietvaros.

³⁰² Daudzgaļu programma 2010.-2014. gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma) (2010/C 285 E/02). OV C 285, 21.10.2010., 12.-35.lpp.

³⁰³ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2003.gada 9.decembra spriedums lietā: C-116/02 *Erich Gasser GmbH* v. *MISAT Srl*, ECR [2004], p. I-14693, paras. 67, 72.

³⁰⁴ Latīn. – identiskās prasības, kas iesniegtas divu dažādu valstu tiesās. Otrā prasība tiek iesniegta, kamēr pirmā identiskā prasība vēl nav izskatīta. Latīn. sauktas arī par *litispendingia*.

³⁰⁵ Sīkāku analīzi par Latvijas tiesu pieļautajām kļūdām šajos gadījumos sk. šeit: Rudevska B. Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas prakse Latvijas tiesās. Jurista Vārds, 2008. 29.jūlijs, nr. 28, 4.-14.lpp.

2004.gada 27.aprīļa spriedumā lietā *Turner*³⁰⁶ EKT BK piemērošanas kontekstā atkal minēja dalībvalstu tiesu **savstarpējās uzticēšanās principu**. Tiesa norādīja, ka BK (tātad arī Brisele I Regula – autores piezīme) jāinterpretē tā, ka tā neļautu kādas dalībvalsts tiesai ar savu lēmumu aizliegt vienam no lietas dalībniekiem tiesvedības stadijā celt prasību citas dalībvalsts tiesā (Anglijas tiesībās šādu aizliegumu dēvē par *anti-suit injunction*³⁰⁷), pat ja šis lietas dalībnieks rīkojas ļaunā ticībā nolūkā traucēt jau uzsākto tiesas procesu. Šāds aizliegums, Tiesasprāt, uzskatāms par iejaukšanos citas dalībvalsts tiesas kompetencē un tas ir pretrunā BK sistēmai. Turklāt, šādu iejaukšanos neattaisno arī fakts, ka tā ir tikai netieša un ka tās mērķis ir nepieļaut procesuālo tiesību ļaunprātīgu izmantošanu. Ja nacionālā tiesa novērtē šādas uzvedības ļaunprātīgumu, tad tas nozīmē, ka tiesa faktiski novērtē arī prasības celšanas pamatotību citā dalībvalstī. Šāda pārbaude neatbilst tiesu **savstarpējās uzticēšanās principam**, kas ir BK pamatā un **kas aizliedz vienas dalībvalsts tiesai** [izņemot īpašus BK 28.p. (Brisele I Regulas 35.p.) paredzētus gadījumus nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā] **kontrolēt citas dalībvalsts tiesas starptautisko kompetenci jeb jurisdikciju**.

2009. gada 10. februāra spriedumā lietā *Allianz SpA v. West Tankers Inc.* EST savā nostājā gāja vēl tālāk un stingri pateica, ka, arī atsaucoties uz šķīrējtiesu līgumiem, nedrīkst piemērot *anti-suit injunction* mehānismu jeb noregulējumu, kura mērķis ir aizliegt personai uzsākt vai turpināt tiesvedību citā dalībvalstī, pamatojot ar to, ka šāda tiesvedība ir pretrunā ar šķīrējtiesas vienošanos. Proti, šāda *anti-suit injunction* (jeb jaunu lietu ierosināšanas tajā pašā jautājumā bloķēšana) ir pretrunā dalībvalstu tiesu savstarpējai uzticībai tiesu starptautiskās kompetences jomā, kā arī vispār nav savienojama ar BK sistēmu un Brisele I Regulu.³⁰⁸ Par to, cik šāda nostāja ierobežo starptautisko šķīrējtiesu brīvību, būs jālemj starptautisko šķīrējtiesu speciālistiem.

Tomēr EST nav absolutizējusi šo savstarpējās uzticēšanās principu attiecībā uz nolēmumu atzīšanas un izpildes stadiju BK, bet gan tikai pievērsās tiesu starptautiskās kompetences jeb jurisdikcijas noteikšanas stadijai. Tiesību zinātnē gan norāda, ka EST šo tiesu savstarpējās uzticēšanās principu uzskata par absolūtu³⁰⁹ (attiecībā uz lietu starptautiskās piekritības jeb jurisdikcijas noteikšanu) un kā tādu, kuru nedrīkst konfrontēt ar citiem BK pamatā esošiem tiesību

³⁰⁶ Eiropas Savienības (bij.Kopienu) tiesas 2004. gada 27. aprīļa spriedums lietā: C-159/02 *Turner v. Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd. and Changepoint SA*, ECR [2003], p. I-03565, paras. 24, 25, 26, 27, 28.

³⁰⁷ *Anti-suit injunction* – Anglijas tiesībās esoša civilprocesuālā tehnika, ar kuras palīdzību tiesnesis var aizliegt prasītājam iesniegt prasību citas valsts tiesā. Būtiski atzīmēt, ka šis aizliegums nav adresēts ārvalsts tiesnesim, bet gan prasītājam personīgi. Sk. Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris : L.G.D.J., 2010, p. 76 (§ 81-1).

³⁰⁸ Eiropas Savienības tiesas 2009.gada 10.februāra spriedums lietā: C-185/07 *Allianz SpA v. West Tankers Inc.*, ECR [2009], p. I-00663, paras. 30, 32, 34.

³⁰⁹ Autorespāt, uz to zināmā mērā norāda minētais EST spriedums lietā *Allianz SpA v. West Tankers Inc.*

principiem,³¹⁰ piemēram, aizstāvības tiesību aizsardzības principu, tiesiskās noteiktības principu, taisnīguma principu un citiem principiem. Protams, no vispārējās tiesību teorijas viedokļa nav īsti saprotams šāds EST skatījums uz tiesu savstarpējās uzticēšanās principu kā uz prioritāru principu. Tas tādēļ, ka tiesību principu kolīzijas kā tādas var rasties jebkurā izskatāmajā lietā un tās ir risināmas ar savstarpējas izsvēršanas jeb vērtējošās subsumpcijas palīdzību.³¹¹ Nekad nebūs tā, ka viens tiesību princips nekolidēs ar citiem principiem, tādēļ šādas kolīzijas, autoresprāt, ir neizbēgamas.

Taču autore vēlas atgriezties pie secinājuma, kas izriet no *Turner* lietas, proti, ka BK (Brisele I Regula) aizliedz vienas dalībvalsts tiesai kontrolēt citas dalībvalsts tiesas starptautisko kompetenci jeb jurisdikciju, **izņemot** īpašus BK 28.pantā (Brisele I Regulas 35.p.) paredzētus gadījumus nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā. Kā šī atziņa ietekmē tiesu savstarpējās uzticēšanās principu nolēmumu atzīšanā un izpildē? Saskaņā ar BK 28.pantu un Brisele I Regulas 35.pantu: „(1) [...] spriedumu neatzīst, ja tas ir pretrunā ar II nodaļas 3., 4.un 5.sadaļas (Brisele I Regulas II nodaļas 3., 4. un 6.sadaļas) nosacījumiem vai arī 59.pantā (Brisele I Regulas 72.pantā) paredzētajā gadījumā. (2) Izskatot pamatu jurisdikcijai iepriekšējā punktā minētajā gadījumā, tiesai vai iestādei, kurā iesniegta prasība, ir saistoši konstatētie fakti, kas ir pamatā izcelsmes dalībvalsts tiesas jurisdikcijai. (3) Saskaņā ar 1.punktu izcelsmes dalībvalsts tiesas jurisdikcija nav apstrīdama. Konvencijas 27.panta 1.punktā (Brisele I Regulas 34.panta 1.punktā) minēto sabiedriskās kārtības pārbaudi nevar piemērot normām, kas saistītas ar jurisdikciju.”³¹²

P.Ženārs (*P.Jenard*) savā ziņojumā norāda, ka BK 28.panta (Brisele I Regulas 35.p.) mērķis ir principā aizliegt nolēmuma atzīšanas un izpildes stadijā pārskatīt nolēmuma pieņēmējas valsts tiesas starptautisko kompetenci jeb jurisdikciju, t.i., atzinējvalsts tiesa nedrīkst *ex officio* šo jautājumu izskatīt atzīšanas vai eksekvatūras procesa ietvaros. Tādējādi tiek nodrošināta **tiesu savstarpēja uzticēšanās**, proti, uzticoties, ka nolēmuma pieņēmējas valsts tiesa ir pareizi piemērojusi BK (Brisele I Regulā) esošās tiesu starptautiskās kompetences normas.³¹³ Nolēmuma izcelsmes valsts tiesa ir starptautiski kompetenta skatīt lietu – tāds ir vispārējais princips jeb prezumpcija.³¹⁴ Tomēr atzīšanas un izpildes stadijā BK un Brisele I Regulā šis princips nav absolūts un atsevišķos gadījumos atzinējvalsts tiesa otras dalībvalsts tiesas jurisdikciju (bet ne to fakti

³¹⁰ Blobel F., Späth P. The tale of multilateral trust and the European law of civil procedure. *European Law Review*. Sweet&Maxwell and Contributors. 2005, Vol. 30, n° 4, p. 533; Rauscher T. Unzulässigkeit einer *anti-suit injunction* unter Brüssel I. *IPRax*. 2004, Heft 5, S. 408.

³¹¹ Iļjanova D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. Rīga: Ratio iuris, 2005. 90., 95.-97.lpp.

³¹² Autore precīzi citēja Brisele I Regulas oficiālo tulkojumu latviešu valodā, taču vienlaicīgi autore nevar noklusēt sašutumu par šī tulkojuma sliktu juridisko kvalitāti.

³¹³ Jenard P. Rapport sur la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale. JO C 59, 05.03.1979., p. 46.

³¹⁴ Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007, Art. 35, note 6, p. 603 (Mankowski P.).

konstatāciju, uz kuriem savu starptautisko kompetenci balstījusi nolēmuma izcelsmes valsts tiesa) *ex officio* var pārskatīt. Šie gadījumi ir:

1) tiesu starptautiskā jurisdikcija apdrošināšanas lietās (BK 28.p. 1.punkts un II.nodaļas 3.sadaļa; Brisele I Regulas 35.p. 1.punkts un II.nodaļas 3.iedaļa);

2) tiesu ekskluzīvā (izņēmuma) starptautiskā jurisdikcija (BK 28.p. 1.punkts un II.nodaļas 5.sadaļa; Brisele I Regulas 35.p. 1.punkts un II.nodaļas 6.iedaļa);

3) tiesu starptautiskā jurisdikcija patērētāju noslēgto līgumu lietās (BK 28.p. 1.punkts un II.nodaļas 4.sadaļa; Brisele I Regulas 35.p. 1.punkts un II.nodaļas 4.iedaļa);

4) BK 59.pantā (Brisele I Regulas 72.p.) paredzētie gadījumi konkrētu starptautisko līgumu esamības gadījumā.³¹⁵ Piemēram, saskaņā ar Brisele I Regulas 72.pantu „Šī regula neietekmē nolīgumus, ar ko dalībvalstis pirms šīs regulas stāšanās spēkā saskaņā ar Briseles Konvencijas 59.pantu apņēmas neatzīt spriedumus, kuri pieņemti minētās Konvencijas citās līgumslēdzējās valstīs pret atbildētājiem, kuru domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta atrodas kādā trešā valstī, ja minētās Konvencijas 4.pantā noteiktajos gadījumos spriedumu var pamatot tikai ar jurisdikciju, kas norādīta minētās Konvencijas 3.panta otrajā daļā”.

Taču, neskatoties uz tiesu starptautiskās jurisdikcijas pārskatīšanas iespējamību minētajos četros gadījumos, šai pārskatīšanai nedrīkst piemērot *ordre public* izņēmumu un atsaukties uz BK 27.panta pirmo daļu (Brisele I Regulas 34.p. 1.d.). Tas norāda uz vēlmi jau BK izstrādes laikā pēc iespējas samazināt *ordre public* piemērošanas spektru.³¹⁶ Taču jāpiebilst, ka tiesu starptautiskās jurisdikcijas normas, kuras BK un Brisele I Regula prezumē kā pareizi piemērotas nolēmuma izcelsmes valstī, ir universāli noteiktas pašā BK (Brisele I Regulā), nevis dalībvalstu nacionālajos normatīvajos tiesību aktos. Rezultātā var secināt, ka **tiesu savstarpējās uzticēšanās princips ne BK, ne Brisele I Regulā, nedz arī EST judikatūrā nav absolūts, proti, nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā attiecībā uz tiesu starptautiskās jurisdikcijas izvērtēšanu tas var tikt apšaubīts četros jau minētajos gadījumos** (sk. arī EKT 1991. gada 27. jūnija spriedumu lietā *Overseas Union Insurance*³¹⁷).

Ja pievēršas ne tikai tiesu starptautiskās jurisdikcijas izvērtējumam atzīšanas un izpildes stadijā, bet gan šai stadijai kopumā, tad kļūst redzams, ka ne BK, ne Brisele I Regula neaizliedz *ordre public* kontroli. To pašu var teikt par Regulu 4/2009 (sk. tās IV nodaļas 2.iedaļu un 24.p.).

³¹⁵ Šajā gadījumā runa ir par nolēmumiem lietās, kurās atbildētāja dzīvesvieta vai ierastā uzturēšanās vieta ir trešajā valstī un tādēļ tiesu starptautiskā jurisdikcija saskaņā ar BK 4.pantu (Brisele I Regulas 4.p.) ir balstīta uz vienu no 3.panta 2.daļā minētajām nacionālajām starptautiskās kompetences normām. Sk.: Becker U. Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2004, S. 235.

³¹⁶ Jenard P. Rapport sur la Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale. OJ, C 59, 05.03.1979., p. 46.

³¹⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1991.gada 27.jūnija spriedums lietā: C-351/89 *Overseas Union Insurance*, ECR [1991], p. I-03317, para. 24.

Piemēram, saskaņā ar BK 27.panta pirmo daļu nolēmums nav atzīstams, ja „atzīšana ir pretrunā ar tās valsts, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana, publisko kārtību“. Savukārt Brisele I Regulas 34.panta pirmā daļa un Regulas 4/2009 24.panta a) punkts atļauj neatzīt nolēmumu, ja „atzīšana ir klajā pretrunā ar tās valsts, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana, publisko kārtību“, taču tikai pārsūdzības stadijās (sk. Brisele I Regulas 41. un 45.p.; Regulas 4/2009 30.un 34.p.). Tādējādi kļūst redzams, ka *ordre public* kontrole šajos normatīvajos tiesību aktos saglabājas, taču tajā pašā laikā pakāpeniski tiek reducēta. Tas liek secināt, ka abos normatīvajos aktos **tiesu savstarpējās uzticēšanās princips** nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā nav absolūts un atsevišķos gadījumos ar *ordre public* izņēmuma palīdzību to var apšaubīt.

Šādu nostāju apliecina arī EST (bij. EKT) līdzšinējā judikatūra. Piemēram, 1985.gada 11.jūnija spriedumā lietā *Debaecker and Plouvier v. Bouwman* EKT viennozīmīgi apstiprināja: „No Konvencijas preambulas skaidri izriet, ka Konvencija paredz „nodrošināt formalitāšu vienkāršošanu, ieviešot tiesu nolēmumu savstarpējo atzīšanu un izpildi“. Taču, saskaņā ar Tiesas līdzšinējo judikatūru, šis mērķis nedrīkst tikt sasniegts, sagraujot tiesības uz taisnīgu tiesu.“³¹⁸

2000.gada 28.marta spriedumā lietā *Krombach v. Bamberski*, EKT norādīja: „Tiesa ir arī uzskatījusi, ka, lai gan Konvencijas mērķis ir nodrošināt to formalitāšu vienkāršošanu, kuras regulē tiesu pieņemto spriedumu savstarpējo atzīšanu un izpildi, tomēr nav pieļaujama šā mērķa sasniegšana, ierobežojot tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu. No judikatūras attīstības izriet, ka atsaukšanās uz sabiedriskās kārtības (*ordre public*) klauzulu ir jāuzskata par iespējamu izņēmuma gadījumos, kad garantijas, kas noteiktas izcelsmes valsts tiesību aktos un pašā Konvencijā, nav bijušas pietiekamas, lai aizsargātu atbildētāju pret kļaju viņa tiesību pārkāpumu, liedzot aizstāvēt pašam sevi izcelsmes valsts tiesā, kā tas noteikts Eiropas cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā.“³¹⁹

Ar šo spriedumu EKT faktiski noteica, ka procesuālajam *ordre public* atzīšanas un izpildes procesā ir procesuālo pamattiesību un pamatprincipu aizsardzības funkcija.³²⁰ Savukārt spriedumā lietā *Debaecker and Plouvier v. Bouwman* Tiesa jau iepriekš norādīja uz to, ka savstarpējās atzīšanas princips nedrīkst prevalēt pār personas tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu un ka nolēmumu atzīšanas procesā ir ievērojamas personu pamattiesības. Tādējādi personu tiesības uz taisnīgu tiesu ir atzītas par vienu no ES tiesību (un ne tikai BK vai Brisele I Regulas) pamatprincipiem.³²¹

³¹⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1985.gada 11.jūnija spriedums lietā: C-49/84 *L.Debaecker and B.Plouvier v. C.G.Bouwman*, ECR [1985], p. 01779, para. 10.

³¹⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 2000.gada 28.marta spriedums lietā: C-7/98 *Dieter Krombach v. André Bamberski*, ECR [2000], p. I-01935, paras. 43., 44.

³²⁰ Becker U. *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2004, S. 130.

³²¹ Partsch P.-E. *Le droit international privé européen: De Rome à Nice*. Bruxelles: Larcier, 2003, p. 146.

c) Briseles filosofija: vai pietiekams pamatojums absolūtās darbības izplatīšanas teorijai?

Neskatoties uz BK sistēmu, ES institūcijas Regulās 805/2004, 1896/2006, 861/2007 un daļēji arī Regulā 4/2009 (sk. tās IV nodaļas 1.iedaļu) vairs nav paredzējušas *ordre public* kontroles iespējamību, pamatojot to ar **savstarpējās atzīšanas principu**, kurš nav iedomājams bez **tiesu savstarpējās uzticēšanās principa**. Kā jau iepriekš tika minēts, Komisija uzskata, ka kopējie „minimālie procesuālie standarti“ spēs nodrošināt visu nepieciešamo personas tiesību uz taisnīgu tiesu katalogu. Autoresprāt, šāda nostāja vairāk līdzinās eksperimentam, nevis nopietni pārdomātai rīcībai. Tā vairāk ir ticība vēlamajam (t.s. vēlmju domāšana), nevis reālajam, jo:

1) EST (bij. EKT) jau savā spriedumā lietā *Debaecker and Plouvier v. Bouwman* norādīja uz to, ka savstarpējās atzīšanas princips (tātad arī savstarpējās uzticēšanās princips – autores piezīme) un formalitāšu vienkāršošanas ideja nedrīkst prevalēt pār tiesībām uz taisnīgu tiesu. Tas nozīmē, ka šo abu principu sadursmes gadījumā priekšroka dodama pamattiesību ievērošanas principam. Tas izriet arī no BK 27.panta pirmās daļas un Brisele I Regulas 34.panta pirmās daļas. Arī jaunajā LK šī nostādne ir pārņemta (sk. jaunās LK preambulu un 34.p. 1.d.). To pašu jāsaka par Regulas 4/2009 IV nodaļas 2.iedaļā paredzēto procesu.

2) No savstarpējās atzīšanas principa labumu gūst vairāk prasītājs, nekā atbildētājs,³²² jo tieši pirmais ir ieinteresēts nolēmuma izpildē citā dalībvalstī. Tādēļ šis princips nedrīkst tikt absolutizēts. Pretējā gadījumā notiks pušu procesuālo tiesību līdzsvara zaudēšana.

3) Tiesu savstarpējās uzticēšanās princips ir abstrakts un neskaidrs princips. Līdz ar to tas nevar kalpot kā pamatarguments *ordre public* pārbaudes atcelšanai atzinējvalstī. Kā jau iepriekš šajā darbā autore ir secinājusi, nolēmuma atzīšana ir atzinējvalsts pozitīva, uz starptautisko pieklājību (*comity*) balstīta nostāja pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas tiesiskās iekārtas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā. Tas nozīmē, ka atzīšana nav nekas abstrakts un vispārējs. Šeit runa ir par konkrētiem tiesu nolēmumiem konkrētās civillietās vai komercietās, kas satur katrs savu individuālu tiesību normu. Pat ja pieņemam, ka Latvijas tiesas *vispār* uzticas Vācijas tiesām, tad tas vēl nenozīmē, ka šī uzticība darbosies pilnīgi visās *konkrētās* civillietās, kurās Vācijas tiesu nolēmumi tiks iesniegti atzīšanai Latvijā. Katrs nolēmums ir individuāls un tādēļ atzīšanas pieejai arī jābūt individuālai.

4) Lai vispār runātu par tiesu savstarpējo uzticēšanos, socioloģisko pētījumu rezultātā būtu jāsecina, ka visās 27 dalībvalstīs pastāv iekšējā tiesu uzticība, proti, dalībvalsts iedzīvotāji pilnībā uzticas savai tiesu sistēmai. Taču tā būtu utopija un šādi dati dalībvalstīs nav iegūti.

³²² Pontier J.A., Burg E. EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (according to the case law of the European Court of Justice). The Hague: T.M.C.Asser Press, 2004. p. 27.

5) ES institūcijas nav arī konkretizējušas, kuram šī principa ietvaros ir jāuzticas tiesu sistēmai, proti, vai runa ir par procesa dalībniekiem, par iedzīvotājiem vispār, par tiesām vai par tiesnešiem. Varbūt domāti ir visi? Taču ar nožēlu jākonstatē, ka ES politikas dokumentos nekur skaidri tas nav norādīts. Netieši var secināt, ka runa ir par ES iedzīvotājiem, kā arī par tiesām, kuras it kā sniedz savu uzticības kredītu citu dalībvalstu tiesām.

Kā norāda vācu tiesībzinātnieks Kristians Kolers (*Christian Kohler*): “nav skaidrs, kurš uzticas, kuram uzticas un uz ko šī uzticēšanās tiek fokusēta.”³²³ Savukārt starptautiskais civilprocess ir pavisam konkrēta tiesību disciplīna, kurā ir jābūt skaidrām gan lietas dalībnieku, gan tiesas tiesībām un pienākumiem. Abstrakta, vispārēja un akla uzticēšanās šīs tiesības un pienākumus konkrētā civillietā nevar nodrošināt.³²⁴

6) Nekur Komisijas dokumentos neparādās ECT statistikas un judikatūras izvērtējums par ECTK 6.panta pirmās daļas (kas ir procesuālā *ordre public* būtiska sastāvdaļa) piemērošanu dalībvalstīs. Autore šo statistiku pa ES dalībvalstīm un pa gadiem (2005.-2011. gads) ir apkopojusi šī darba Pielikumā Nr. 3.

Kopējā ECTK 6.panta pirmās daļas pārkāpumu aina laikā no 2005. līdz 2011. gadam izskatās šādi:

Tabula Nr. 2

Kopējais ECTK 6.panta pirmās daļas pārkāpumu skaits ES dalībvalstīs laikā no 2005. līdz 2011.gadam

ES dalībvalsts	2005.-2011.gads	ES dalībvalsts (turpinājums)	2005.-2011.gads (turpinājums)
Apvienotā Karaliste	18	Luksemburga	10
Austrija	28	Malta	6
Beļģija	19	Nīderlande	3
Bulgārija	46	Polija	84
Čehija	48	Portugāle	14
[Dānija]	–	Rumānija	253
Francija	153	Slovākija	15
Grieķija	80	Slovēnija	3
Igaunija	4	Somija	25
Itālija	73	Spānija	20
Īrija	1	Ungārija	9
Kipra	4	Vācija	6

³²³ Kohler Ch. Das Prinzip der gegenseitigen Anerkennung in Zivilsachen im europäischen Justizraum. Zeitschrift für Schweizerisches Recht. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 284.

³²⁴ *Ibid.*

Latvija	7	Zviedrija	4
Lietuva	12		

No tabulas Nr. 2 redzams, ka pēdējo septiņu gadu laikā ECTK 6.panta pirmo daļu tiesību uz taisnīgu tiesu jomā visvairāk pārkāpušas šādas valstis: **Rumānija** (253), **Francija** (153), **Polija** (84) un **Grieķija** (80). Rumānija un Polija ir ES jaunās dalībvalstis; taču Francija un Grieķija ietilpst ES veco dalībvalstu blokā. Tas nozīmē, ka lielākās pārkāpējas nebūt nav tikai jaunās dalībvalstis.

Ja atsevišķi apskatām lielākās pārkāpējas ES jauno dalībvalstu vidū, tad tās ir: *Rumānija* (253), *Polija* (84), *Čehija* (48) un *Bulgārija* (46).

Savukārt vislielāko uzticību ES dalībvalstu vidū izpelnās: *Dānija* (0), *Īrija* (1), *Nīderlande* (3), *Slovēnija* (3), *Kipra* (4) un *Zviedrija* (4). Ja runājam par Latviju, tad tie ir 7 pārkāpumi sešos gados; tātad, vidēji 1 pārkāpums gadā.

Tomēr jāatzīmē, ka ne visi pārkāpumi nonāk līdz izskatīšanai ECT. Tādēļ arī ECT statistika, autoresprāt, sniedz tikai aptuvenu priekšstatu par ECTK 6.panta pirmās daļas ievērošanas/neievērošanas tendencēm ES dalībvalstīs pēdējo sešu gadu laikā. Vienlaicīgi nedrīkst ignorēt arī to, ka katrā valstī ir atšķirīgs iedzīvotāju skaits, kas ietekmē pārkāpumu statistiku.

Ja runā par **Latviju** un tās iedzīvotāju uzticēšanos savai tiesu sistēmai, tad aina nebūt nav iepriecinoša. Vēl 2001. gadā 74,3 procenti aptaujāto nevērstos nevienā tiesu institūcijā, ja, piemēram, tiktu pārkāptas viņu cilvēktiesības.³²⁵ Vienpadsmit gadu laikā šī situācija Latvijā noteikti ir uzlabojusies, taču problēmu joprojām ir ļoti daudz. Par to liecina kaut vai 2006. gada rudenī pēc Eiropas Komisijas pasūtījuma veiktās aptaujas rezultāti, proti: „Latvijā uzticēšanās līmenis tiesu sistēmai joprojām ir zems. Turklāt vērojama tendence, ka uzticēšanās tiesām pēdējo divu gadu laikā arvien samazinās. Tiesu sistēmai uzticas 17 % Latvijas iedzīvotāju, bet Eiropas Savienībā tiesai vidēji uzticas 46 % iedzīvotāju.”³²⁶

Saskaņā ar Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra (SKDS) 2007.un 2008.gadā veiktajiem pētījumiem Latvijas iedzīvotāju uzticēšanās tiesām joprojām ir zema. Par to liecina šādi skaitļi:

Tabula Nr. 3³²⁷

Laika periods	Kopumā uzticas (%)	Kopumā neuzticas (%)
----------------------	---------------------------	-----------------------------

³²⁵ Atsauci uz šo pētījumu sk.: Sandgrēns K., Iljanova D. Latvijas tieslietu sistēmas vajadzību novērtējums. Likums un Tiesības, 2001, 3.sēj., Nr. 6, 165.–166. lpp.

³²⁶ Palielinās neuzticība tiesām. Latvijas Vēstnesis, pielikums Jurista Vārds, 2007. 16. janvāris, nr. 3 (456).

³²⁷ Tabulā izmantoti šādu pētījumu dati: „Sabiedrības attieksme pret tiesām. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2007.gada maijs“. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs. www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi_atskaite_tiesas_052007.doc; „Sabiedrības attieksme pret tiesām. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2007.gada decembris“. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs. www.ta.gov.lv/UserFiles/atskaite_tiesas_122007.doc; „Sabiedrības attieksme pret tiesām. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2008.gada decembris“. Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs. www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi_atskaite_tiesas_122008.doc

2007.gada maijs	34%	50%
2007.gada decembris	36%	53%
2008.gada decembris	31%	54% (no kuriem 25% pilnīgi neuzticas)

No tabulā Nr. 3 atspoguļotajiem skaitļiem ir redzams, ka Latvijas iedzīvotāju neuzticība tiesām pieaug un tai nav tendence samazināties. 2008.gada decembrī tiesām neuzticējās ¼ Latvijas iedzīvotāju, kas, autoresprāt, uzskatāms par zemu uzticības rādītāju. Šīs aptaujas papildina arī LR MK nu jau bijušās pārstāves starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās I. Reines 2012. gada 29. februārī sagatavotais ziņojums „Par Eiropas Cilvēktiesību tiesas izskatītajām lietām, kurās iesniedzēju sūdzību pamatā ir bijušas nacionālo tiesu darbības nepilnības”.³²⁸ Diemžēl, šis ziņojums joprojām parāda negatīvas tendences ECTK ievērošanā Latvijas tiesu sistēmā, tajā skaitā arī attiecībā uz 6. panta pirmo daļu (piem., lietās *Marina pret Latviju*³²⁹ un *Miholapa pret Latviju*³³⁰).

Uzticēšanās tiesu sistēmai ir saistīta ne tikai ar korupcijas un negodīguma problēmu, bet arī ar tiesnešu kompetenci. Starptautiskais civilprocess un ES civilprocess Latvijas juridiskajā dzīvē ir jaunas un sarežģītas tiesību nozares, par kurām Latvijas tiesnešiem un citu juridisko profesiju pārstāvjiem diez vai ir plašs zināšanu klāsts. Tādēļ jājautā: ja jau mēs paši vēl īsti neuzticamies savai tiesu sistēmai (jo īpaši pirmās instances tiesām un tiesu izpildītājiem),³³¹ tad kādēļ lai uzticētos Austrijas, Luksemburgas vai AK tiesas un iedzīvotāji? Uzticēšanās savai tiesu sistēmai ir jāpanāk vispirms katras dalībvalsts iekšienē, un tikai tad var domāt par tiesu savstarpējo uzticēšanos visā ES telpā.³³²

Vai šādos apstākļos ir saprātīgi prasīt, lai vienas ES dalībvalsts tiesnesis uzticētos citas dalībvalsts tiesnesim konkrētā lietā, ja redzams, ka šajā dalībvalstī ECTK 6.panta pirmā daļa gadā tiek pārkāpta vairākas reizes? Un ja jau konkrētās valsts tiesas ir spējīgas pārkāpt ECTK 6.panta pirmajā daļā noteiktās garantijas uz taisnīgu tiesu, tad kādēļ lai šīs pašas tiesas nepārkāptu ES regulās noteiktos „minimālos procesuālos standartus“, kurus tās lielākoties nemaz nepārzina?

³²⁸ Par Eiropas Cilvēktiesību tiesas izskatītajām lietām, kurās iesniedzēju sūdzību pamatā ir bijušas nacionālo tiesu darbības nepilnības: LR MK pārstāves I.Reines sagatavotais informatīvais ziņojums. 29.02.2012. Pieejams šeit: <http://www.mk.gov.lv/doc/2005/AMzino-29022012-nac> (aplūkots 01.08.2012.).

³²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 26.oktobra spriedums lietā: no. 46040/07 *Marina v. Latvia*.

³³⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 31.maija spriedums lietā: no. 61655/00 *Miholapa v. Latvia*.

³³¹ Laikā no 2001. gada līdz 2006. gadam situācija ir uzlabojusies, taču ne tik strauji un vēl joprojām ir daudz jāstrādā, lai uzlabotu Latvijas tiesu sistēmu un panāktu iedzīvotāju uzticēšanos tai. Sk., piemēram: Rekomendācijas tiesu varas nostiprināšanai. Jurista Vārds, 2005. 4. oktobris, nr. 37, 3. lpp.; Groza Tiesu izpildītāju likumu. Jurista Vārds, 2005. 23. augusts, nr. 31, 24. lpp.; Grīnbergs J. Pārmaiņas un bažas advokatūrā. Jurista Vārds, 2005. 26. aprīlis, nr. 15, 6.–7. lpp.; Kalniņš V. Kā nostiprināt tiesu varu. Jurista Vārds, 2005. 22. marts, nr. 11, 2. lpp.; Āboltiņa S. Lai sabiedrībā atgrieztos ticība tiesu varai. Jurista Vārds, 2005. 24. maijs, nr. 19, 3.–4. lpp.

³³² Sīkāku pētījumu par tiesu savstarpējās uzticēšanās principu sk.: Blobel F., Späth P. The tale of multilateral trust and the European law of civil procedure. *European Law Review*, 2005, Vol. 30, No. 4, pp. 528–547.

7) Vai tiešām tiesu savstarpējai uzticībai ir jābūt tik absolūtai un pat „aklai”, ka gadījumā, ja atzinējvalsts tiesnesis redz pamattiesību normu pārkāpumu, viņam apzināti ir „jāpiever acis” un jāturpina uzticēties? Vai šādā gadījumā komplektā ar absolūto atzīšanu un savstarpējo uzticēšanos (kas it kā nodrošina brīvu tiesu nolēmumu kustības iespējamību ES) neparādīsies vēl viena ES brīvība – brīva cilvēktiesību pārkāpumu kustība? Autore pieļauj, ka tuvāko gadu laikā ECT statistika sniegs apstiprinošu atbildi uz šo jautājumu.

No iepriekš minētā izriet, ka **absolūtās darbības izplatīšanas teoriju** nevar balstīt tikai un vienīgi uz ideju par brīvu tiesu nolēmumu kustību ES un tiesu savstarpējās uzticēšanās filosofiju, kas balstās uz ES telpā esošo vispārējo, uz vēlmju domāšanu orientēto prezumpciju par to, ka dalībvalstu likumi un administrācija pēc to kvalitātes ir vienlīdzīgi,³³³ un kuras pamatā nezin kādēļ ir ieviesta neatspēkojamā tiesiskā prezumpcija (*iuris et de iure*), ka tiesiskie standarti un tiesu procesi civillietās un komercietās visās dalībvalstīs ir līdzvērtīgi.³³⁴ Taču šādai prezumpcijai būtu jābūt atspēkojamai (*iuris tantum*), t.i., tādai, kas pastāv tiktāl, ciktāl tā netiek atspēkota ar pretpierādījumu.

Izpētes rezultātā autore piedāvā šādu absolūtās darbības izplatīšanas teorijas definīciju:

Definīcija Nr. 6

Citas dalībvalsts tiesas nolēmuma atzīšana nozīmē vienas dalībvalsts obligātu, no ES sekundārajiem tiesību aktiem izrietošu pozitīvu nostāju (kas pamatojas uz tiesu savstarpējās uzticēšanās principu) pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas dalībvalsts tiesību sistēmas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā.

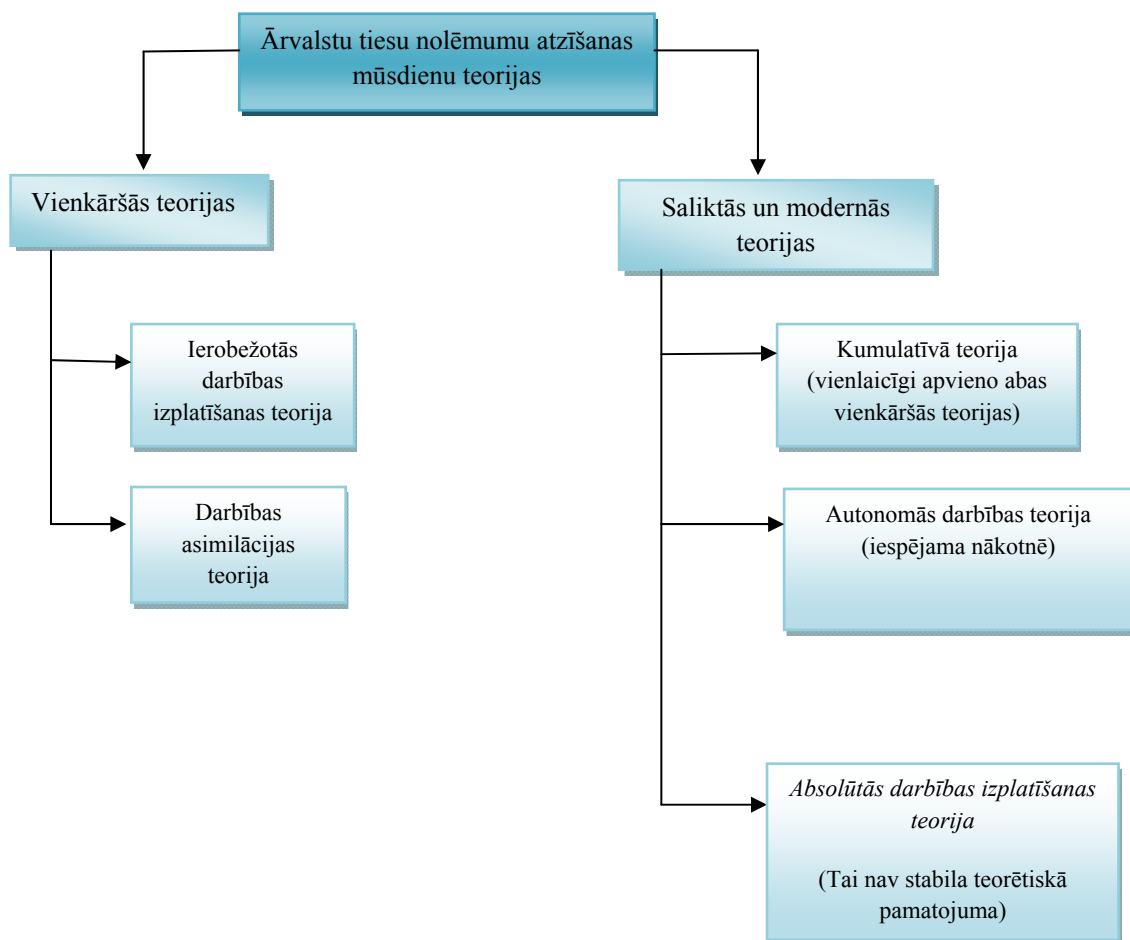
Dalībvalstis šo savu „nostāju” – atzīt citas dalībvalsts tiesas nolēmumu – realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver minētajos ES normatīvajos tiesību aktos paredzēto speciālo juridisko metožu pielietošanu un ir vērsta uz noteiktu ātru rezultātu – **tiesisko seku (darbības) absolūtu un neierobežotu izplatīšanu** savas valsts teritorijā.

Atzīšanas teoriju juridiskās analīzes rezultātā autore secinājusi šādu ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas mūsdienu teoriju esamību:

³³³ Sk. Calliess G.-P. Value-added Norms, Local Litigation, and Global Enforcement: Why The Brussels-Philosophy failed in The Hague. German Law Journal. Vol. 5, No. 12, p. 1496. Sk. arī: Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1979.gada 20.februāra spriedumu lietā: C-120/78 *Rewe-Zentral v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, ECR [1979], p. 00649.

³³⁴ *Ibid.*, p. 01497.

Shēma Nr. 5

2.2. Eiropas Savienības un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dokumentos pārstāvētās atzīšanas un eksekvatūras teorijas

2.2.1. Atzīšanas teorijas

1) Atzīšana „bez sevišķas tiesvedības”

No BK / LK 26.panta pirmās daļas, Brisele I Regulas / jaunās LK 33.panta pirmās daļas un Regulas 4/2009 17.panta pirmās daļas un 23.panta pirmās daļas izriet, ka vienā dalībvalstī pieņemts nolēmums ir atzīstams pārējās dalībvalstīs **bez jebkādas īpašas atzīšanas procedūras**. Tas nozīmē, ka minētie normatīvie tiesību akti pārstāv tiesu nolēmumu automātisko atzīšanu (atzīšanu *de plano*³³⁵ – latīņu val.),³³⁶ kas galvenokārt norāda uz **darbības izplatīšanas teoriju**.³³⁷

Automātiskā atzīšana nebūt nenozīmē to, ka ar ārvalsts nolēmumu citā dalībvalstī apiesies tāpat kā ar savējo. Ir jāsaprot, ka vienā dalībvalstī pieņemtu nolēmumu tomēr neatzīs citā dalībvalstī, ja tas neatbilst BK / LK 27.pantā, Brisele I Regulas / jaunās LK 34. un 35.pantā un Regulas 4/2009 24.pantā minētajiem kritērijiem.³³⁸

Beļģu zinātnieks P.Votelē (*P.Wautelet*) norāda, ka nolēmuma automātiskā atzīšana nozīmē tikai to, ka tiesas iejaukšanās ir pārcelta uz brīdi, kad strīda gadījumā ārvalsts nolēmums tiek iesniegts atzīšanai (BK / LK 26.p. 2.d., Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 2.d., Regulas 4/2009 23.p. 2.d., vai tas tiek iesniegts kā pierādījums citā lietā (BK / LK 26.p. 3.d., Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 3.d. un Regulas 4/2009 23.p. 3.d.). Ja strīda par nolēmuma atzīšanu nav, tas tiek automātiski atzīts (respektēts) citā dalībvalstī.³³⁹

³³⁵ Latīn. – uzreiz; neizskatot pēc būtības.

³³⁶ Georges A.L.Droz. *Pratique de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (le nouveau régime de la compétence judiciaire et des effets des jugements dans l'Europe des Six)*. Paris: Dalloz, 1973, p. 63; Jenard P. *Rapport sur la convention de Bruxelles*, p. 43; Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE)*. Paris: Jupiter, 1985, p. 140 (§ 245); Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 391; Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 775, 776 (§ 510); Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 428 (§ 879); Mayer P., Hauzé V. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 326; Magnus U., Mankowski P., Wautelet P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007, Art. 33, note 15, p. 550.

³³⁷ Georges A.L.Droz., *Ibid.*, p. 63; Jenard P. *Rapport sur la convention de Bruxelles*, p. 43; Gothot P., Holleaux D., *Ibid.*, p. 140, 141 (§ 247); Wagner R. *Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel*. *IPRax*, 2002, Heft 2, S.80; Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 655 (§ 60 V).

³³⁸ Magnus U., Mankowski P., Wautelet P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007, Art. 33, note 15, 16, p. 550 (Wautelet P.).

³³⁹ Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 453.

Savukārt vārdkopa „bez īpašas procedūras (tiesvedības)“ ir jāsaprot kā norāde uz jebkuru citu procedūru, kas nav paredzēta BK / LK 26.panta otrajā un trešajā daļā, Brisele I Regulas / jaunās LK 33.panta otrajā un trešajā daļā, kā arī Regulas 4/2009 23.panta otrajā un trešajā daļā.³⁴⁰

Kāda tad ir personas interese prasīt tikai ārvalsts nolēmuma atzīšanu (bet ne eksekvatūru)? Tie ir gadījumi ar konstatējošiem ārvalstu tiesu nolēmumiem, kuri pēc savas būtības neprasa izpildi (piemēram, darījums ir atzīts par spēkā neesošu un atbildētājs ir atbrīvots no saistību izpildes).

Ne HK projekts, nedz 2007. gada HK neparedz analogiskas normas. Vienīgi HK projekta 30. pants un 2007. gada HK 23. panta pirmā daļa pilnībā deleģē atzīšanas (un arī eksekvatūras) procedūru atzinējvalsts nacionālajiem tiesību aktiem. Tas ir saprotams, jo pasaules līmeņa konvencijās nav iespējams tik smalki (kā ES līmenī) noteikt daudzus procesuālos jautājumus.

2) Atzīšanas teorija strīda gadījumā un blakusjautājuma izlemšanas gadījumā

Ja BK / LK 26.panta pirmā daļa, Brisele I Regulas / jaunās LK 33.panta pirmā daļa un Regulas 4/2009 17.panta pirmā daļa un 23.panta pirmā daļa, kā iepriekš jau autore noskaidroja, paredz **automātiskās jeb *de plano* atzīšanas tehnikas modeli**, tad nākamās divas atzīšanas tehnikas ir:

1) atzīšana strīda gadījumā jeb tā sauktā **konstatējošā atzīšana** (BK / LK 26.p. 2.d.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 2.d.; Regulas 4/2009 23.p. 2.d.); un

2) atzīšana blakusjautājuma izlemšanas gadījumā jeb tā sauktā **starpatzīšana** (BK / LK 26.p. 3.d.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 3.d.; Regulas 4/2009 23.p. 3.d.).

Juridiskajā literatūrā ir sastopams viedoklis, saskaņā ar kuru BK / LK un līdz ar to arī Brisele I Regulā / jaunajā LK un daļēji arī Regulā 4/2009 kopumā pārstāvēta kumulatīvā atzīšanas teorija (t.i., izplatības teorija ar asimilācijas teorijas pazīmēm). Uz to savā ziņojumā³⁴¹ netieši norāda P. Šlosers (*P.Schlosser*): „Kopienas dalībvalstu tiesības vienveidīgi nedefinē tiesu nolēmumu tiesiskās sekas. Tādējādi nolēmumiem ar identisku saturu subjektīvais saturs dažādās valstīs var izrādīties atšķirīgs [...]. Tomēr Briseles konvencijas izstrādes ekspertu grupa uzskatīja, ka tās kompetencē neietilpst šo atšķirību radīto problēmu atrisināšana.“³⁴²

³⁴⁰ Magnus U., Mankowski P., Wautelet P. Brussels I Regulation. München: Sellier European Law Publishers, 2007, Art. 33, note 17, p. 550 (Wautelet P.). Gan beļģu profesors P.Votelē (*P.Wautelet*), gan beļģu eksperts P.Ženārs (*P.Jenard*) akcentē to, ka „automātiskā atzīšana ietver prezumpciju par labu atzīšanai. Šo prezumpciju var atspēkot tikai BK 27.pantā un Brisele I Regulas 34.pantā norādītajos gadījumos“ (sk. *ibid.*, note 18; Jenard P. Rapport sur la convention de Bruxelles, p. 43), ieinteresētajai personai iesniedzot tiesā atzīšanas pieteikumu.

³⁴¹ BK ziņojumi kalpo par labiem vēsturiskās interpretācijas avotiem, kas palīdz noskaidrot tās izstrādātāju motivāciju un mērķus. Tā kā Brisele I Regula ir veidota pēc BK parauga, minētie ziņojumi attiecināmi arī uz šīs Regulas vēsturisko interpretāciju. Labs BK skaidrojošo ziņojumu uzskaitījums atrodams šeit: Neumayr M. Grundlegendes zur Brüssel I-Verordnung, vor allem zur internationalen Zuständigkeit. ERA-Forum. Special Focus on European Private Law, 2005, No. 2, S. 173.

³⁴² Schlosser P. Rapport sur la convention de Bruxelles. JO, C 59, 05.03.1979, p. 127, 128 (§191 b).

No tā var secināt, ka BK (vēlāk arī Brisele I Regulas un Regulas 4/2009) izstrādes darba grupa nevēlējās iekļaut tajā kādu konkrētu atzīšanas teoriju. Līdz ar to faktiski tika izveidots sākotnējs apzināts likuma robs (tas pārņemts arī LK un jaunajā LK), kura aizpildīšana nododama EST un tiesību zinātnes rokās.

Arī vācu profesors H.Šaks (*H.Schack*) no P.Šlosera (*P.Schlosser*) ziņojuma secina: „*Briseles konvencija sakarā ar atšķirībām dažādu dalībvalstu nolēmumu saturā nevarēja un negribēja viennozīmīgi atrisināt jautājumu par nolēmumu atzīšanas modeli*,”³⁴³ kā rezultātā BK reāli tomēr darbojas arī **kumulatīvā teorija**, lai gan atzinējvalstī tiek izplatīta ārvalsts tiesas nolēmuma darbība (t.i., tāda, kāda šim nolēmumam piemīt tā izcelsmes valstī). Šādam nolēmumam atzinējvalstī nevar piešķirt plašāku darbību nekā atzinējvalsts nacionālajam nolēmumam analogiskā lietā.

Par BK esošo atzīšanas modeli ir izteikusies arī EKT, taču diezgan piesardzīgā veidā. Lietā *Hoffmann c. Krieg*³⁴⁴ ģenerālvokāts M.Darmons (*M.Darmon*) savā slēdzienā norādīja: „Saskaņā ar Briseles konvencijas shēmu nolēmuma atzīšanai un eksekvatūrai ir raksturīga šā nolēmuma tiesisko seku transponēšana (pārņemšana) citu konvencijas dalībvalstu tiesību sistēmās [...]. Taču šīs tiesiskās sekas nedrīkst iziet ārpus tām sekām, kādas līdzīgā lietā būtu atzinējvalsts nacionālajam tiesas nolēmumam [...]. Vajadzības gadījumā abu valstu nolēmumu tiesiskās sekas ir kombinējamās.”³⁴⁵

No tiesas sēdes ziņojuma redzams, ka gan Vācijas valdība, gan vienas puses advokāts uzskatīja, ka saskaņā ar BK 26. pantu³⁴⁶ ārvalsts tiesas nolēmumam tā atzinējvalstī ir jāpiešķir tādas pašas tiesiskās sekas, kādas šim nolēmumam piemīt tā izcelsmes valstī.³⁴⁷ Savukārt otras puses advokāts apšaubīja, vai vispār ir iespējams viennozīmīgi izlemt jautājumu, par kuru nav vienprātības pat akadēmiķu starpā.³⁴⁸

Rezultātā EKT savā spriedumā noteica: „ārvalsts tiesas nolēmumam, kas atzīts saskaņā ar Briseles konvencijas 26. pantu, tā atzinējvalstī **principā** [autore izcēlums] ir tādas pašas tiesiskās sekas, kādas šim nolēmumam ir tā izcelsmes valstī.”³⁴⁹ Tādējādi konkrētajā lietā EKT izšķīrās par labu darbības izplatīšanas teorijai. No otras puses, ar vārdu „principā” (*in principle* – angļu val.), autore sprāt, EKT atstāja vietu arī situācijām, kurās varētu darboties kumulatīvā teorija, respektīvi, izplatīšanas teorija varētu tikt ierobežota ar asimilācijas teorijas palīdzību.

³⁴³ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 390, 391 (§ 796).

³⁴⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p.00645. <http://eur-lex.europa.eu>

³⁴⁵ *Ibid.*, p. 00645. <http://eur-lex.europa.eu>; Opinion of Mr. Advocate General Darmon M., delivered on 9 July 1987, p. 658 (paras. 23, 27), <http://eur-lex.europa.eu>

³⁴⁶ Vācijas valdība atsaucās tikai uz BK 26.panta pirmo daļu; A.Krīgas (*A.Krieg*) advokāts – uz 26.pantu kopumā.

³⁴⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*. Report of Hearing, delivered in case 145/86, ECR [1988], p. 00649, 00650.

³⁴⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00650.

³⁴⁹ *Ibid.*, p. 00671, para. 1.

No aplūkotajiem tiesību zinātnieku viedokļiem un EKT judikatūras var secināt, ka šobrīd dominē uzskats par **darbības izplatīšanas** teorijas esamību BK un līdz ar to arī Brisele I Regulā un Regulā 4/2009 (kā arī LK un jaunajā LK).

Autore uzskata, ka BK /LK un Brisele I Regulā / jaunajā LK, kā arī Regulā 4/2009 (sk. 23.p.) pārsvarā darbojas **darbības izplatīšanas** teorija. Tomēr situācijās, kad ārvalsts nolēmuma darbības sekas acīmredzami pārsniedz atzinējvalsts tiesību sistēmā paredzētās nolēmuma robežas, minētie normatīvie akti atļauj tās neizplatīt. Tādējādi kopumā var runāt par **nosacīto izplatīšanas** teoriju [BK / LK 26.p. 1.d.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 1.d. un 45.p., kā arī Regulas 4/2009 23.p. (taču tikai pārsūdzības stadijā)] ar **kumulatīvās** teorijas klātesamību [sk. BK / LK 26.p. 2.un 3.d.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 2.un 3.d. un 45.p., Regulas 4/2009 23.p. 2.un 3.d. un 34.p. (tikai pārsūdzības stadijā)].

Apskatot atzīšanas strīda gadījumā un blakusjautājuma izlemšanas gadījumā procesuālo pusi, jāatzīmē šādas likumsakarības attiecībā uz atzīšanas pieteikumu teritoriālo piekritību:

1) Ja rodas strīds par to, vai ārvalsts tiesas nolēmuma *res iudicata* izplatāma atzinējvalsts teritorijā, jebkura ieinteresētā puse, kura nolēmuma atzīšanu strīdā uzskata par būtisku, var iesniegt pieteikumu šāda nolēmuma atzīšanai (sk. BK / LK 26.p. 2.d.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 2.d. un Regulas 4/2009 23.p. 2.d.). Šāds pieteikums iesniedzams tāpat kā eksekvatūras pieteikums, t.i., ievērojot BK / LK 32.pantu; Brisele I Regulas / jaunās LK 39.pantu un Regulas 4/2009 27.pantu. Piemēram, saskaņā ar Brisele I Regulas / jaunās LK 39.pantu „(1) Pieteikumu iesniedz II pielikuma sarakstā norādītajā tiesā vai kompetentajā iestādē. (2) Vietējo jurisdikciju nosaka, atsaucoties uz tās personas domicila vietu, pret kuru tiek pieprasīta izpildīšana, vai arī uz izpildes vietu” (pēc satura analogiskas normas ir arī BK / LK un Regulā 4/2009). Arī Latvijas CPL 638.panta pirmajā daļā (kas nosaka atzīšanas un eksekvatūras lietu teritoriālo piekritību) likumdevējs ir ietvēris analogisku tiesisko regulējumu, proti: „Pieteikumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu vai atzīšanu un izpildīšanu³⁵⁰ iesniedz izskatīšanai rajona (pilsētas) tiesai pēc nolēmuma izpildīšanas vietas vai arī pēc atbildētāja dzīvesvietas vai atrašanās vietas (juridiskās adrese).”³⁵¹

Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas (bet ne eksekvatūras) procesos nebūs izpildes vietas, pretējā gadījumā tas būtu eksekvatūras pieteikums. Arī atbildētājs šādās lietās var nebūt, vai arī tie var būt pat vairāki atbildētāji. Tādēļ Latvijas likumdevējam (un arī ES likumdevējam) vajadzētu paredzēt arī citus teritoriālās piekritības veidus šādiem atzīšanas pieteikumiem, piemēram, pēc ieinteresētās

³⁵⁰ No teorētiskā viedokļa CPL ar vārdiem „atzīšana un izpildīšana“ domāta eksekvatūra, jeb izpildes atļauja.

³⁵¹ Šobrīd – 2012. gada augustā – Saeimā 3. lasījumam tiek gatavots CPL grozījumu projekts, kurā 638. panta pirmajā daļā paredzēts vārdus „atbildētāja dzīvesvietas” aizstāt ar vārdiem „atbildētāja deklarētās dzīvesvietas, ja tāda nav – atbildētāja dzīvesvietas”. Sk. Grozījumi Civilprocesa likumā: likumprojekts Nr. 66/Lp11 otrajam lasījumam. Saeimā 2. lasījumā izskatīts 21.06.2012. Sk. www.titania.saeima.lv/LIVS11/ (aplūkots 26.07.2012.).

personas dzīvesvietas. Franču profesore E.Godemē-Talona (*H. Gaudemet-Tallon*) ierosina arī paredzēt teritoriālo piekritību pēc ieinteresētās personas izvēles, ņemot vērā tuvāko sasniedzamo pirmās instances tiesu.³⁵² Tas nav nekas neparasts, jo šobrīd (2012. gada augustā) Saeimā trešajam lasījumam sagatavotajā CPL grozījumu projektā ir paredzēts papildināt CPL ar 31.¹ pantu šādā redakcijā: „Ja saskaņā ar Latvijas Republikai saistošiem starptautiskiem līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām lieta ir piekritīga Latvijas tiesai, bet šā likuma piekritības noteikumi neparedz, kurā tiesā ceļama prasība, prasību var celt jebkurā Latvijas tiesā pēc prasītāja izvēles, ievērojot šā likuma 23., 24. un 25.panta noteikumus.”³⁵³ Ar analogijas palīdzību šo tiesību normu varētu attiecināt arī uz tiem gadījumiem, kuri nav paredzēti CPL 638.pantā.

2) Ja lietas izskatīšanas rezultāts dalībvalsts tiesā ir atkarīgs no jautājuma noskaidrošanas par citas dalībvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu, attiecīgais atzīšanas jautājums ir piekritīgs šai tiesai (sk. BK / LK 26.p. 3.d.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. 3.d. un Regulas 4/2009 23.p. 3.d.). Šādā situācijā atzīšanas pieteikums būs iesniedzams tajā pašā tiesā, kura skata pamatlietu un kurai ir nepieciešams noskaidrot jautājumu par citas dalībvalsts tiesas nolēmuma *res iudicata*. Situācija nav neparasta, jo arī CPL atrodam līdzīgu tiesību normu, proti, saskaņā ar 96.panta otro daļu fakti, kas nodibināti ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu vienā civillietā, nav no jauna jāpierāda, iztiesājot citas civillietas, kurās piedalās tās pašas puses”. Kādēļ lai šis likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums civillietā nebūtu citas dalībvalsts tiesas spriedums? Jāatzīmē, ka BK / LK; Brisele I Regulas / jaunās LK un Regulas 4/2009 materiālās piemērošanas sfērā jāietilpst tikai šim atzīšanai iesniegtajam ārvalsts tiesas spriedumam. Pati pamatlīeta var skart arī citas civiltiesiskās attiecības, kuras neietilpst minēto normatīvo aktu *ratione materiae*.³⁵⁴ Līdz ar to CPL 638.pants būtu papildināms ar teritoriālās piekritības normu starpatzīšanas gadījumos, t.i., paredzot, ka atzīšanas jautājumu lemj tā pati tiesa, kura skata pamatlietu, kurā nepieciešama atzīšanas jautājuma izlemšana.

³⁵² Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 459.

³⁵³ Grozījumi Civilprocesa likumā: likumprojekts Nr. 66/Lp11 otrajam lasījumam. Saeimā 2.lasījumā izskatīts 21.06.2012. Sk. www.titania.saeima.lv/LIVS11/ (aplūkots 26.07.2012.).

³⁵⁴ Sk., piem., Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 459.

2.2.2. Eksekvatūras teorijas

Kā iepriekš darbā tika noskaidrots, izpildāmība ir no nolēmuma izrietoša iespēja panākt tajā atzīto tiesību realizāciju piespiedu kārtā ar publiskās varas starpniecību, savukārt izpildāmības piešķiršana (eksekvatūra) nozīmē savas valsts teritorijā atļaut, ka tiek panākta ārvalsts nolēmumā atzīto tiesību realizācija ar izpildes valsts publiskās varas palīdzību.

Kuras valsts izpildāmība tiek piešķirta ārvalsts tiesas nolēmumam: nolēmuma izcelsmes vai izpildes valsts izpildāmība? Teorētiski abi šie varianti ir iespējami, taču izpildāmības amplitūda ir atkarīga no attiecīgajā normatīvajā aktā ietvertās eksekvatūras teorijas. Citiem vārdiem sakot, eksekvatūras teorija norāda uz to, kuras valsts tiesības nosaka ārvalsts tiesas nolēmuma izpildāmību (bet ne piespiedu izpildi!). Kā autore jau norādījusi, ārvalsts tiesas nolēmumam eksekvatūras valstī var tikt piešķirta vai nu izcelsmes valsts, vai izpildes valsts izpildāmība, vai arī abas kumulatīvi.

Tāpat kā atzīšanai, arī eksekvatūrai var būt divas pamatteorijas:

- 1) **izpildāmības asimilācijas teorija**; un
- 2) **izpildāmības izplatīšanas teorija**.

Ir arī trešais variants – **kumulatīvā teorija**, kurai piemīt abu iepriekš minēto teoriju īpašības. Ne BK / LK, ne Brisele I Regulā / jaunajā LK, nedz arī Regulā 4/2009 (tās IV nodaļas 2.iedaļā) un HK projektā nav norādīts, kura no šīm teorijām tajās darbojas. Tāpēc tā noskaidrošanai vispirms ir jāatbild uz šādiem diviem jautājumiem:

- 1) Kas tiek izpildīts – sākotnējais ārvalsts tiesas nolēmums vai eksekvatūras lēmums?
- 2) Kas tiek pārsūdzēts – sākotnējais ārvalsts tiesas nolēmums vai eksekvatūras lēmums?

Saskaņā ar BK / LK 31. panta pirmo daļu “[I]lgumslēdzējā valstī pieņemts un **izpildāms** [autores izcēlums] tiesas nolēmums ir jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī, ja tas šajā valstī pēc jebkuras ieinteresētās puses pieteikuma **pasludināts par izpildāmu** [autores izcēlums]”. Analogiska tiesību norma atrodama arī Brisele I Regulas / jaunās LK 38.panta pirmajā daļā un Regulas 4/2009 26.pantā. No tikko citētā panta patiešām nav skaidrs, kurš juridiskais akts tiek izpildīts – ārvalsts tiesas nolēmums vai eksekvatūras lēmums. Vācu tiesību zinātnieki norāda, ka izpildīts tomēr tiek eksekvatūras devējvalsts tiesas lēmums par izpildes atļaušanu³⁵⁵ (šāda nostādne sakrīt ar vācu starptautiskā civilprocesa atziņām³⁵⁶). Runājot par HK projektu, tā 25.panta trešā daļa nosaka: „lai nolēmums tiktu izpildīts, tam jābūt izpildāmam tā izcelsmes valstī”. Arī no šīs normas

³⁵⁵ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3. Aufl. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 458; Wagner R. Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel. *IPRax*, 2002, Heft 2, S. 80, 81.

³⁵⁶ Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 164, 165.

nav skaidrs, kas tiek izpildīts – ārvalsts tiesas nolēmums vai izpildes valsts lēmums. Ir skaidrs tikai tas, ka nolēmumam tā izcelsmes valstī ir jāpiemīt izpildāmībai.

Vispirms jānoskaidro, ko var secināt no minēto normatīvo aktu sistēmas. Saskaņā ar abu konvenciju (BK un LK) 36. pantu, “[j]a izpilde ir atļauta, puse, pret kuru vērsta izpildes lietvedība, var pārsūdzēt šo izpildi atļaujošo **lēmumu** [autores izcēlums] [...]”. BK / LK 37. panta pirmā daļa nosaka tās dalībvalstu tiesas, kurās iesniedzama apelācijas sūdzība par izpildi atļaujošo (eksekvatūras) lēmumu, un saskaņā ar 39. panta otro daļu (Brisele I Regulas / jaunās LK 47.p. 2.d. un Regulas 4/2009 36.p. 2.d.) “izpildi atļaujošais **lēmums** [autores izcēlums] piešķir arī tiesības piemērot prasības nodrošinājuma līdzekļus”. Savukārt BK / LK 40. pants nosaka tiesas, kurās var pārsūdzēt lēmumus, ar kuriem noraidīta nolēmuma izpilde (eksekvatūra). Ja šāda apelācijas sūdzība netiek iesniegta, tad faktiski tiek izpildīts eksekvatūras lēmums, nevis ārvalsts nolēmums. Tātad no minētajiem BK / LK pantiem kopumā izriet, ka pārsūdzības objekts tomēr ir **eksekvatūras lēmums**. To ir sapratis arī Latvijas likumdevējs, CPL 641.panta pirmajā daļā nosakot: „Par pirmās instances tiesas lēmumu ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas lietā var iesniegt blakus sūdzību apgabaltiesai, bet apgabaltiesas lēmumu par blakus sūdzību var pārsūdzēt Senātān iesniedzot blakus sūdzību”.

Kad ir atrasta atbilde uz jautājumu par to, kurš juridiskais akts tiek izpildīts un kurš – pārsūdzēts, atliek noskaidrot BK / LK esošo eksekvatūras modeli. Pirmajā brīdī varētu diezgan viennozīmīgi likties, ka runa ir par asimilācijas teoriju, taču tas nav tik acīmredzami. Beļģu eksperts P. Ženārs (*P. Jenard*) savā ziņojumā ir norādījis: “Briseles konvencijas 31. pantā nekas nav teikts par teorijām, saskaņā ar kurām tiktu izpildīts izcelsmes valsts tiesas nolēmums vai eksekvatūras devējvalsts lēmums.”³⁵⁷ No tā var secināt, ka BK / LK izstrādes darba grupa nav gribējusi izšķirties par labu kādai konkrētai eksekvatūras teorijai, bet gan, iespējams, vēlējusies tās apvienot.

Runājot par EST judikatūru šajā jautājumā, ir jāvēršas pie sprieduma lietā *Hoffmann v. Krieg*.³⁵⁸ Nīderlandes Augstākā tiesa šajā lietā EKT uzdeva jautājumu: “Vai Briseles konvencijas 26. un 31. pants kopā ir interpretējami tādējādi, ka šīs konvencijas dalībvalsts tiesas nolēmuma atzīšana (tādēļ, ka šis nolēmums saskaņā ar tā izcelsmes valsts tiesībām kļūst izpildāms) prasa, lai tas būtu izpildāms tādās pašās lietās arī citā Briseles konvencijas dalībvalstī?”³⁵⁹

EKT ģenerāladvokāts M. Darmons (*M. Darmond*) savos secinājumos atsaucās uz vadošajiem tiesību zinātnes speciālistiem, norādot, ka ārvalsts nolēmums, kas ir “inkorporēts” ar eksekvatūras lēmumu, tādējādi tiek inkorporēts izpildes valsts nacionālajā tiesību sistēmā, kurā tas ir jāizpilda un kurā tas iegūst tiesisku spēku attiecībā uz jebkuru nacionālo nolēmumu. M. Darmons piekrita

³⁵⁷ Jenard P. Rapport sur la Convention de Bruxelles. JO C 59, 03.05.1979, p. 49.

³⁵⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00645.

³⁵⁹ *Ibid.*, para. 7.

minētajiem speciālistiem arī jautājumā par to, ka ir jānosprauž dubultrobeža, proti, nolēmumam tā izpildes valstī nevar būt vairāk tiesisko seku, nekā būtu tā izcelsmes valstī. Vienlaikus tas nevar izraisīt vairāk tiesisko seku, nekā izpildes valsts nacionālie nolēmumi līdzīgās lietās.³⁶⁰ Rezultātā ģenerālvokāts piedāvāja šādu skaidrojumu: “Tāda nolēmuma tiesiskās sekas, kurš saņēmis eksekvatūru saskaņā ar Briseles konvenciju, nedrīkst pārsniegt tās sekas, kādas piemīt izpildes valsts nacionālajiem nolēmumiem. Ja nepieciešams, tad tās tiesas kompetencē, kura lemj jautājumu par eksekvatūru, ir arī noteikt šīs tiesiskās sekas, vajadzības gadījumā kombinējot izpildāmā nolēmuma tiesiskās sekas ar savas valsts nacionālo nolēmumu tiesiskajām sekām.”³⁶¹

Eiropas Komisija tiesas sēdē apgalvoja, ka vienā dalībvalstī pieņemtu nolēmumu var izpildīt un to jāizpilda citā dalībvalstī tādā pašā veidā, kādā to izpildītu nolēmuma izcelsmes valstī. Ārvalsts nolēmumam tā izpildes valstī jāpiešķir tāda pati darbība, kāda tam ir tā izcelsmes valstī.³⁶² Savukārt Vācijas valdība uzskatīja, ka “Briseles konvencijas 26. un 31. pants kopā interpretējami tādējādi, ka eksekvatūru saņēmušais nolēmums ir izpildāms šajā valstī, ar noteikumu, ka tā izpildes iespējamība nav atceļama nolēmuma izcelsmes valstī”³⁶³.

Rezultātā EKT spriedumā sniedza šādu skaidrojumu: “Ārvalsts tiesas nolēmumam, kuram saskaņā ar BK 31. pantu ir piešķirta eksekvatūra un kurš ir izpildāms tā izcelsmes valstī, nav jāturpina būt izpildāmam valstī, kurā lūgta eksekvatūra, ja saskaņā ar šīs valsts tiesībām nolēmums pārstāj būt izpildāms tādu iemeslu dēļ, kuri neietilpst BK regulēšanas sfērā.”³⁶⁴

Redzams, ka **EKT savu interpretāciju BK kontekstā ir balstījusi uz asimilācijas teoriju**, taču atsevišķos gadījumos neizslēdzot arī kumulatīvās teorijas esamību. **Gadījumos, kad ārvalsts tiesas nolēmumam eksekvatūras izdevējvalstī var tikt piešķirta lielāka izpildes iespējamība, asimilācijas teorija ir attiecīgi papildināma ar izplatīšanas teorijas palīdzību** (t.i., šajā gadījumā jau darbosies kumulatīvā teorija). Šie paši apsvērumi attiecināmi arī uz BK paralēlo konvenciju – LK.

Tālāk ir jānoskaidro Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 (tās IV nodaļas 2.iedaļā) ietvertais eksekvatūras modelis. Kā jau iepriekš minēts, BK /LK 31. panta pirmās daļas, Brisele I Regulas / jaunās LK 38. panta pirmās daļas un Regulas 4/2009 26.panta normas ir identiskas, tādēļ sākotnēji varētu likties, ka arī eksekvatūras modeļiem abos gadījumos vajadzētu būt tādiem pašiem. Tomēr to apgalvot nevar. BK / LK esošais eksekvatūras procesa veids ir **pieteikuma izskatīšanas**

³⁶⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00645. Opinion of Mr. Advocate General *M. Darmon*, delivered on 9 July 1987, ECR [1988], p. 00645 (paras. 25, 37).

³⁶¹ *Ibid.*, para. 37.

³⁶² *Ibid.*, M. Darmons Komisijas viedoklim nepiekrita. Sk.: para. 24.

³⁶³ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00645.

³⁶⁴ Eiropas Kopienas tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00645, para. 2.

procedūra, kuras rezultātā tiesa pieņem lēmumu par ārvalsts tiesas nolēmuma izpildes atļaušanu (eksekvatūru) vai arī noraida šo pieteikumu (sk.: BK / LK 31.–35.p.). Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 (sk. IV nodaļas 2.iedaļu) eksekvatūras process sākas ar pieteikuma iesniegšanu (sk.: Brisele I Regulas / jaunās LK 38.p. un Regulas 4/2009 27.p.), taču tiesa gluži vienkārši deklarē jeb pasludina ārvalsts tiesas nolēmumu par izpildāmu. Atšķirībā no BK / LK, pirmās instances tiesa arī nepārbauda, vai konstatējami Brisele I Regulas / jaunās LK 34. un 35. pantā vai Regulas 4/2009 24.pantā norādītie izpildes atteikuma iemesli (sk.: Brisele I Regulas / jaunās LK 41.p. un Regulas 4/2009 30.p.).

Pēc franču tiesību zinātnieku domām, vārds „pasludināt” nozīmē, ka ārvalsts tiesas nolēmums rada tādas pašas tiesiskās sekas, kādas tam piemīt tā izcelsmes valstī. Ja apskatām pārsūdzības stadiju, tad redzam, ka runa ir par pārsūdzības lēmumu, kā rezultātā darbosies darbības asimilācijas teorija.³⁶⁵ Savukārt citi franču autori norāda, ka Brisele I Regulā ietvertajam eksekvatūras veidam pirmajā procesa stadijā ir vērojamas automātiskas un iepriekšējas ārvalsts tiesas nolēmuma pārņemšanas pazīmes un tas arvien mazāk līdzinās iepriekšējai šā nolēmuma tiesiskuma kontrolei. Kaut arī kontrole arvien samazinās, tā tomēr pilnībā nav izzudusi.³⁶⁶ Tajā pašā laikā sastopams arī viedoklis, saskaņā ar kuru šādam ārvalsts nolēmumam tomēr tiek piešķirta izpildes valsts izpildāmība, pat ja tā tiek piešķirta tikai pēc vienkāršas formālas nolēmuma kontroles.³⁶⁷ Šis pēdējais viedoklis arī pārstāv izpildes asimilācijas, nevis izplatīšanas teoriju.

Jāpiebilst, ka Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 (IV nodaļas 2.sadaļā) ietvertā eksekvatūras procesa pirmā stadija ir īpatnēja ar to, ka deklarēšana jeb pasludināšana par izpildāmu tomēr notiek ar izpildes valsts tiesas lēmuma starpniecību. Tieši šis fakts izraisa visvairāk neskaidrību par Regulā ietverto eksekvatūras teoriju pirmajā procesa stadijā. No vienas puses, izpildes iespējamības piešķiršana notiek automātiski (jeb *de plano* – latīņu val.), taču, no otras puses, ārvalsts nolēmuma deklarēšana par izpildāmu notiek ar izpildes valsts starpniecību, t.i., pieņemot attiecīgu deklaratīvu jeb formālu lēmumu.

Brisele I Regulas / jaunās LK 41.pantā un Regulas 4/2009 30.pantā runa ir par “*ārvalsts nolēmuma pasludināšanu (deklarēšanu) par izpildāmu*”, bet 42. un 43.pantā (Regulas 4/2009 31.un 32.p.) situācija ir mainījusies, proti, runa jau ir par “*sakarā ar izpildes atļaujas pieteikumu pieņemto lēmumu*”. No tā var secināt, ka izpildes valsts tiesa savā deklaratīvajā eksekvatūras lēmumā, acīmredzot, var arī mainīt piespiedu izpildes veidu, to attiecīgi pielāgojot savām nacionālo tiesību normām. Tajā pašā laikā izpildes valsts tiesa nevar atteikt izpildes atļauju, pamatojoties uz kādu no

³⁶⁵ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e éd. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 393; Beraudo J.-P. *Le Règlement (CE) du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale*. *Journal du droit international*. 2001, n° 1, p. 1069.

³⁶⁶ Loussouarn Y., Bourel P. De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e éd. Paris: Dalloz, 2004, p. 778.

³⁶⁷ Pérez H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 160 (§ 302).

Brisele I Regulas / jaunās LK 34. vai 35. pantā, vai Regulas 4/2009 24.pantā minētajiem apstākļiem, un tas nozīmē, ka ārvalsts nolēmums jebkurā gadījumā pieņemams izpildei.

Līdz ar to fakts, ka ārvalsts nolēmuma izpildes atļaušana (eksekvatūra) notiek ar izpildes valsts deklaratīvu lēmumu, liek secināt par asimilācijas teoriju. Taču situāciju sarežģī eksekvatūras noraidīšanas šķēršļu jeb nolēmuma tiesiskuma pārbaudes neesamība. Ja atcerās, ka **izpildāmība** ir no nolēmuma izrietoša iespēja panākt tajā atzīto tiesību realizāciju piespiedu kārtā ar izpildes valsts publiskās varas starpniecību, tad **izpildāmības piešķiršana** (eksekvatūra) nozīmē savas valsts teritorijā atļaut, ka tiek panākta ārvalsts nolēmumā atzīto tiesību realizācija ar izpildes valsts publiskās varas palīdzību. Tādējādi var secināt, ka pēc jaunās sistēmas darbojas kumulatīvā teorija. Patiesībā ārvalsts tiesas nolēmumā esošā izpildāmība tiek izplatīta izpildes valstī, tomēr asimilācijas modelis parādīs savas īpašības šādos gadījumos:

1) izpildes valsts tiesa var koriģēt ārvalsts nolēmuma izpildes veidu (piemēram, procentus pārveidojot par konkrētu summu, vai otrādi), pielāgojot to savas valsts nacionālo normatīvo tiesību aktu prasībām;

2) piespiedu izpildei faktiski tiek nodots izpildes valsts eksekvatūras lēmums;

3) pārsūdzības objekts ir izpildes valsts eksekvatūras lēmums;

4) ja nolēmuma izcelsmes valsts tiesa savu nolēmumu vēlāk ir atcēlusi vai grozījusi, tas nenozīmē, ka automātiski tiek atcelts vai grozīts arī izpildes valsts eksekvatūras lēmums. Tas ir patstāvīgs procesuāls lēmums un tā atcelšanai vai grozīšanai izpildes valsts tiesā ir jāiesniedz jauns pieteikums.

Ņemot vērā minēto, autore uzskata, ka Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 (IV nodaļas 2.sadaļā) pārstāvētā eksekvatūras teorija tomēr ir tā pati, kas BK / LK: klasiskā asimilācijas un kumulatīvā teorija eksekvatūras pieteikuma izskatīšanas pirmajā stadijā, kā arī pārsūdzības stadijā.

Franču tiesībzinātnieki 2001. gadā šajā sakarā izteica viedokli, ka šāda eksekvatūras modeļa ieviešana Brisele I Regulā “varētu būt aizmetnis idejai par Eiropas izpildes rīkojumu (EIR)”³⁶⁸. Šis apsvērums nebija tālu no patiesības, jo jau 2002. gadā ES institūcijas uzsāka darbu pie atteikšanās no eksekvatūras procesa un eksperimentālā EIR institūta ieviešanas.³⁶⁹ Savukārt 2004. gadā tika sperts izšķirošais solis – 21. aprīlī ES Parlaments un Padome pieņēma Regulu (EK) Nr. 805/2004 ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem.

³⁶⁸ G.A.L.Droz, Gaudemet-Tallon H. La transformation de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 en Règlement du Conseil concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale. Revue critique de droit international privé. 2001, No. 1, p. 646.

³⁶⁹ Jeuland E. Le titre exécutoire européen: un jalon perfectible. Gazette du Palais. Paris: 2003, No. 320 à 322, p.10.

2.2.3. Eiropas izpildes rīkojuma jēdziens

1) Jēdziena tiesiskais saturs

Tiesībzinātnē šobrīd sastopami vairāki viedokļi par EIR. Vieni uzskata, ka EIR aizstāj eksekvatūras lēmumu.³⁷⁰ Citi norāda, ka EIR ir izpildu raksta paveids, kas vienas dalībvalsts nolēmuma izpildāmību uzreiz izplata citas dalībvalsts teritorijā.³⁷¹ Savukārt vēl citi – ka par EIR apstiprinātajam ārvalsts nolēmumam tā izpildes valstī var tikt piešķirta tikai izpildes valsts izpildāmība.³⁷² Tātad tiesībzinātnē pagaidām nav vienprātības par to, kas tad īsti ir EIR. Situāciju sarežģī tas, ka arī ES institūcijām pašām diez vai ir pilnīgi skaidrs EIR teorētiskais saturs un konstrukcija.³⁷³

Jāaplūko, ko var secināt no Regulas 805/2004 normām, proti, kāds saturs ir iekļauts EIR.

a) Izpildu raksta iezīmes

Lai varētu salīdzināt EIR un Latvijas izpildu rakstu, vispirms ir jānoskaidro šā pēdējā jēdziena definīcija un jānosaka tā raksturīgākās pazīmes.

i) Latvijas izpildu raksta definīcija un raksturīgākās pazīmes

Latvijas tiesībās izpildu raksts tiek uzskatīts par “izpildu dokumentu, kas izsniegts, pamatojoties uz tiesas spriedumiem un tiesas vai tiesneša lēmumiem civillietās [...] un tiesneša lēmumiem par izlīgumu apstiprināšanu [...]” (sk.: CPL 540. p. 1.punktu) un kas paredzēts šādu nolēmumu un izlīgumu izpildei. Savukārt tiesnešu lēmumiem par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā un notāru, advokātu un tiesu izpildītāju izrakstītajiem rēķiniem ir izpildu dokumenta spēks *per se*³⁷⁴ (sk.: CPL 540.p. 4. un 6. punktu, kā arī 405.p. 3.d. un 406.⁹ p.2.d.), proti, to izpildīšanai nav nepieciešams izsniegt atsevišķu izpildu rakstu.

CPL 540. panta 7. un 8. punkts paredz, ka par izpildu dokumentiem tiek uzskatīti arī: 1) saskaņā ar Regulu 805/2004 izsniegts ārvalsts tiesas vai kompetentās iestādes EIR;

³⁷⁰ Schmidt U. Europäisches Zivilprozessrecht. Das 11. Buch der ZPO. München: Verlag C.H.Beck, 2004, S. 133–134.

³⁷¹ Rauscher T. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. München/Heidelberg: Sellier, European Law Publishers, Recht und Wirtschaft Verlag des Betriebs-Berater, 2004, S. 1.

³⁷² Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 165 (§ 311).

³⁷³ Uz to norāda arī: Rauscher T., *Ibid.*, S. 1–2.

³⁷⁴ Lafin. – pats par sevi.

2) saskaņā ar Regulas 2201/2003 41. panta 1. punktu vai 42. panta 1. punktu izsniegta ārvalsts tiesas vai kompetentās iestādes apliecība.

Latvijas civilprocesa teorijā šobrīd ir zināmas šādas vismaz desmit galvenās izpildu raksta pazīmes:

- 1) izpildu raksts ir izpildu dokuments (sk.: CPL 540.p.1.d.);
- 2) uz izpildu raksta pamata notiek izpildu procesa ierosināšana (sk.: CPL 552.¹ p.1.d.);³⁷⁵
- 3) izpildu procesā un līdz ar to arī izpildu rakstā puses no “prasītāja” un “atbildētāja” kļūst par “piedzinēju” un “parādnieku” (sk., piemēram: CPL 541.p. 3.d., 543.p. 1.d. 7. punktu);
- 4) izpildu rakstu izsniedz tikai un vienīgi tiesa (sk.: CPL 541.p. 1.d., 543.p. 2.d.);
- 5) izpildu rakstu tiesa izsniedz piedzinējam uz viņa rakstveida lūguma pamata (sk.: CPL 541.p. 3.d.);
- 6) izpildu rakstu izsniedz pēc nolēmuma vai lēmuma par izlīguma apstiprināšanu stāšanās likumīgā spēkā, izņemot gadījumus, kad saskaņā ar likumu vai tiesas spriedumu tas izpildāms nekavējoties (sk.: CPL 538.p., 541.p. 1.d., 204.p. un 228.p. 3.d.);
- 7) ja izpildāmais tiesas nolēmums nav skaidrs, tiesu izpildītājs ir tiesīgs lūgt tiesu, kura pieņēmusi nolēmumu, izskaidrot šā nolēmuma rezolutīvo daļu (sk.: CPL 553.p.);³⁷⁶
- 8) Latvijā izpildu darbības iespējams **atlikt** (sk.: CPL 559.p.); izpildes lietvedība vai sprieduma izpilde **jāaptur** obligāti vai fakultatīvi (sk.: CPL 560.p., 561.p., 464.p. 6.d., 406.¹⁰ p. 2.d.) un izpildes lietvedību var arī **izbeigt** (sk.: CPL 563.p.);
- 9) izpildu rakstam ir likumā noteikts saturs, forma un rekvizīti (sk.: CPL 543.p.), piemēram, izpildu raksts jāizraksta precīzi, atbilstoši nolēmuma rezolutīvās daļas saturam, tajā jābūt norādītām konkrētām darbībām, kuras jāveic tiesu izpildītājam;³⁷⁷
- 10) Latvijā izpildu dokumenti (tajā skaitā arī izpildu raksti) iesniedzami piespiedu izpildei 10 gadu laikā no tiesas vai tiesneša nolēmuma spēkā stāšanās dienas, ja likumā nav noteikti citi noilguma termiņi (sk.: CPL 546.p. 1.d.). Tādējādi ar izpildes noilguma iestāšanos piedzinējs zaudē tiesības piespiedu kārtībā prasīt attiecīgā nolēmuma izpildi.³⁷⁸

³⁷⁵ Saskaņā ar CPL 541¹. panta pirmo daļu EIR Latvijas tiesa izraksta pēc piedzinēja lūguma, kad spriedums vai lēmums stājies likumīgā spēkā, bet gadījumos, kad spriedums vai lēmums izpildāms nekavējoties, – tūlīt pēc spriedumapasludināšanas vai lēmuma pieņemšanas.

³⁷⁶ Sk. arī: Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 746. lpp.

³⁷⁷ Turpat, 719. lpp.

³⁷⁸ Turpat, 726. lpp.

ii) Eiropas izpildes rīkojuma raksturīgākās pazīmes

No Regulas 805/2004 izriet šādas vismaz piecpadsmit galvenās EIR pazīmes:

- 1) par EIR var apstiprināt šādus dokumentus neapstrīdēto prasību lietās: tiesu nolēmumus, tiesās apstiprinātus izlīgumus un autentiskos dokumentus³⁷⁹ (sk.: Regulas 805/2004 3.p. 1.d., 24. un 25.p.);
- 2) nolēmumu par EIR apstiprina nolēmuma apstiprināšanas valsts tiesa³⁸⁰ (sk.: Regulas 805/2004 6.p. 1.d., 24.p. 1.d.);
- 3) EIR izsniedz, pamatojoties uz pieprasījumu (sk.: Regulas 805/2004 6.p. 1.d., 24.p. 1.d., 25.p. 1.d.), kas Latvijas CPL varētu tikt dēvēts arī par “iesniegumu” pēc analogijas ar nacionālā izpildu raksta izsniegšanas kārtību;³⁸¹
- 4) ir iespējams izsniegt daļēju EIR (sk.: Regulas 805/2004 8.p.);
- 5) EIR izdod nolēmuma izcelsmes valsts valodā (sk.: Regulas 805/2004 9.p. 2.d.);
- 6) EIR ir noteikta forma (sk.: Regulas 805/2004 9.p. 1.d., 24.p. 1.d., 25.p. 1.d.);
- 7) atsevišķos gadījumos EIR iespējams labot vai atsaukt. To dara nolēmuma izcelsmes valsts tiesa uz pieprasījuma vai iesnieguma pamata (sk.: Regulas 805/2004 10.p. 1.d. a) un b) punktus).³⁸² **Labošana** jāveic tad, ja materiālas kļūdas dēļ ir atšķirības starp nolēmumu un EIR apstiprinājumu. Termins “materiāla kļūda” ir neskaidrs un praksē var tikt interpretēts plašākā nozīmē.³⁸³ Savukārt **atsaukšana** notiek tad, ja ir skaidri redzams, ka EIR apstiprinājums saskaņā ar šīs Regulas noteikumiem izsniegts nepamatoti. Arī šajā gadījumā termins “skaidri redzams” (“acīmredzams”) praksē būs interpretējams tāpat, kā jebkura cita ģenerālklausula;
- 8) EIR izsniegšana nav pārsūdzama (sk.: Regulas 805/2004 10.p. 4.d.);
- 9) EIR ir spēkā tikai nolēmuma izpildāmības robežās (sk.: Regulas 805/2004 11.p., 24.p. 3.d., 25.p. 3.d.);
- 10) EIR izsniegšanas priekšnoteikums ir Regulā 805/2004 paredzēto minimālo procesuālo standartu ievērošana, ja prasība bijusi neapstrīdēta 3. panta pirmās daļas b) vai c) punkta izpratnē (sk.: Regulas 805/2004 12.p.);
- 11) izpildes procesu nosaka izpildes valsts nacionālie normatīvie tiesību akti (sk.: Regulas 805/2004 20.p. 1.d.);

³⁷⁹ “Nolēmumu” un “autentisko dokumentu” definīciju sk.: Regulas 805/2004 4. panta pirmā un trešā daļa.

³⁸⁰ Zviedrijā ar apzīmējumu “tiesa” saīsinātajos procesos par maksājumu atgādinājumiem (*betalningsföreläggande* – zviedru val.) jāsaprot “Zviedrijas naudas piedzišanas dienests” (*kronofogdemyndighet* – zviedru val.); sk.: Regulas 805/2004 4. panta 7.daļu.

³⁸¹ CPL tomēr tiek lietota cita terminoloģija – “lūgums” (sk.: CPL 541.¹p.).

³⁸² CPL 543.¹panta pirmajā daļā un 545.¹panta pirmajā daļā tiek lietots termins “pieteikums”. Minētās normas paredz arī to, ka EIR labošana vai atsaukšana notiek ar tiesas lēmumu.

³⁸³ Jeuland E. Le titre exécutoire européen: un jalon perfectible. Gazette du Palais. Paris: 2003, No. 320 à 322, p. 1637.

12) Regulas 805/2004 23. pantā paredzētajos gadījumos izpildes valsts tiesa vai kompetentā iestāde, pamatojoties uz parādnieka pieprasījumu, vai nu ierobežo izpildes procesu, vai nosaka, ka izpilde notiks tikai tad, ja būs iesniegts izpildes nodrošinājums, vai arī aptur izpildes procesu;

13) EIR puses tiek dēvētas par “piedzinēju” un “parādnieku” (sk.: Regulas 805/2004 I, II, III un turpmākos pielikums);³⁸⁴

14) izpildes valsts kompetentā tiesa pēc parādnieka lūguma vai pieteikuma atsaka nolēmuma izpildi Regulas 805/2004 21. panta pirmajā daļā paredzētajā nolēmumu nesavienojamības gadījumā.³⁸⁵ Šeit autore vēlas izteikt kritiku CPL 644.³ panta komentārā paustajam viedoklim: “Nolēmuma izpildes atteikšana zināmā mērā aizstāj atzīšanas procedūru, kura nav jāpiemēro komentējamā pantā norādītajiem ārvalstu (faktiski ES dalībvalstu) tiesu nolēmumiem (CPL 644. panta trešā daļa). Pantā noteiktajā kārtībā Latvijas tiesas var nepieļaut ārvalstu tiesu nolēmumu izpildi, ja pastāv apstākļi, kas būtu bijuši par pamatu šo ārvalstu tiesu nolēmumu neatzīšanai, ja attiecībā uz tiem būtu tikusi piemērota CPL noteiktā atzīšanas procedūra.”³⁸⁶

Pirmkārt, nolēmuma (kas apstiprināts par EIR) izpildes atteikšana nevis “zināmā mērā aizstāj atzīšanas procedūru”, bet gan ES normatīvajos tiesību aktos paredzēto atzīšanas un eksekvatūras procedūru. **Otrkārt**, CPL 644.³ pants nebūt neļauj Latvijas tiesām nepieļaut ārvalsts tiesas nolēmuma (kas apstiprināts par EIR) izpildi, ja pastāv kāds no CPL 637. panta otrajā daļā minētajiem ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas šķēršļiem. Latvijas tiesa var atteikt šāda ārvalsts tiesas nolēmuma izpildi **tikai un vienīgi** Regulas 805/2004 21. panta pirmajā daļā norādītajā gadījumā – tā ir divu tiesu nolēmumu nesavienojamība.³⁸⁷ Citi izpildes atteikuma iemesli nav pieļaujami. Arī CPL 644.³ panta pirmās daļas redakcija šajā ziņā ir skaidra, jo satur norādi uz Regulas 805/2004 21. pantu.

15) Par EIR var apstiprināt arī tādus nolēmumus, kuri vēl nav stājušies spēkā (sk.: Regulas 805/2004 4.p. 1.d., 6.p. 1.d. a) punktu un 3. d.). Tādējādi pietiek, ja nolēmums, tā izcelsmes valstī ir **izpildāms** (sk.: Regulas 805/2004 6.p. 1.d. a) punktu). To, vai nolēmums ir izpildāms, nosaka saskaņā ar tā izcelsmes valsts nacionālo tiesību normām (sk.: Regulas 805/2004 6. p.1.d. a) punktu).³⁸⁸

³⁸⁴ CPL lieto šādu terminoloģiju – “lietas dalībnieks” (sk.: CPL 543.¹ p. 1. d. un 545.¹ p. 1. d.) un “piedzinējs” (sk.: CPL 541.¹ p. 1. d.).

³⁸⁵ CPL nolēmuma izpildes atteikšana Regulas 805/2004 gadījumā ir formulēta dispozitīvā formā, proti, ka tiesa “var” atteikt nolēmuma izpildi. Savukārt pašas Regulas 805/2004 21. pantā nolēmuma izpildes atteikšana formulēta imperatīvā formā (sk.: CPL 644.³ p. 1. d.). Latvijas tiesām tomēr būs jāvadās pēc Regulas 805/2004 normām.

³⁸⁶ Torgāns K. (zin.red.) Papildinājumi grāmatai “Civilprocesa likuma komentāri”. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 88. lpp.

³⁸⁷ Par tiesu nolēmumu nesavienojamības jēdzienu un nozīmi sk.: Rudevska B. Tiesu nolēmumu un tiesvedību nesavienojamība Civilprocesa likuma 637. panta izpratnē. Likums un Tiesības, 2006, 8. sēj., nr. 6 (82), 162.-170. lpp., nr. 7 (83), 194.-204. lpp.

³⁸⁸ Tāpat šo normu interpretē arī: Wagner R. Die neue EG-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel. *IPRax*, 2005, Heft 3, S. 193; Hüßtege R. Braucht die Verordnung über den europäischen Vollstreckungstitel eine ordre-public

b) Latvijas izpildu raksts un Eiropas izpildes rīkojums – kopīgais un atšķirīgais

No iepriekšējā apskata var secināt šādas Latvijas izpildu raksta un EIR kopīgās un atšķirīgās īpašības:

Tabula Nr. 4

Nr.	Kopīgais	Atšķirīgais
1.	Tiesas nolēmums ir gan izpildu raksta, gan EIR izdošanas pamats: izpildu rakstu izdod, pamatojoties uz spriedumu. ³⁸⁹	EIR izsniegšanas pamatā ir Regulā 805/2004 paredzēto minimālo procesuālo standartu ievērošana, ja prasība bijusi neapstrīdēta 3.panta pirmās daļas b) vai c) punkta izpratnē.
2.	Abus dokumentus izsniedz uz piedzinēja rakstveida lūguma vai pieprasījuma pamata.	Izpildes valsts kompetentā tiesa pēc parādnieka lūguma noraida nolēmuma izpildi Regulas 805/2004 21.panta pirmajā daļā paredzētajā nolēmumu nesavienojamības gadījumā.
3.	Abiem dokumentiem ir noteikta forma, saturs un rekvizīti. ³⁹⁰	CPL 546. pants paredz noteiktus termiņus, kuros izpildu dokumenti ir iesniedzami izpildei. Vispārīgais termiņš ir 10 gadi. Turpretī Regulā 805/2004 nekāds termiņš EIR iesniegšanas izpildei nav paredzēts. No Regulas 805/2004 20. panta pirmās daļas var secināt, ka termiņa jautājums būtu risināms saskaņā ar nolēmuma izpildes valsts nacionālajiem normatīvajiem tiesību aktiem.
4.	Uz abu izpildu dokumentu pamata tiek ierosināts izpildes process.	CPL 554.pants nosaka gadījumus, kuros var atlikt sprieduma izpildi (sk. arī: CPL 206. un 438.pants). Savukārt Regula 805/2004 tiešā veidā neparedz nolēmumu izpildes atlikšanas iespēju. ³⁹¹ Taču jādomā, ka tās 20.panta pirmā daļa šādu iespēju tomēr pieļauj.
5.	Abos izpildu dokumentos puses no “prasītāja” un “atbildētāja” kļūst par	Regulas 805/2004 23. panta a) punkts paredz, ka izpildes valsts tiesa vai kompetentā iestāde noteiktos

Klausel? Festschrift für Erik Jayme. Band I. München: Sellier European Law Publishers, 2004, S. 376 (autors gan norāda, ka nolēmumiem jābūt arī spēkā esošiem); Riedel E. Europäischer Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. Köln: Deubner Verlag, 2005, S. 10; Schmidt U. Europäisches Zivilprozessrecht. Das 11. Buch der ZPO. München: Verlag C.H.Beck, 2004, S. 134.

³⁸⁹ CPL runa ir par EIR “izrakstīšanu” (sk.: CPL 541.¹ p.). Arī CPL 541. pantā attiecībā uz nacionālajiem izpildu rakstiem tiek lietots termins “izpildu raksta izrakstīšana”.

³⁹⁰ Runājot par EIR, būtu jāpiebilst, ka Latvijas tiesai, izrakstot EIR (sk.: CPL 541.¹ p. 1. d.), jāizmanto Regulas 805/2004 I. pielikumā esošā veidlapa (attiecībā uz tiesu nolēmumiem, sk.: Regulas 9. p.).

³⁹¹ CPL paredz, ka tiesu izpildītājs **atliek** izpildu darbību, pamatojoties uz tiesas lēmumu par ārvalsts tiesas vai kompetentās iestādes nolēmuma (kas apstiprināts par EIR) izpildes aizstāšanu ar 138. pantā paredzētajiem pasākumiem šā nolēmuma izpildīšanas nodrošinājumam (644.² p.) (sk.: CPL 559. p. 2. d.).

	“piedzīnēju” un “parādnieku”.	gadījumos izpildes procesu var ierobežot ar drošības pasākumiem. CPL neparedz šādu iespēju. Taču jādomā, ka Latvijas tiesībās tā ekvivalents varētu būt nolēmuma izpildīšanas nodrošinājums.
6.	Abus izpildu dokumentus izsniedz nolēmuma izcelsmes valsts valodā.	EIR izsniegšanā jāievēro Regulas 805/2004 6. pantā minētie priekšnoteikumi.
7.	Abus izpildu dokumentus izsniedz tiesa.	Nolēmuma izcelsmes valstī EIR ir iespējams labot vai atsaukt.
8.	EIR izsniegšana nav pārsūdzama. Arī CPL nav paredzēta izpildu raksta izsniegšanas pārsūdzēšana. Pārsūdzēt (iesniedzot blakus sūdzību) var vienīgi tiesas lēmumu par izpildu raksta dublikāta izsniegšanu (sk.: CPL 544. panta ceturto daļu).	Latvijā izpildu rakstu izsniedz pēc sprieduma stāšanās spēkā, izņemot gadījumus, kuros saskaņā ar likumu vai tiesas nolēmumu tas izpildāms nekavējoties. Savukārt Regula 805/2004 prasa, lai nolēmums tā izcelsmes valstī būtu izpildāms. Izpildāmības prasība sevī var gan ietvert, gan arī neietvert akta spēkā esamību. Šajā ziņā atšķirība starp CPL un Regulu 805/2004 ir tikai niansēs.
9.	Ja lietu nodod Augstākās tiesas Senāta izskatīšanai, pēc puses lūguma ar rīcības sēdes lēmumu var apturēt sprieduma izpildi šajā lietā (sk.: CPL 464. p. 5.d.). EIR gadījumā – nolēmuma izpildes valsts tiesa vai kompetentā iestāde pēc parādnieka lūguma var izņēmuma kārtā apturēt izpildu procesu, ja parādnieks izcelsmes valstī ir pārsūdzējis nolēmumu, kas apstiprināts par EIR; ieskaitot Regulas 805/2004 19. pantā paredzētā nolēmuma pārskatīšanas pieteikuma iesniegšanu (sk.: Regulas 805/2004 23.p. c) punktu).	Ir iespējams izsniegt arī daļēju EIR. Savukārt daļēja izpildu raksta izsniegšana CPL nav paredzēta. Izpildu rakstu par kādas konkrētas sprieduma daļas izpildi izsniedz tikai tad, ja runa ir par vairāku izpildu rakstu izsniegšanu par vienu nolēmumu (sk.: CPL 542.p. 2.d.).
10.	Pēc lietas dalībnieku pieteikuma tiesa var piemērot sprieduma izpildīšanas nodrošinājumu (sk.: CPL 207.p.). Sprieduma izpildīšanas nodrošinājums obligāti jāpiemēro CPL 205. panta otrajā daļā paredzētajā gadījumā. Arī Regulas 805/2004 23. pants paredz izpildes valsts tiesai vai kompetentajai iestādei noteiktos gadījumos iespēju izlemt jautājumu par nolēmuma izpildīšanas nodrošinājuma piemērošanu.	_____

No salīdzinošās tabulas izriet šādas galvenās EIR kā izpildu raksta īpašības:

- 1) EIR izsniegšanas pamats ir nolēmums (sk.: Regulas 805/2004 3. p. 1.d.);
- 2) EIR izsniedz tiesa uz piedzinēja pieprasījuma pamata (sk.: Regulas 805/2004 6. p. 1.d.);

3) EIR ir iesniedzams tieši izpildes valsts piespiedu izpildes iestādēm, un tas ir pamats izpildes procesa ierosināšanai (sk.: Regulas 805/2004 20. p. 1.un 2.d.). Regulas 805/2004 20. panta pirmā daļa noteic: “[..] **spriedumu** [autores izcēlums], kas apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, izpilda ar tādiem pašiem nosacījumiem kā spriedumu, kas pieņemts izpildes dalībvalstī”. Tas nozīmē, ka vienā dalībvalstī faktiski tiek tieši izpildīts otras dalībvalsts nolēmums³⁹² ar nosacījumu, ka nolēmuma izcelsmes dalībvalsts šo nolēmumu ir apstiprinājusi par EIR. Šāda juridiskā konstrukcija liek domāt par EIR līdzību ar nacionālajās tiesībās pazīstamo izpildu raksta institūtu (sk.: CPL 540. p. 1.punktu, kā arī 553. p.). Turklāt no Regulas 805/2004 20. panta otrās daļas izriet, ka EIR kreditoram ir jāiesniedz **tieši** izpildes dalībvalsts kompetentajām piespiedu izpildes iestādēm,³⁹³ nevis tiesai. Tas līdzinās izpildu raksta iesniegšanas mehānismam. Tādējādi EIR acīmredzot mēģina atcelt ne tikai nolēmumu eksekvatūras un atzīšanas **procesus** nolēmuma izpildes valstī,³⁹⁴ bet arī aizstāt nolēmuma izcelsmes un izpildes valstu nacionālos izpildu rakstus. Tas nozīmē, ka EIR veido tiešu „tiltu” starp nolēmuma izcelsmes valsts tiesu un izpildes valsts piespiedu izpildes institūciju.³⁹⁵

No Regulas 805/2004 izriet vēl viens interesants secinājums, proti, ārvalsts nolēmums, kas apstiprināts par EIR, tā izpildes valstī ir izpildāms saskaņā ar izpildes valsts piespiedu izpildes procesuālajām normām (*lex loci executionis* – latīņu val.). Tas nozīmē, ka izpildes nosacījumi un pasākumi ietilpst izpildes valsts nacionālo normatīvo tiesību aktu kompetencē (sk.: arī Regulas 805/2004 20. p. 1.d. 2. punktu). Taču tajā pašā laikā ir jāpatur prātā, ka 20. pantu ierobežo 11. panta nosacījums: “*Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājums ir spēkā tikai sprieduma izpildāmības robežās*”;

- 4) EIR izsniegšana nav pārsūdzama (sk.: Regulas 805/2004 10. p. 4.d.).

Tātad EIR no procesuālā un saturiskā viedokļa līdzinās arī Latvijas izpildu rakstam. Tas liek domāt, ka Regula 805/2004 ir ne tikai atcēlusi atzīšanas un eksekvatūras **procesus** izpildes dalībvalstī un pārnesusi atsevišķus to elementus uz nolēmuma izcelsmes valsti, bet ieviesusi arī procesuālu dokumentu, kas aizstāj izpildes valsts izpildu rakstu (kuru klasiskajā eksekvatūras procesā uz eksekvatūras lēmuma pamata izdeva izpildes valsts tiesa). Vienlaikus EIR aizstāj arī

³⁹² Eksekvatūras gadījumā nolēmuma izpildes valstī faktiski tiek izpildīts eksekvatūras lēmums (nevis pats ārvalsts nolēmums). Līdz ar to izpildu raksts arī tiek izdots uz eksekvatūras lēmuma (nevis uz ārvalsts nolēmuma) pamata.

³⁹³ Sk. arī: Riedel E. *Europäischer Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen*. Köln: Deubner Verlag, 2005, S. 1.

³⁹⁴ Par eksekvatūras procesa aizstāšanu sk.: Riedel E., *Ibid.*, S. 10.

³⁹⁵ D'Avout L. *La circulation automatique des titres exécutoires imposée par le règlement 805/2004 du 21 avril 2004*. *Revue critique de droit international privé*, 2006, No. 1, p. 11. Franču autors EIR dēvē arī par “automātisko starpkopienas savienojumu”.

noņēmuma izcelsmes valsts izpildu rakstu, tas ir, noņēmuma izcelsmes valsts tiesa **uzreiz** izdod EIR. Līdz ar to atsevišķa nacionālā izpildu raksta izdošana vairs nav nepieciešama nevienā valstī.³⁹⁶ Tomēr šeit jāņem vērā, ka **EIR izplata nevis autonomu ES līmeņa, bet gan noņēmuma izcelsmes valsts noņēmuma darbību un izpildāmību. Šajā ziņā nosaukums “EIR” ir maldinošs, jo patiesībā tas nav nekas cits kā noņēmuma izcelsmes valsts noņēmums un uz tā pamata izsniegts izpildu raksts, kas ietērpts EIR formā**³⁹⁷ (sk. Regulas 805/2004 I pielikumu). EIR ir tikai formāla “brīvbiļete”³⁹⁸ vienas dalībvalsts noņēmumam, lai to uzreiz un bez jebkādas kontroles varētu atzīt un izpildīt pārējās ES dalībvalstīs (izņemot Dāniju).

c) Atzīšanas un eksekvatūras jēdzienu iezīmes

No Regulas 805/2004 1. panta³⁹⁹ izriet, ka atcelšanas objekts ir eksekvatūras un atzīšanas **process** noņēmuma izpildes valstī kā starpposms, bet ne atzīšana un eksekvatūra vispār. To pašu liek domāt arī 5.pants, saskaņā ar kuru “[s]priedumu, kas izcelsmes dalībvalstī ir apstiprināts par Eiropas izpildes rīkojumu, **atzīst un izpilda** [autore izcēlums] citās dalībvalstīs, atsakoties no izpildāmības deklarācijas un neparedzot iespēju apstrīdēt tā atzīšanu.” Tas nozīmē, ka noņēmums, kas apstiprināts par EIR, ir automātiski jāatzīst un jāizpilda pārējās dalībvalstīs, turklāt, neparedzot iespēju apstrīdēt šā noņēmuma atzīšanu. Tātad parādnieks pat nav tiesīgs lūgt izpildes valsts tiesu pārskatīt attiecīgā noņēmuma atzīšanu (sk., piem.: Brisele I Regulas 33. p. 2.d., kur šāda iespēja ir paredzēta). Tādējādi nav šaubu, ka noņēmuma apstiprināšana par EIR izslēdz iespēju piemērot visus Brisele I Regulā paredzētos atzīšanas un eksekvatūras mehānismus,⁴⁰⁰ ieskaitot arī pārsūdzību.

Pirmajā brīdī varētu likties, ka EIR sevī ietver abus minētos jēdzienus – gan atzīšanu, gan eksekvatūru. Autore salīdzinās Regulas 805/2004 5. panta saturu ar klasisko atzīšanas jēdzienu. Ja atceramies, ka atzīšana nozīmē ārvalsts noņēmuma darbības izplatīšanu citas valsts teritorijā, tad sākotnēji var domāt, ka atzīšanas jēdziena saturā EIR neko daudz nemaina, ja nu vienīgi tās tiesisko seku teritoriālo izplatību (tas ir, vienlaikus visā ES teritorijā, izņemot Dāniju) un atzinējvalsts beztiesīgumu pašai izlemt par šāda noņēmuma atzīšanu vai neatzīšanu savā teritorijā. Tomēr

³⁹⁶ CPL 540. panta 7. punktā ir noteikts, ka Latvijā līdzās nacionālajiem izpildu rakstiem par izpildu dokumentu uzskatāms arī ārvalsts tiesas vai kompetentās iestādes izsniegts EIR.

³⁹⁷ Sk. arī: Seidl S. *Ausländische Vollstreckungstitel und inländischer Bestimmtheitsgrundsatz*. Jena: Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 2010, S. 232.

³⁹⁸ Sk. arī: D’Avout L. *La circulation automatique des titres exécutoires imposée par le règlement 805/2004 du 21 avril 2004*. *Revue critique de droit international privé*, 2006, No. 1, p. 12.

³⁹⁹ Regulas 805/2004 1. pantā teikts: “Šīs regulas mērķis ir izveidot Eiropas izpildu rakstu neapstrīdētajām prasībām, lai, nosakot obligātās normas, varētu notikt brīva noņēmumu, izlīgumu un autentisko dokumentu aprīte visās dalībvalstīs, atsakoties no vajadzības noņēmuma izpildes dalībvalstī piemērot tiesas starpprocesu pirms noņēmuma atzīšanas un izpildes.”

⁴⁰⁰ Sk. arī: Pérez H. *Le règlement CE no. 805/2004 du 21 avril 2004 portant création d’un titre exécutoire européen pour les créances incontestées*. *Journal du droit international*, 2005, p. 664.

atzīšanas jēdzienā ir svarīgi abi minētie aspekti: darbības izplatīšana **un** šīs izplatīšanas atļaušana no nolēmuma atzinējvalsts puses. Ja viena no šiem faktoriem trūkst, tad par “atzīšanu” runāt ir pagrūti. Tādējādi jāpiekrīt franču speciālista Luī D’Avū (*Louis D’Avout*) secinājumam par to, ka Regula 805/2004 ievieš automātisku, no „augšas” uzspiestu **pseidoatzīšanu**.⁴⁰¹

No Regulas 805/2004 5.panta, kā arī 24. un 25. panta izriet arī atteikšanās no eksekvatūras lēmuma pieņemšanas izpildes valstī. Kādu ietekmi šis jauninājums atstāj uz eksekvatūras jēdziena izpratni EIR kontekstā? Acīmredzot, 5. pants paredz automātisku izpildāmību bez jebkādas procesuālās kontroles izpildes valstī. Kā iepriekš redzējām, saskaņā ar klasisko definīciju eksekvatūra nozīmē izpildāmības piešķiršanu ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā. Savukārt EIR kontekstā eksekvatūras jēdziens iegūst aptuveni šādu definīciju: eksekvatūra ir specifiskas⁴⁰² izpildāmības piešķiršana⁴⁰³ savas valsts tiesas nolēmumam, lai to automātiski un nepastarpināti varētu izpildīt visā ES teritorijā (izņemot Dāniju). No abu šo definīciju salīdzinājuma izriet eksekvatūras jēdziena satura izmaiņas; līdz ar to EIR ir ierindojams kaut kur pa vidu starp klasisko eksekvatūru un klasisko izpildu rakstu. Jāpiebilst, ka arī eksekvatūras jēdziena kontekstā Regula 805/2004 atņem izpildes valstij tiesības pašai lemt par izpildes atļaušanu vai neatļaušanu savā teritorijā (vienīgais izņēmums ir Regulas 805/2004 21. p.). Tas liek domāt par “pašeksekvatūras” jēdziena parādīšanos ES civilprocesā. Taču tad rodas loģisks jautājums: vai “pašeksekvatūru” joprojām var uzskatīt par eksekvatūru?

Runājot par eksekvatūras jēdzienu, būtu nedaudz jāpakavējas arī pie Regulas 805/2004 11. panta, saskaņā ar kuru “Eiropas izpildes rīkojuma **apstiprinājums** [autores izcēlums] ir spēkā tikai sprieduma izpildāmības robežās”. Eksekvatūras kontekstā šī norma ir saprotama tādējādi, ka ārvalsts nolēmumam tā izpildes valstī piemīt nolēmuma izcelsmes valsts izpildāmība. Tā, piemēram, ja nolēmumā, kas apstiprināts par EIR, ir noteikts, ka tas izpildāms nekavējoties, tad izpildes valstī šis nolēmums arī būs jāizpilda nekavējoties, pat, ja tās nacionālie normatīvie tiesību akti neparedz šāda veida nolēmuma tūlītēju izpildi.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ D’Avout L. La circulation automatique des titres exécutoires imposée par le règlement 805/2004 du 21 avril 2004. *Revue critique de droit international privé*, 2006, No. 1, p. 14. Savukārt vācu profesors Kristians Kohlers (*Christian Kohler*) to dēvē par “nolēmuma darbības izplatību *ex lege*, kuras priekšnoteikumus pārbauda tikai nolēmuma izcelsmes valsts tiesa, kura pati arī ir pieņēmusi šo nolēmumu”. Sk.: Kohler Ch. Das Prinzip der gegenseitigen Anerkennung in Zivilsachen im europäischen Justizraum. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 280.

⁴⁰² Šo izpildāmību autore dēvē par “specifisku” tādēļ, ka nolēmumam tā izcelsmes valstī jau piemīt izpildāmība saskaņā ar nacionālajiem normatīvajiem tiesību aktiem. Nolēmuma apstiprināšana par EIR ļauj šai nacionālajai izpildāmībai brīvi “pārvietoties” uz visu ES dalībvalstu (izņemot Dāniju) teritoriju. Taču tā joprojām ir un paliek nolēmuma izcelsmes valsts izpildāmība.

⁴⁰³ Izcelsmes valsts tiesas nolēmumam, lai to apstiprinātu par EIR, ir jāatbilst konkrētiem Regulā 805/2004 paredzētajiem kritērijiem. Tādējādi tikai šā nolēmuma apstiprināšana par EIR tam piešķir tiesības tikt atzītam un izpildītam pārējās ES dalībvalstīs.

⁴⁰⁴ Pérez H. La réception des jugements étrangers dans l’ordre juridique français. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 165–166 (§ 312).

Pēc jēdzienu analīzes ir jāpievēršas procesuālajiem jautājumiem. No Regulas 805/2004 1. un 5. panta izriet, ka EIR ne tikai aizliedz apstrīdēt nolēmuma atzīšanu, bet arī atceļ nolēmuma eksekvatūras procesu izpildes valstī. Tātad EIR vienlaikus izplata tā izpildes valstī gan ārvalsts tiesas nolēmuma darbību, gan izpildāmību. Līdzīgu secinājumu var sastapt arī vācu tiesību zinātnē: tur šobrīd pastāv tendence uzskatīt, ka saskaņā ar 5. pantu “nolēmuma apstiprinājums par EIR ietver ne tikai aizliegumu eksekvatūras procesā pārbaudīt nolēmuma atzīšanas kritērijus, bet arī šā nolēmuma atzīšanas pienākumu visās dalībvalstīs.”⁴⁰⁵ Arī franču speciālisti ir līdzīgās domās.⁴⁰⁶ Būtu pamats secinājumam, ka EIR sevī vienlaikus apvieno gan nolēmuma atzīšanas, gan eksekvatūras tiesiskās sekas.

Uz atzīšanas un eksekvatūras procesuālajiem elementiem norāda arī Regulas 805/2004 6. panta pirmās daļas a) un b) punkts, kā arī 21. pants. Aizmugurisko nolēmumu gadījumā papildus jāmin 6. panta pirmās daļas c) punkts un 12.–19. pants. Saskaņā ar minētajām normām:

- 1) nolēmumam tā izcelsmes valstī jābūt izpildāmam (salīdzinājumam sk.: Brisele I Regulas 38.p. un Regulas 4/2009 26. p.);⁴⁰⁷
- 2) no Regulas 805/2004 6. panta pirmās daļas b) punkta izriet, ka nolēmums nedrīkst nonākt kolīzijā ar tiesu starptautiskās jurisdikcijas noteikumiem, kas iekļauti Brisele I Regulas II. nodaļas 3. un 6. sadaļā. Tas, savukārt, norāda uz Regulas 805/2004 saikni ar Brisele I Regulu (salīdzinājumam sk.: Brisele I Regulas 35. p. 1.d.);⁴⁰⁸
- 3) izpildes valsts kompetentā tiesa pēc parādnieka pieprasījuma noraida nolēmuma izpildi, ja par EIR apstiprinātais nolēmums ir nesavienojams ar kādu agrāku izpildes valsts vai trešās valsts nolēmumu (salīdzinājumam sk.: Brisele I Regulas 34. p. 3. un 4.d., kā arī Regulas 4/2009 24.p. 1.d. c) un d) punktu).

Aizmugurisko nolēmumu gadījumos jau minētajām prasībām pievienojas arī tā sauktie **minimālie procesuālie standarti**, kas saistīti ar parādnieka pienācīgu informēšanu (salīdzinājumam sk.: Brisele I Regulas 34. p. 2.d. un Regulas 4/2009 24.p. 1.d. b) punktu). Tādējādi kļūst redzams, ka EIR ir integrēti arī atsevišķi atzīšanas un eksekvatūras **procesuālie** elementi.

Taču rodas jautājums: kuru atzīšanas un eksekvatūras **teoriju** pārstāv EIR? Lai to noskaidrotu, jāiedziļinās EIR izdošanas procesā. No Regulas 805/2004 5. un 6. panta izriet, ka nolēmumu par

⁴⁰⁵ Rauscher T. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. München/Heidelberg: Sellier, European Law Publishers, Recht und Wirtschaft Verlag des Betriebs-Berater. 2004, S. 29.

⁴⁰⁶ Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 105 (§ 187); Péroz H. Le règlement CE no. 805/2004 du 21 avril 2004 portant création d'un titre exécutoire européen pour les créances incontestées. Journal du droit international, 2005, p. 662.

⁴⁰⁷ Autore uzskata, ka te ir runa par nolēmuma spēju būt izpildāmam, nevis par nolēmuma spēkā esamību. Tādējādi nolēmumam pēc savas būtības ir jābūt tādām, kuru vispār var izpildīt un nodot piespiedu izpildei. Turklāt Regulas 805/2004 11. pants paredz: “Eiropas izpildu raksta apstiprinājums ir spēkā tikai nolēmuma izpildāmības robežās”.

⁴⁰⁸ Juridiskajā literatūrā šo normu mēdz uzskatīt par dispozitīvu, kā arī par tādu, kas atkāpjas 6. panta pirmās daļas d) punkta priekšā. Sk.: D'Avout L. La circulation automatique des titres exécutoires imposée par le règlement 805/2004 du 21 avril 2004. Revue critique de droit international privé, 2006, No. 95, p. 29.

EIR apstiprina šī nolēmuma izcelsmes valsts tiesa pēc piedzinēja pieprasījuma. Tā pati tiesa arī pārbauda 6. pantā norādītos EIR izsniegšanas priekšnoteikumus un saskaņā ar 9. pantu izdod EIR apstiprinājumu savas valsts valodā, izmantojot I pielikumā esošo veidlapas paraugu.⁴⁰⁹ Tālāk piedzinējs ar nolēmumu un EIR (un iespējams, arī ar to tulkojumiem) dodas pie izpildes valsts kompetentajām piespiedu izpildes iestādēm (Latvijā tie būs zvērināti tiesu izpildītāji), kuras EIR izpildi veic saskaņā ar savas valsts nacionālajiem normatīvajiem tiesību aktiem un izpilda ar tādiem pašiem nosacījumiem kā izpildes valstī pieņemtos nolēmumus (sk.: Regulas 805/2004 20. p. 1. un 2.d.). Šāda procesuālā shēma darbojas ideālajā gadījumā. Taču, ja parādniekam rodas pretenzijas pret nolēmuma apstiprināšanu par EIR vai pret tā izpildi citā dalībvalstī, tad Regula 805/2004 paredz viņam ļoti nelielas iespējas panākt savu tiesību aizsardzību. Par to liecina šādas normas:

1) Nolēmuma apstiprināšana par EIR tā izcelsmes valstī notiek vienpusējā procesā (neaicinot puses) un **nav pārsūdzama** (sk.: Regulas 805/2004 10. p. 4.d.). Tas nozīmē, ka arī piedzinējam nav iespēju pārsūdzēt nolēmuma apstiprināšanu par EIR. Taču atsevišķos gadījumos dalībvalstis savos nacionālajos likumos var paredzēt kārtību, kā rīkoties piedzinējam, ja tiesa kaut kādu trūkumu dēļ ir atstājusi bez virzības pieteikumu par nolēmuma apstiprināšanu par EIR.⁴¹⁰ Latvijā risinājums varētu būt līdzīgs prasības pieteikuma atstāšanai bez virzības, ja tiesnesis pieņem motivētu lēmumu, ko var pārsūdzēt un kas neliek šķēršļus iesniedzējam iesniegt tādu pašu pieteikumu, kad būs novērsti attiecīgie trūkumi (sk.: CPL 133. p.). **Diemžēl, CPL attiecībā uz EIR nekas tāds nav paredzēts.**⁴¹¹ **Nav pat paredzēts, ka Latvijas tiesai būtu iespēja atstāt bez virzības pieteikumu (lūgumu) par nolēmuma apstiprināšanu par EIR (sk.: CPL 541.¹ p. 1. un 6. d.). Nav arī norādīts, kādai informācijai jābūt piedzinēja pieteikumā (lūgumā) par nolēmuma apstiprināšanu par EIR.**

2) Ja par EIR apstiprinātajam nolēmumam vairs nepiemīt izpildāmība vai tā izpildāmība ir atcelta, vai ierobežota (sk. arī Regulas 11.p.), tad nolēmuma izcelsmes valsts tiesa jebkurā laikā uz parādnieka⁴¹² pieprasījuma pamata izsniedz **izpildāmības atsaukšanas** vai **ierobežošanas apstiprinājumu**, izmantojot IV pielikumā esošo veidlapas paraugu (sk.: Regulas 805/2004 6. p. 2.d.; CPL 541.¹ p. 4.d.). Diemžēl, CPL nav paredzēts gadījums, ja Latvijā nonāk citas dalībvalsts tiesas izsniegts EIR izpildes atsaukšanas vai ierobežošanas apstiprinājums (aizpildītas Regulas IV pielikuma veidlapas izskatā). No Regulas IV pielikuma veidlapas ir redzams, ka ārvalsts tiesa tajā var ierakstīt:

- „spriedums vairs nav jāizpilda”;

⁴⁰⁹ Saskaņā ar Regulas 805/2004 8. pantu var tikt izsniegts arī daļējs EIR apstiprinājums.

⁴¹⁰ Sk.: Wagner R. Die neue EG-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel. *IPRax*, 2005, Heft 3, S. 197.

⁴¹¹ Attiecībā uz Eiropas maksājuma rīkojumu (Regulu 1896/2006) gan tas ir paredzēts; sk. CPL 131.panta otro daļu.

⁴¹² Sk. Rauscher T.(Hrsg.), Pabst S. Europäischer Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR / EuIPR Kommentar. München: Sellier, 2010, S. 90 (§ 47). Taču CPL 541.¹ panta ceturtajā daļā teikts, ka šādu lūgumu var iesniegt „lietas dalībnieks“ (tātad, arī kreditors). Līdz ar to Latvijas likumdevējs ir izgājis ārpus Regulas 805/2004 robežām.

- „izpilde ir uz laiku **apturēta**”;
- „izpilde ir uz laiku **ierobežota ar aizsargpasākumiem**”;
- „izpilde ir uz laiku **atlikta** līdz nodrošinājuma iesniegšanai”.

Ja ārvalsts tiesas spriedums (kas apstiprināts par EIR) vairs nav jāizpilda, tad saskaņā ar CPL 563.panta pirmās daļas 8.punktu izpildu lietvedība ir jāizbeidz. Ja ārvalsts tiesa ir ierobežojusi EIR izpildi, tad Latvijā uz šī pamata tiesu izpildītājam būtu jāaptur izpildes lietvedību. Taču CPL 560.un 562.pants šādu izpildes lietvedības apturēšanas pienākumu un termiņu neparedz. To pašu var teikt par ārvalsts tiesas izdotā EIR izpildes atlikšanu (sk. CPL 559.p., kurā nav šada nacionālā tiesiskā regulējuma). Kas attiecas uz ārvalsts tiesas noteikto EIR izpildes ierobežošanu ar aizsargpasākumiem, CPL 644.² panta pirmā daļa būtu jāpapildina arī ar Regulas 6.panta otrajā daļā paredzēto gadījumu un IV pielikumā esošās veidlapas iesniegšanu.

3) Gan piedzinējs, gan parādnieks nolēmuma izcelsmes valsts tiesai var iesniegt pieprasījumu vai nu par EIR **labošanu** [ja būtiskas kļūdas dēļ ir atšķirība starp nolēmumu un EIR apstiprinājumu (sk.: Regulas 805/2004 10. p. 1.d. a) punktu un CPL 543.¹ p.)], vai **atsaukšanu** [ja ir skaidri redzams, ka EIR apstiprinājums izsniegts nepamatoti, pretrunā ar Regulā 805/2004 ietvertajām prasībām (sk.: Regulas 805/2004 10. p. 1.d. b) punktu un CPL 545.¹ p.)].

4) Pēc parādnieka pieprasījuma izpildes valsts tiesa **noraida nolēmuma izpildi**, ja pastāv nolēmumu nesavienojamība **un** tā nebija un nevarēja būt minēta lietas izskatīšanas brīdī izcelsmes dalībvalstī (sk.: Regulas 805/2004 21. p. un CPL 644.³ p. 1.d.).

5) Nolēmumu **neatzīst un neizpilda**, ja izpildes dalībvalstij ar kādu trešo valsti ir noslēgts savstarpējs līgums BK 59. pantā minētajos gadījumos (sk.: Regulas 805/2004 22. p.).

6) Ja parādnieks nolēmuma izcelsmes dalībvalstī ir pārsūdzējis nolēmumu, kas apstiprināts par EIR, vai ir iesniedzis pieprasījumu labot vai atsaukt EIR apstiprinājumu saskaņā ar 10. pantu, tad izpildes valsts kompetentā tiesa uz parādnieka pieprasījuma pamata **ierobežo izpildes procesu** ar drošības pasākumiem, šajā gadījumā izpildi atļauj, tikai piemērojot kādu no izpildes nodrošinājuma līdzekļiem, vai arī ārkārtējos gadījumos **aptur izpildes procesu** (sk.: Regulas 805/2004 23. p. un CPL 644.² p.). Minētie pasākumi piemērojami arī Regulas 805/2004 19.pantā paredzētajos gadījumos. Tātad var secināt, ka parādnieka rīcībā nav neviena nopietna instrumenta savu tiesību aizsardzībai.

No šī apskata izriet, ka nolēmumu par EIR apstiprina tās pašas valsts tiesa, kurā tas pieņemts. Attiecīgi apstiprināšanas gaitā nolēmuma **izcelsmes** valsts tiesa **pati** pārbauda atsevišķus nosacījumus, kurus klasiskajā starptautiskajā civilprocesā vienmēr pārbauda nolēmuma **izpildes** valsts tiesa.⁴¹³ Rezultātā izpildes valsts tiesai vairs nav nekādu tiesību pārbaudīt ārvalsts nolēmuma

⁴¹³ Sk. arī Péroz H. La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français. Paris: L.G.D.J., 2005, p. 105 (§ 186).

atzīšanas un izpildes kritērijus [t. sk. veikt publiskās kārtības (*ordre public*) kontroli]. Citiem vārdiem sakot, tām tiek uzlikts par pienākumu akli uzticēties nolēmuma izcelsmes valsts tiesas kompetencei, godaprātam un taisnīguma izpratnei (kas dažos gadījumos ir visai riskanti).

No augstāk minētā var secināt: **EIR integrētie “pseidoatzīšanas” un “pašekskvatūras” jēdzieni viennozīmīgi pārstāv absolūtās izplatīšanas modeļus visā ES teritorijā (izņemot Dāniju) ar piebildi, ka EIR apstiprinājums ir spēkā tikai nolēmuma izpildāmības robežās** (sk.: Regulas 805/2004 11.p.: ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī nevar būt lielāka izpildāmība, nekā izcelsmes valstī). Taču, raugoties no otras puses, šim nolēmumam tā izpildes valstī var būt vairāk tiesisko seku, nekā izpildes valsts nacionālajiem nolēmumiem analogiskās lietās. Autore piekrīt vācu eksperta Tomasa Raušera (*Thomas Rauscher*) secinājumam, ka EIR vienas dalībvalsts nolēmuma izpildāmību un darbību izplata uzreiz citas dalībvalsts teritorijā.⁴¹⁴ Jāpiebilst, ka EIR darbojas visā ES teritorijā (izņemot Dāniju). Turpretī BK un Brisele I Regulā paredzētie atzīšanas un eksekvatūras lēmumi darbojas **tikai** tās valsts teritorijā, kuras tiesas tos ir pieņēmušas. Minētais liecina par to, ka atzīšanas un eksekvatūras procesuālās kvazikontroles⁴¹⁵ pienākums tagad ir piešķirts nolēmuma izcelsmes valsts tiesai. No tā savukārt var secināt, ka EIR neapstrīdētajās naudas prasībās ir pilnībā atcēlis atzīšanas un eksekvatūras **procesus** nolēmuma izpildes valstī. Šis process daudz vienkāršotākā veidā tagad ir pārnests uz nolēmuma izcelsmes valsti, tādējādi EIR apstiprinājums sevī ietver arī pseidoatzīšanas un pašekskvatūras jēdzienus, kā arī atsevišķus atzīšanas un eksekvatūras procesuālos elementus.

⁴¹⁴ Rauscher T. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. München/Heidelberg: Sellier, European Law Publishers, Recht und Wirtschaft Verlag des Betriebs-Berater.-2004, S. 1, 30.

⁴¹⁵ Autore to dēvē par “kvazikontroli”, jo diez vai paškontroli var nosaukt par kontroli. Sk. arī: Stadler A. Das Europäisches Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa? *IPRax*, 2004, Heft 1, S. 7, kur autore uzskata, ka “paškontrolle nav nekāda kontrole”. Tam piekrīt arī profesors K. Kolers (sk.: Kohler Ch. Das Prinzip der gegenseitigen Anerkennung in Zivilsachen im europäischen Justizraum. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 287, kur autors norāda, ka “pārbaudāmais pats ir arī pārbaudītājs, un līdz ar to šāda kontrole diez vai var pildīt uzticību veidojošu funkciju”).

2) Eiropas izpildes rīkojuma definīcija

No iepriekš veiktās analīzes izriet šāda iespējamā EIR definīcija tiesu nolēmumu kontekstā:

Definīcija Nr. 7

EIR neapstrīdētajās naudas prasībās ir procesuāls institūts (arī dokuments), kas:

- 1) kā dokuments tiek izsniegts uz nolēmuma izcelsmes valsts nolēmuma pamata;
- 2) atceļ nolēmuma izpildes valstī atzīšanas un eksekvatūras procesus;
- 3) aizstāj nolēmuma izpildes valsts atzīšanas un eksekvatūras lēmumus;
- 4) satur atsevišķus atzīšanas un eksekvatūras procesuālos elementus (ko veic izcelsmes valstī), kā arī automātiskās un absolūtās pseidoatzīšanas un pašeksekvatūras jēdzienus;
- 5) aizstāj abu dalībvalstu nacionālos izpildu rakstus un kā tāds ir uzreiz izpildāms visā ES teritorijā (izņemot Dāniju); un
- 6) izplata nevis autonomu ES līmeņa, bet gan nolēmuma izcelsmes valsts nolēmuma darbību un izpildāmību visā ES teritorijā (izņemot Dāniju).

Autoresprāt, nolēmumu atzīšanas un izpildes vienkāršošanas un paātrināšanas ideja nav peļama, taču šim procesam jānotiek daudz pārdomātāk. Ja ir vēlēšanās atcelt eksekvatūras procesu nolēmuma izpildes dalībvalstī, tad ir jāatrod līdzsvars starp klasiskajā starptautiskajā civilprocesā esošajiem eksekvatūras noraidīšanas iemesliem un pušu vienlīdzību procesā. Piemēram, gan BK, gan Brisele I Regula eksekvatūras un arī atzīšanas procesā vairs neprasa pārbaudīt nolēmuma izcelsmes valsts tiesas starptautisko jurisdikciju (izņemot BK 28. p. 1.d.; Brisele I Regulas 35. p. 1.d.). Taču tas tiek kompensēts ar BK un Brisele I Regulas II nodaļā ietvertajām un dalībvalstīm saistošajām starptautiskās jurisdikcijas normām. Regulā 805/2004 šādu līdzsvara mehānismu saskaņot ir grūti, jo ne minimālie procesuālie standarti, ne arī nolēmuma izcelsmes valstī veiktā paškontrolē nav līdzvērtīga atceltajam eksekvatūras un atzīšanas procesuālajam mehānismam.⁴¹⁶

⁴¹⁶ Piemēram, franču profesors Paskāls de Vareijs-Somjērs (*Pascal de Vareilles-Sommières*) norāda, ka Regulas 805/2004 III nodaļā iekļautie minimālie procesuālie standarti uzskatāmi par starptautiskās procesuālās publiskās kārtības Koptienu principiem (*principes communautaires d'ordre public international de procédure* – franču val.). Tādējādi Regulas 805/2004 mehānisms parāda jaunas starptautiskās procesuālās publiskās kārtības ietekmes uz SPT īpašības: procesa pamatprincipiem vairs nav šķēršļu loma, bet gan vektora loma [sk.: De Vareilles-Sommières P. L'articulation du droit international privé et de la procédure. Quelle cohérence pour l'espace judiciaire européen? (sous la direction de Leroyer A.-M. et Jeuland E.). Paris: Dalloz, 2004, p. 99–103]. Taču šie minimālie procesuālie standarti ir ļoti nepilnīgi (sk.: D'Avout L. La circulation automatique des titres exécutoires imposée par le règlement 805/2004 du 21 avril 2004. *Revue critique de droit international privé*, 2006, No. 1, pp. 31–35; Stadler A. Das Europäisches Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa? *IPRax*, 2004, Heft 1, S. 9, 10; Kohler Ch. Das Prinzip

2.2.4. Eiropas maksājuma rīkojums, Eiropas maza apmēra procedūra un ātrā uzturlīdzekļu piedziņa

2006.-2007. gadā ieviestie **Eiropas maksājuma rīkojuma** institūts un **spriedums Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām** (turpmāk – EPMA) atšķiras no EIR jēdziena ar to, ka tie satur ES mēroga darbību un izpildāmību⁴¹⁷ (izņemot Dānijā).

Saskaņā ar Regulas 1896/2006 19.pantu un Regulas 861/2007 20.pantu gan EMR, gan spriedums EPMA, ja tie izpildāmi to izcelsmes dalībvalstī, ir atzīstami un izpildāmi citās dalībvalstīs, un tiem nav vajadzīga izpildāmības deklarācija, un nav nekādu iespēju iebilst pret to atzīšanu. Patiesībā visa EMR izdošanas procedūra un EPMA ir noteikts autonomi ES līmenī, tajā skaitā izmantojot arī speciālas ES mēroga standartveidlapas – sākot ar pieteikumu iesniegšanu un beidzot ar EMR izdošanu vai sprieduma EPMA taisīšanu (sk. Regulas 1896/2006 7.-12.p. un Regulas 861/2007 4.-7. p.). Piemēram, Regulas 861/2007 15.panta pirmā daļa nosaka: „Spriedumu izpilda, neskatoties uz tā iespējamo pārsūdzību. Nodrošinājums nav vajadzīgs”. Tas nozīmē, ka ir autonomi noteikts, kurā brīdī spriedumam EPMA iestājas izpildāmība, neatkarīgi no tā, ko nosaka sprieduma izcelsmes valsts nacionālie procesuālie noteikumi. Izdots apliecinājums par EPMA taisīto spriedumu, izmantojot IV pielikumā esošo D veidlapu (sk. Regulas 20.p. 2.d.), ir uzskatāms par pierādījumu tam, ka spriedumam iestājusies autonomā ES izpildāmība un to var iesniegt piespiedu izpildei citā ES dalībvalstī.⁴¹⁸

Protams, ir vērojami arī atsevišķi procesuālie jautājumi, kuri joprojām atstāti dalībvalstu nacionālo normatīvo aktu ziņā (piemēram, daļēji tiesas dokumentu izsniegšana, piespiedu izpildes procesi, pāreja no EMR procedūras uz parasto civilprocesu). Taču tas neietekmē EMR un EPMA autonomo statusu ES tiesiskajā telpā. Līdz ar to var secināt, ka **attiecībā uz abiem minētajiem ES mēroga tiesību institūtiem ir ieviesta autonomās darbības izplatīšanas teorija** (sk. šī darba I daļas 2.nodaļas 2.1.3. apakšnodaļas 2.punktu).

Regulas 4/2009 duālais atzīšanas un izpildes mehānisms paredz ne tikai Brisele I Regulai analogisku atzīšanas un izpildes shēmu (Regulas IV nodaļas 2.iedaļa), bet arī t.s. **ātro uzturlīdzekļu piedziņas ceļu**, izpildes dalībvalstī atceļot gan atzīšanas, gan eksekvatūras procesus (Regulas IV nodaļas 1.iedaļa). Saskaņā ar Regulas 4/2009 17.pantu „(1) Nolēmumus, kas pieņemti

der gegenseitigen Anerkennung in Zivilsachen im europäischen Justizraum. Zeitschrift für Schweizerisches Recht. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 277–278).

⁴¹⁷ Seidl S. Ausländische Vollstreckungstitel und inländischer Bestimmtheitsgrundsatz. Jena: Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 2010, S. 232.

⁴¹⁸ Rauscher T (Hrsg.), Varga I. Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR / EuIPR Kommentar. München: Sellier, 2010, S. 493 (§ 4).

dalībvalstīs, kurām ir saistošs Hāgas 2007.gada Protokols, citās dalībvalstīs **atzīst** bez kādas īpašas procesuālās kārtības un bez iespējas iebilst pret tā atzīšanu. (2) Dalībvalstīs, kurām ir saistošs Hāgas 2007.gada Protokols, pieņemti nolēmumi, kas ir tajās izpildāmi, ir **izpildāmi** arī cita dalībvalstī bez izpildāmības pasludināšanas”. Šeit runa ir par nolēmumu automātisko atzīšanu (atzīšanu *ipso iure*) un par automātisku izpildāmības piešķiršanu citā dalībvalstī. Izpildes dalībvalstij netiek dotas tiesības pašai izlemt par šādu nolēmumu atzīšanu un izpildi savas valsts teritorijā. Arī publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmumu pielietot nav atļauts. Atšķirībā no abiem iepriekš minētajiem tiesību institūtiem – EMR un sprieduma EPMAP, – nolēmuma izraksts ātrajā uzturlīdzekļu piedziņas procesā, izmantojot I pielikumā esošo veidlapu, nav uzskatāms par tādu, kas saturētu autonomu ES mēroga darbību un izpildāmību. Tas joprojām ir nolēmuma izcelsmes valsts tiesas nolēmums, kas bez šķēršļiem jāizpilda izpildes dalībvalstī. Līdz ar to var runāt par **absolūtās darbības izplatīšanas teoriju** (sk. šī darba I daļas 2.nodaļas 2.1.3. apakšnodaļas 3.punktu) Regulā 4/2009 ietvertajos ātrajos uzturlīdzekļu piedziņas procesos.

Jāsecina, ka uzturlīdzekļu piedziņas lietas jau nu nav tā lietu kategorija, kurā sekmīgi un bez sirdsapziņas pārmetumiem varētu iekļaut šo atzīšanas un izpildes teoriju. Uzturlīdzekļu saistības izriet no ģimenes tiesību jautājumiem, kuri saskaņā ar Lisabonas līguma 65.panta trešo daļu nav ES kompetencē. Taču tiesa nevar izlemt uzturlīdzekļu piedziņas lietu, ja vispirms nav atrisināts konkrēts ģimenes tiesību jautājums (piemēram, paternitāte, laulības šķiršana u.tml.). Piemēram, 2009.gada 26.augustā Vācijas Federālā Augstākā tiesa atteicās atzīt un izpildīt Vācijas teritorijā Polijas tiesas spriedumu par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam. Tika konstatēts, ka uzturlīdzekļu pamatā esošajā paternitātes noteikšanas procesā Polijas tiesa bija pārkāpusi atbildētāja tiesības uz taisnīgu tiesu, tādējādi pārkāpjot Vācijas procesuālo *ordre public*.⁴¹⁹

Analoģiskas tendences ir vērojamas **Brisele I Regulas pārskatīšanas priekšlikumos**, proti, atceļot nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras procesus. Saskaņā ar Brisele I jaunās regulas projekta 38. pantu „(1) Ievērojot šīs nodaļas noteikumus, dalībvalstī taisīts spriedums jāatzīst otrā dalībvalstī bez īpašām procedūrām un bez iespējas iebilst pret tā atzīšanu. (2) Vienā dalībvalstī taisīts spriedums, kas izpildāms šajā valstī, ir izpildāms citā dalībvalstī bez izpildāmības deklarācijas pasludināšanas.”⁴²⁰ No minētā var redzēt, ka ES likumdevējs vēlas atcelt atzīšanas un eksekvatūras procesus arī Brisele I Regulas nākotnes projektā. Profesoru B.Hessa (*B.Hess*), T.Pfeifera (*T.Pfeiffer*) un P.Šlosera (*P.Schlosser*) 2005.gadā veiktais pētījums par Brisele I Regulu un tās uzlabošanas virzieniem (Heidelbergas ziņojums) atspoguļo tendenci, saskaņā ar kuru visas

⁴¹⁹ Sk. Conti N. Grenzüberschreitende Durchsetzung von Unterhaltsansprüchen in Europa. München: Sellier, 2011, S. 163-165.

⁴²⁰ Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast). Brussels, 14.01.2010., COM(2010) 748 final. Pieejams: www.europa.eu

aptaujātās dalībvalstis (kopā 25) izteikušas lielu apmierinātību ar Brisele I Regulā esošo atzīšanas un eksekvatūras mehānismu.⁴²¹ Piemēram, Heidelbergas ziņojumā norādīts, ka Latvijā eksekvatūru var saņemt vidēji 10 dienu laikā; Luksemburgā – 1 līdz 7 dienu laikā, bet visilgākais termiņš konstatēts Igaunijā (3 līdz 6 mēneši), Lietuvā (apm. 5 mēneši) un Grieķijā (10 dienas līdz 7 mēneši). Pētījuma rezultātā tā autori piedāvāja ES institūcijām 2 veidus, kādos reformēt Brisele I Regulas atzīšanas un eksekvatūras tiesisko regulējumu:⁴²²

- 1) attīstīt un uzlabot jau esošo sistēmu; vai
- 2) atcelt eksekvatūras procesus.

ES institūcijas ir izvēlējušās otro variantu un tas liek domāt, ka Brisele I Regulā turpmāk tiks pārstāvēta **absolūtās darbības izplatīšanas teorija**, kura, kā jau autore iepriekš konstatēja, balstās uz tiesu savstarpējās uzticēšanās principu.

⁴²¹ Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. The Heidelberg Report on the Application of the Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03). München: Verlag C.H.Beck, 2008, p. 130.

⁴²² Sk. *Ibid.*, p. 163-166.

II.daļa. Nolēmuma atzīšanas un eksekvatūras metodoloģiskie aspekti

1. nodaļa. *Ordre public* kontroles metode un tās paveidi

1.1. *Ordre public* kontroles metode

1.1.1. *Ordre public* izņēmuma jēdziens starptautiskajā civilprocesā

1) *Ordre public* izņēmuma jēdziena saknes starptautiskajās privāttiesībās

SPT ar **publiskās kārtības** (*ordre public*) **izņēmumu** saprot veidu, kādā atteikt piemērot tādu ārvalsts likumu, kura piemērošanas rezultāts būtu netaisnīgs un runātu pretī tiesas valsts sabiedriskajām un tiesiskajām pamatvērtībām un pamatprincipiem.⁴²³ *Ordre public* izņēmums SPT tiek uzskatīts par tiesisko mehānismu, kura mērķis ir garantēt noteiktu tiesiskās drošības līmeni savā valstī, ja runa ir par starptautiskajām privāttiesiskajām attiecībām. *Ordre public* izņēmuma nepieciešamība loģiski izriet no SPT būtības, jo privāttiesiskajās attiecībās ar ārvalsts elementu teorētiski runa ir par jebkuras pasaules valsts likuma iespējamu piemērošanu: kolīziju normu divpusējās piesaistes tiek konstruētas pēc noteiktiem ārvalstu elementu faktoriem, piemēram, „laulāto kopējās dzīvesvieta”, „līguma noslēgšanas vieta” u.tml. Taču, tā kā dažādu valstu tiesību sistēmas un tajās esošie tiesību institūti mēdz būt ļoti atšķirīgi un pat diametrāli pretēji, tad *ordre public* izņēmums var tikt uzskatīts arī par zināmu koordinācijas mehānismu starp šīm dažādajām tiesību sistēmām.⁴²⁴

Tādēļ var apgalvot, ka *ordre public* izņēmums ir tiesisks instruments tiesneša rokās, ar kura palīdzību viņš likumīgi var izvairīties piemērot attiecīgo ārvalsts likumu, kura piemērošanas

⁴²³ Piemēram, Vispārējo tiesību sistēmā ar publisko kārtību (*public policy*) saprot taisnīguma un morāles standartus angļu tiesībās. Sk.: Jaffey A.J.E. and British Institute of International and Comparative Law. Topics in Choice of Law. London: Page Bros. (Norwich) Ltd., 1996, p. 54. Par publiskās kārtības izņēmumu latviešu valodā sk.: Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998., 129.lpp.

⁴²⁴ Parrot K. L'interprétation des conventions de droit international privé. Paris: Dalloz. 2006, p. 355 (§ 480).

rezultāts runā pretī tiesas valsts tiesiskās un publiskās kārtības pamatvērtībām (*ordre public*),⁴²⁵ tajā skaitā arī vispārējiem tiesību principiem. Atsevišķu autoru darbos *ordre public* izņēmums tiek dēvēts arī par „galējo bremzi“,⁴²⁶ „stopkrānu“⁴²⁷ u.tml., kas norāda uz šī tiesību institūta galējās nepieciešamības raksturu. Tas ir, to pielieto tikai nopietnos izņēmuma gadījumos, kad citas SPT esošās juridiskās tehnikas (piemēram, adaptāciju, substitūciju, transpozīciju, kumulāciju) nav iespējams piemērot.

Runājot par publiskās kārtības izņēmuma izcelsmi, jānorāda, ka tas cēlies tieši no valstu nacionālo tiesību sistēmām.⁴²⁸ Piemēram, SPT piemērojamais ārvalsts likums tika un joprojām tiek pārbaudīts no tā atbilstības viedokļa tiesas valsts nacionālajām tiesiskajām un sabiedriskajām vērtībām. Vēl aizvien tas tiek uzskatīts par vadošo principu, tajā skaitā arī situācijās, kad *ordre public* izņēmums paredzēts starptautiskajā līgumā⁴²⁹ vai ES sekundārajā tiesību aktā.

Attīstoties starptautiskajiem sakariem un starptautisko līgumu slēgšanas praksei, *ordre public jēdzienā* tiek iekļautas arī starptautiskās sabiedrības pamatvērtības un vispārējie starptautisko tiesību principi (*general principles of international law* – angļu val.). Kā būtiskākie starptautiskie avoti šajā jomā jāmin:

- 1) Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija,⁴³⁰
- 2) Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām,⁴³¹
- 3) Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija ar tās Protokolliem;
- 4) ANO Konvencija par bērna tiesībām.⁴³² Tā nosaka starptautisko publisko kārtību ar bērnu tiesību aizsardzību saistītajos jautājumos;
- 5) Eiropas Savienības Pamattiesību harta,⁴³³
- 6) ANO Starptautiskās tiesas Statūti,⁴³⁴ konkrēti, to 38. panta 1.punkta c) apakšpunkts, kurā noteikts, ka ANO Starptautiskā tiesa savā darbā piemēro arī atzītus civilizēto nāciju tiesību vispārīgos principus.

⁴²⁵ Niboyet M.-L., De Geouffre de La Pradelle G. Droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 222 (§ 305); Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004. S. 242, 243 (§ 36 I).

⁴²⁶ Hay P. Internationales Privatrecht. München: Verlag C.H.Beck., 1999, S. 100.

⁴²⁷ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 418 (§ 861).

⁴²⁸ Martiny D. Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 523.

⁴²⁹ Parrot K. L'interprétation des conventions de droit international privé. Paris: Dalloz. 2006, p. 355-357 (§ 479, 481).

⁴³⁰ 1948.gada 10.decembra Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Sk.Latvijas Republikas Augstākās Padomes Deklarācija par Latvijas Republikas pievienošanas starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos. Ziņotājs, 1990. 24.maijs, nr. 21. Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas teksts latv.valodā pieejams šeit: www.humanrights.lv/doc/ (aplūkots 24.03.2011.).

⁴³¹ 1966.gada 16.decembra Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 23.aprīlis, nr. 61.

⁴³² 1989.gada 20.novembra Konvencija par bērna tiesībām: LR starptautisks līgums. Pieejams: www.likumi.lv Sk. Augstākās Padomes lēmums „Par pievienošanas starptautiskajam cilvēktiesību aktam – Konvencijai par bērna tiesībām”. Ziņotājs, 1991. 26.septembris, nr. 37.

⁴³³ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. OV C 303, 14.12.2007., 1.-16.lpp.

Tātad, mūsdienu SPT zinātnē tiek atzīts, ka *ordre public* izņēmuma mērķis ir aizsargāt attiecīgās valsts tiesiskās iekārtas pamatvērtības un pamatprincipus.

SPT jaunākais publiskās kārtības izņēmuma veids ir **ES *ordre public* izņēmums**. Ar to saprot ES vērtību pamatprincipus, no kuriem atkāpšanās nav pieļaujama. Pie tādiem pieskaitāms, piemēram, diskriminācijas aizlieguma princips ES un personu brīvas pārvietošanās ES princips.⁴³⁵

2) *Ordre public* izņēmuma jēdziens starptautiskajā civilprocesā un tā atšķirības no kolīziju tiesībās esošā jēdziena

Ordre public izņēmuma jēdziens ir pārstāvēts visās SPT disciplīnas apakšnozarēs,⁴³⁶ tajā skaitā arī **starptautiskajā civilprocesā**, kurā šo juridisko instrumentu pielieto ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes noraidīšanai. Šeit būtiski atzīmēt, ka ne jau pašam ārvalsts tiesas nolēmumam jābūt pretrunā atzinējvalsts publiskajai kārtībai, bet gan ārvalsts nolēmuma atzīšanas *rezultātam* ir jābūt nesavienojamam ar atzinējvalsts *ordre public*. Kā jau autore šī darba I. daļā noskaidroja, ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanā runa ir par atzinējvalsts attieksmi pret individuālo un konkrēto tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas un ir ietērpta saistoša nolēmuma formā. Tātad, tieši šai individuālajai tiesību normai (vai arī tās pieņemšanas procesuālajai formai) ir jābūt tādai, kas varētu izraisīt nopietnu ļaunumu atzinējvalsts tiesību sistēmai un tās pamatvērtībām. Šajā gadījumā *vispirms* runa ir par ārvalsts tiesas nolēmuma **iekšējo** saturu, kurš nedrīkst būt pretrunā atzinējvalsts *ordre public*⁴³⁷ (materiālais *ordre public*).

Taču, tā kā šī individuālā tiesību norma ir ietērpta saistoša nolēmuma formā, tad *ordre public* izņēmums attieksies arī uz ārvalsts nolēmuma procesuālo tiesisko seku pārbaudi. Proti, uz to, kādā veidā ārvalsts tiesas nolēmums ir ticis pieņemts (procesuālais *ordre public*)⁴³⁸ un kādas procesuālās tiesiskās sekas tas var radīt atzinējvalstī.

Vācu tiesīzinātnieks Jurgens Bazedovs (*Jürgen Basedow*) norāda uz divām galvenajām atšķirībām starp SPT un starptautiskajā civilprocesā esošo *ordre public* izņēmuma jēdzienu.⁴³⁹

⁴³⁴ ANO Starptautiskās tiesas statūti. Grām.: Starptautiskās tiesības. Dokumentu krājums. Rīga: Izdevniecība AGB, 1997, 30.-41.lpp.

⁴³⁵ Basedow J. Recherches sur la formation de l'ordre public européen dans la jurisprudence. In: Le droit international privé: esprit et méthodes [mélanges en l'honneur de P.Lagarde]. Paris: Dalloz, 2005, p. 63.

⁴³⁶ Niboyet M.-L., De Geouffre de La Pradelle G. Droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 221 (§ 305).

⁴³⁷ Picheral C., Sudre F. L'ordre public européen. Droit communautaire et droit européen des droits de l'homme. Paris: Documentation française, 2001, p. 316.

⁴³⁸ Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 276 (§ 382); Picheral C., Sudre F., *Ibid.*, p. 316.

⁴³⁹ Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 299, 300.

Pirmkārt, ja kolīziju normas piemērošanas stadijā runa ir par ārvalsts materiālo tiesību normu piemērošanas rezultāta neatbilstību tiesas valsts *ordre public*, tad nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā kontroles objekts ir tieši ārvalsts tiesā notikušais process un tā atbilstība atzinējvalsts *ordre public*. Autore šādam apgalvojumam nevar piekrist. Kā iepriekš tika noskaidrots, ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas rezultātā atzinējvalsts tiesību sistēmā tiek inkorporēta individuālā tiesību norma, kuru satur šis ārvalsts nolēmums. Tā kā attiecīgā individuālā tiesību norma ir ietērpta nolēmuma formā, tad šim ārvalsts tiesas nolēmumam atzinējvalstī piemīt arī virkne procesuālo tiesisko sekas. Ja piekristu J.Bazedova apgalvojumam, tad iznāktu, ka ārvalsts tiesas nolēmumam atzinējvalstī ir tikai procesuālas, bet ne materiāltiesiskas sekas. Taču, kā autore jau iepriekš konstatēja, tā tas nav.

Līdz ar to autore uzskata, ka starptautiskajā civilprocesā, atšķirībā no kolīziju tiesībām, pārbaudes objekts ir ārvalsts tiesas nolēmums, proti, tajā izlemtā tiesiskā situācija (ārvalsts tiesneša radītā individuālā tiesību norma) **un** ārvalstī notikušais process (tātad, konkrētais materiālais **un** procesuālais *ordre public*). Savukārt kolīziju tiesībās pārbaudes objekts ir tikai un vienīgi ārvalsts materiālās tiesību normas piemērošanas iespējamās tiesiskās sekas (tikai abstraktais un hipotētiskais materiālais *ordre public*).

Otrkārt, nolēmumu atzīšanas un izpildes kontekstā *ordre public* izņēmums tiek pielietots daudz ierobežotākā veidā, nekā kolīziju normu piemērošanas procesā. Franču un beļģu tiesībzinātnē to dēvē par *ordre public atténué*,⁴⁴⁰ jeb atviegloto *ordre public* izņēmumu. Tomēr šis atvieglojums attiecas tikai un vienīgi uz materiālo *ordre public*.⁴⁴¹ Procesuālo garantiju ievērošanas pārbaude ārvalsts tiesas procesā (procesuālais *ordre public*) nekādā veidā netiek atvieglota.⁴⁴²

Tiesībzinātnē tiek norādītas arī vēl citas atšķirības, piemēram:

1) Kolīziju normas piemērošanas procesā ar *ordre public* **izņēmumu** atsaka piemērot ārvalsts tiesības, proti, hipotētisko un abstrakto ārvalsts tiesību normu. Taču tās vietā tiesnesim *ex officio* ir jāatrod un jāpiemēro cita tiesību norma, lai atrisinātu starptautiski tiesisko situāciju. Vairumā

⁴⁴⁰ Par šī jēdziena lietošanu franču un beļģu starptautiskā civilprocesa zinātnē sk.: Gothot P., Holleaux D. La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968. Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE. Paris: Jupiter. 1985, p. 147 (§ 256). Par atvieglotās publiskās kārtības (*ordre public atténué*) pārņemšanu Vācijā sk.: Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S. 60.

⁴⁴¹ Piemēram, ja atzinējvalsts tiesas tiesnesis kolīziju normas piemērošanas stadijā būtu atteicis piemērot ārvalsts X tiesības, pamatojoties uz *ordre public* izņēmumu, tad ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas stadijā atzinējvalsts tiesnesis nedrīkst atteikt ārvalsts nolēmuma, kurā piemērotas šādas ārvalsts X tiesības, atzīšanu. Sk.: Geimer R. Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S.61. Tas izskaidrojams ar to, ka atzīšanas stadijā jāraugās nevis uz abstrakto un hipotētisko ārvalsts X tiesību normu, bet gan uz ārvalsts tiesas nolēmumā izlemto situāciju, t.i., individuālo un konkrēto tiesību normu un tās iespējamām tiesiskajām sekām atzinējvalstī.

⁴⁴² Becker U. Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 151.

gadījumu tas būs tiesas valsts likums (*lex fori*).⁴⁴³ Līdz ar to šajā stadijā parādās *ordre public* pozitīvais efekts, proti, noraidītās ārvalsts tiesību normas vietā stājas cita tiesību norma. Citiem vārdiem sakot, notiek substitūcija.⁴⁴⁴

Savukārt starptautiskajā civilprocesā uz *ordre public* izņēmuma pamata noraidītā ārvalsts tiesas nolēmuma vietā „neiestājas“ neviens cits tiesas nolēmums⁴⁴⁵ jeb tiesas nolēmuma formā ietērtā individuālā tiesību norma. Autoresprāt, lai arī tajā pašā brīdī cits tiesas nolēmums neatzīto ārvalsts nolēmumu neaizvieto, pusēm tomēr ir tiesības atzinējvalsts tiesā vai citas valsts kompetentajā tiesā vēlreiz iesniegt izskatīšanai analogisku prasības pieteikumu.

2) Nolēmumu atzīšanas procesā atzinējvalsts tiesnesis var piemērot *ordre public* izņēmumu un atteikt atzīt arī tādu ārvalsts tiesas nolēmumu, kurā piemērotas atzinējvalsts materiālo tiesību normas. Savukārt kolīziju normu piemērošanas stadijā šāda situācija rasties nevar, proti, runa vienmēr būs par ārvalsts (nevis pašmāju) likuma piemērošanas rezultāta neatbilstību *ordre public*.⁴⁴⁶ Šī īpatnība ir izskaidrojama ar to, ka SPT *ordre public* izņēmuma objekts ir abstraktās un hipotētiskās *ārvalsts tiesību normas* piemērošanas rezultāts; turpretī starptautiskajā civilprocesā šis objekts ir *ārvalsts tiesas nolēmuma* (ārvalsts tiesneša radītās individuālās un kategoriskās tiesību normas) atzīšanas rezultāts.

3) Kolīziju normām vēltītajos starptautiskajos līgumos *ordre public* izņēmuma normu konstrukcija parasti mēdz atšķirties no nolēmumu atzīšanai vēltītajiem starptautiskajiem līgumiem un tajos esošajām konstrukcijām.⁴⁴⁷

Piemēram, 1986.gada 22.decembra Hāgas konvencijas par starptautiskajam preču pirkuma-pārdevuma līgumam piemērojamām tiesībām 18.pants paredz: „Šajā Konvencijā noteikto ārvalsts tiesību piemērošanu var noraidīt tikai tad, ja šī piemērošana ir acīmredzamā pretrunā ar *ordre public*.“⁴⁴⁸ Kā redzams, nav precīzi norādīts, kuras valsts *ordre public* tiek domāts. Taču SPT teorijā ir pašsaprotami, ka runa ir par tiesas valsts (kura piemēro šo ārvalsts tiesību normu) *ordre public*.

⁴⁴³ Pamatprincips, protams, ir tiesas valsts tiesību (*lex fori*) piemērošana. Taču var būt arī gadījumi, kuros noraidītās ārvalsts tiesību normas vietā iestāties kolīziju normā esošajā subsidiārajā vai alternatīvajā piesaistē (ja tāda ir) norādītās tiesības. Sk.: Mayer P., Heuzé V. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 155 (§ 212); Itālijas likuma *Par starptautisko privāttiesību reformu* 16.pants [Gesetz vom 31.Mai 1995, Nr. 218 Reform des italienischen internationalen Privatrechts. In: IPR-Gesetze in Europa (herausgegeben von Riering W., München: Verlag C.H.Beck, Bern: Verlag Stämpfli, 1997, S. 51].

⁴⁴⁴ Mayer P., Heuzé V., *Ibid.*, p.146 (§ 199); Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I, Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 464 (§ 468). Tomēr substitūcijas gadījumā var rasties sarežģījumi noteikt substitūcijas apjomu, proti, vai substitūcija notiks tikai attiecībā uz noraidītajām ārvalsts tiesību normas piemērošanas sekām, vai arī uz visu šo ārvalsts tiesību normu. Juridiskajā zinātnē tiek norādīts, ka substitūcija jāpiemēro šauri, t.i., tikai attiecībā uz noraidītajām tiesiskajām sekām, pārējā daļā ārvalsts tiesības ir jāpiemēro [sk. Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I, Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 464 (§ 468)].

⁴⁴⁵ Mayer P., Heuzé V. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 276 (§ 382).

⁴⁴⁶ Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, S.61.

⁴⁴⁷ Parrot K. *L'interprétation des conventions de droit international privé*. Paris: Dalloz. 2006, p. 357, 358 (§ 482).

⁴⁴⁸ Convention on the Law applicable to the Contracts for the International Sale of Goods. Concluded December 22, 1986. Pieejams HSPK mājas lapā: www.hcch.net Konvencijas dalībvalstis: Argentīna, Čehija, Nīderlande, Slovākija un Moldova.

Jaunākajos HSPK dokumentos un ES regulās situācija gan tiek konkretizēta, proti, 2007.gada Hāgas Protokola par uzturlīdzekļu lietās piemērojamo likumu 13.pants paredz: „Šajā Protokolā norādīto ārvalsts tiesību piemērošana var tikt noraidīta tikai tiktāl, ciktāl šo tiesību piemērošanas sekas ir acīmredzamā pretrunā ar **tiesas valsts *ordre public***.” Arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 17.jūnija Regulā (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I)⁴⁴⁹ (turpmāk – Regula „Roma I”) attiecībā uz kolīziju normām ir konkretizēts, kuras valsts *ordre public* tiek ņemts vērā (sk. Regulas 21.pantu).

Savukārt starptautiskajos līgumos, kas veltīti nolēmumu atzīšanai un izpildei, vienmēr ticis un tiek norādīts konkrētas valsts *ordre public*. Piemēram, BK / LK 27.panta pirmajā daļā teikts: „Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atzīšana ir pretrunā ar **tās dalībvalsts, kurā tiek lūgta atzīšana**, publisko kārtību (*ordre public*).” Arī HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punktā ir lietota analogiska konstrukcija: „Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams vai izpildāms, ja tas ir acīmredzamā pretrunā **atzinējvalsts** publiskajai kārtībai (*ordre public*).” To pašu var teikt par 2007.gada Hāgas konvencijas 22.pantā ietverto normu: „Nolēmuma atzīšanu un izpildi var atteikt, ja: [...] nolēmuma atzīšana un izpilde ir acīmredzamā pretrunā ar **atzinējvalsts** publisko kārtību (*ordre public*).”⁴⁵⁰

Šeit uzreiz jāpiebilst, ka 2007.gada Hāgas konvencijā daudz precīzāk ir norādīts uz to, ka tieši nolēmuma atzīšanai un izpildei (nevis pašam nolēmumam) jābūt pretrunā ar atzinējvalsts *ordre public*. Tādēļ autore no savas puses var ieteikt HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punktu izteikt tādā pašā redakcijā kā 2007.gada Hāgas konvencijas 22.pantu, proti: „Nolēmuma atzīšanu un izpildi var atteikt, ja tā atzīšana un izpilde ir acīmredzamā pretrunā **atzinējvalsts** publiskajai kārtībai (*ordre public*).”

Lai pareizi saprastu *ordre public* izņēmuma jēdzienu, ir jāizprot arī **publiskās kārtības (*ordre public*) jēdziena saturs**. Konkrētu un tiešu *ordre public* jēdziena definīciju sniegt nav iespējams. *Ordre public* kontinentālajā tiesību sistēmā ir uzskatāma par ģenerālklausulu,⁴⁵¹ kuru tiesnesis katrā konkrētā lietā piepilda ar saturu, tādējādi pakļaujot šī jēdziena izpratnes noskaidrošanu tiesnešu tiesību ieteikmei.⁴⁵² Skaidrs ir viens – *ordre public* sevī ietver valstī pastāvošo augstāko un neaizskaramāko vērtību sistēmu, kas apvieno vispārējās vai publiskās intereses (tas ir, tiesiskās, sociālās un ekonomiskās intereses, kā arī morāli un reliģiju). Tādējādi vairāk vai mazāk ir iespējams noteikt šī jēdziena kodola aprises, proti, tie ir **vispārējie tiesību principi, tiesiskās kārtības**

⁴⁴⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008.gada 17.jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). OV L 177, 04.07.2008., 6.-16.lpp.

⁴⁵⁰ Analogiska norma atrodama arī Regulas 4/2009 24.panta a) punktā attiecībā uz nolēmumiem, kas pieņemti dalībvalstīs, kurām nav saistošs 2007.gada Hāgas Protokols.

⁴⁵¹ Par ģenerālklausulām latviešu valodā sk.: Sniedzīte G. Tiesību normu iztulkošana *praeter legem* (II). Likums un Tiesības. 2005, 7.sēj., nr. 11 (75), 355, 356.lpp.

⁴⁵² Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004. S. 246 (§36 III)

pamati, kurus attiecīgajā valstī uzskatīta par apveltītiem ar absolūtajām civilizācijas vērtībām.⁴⁵³ Civilizācijas pamatu veido attiecīgajā valstī vai reģionā dominējošā reliģija (piemēram, kristietība vai islāms) vai filozofiska sistēma (piemēram, konfucianisms). Latvija pieder pie Rietumu civilizācijas, kuras pamatvērtību kodolu veido, īsi rezumējot: antīkās pasaules racionālisms (*Aristoteļa* filozofija, romiešu tiesības) un judeokristīgā domāšanas paradigma (lineārā vēstures izpratne, būtnes vienpatība jeb singularitāte, izpratne par Dievu kā par personisku un racionālu ontoloģiski labas un sakārtotas esības avotu, ētikas normu objektivitāte, skaidra izpratne par dabiskajām tiesībām utt.).⁴⁵⁴ Citās civilizācijās valda pavisam citas vērtības; piemēram, islāma civilizācijā tas ir racionālisma noliegums, izpratne par absolūti transcendentu un iracionālu Dievu, ētikas normu subjektivitāte utt.⁴⁵⁵ Skaidrs, ka dažādu civilizāciju ietvaros pieņemtās normas bieži nonāk asā pretrunā cita ar citu.

Vispārējo tiesību sistēmā *ordre public* netiek uzskatīts par ģenerālklausulu, bet gan tā saturu tiesnesis atklāj ar precedentu palīdzību (*case-by-case* metodi). Līdz ar to abās tiesību sistēmās *ordre public* jēdziena izpratne atšķiras tieši ar satura veidošanas metodi: Vispārējo tiesību sistēmas valstīs pielieto „kristalizācijas” jeb *case-by-case* metodi, savukārt kontinentālajā tiesību sistēmā tā ir ģenerālklausulu interpretācijas metode, kas nosaka *ordre public* jēdziena saturu katrā konkrētā lietā.⁴⁵⁶

Latvijā par *ordre public* jēdzienu kolīziju tiesībās un starptautiskajā civilprocesā rakstīts nav gandrīz nemaz,⁴⁵⁷ lai gan saskaņā ar CL Ievada 24. pantu „Ārvalsts likums nav piemērojams Latvijā, ja tas runā pretim **Latvijas sabiedriskai iekārtai** vai **labiem tikumiem** vai **Latvijas likuma pavēlošām vai aizliedzošām normām**“. Savukārt CPL 637.panta otrās daļas 6.punkts nosaka, ka ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst tikai tad, ja „ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana ir pretrunā ar **Latvijas sabiedrisko iekārtu**“. Kā redzams, Latvijas normatīvajos tiesību aktos tiek lietoti vārdi „sabiedriskā iekārta“, „labi tikumi“, bet ne SPT pārstāvētais un starptautiski atzītais

⁴⁵³ Niboyet M.-L., De Geouffre de La Pradelle G. Droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 222 (§ 307).

⁴⁵⁴ Woods Th.E., Jr. How the Catholic Church Built Western Civilization. Washington, DC: Regnery Publishing, Inc., 2005, p. 187-202. Par cilvēktiesību kristīgajām saknēm sk.: Rudevskis J. Par Dievu, cilvēku un cilvēktiesību metafizisko dabu. Jurista Vārds, 2010. 15. jūnijs, nr. 24; 2010. 22. jūnijs, nr. 25/26; 2010. 6. jūlijs, nr. 27.

⁴⁵⁵ Rudevskis J. Vispārējs ieskaits musulmaņu tiesībās. Jurista Vārds, 2011. 18. janvāris, nr. 3, kā arī: Reilly R.R. The Closing of the Muslim Mind: How Intellectual Suicide Created the Modern Islamist Crisis. Wilmington, DE: Intercollegiate Studies Institute, 2010, p. 8-10.

⁴⁵⁶ Meidanis Haris P. Public policy and „ordre public“ in the private international law of the EC/EU: Traditional positions of the Member States and modern trends. European Law Review. Sweet & Maxwell and contributors, 2005, Vol. 30, n° 1, p. 99.

⁴⁵⁷ Piemēram, Kalniņš D. raksta: „CL 24.pantā ir uzsvērti tieši konkrētu pavēlošo vai aizliedzošo normu, kā arī konkrētu sabiedriskās iekārtas principu izmantošana gadījumos, kad ir jāatsakās no ārvalsts tiesību izmantošanas Latvijā, un tādēļ nav izmantojamas tikai atsevišķas ārvalsts tiesību normas, kuras neatbilst Latvijas tiesību normām, nevis visas attiecīgās nozares normas vai likumdošanas akti kopumā. Tāpat šī norma nosaka arī sabiedriskās morāles normu nepārkāpjamību no ārvalstu tiesību normu puses“. Sk.: Kalniņš D. Kolīziju normas Latvijas Republikas Civillikumā. Rīga: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 1997., 21.lpp. Savukārt senators Ozoliņš O. 1938.gadā rakstīja: „CL 24.pants satur noteikumu par *ordre public*; šī jēdziena precīzai piemērošanai jāņem palīgā attiecīgie noteikumi starptautisko privāto tiesību doktrīnā“. Sk.: Ozoliņš O. Jaunā Civillikuma ievads. Pārpublicējums: Jurista Vārds, 2000. 25. maijs, nr. 21 (174), 9.lpp.

termins „publiskā kārtība“ (*ordre public* – franču val.; *public policy* – angļu val.; *öffentliche Ordnung* – vācu val.). Iespējams, tas ir tādēļ, ka ļoti ilgus gadus (sākot no 1937.gada) nav domāts par šo vārdu patieso jēgu un saturu katrā konkrētā lietā.

Autore konstatējusi vēl negatīvāku tendenci, kas vērojama pēdējo gadu laikā, proti, ES regulu tekstos latviešu valodā tiek lietota vārdkopa „sabiedriskā kārtība“⁴⁵⁸. Līdz ar to šāds juridisko terminu lietojums ES normatīvajos tiesību aktos nesaskan pat ar šībrīža Latvijas nacionālajās tiesībās lietoto novecojušo jēdzienu „sabiedriskā iekārta“. Latvijā „sabiedriskās kārtības” terminu lieto sabiedriskās kārtības un drošības kontekstā,⁴⁵⁹ bet ne SPT jomā. Tas ir jāņem vērā. Šī iemesla dēļ autore uzskata, ka gan CL Ievadā, gan CPL 637.panta pirmās daļas 6.punktā vārdi „sabiedriskā iekārta“ būtu aizstājami ar vārdiem „Latvijas publiskā kārtība (*ordre public*)“⁴⁶⁰.

Piemēram, Vācijas juridiskajā literatūrā jau sen tiek atzīts, ka Vācijas SPT normās agrāk lietotie vārdi „labi tikumi, („*gute Sitten*“) un „Vācijas likuma mērķi“ („*Zweck eines deutschen Gesetzes*“) nav bijuši veiksmīgi. Tādēļ gan kolīziju normās,⁴⁶¹ gan arī starptautiskā civilprocesa jomā⁴⁶² tie jau labu laiku ir aizstāti ar terminiem „Vācijas tiesību būtiski pamati“ („*wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts*“)“⁴⁶³ un „pamattiesības“ („*Grundrechte*“). Tādējādi jau ir skaidrāk norādīts publiskās kārtības jēdziena pamatsaturs.

Savukārt romāņu tiesību sistēmas valstīs (Francijā, Beļģijā, Portugālē) lieto jēdzienu „publiskā kārtība“ (*ordre public*).⁴⁶⁴ Autoresprāt, romāņu tiesību sistēmas valstu pieeja šajā ziņā ir elastīgāka, jo ļauj tiesnesim *ordre public* ģenerālklausulu daudz apjomīgāk un brīvāk piepildīt ar saturu.

⁴⁵⁸ Sk., piemēram, Regulas „Roma I“ 21.pantu un Regulas 4/2009 24.panta a) punktu.

⁴⁵⁹ Sk., piemēram, Kārtība, kādā **sabiedriskās kārtības** un drošības interesēs var pieprasīt gaisa kuģa piespiedu nosēdināšanu un kādā tiek pieņemts lēmums par kaujas darbību veikšanu pret gaisa kuģi Latvijas Republikas teritorijā; Ministru kabineta 2006. gada 18. aprīļa noteikumi Nr. 290. Latvijas Vēstnesis, 2006. 21. Aprīlis, nr. 64; **Sabiedriskās kārtības** noteikumi Rīgā; 2007. gada 19. jūnija Rīgas domes saistošie noteikumi Nr. 80. Latvijas Vēstnesis, 2007. 25. jūlijs, nr. 119.

⁴⁶⁰ Iekavās būtu jāiekļauj starptautiski atzītie vārdi „*ordre public*“, kas tādējādi papildus norādītu uz šī termina vienotu starptautisko terminoloģiju, kas tiek lietota SPT zinātnē visā pasaulē. Līdzīgi rīkojies arī Vācijas likumdevējs, attiecīgā panta nosaukumā lietojot arī starptautiski atzīto terminu, proti: „*Öffentliche Ordnung (ordre public)*“ (sk. Vācijas Civillikuma Ievada 6.p. nosaukumu).

⁴⁶¹ Sk. Vācijas Civillikuma Ievada 6.pantu: Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche. Bürgerliches Gesetzbuch. 54.Auflage. 2003, S. 475. [Art.6 Öffentliche Ordnung (*ordre public*): „Eine Rechtsnorm eines anderen Staates ist nicht anzuwenden, wenn ihre Anwendung zu einem Ergebnis führt, das mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts offensichtlich unvereinbar ist. Sie ist insbesondere nicht anzuwenden, wenn die Anwendung mit den Grundrechten unvereinbar ist“].

⁴⁶² Sk. Vācijas Civilprocesa likuma 328.panta ceturto daļu: Zivilprozessordnung. 36.Auflage. 2003, S. 100. [Art. 328 Anerkennung ausländischer Urteile: „[...] 4. wenn die Anerkennung des Urteils zu einem Ergebnis führt, das mit wesentlichen Grundsätzen des deutschen Rechts offensichtlich unvereinbar ist, insbesondere wenn die Anerkennung mit den Grundrechten unvereinbar ist“].

⁴⁶³ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004. S. 246 (§ 36 III); Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 291.

⁴⁶⁴ Sk.: Beļģijas Starptautisko privāttiesību kodeksa 21.pantu un 25.panta pirmās daļas 1.punktu (Loi du 16 juillet 2004 portant le Code de droit international privé. Revue critique de droit international privé. Paris: Dalloz, n° 1, 2005, p. 158, 160); Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 295.

Turpretī ģermāņu tiesību sistēmā lietotie jēdzieni „pamattiesības“ un „tiesību būtiski pamati“ atsevišķos gadījumos satura ziņā var izrādīties pārāk šauri.

Jāņem vērā, ka *ordre public* jēdzienā ietilpst arī **starptautiskais *ordre public***, kas ir saistošs attiecīgajai valstij.

Runājot par *ordre public* **jēdziena** izpratni, jāpievērš uzmanība arī tā iedalījuma veidiem. Šajā ziņā atšķirības vērojamas romāņu-ģermāņu tiesību sistēmas abos atzaros.

Romāņu tiesību sistēma. Francija. Šeit valda viedoklis saskaņā ar kuru *ordre public* šķirams **nacionālajā *ordre public*** (*ordre public interne* – franču val.) un **starptautiskajā *ordre public*** (*ordre public international* – franču val.). Pirmais ir pārstāvēts nacionālo privattiesību normās, kas regulē privāttiesiskās attiecības bez ārvalsts elementa. Savukārt starptautiskais *ordre public* darbojas SPT jomā,⁴⁶⁵ kas regulē privāttiesiskās attiecības ar ārvalsts elementu.

Nacionālajās tiesībās pārstāvētais *ordre public* pēc savas tiesiskās dabas ir tās imperatīvās tiesību normas, no kurām nevar atkāpties pat pusēm vienojoties⁴⁶⁶ [piemēram, Francijas Civilkodeksa (*Code civil*) 6.p. nosaka: „Ar īpašu nolīgumu nedrīkst atkāpties no tiesību normām, kas skar publisko kārtību un labus tikumus“]. Nacionālais *ordre public* ir pārstāvēts arī Francijas nacionālajā civilprocesā⁴⁶⁷ [sk. Francijas Civilprocesa kodeksa (*Code de procédure civile*) 114., 120., 125., 423., 588., 1406., 1484. p.⁴⁶⁸]. Līdz ar to nacionālā *ordre public* mērķis ir privātās gribas rezultātā izveidoto tiesisko seku koriģēšana vai ierobežošana.⁴⁶⁹ Nacionālā *ordre public* normas ierobežo līgumu slēgšanas brīvību par labu sabiedrības drošībai un cilvēku veselībai, kā arī valsts drošībai.⁴⁷⁰

Starptautiskais *ordre public* darbojas tikai SPT. Tomēr franču juridiskajā terminoloģijā bieži tiek lietots viens un tas pats termins – *ordre public*. Līdz ar to juristam ir rūpīgi jāseko līdzi tam, par kuru tiesību nozari ir runa – nacionālajām privāttiesībām vai SPT. Ja *ordre public* tiek lietots nacionālajās privāttiesībās (piemēram, Francijas CK 6.p., kā arī 16., 686., 763.p., u.c.), tad tas jāsaprot kā nacionālais *ordre public*. Savukārt, ja termins *ordre public* tiek lietots SPT kontekstā, – tad ar to franču juristam būs jāsaprot starptautiskais *ordre public*. Jāatzīst, ka Francijā juristi mēdz jaukt šos abus *ordre public* veidus. Iemesls tam ir atsevišķas *ordre public* terminoloģijas trūkums franču SPT.⁴⁷¹

⁴⁶⁵ Niboyet M.-L., Géraud de Geouffre de La Pradelle. Droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 221, 222.

⁴⁶⁶ *Ibid.*, p. 221; Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 335 (§ 249).

⁴⁶⁷ Niboyet M.-L., *Ibid.*, p. 221.

⁴⁶⁸ Code de procédure civile. www.legifrance.gouv.fr

⁴⁶⁹ Sk.: lieta *Lautour c. veuve Guiraud*, Cour de cassation (Ch. civ., sect.civ.) 25 mai 1948. In: Ancel B., Lequette Y. Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé. 4e édition. Paris: Dalloz, 2001, p. 178.

⁴⁷⁰ Krief-Verbaere C. Recherches sur la notion d'ordre public en droit interne russe à l'aune du droit français. Revue internationale de droit comparé. Paris: C.N.R.S., 2003, Vol. 55, n° 1 p. 162.

⁴⁷¹ Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 335 (§ 249).

Nacionālajam *ordre public* nav tās pašas aprises, kas starptautiskajam *ordre public*. Taču tas nenozīmē, ka starp šiem abiem *ordre public* veidiem nav nekāda savstarpēja sakara, proti, ne visas nacionālā *ordre public* normas būs arī starptautiskā *ordre public* normas, taču nekad nebūs otrādi: tas ir, visas starptautiskā *ordre public* normas vienmēr būs arī nacionālā *ordre public* sastāvā.⁴⁷² Tādēļ starptautiskā *ordre public* kontūras ir šaurākas nekā nacionālajam *ordre public*.⁴⁷³

Franču tiesībzinātne joprojām nevēlas SPT jomā lietot terminu „starptautiskais *ordre public*“. Tas tiek pamatots ar franču tiesību zinātnē attīstīto un joprojām dominējošo viedokli par SPT esošā *ordre public* izpratnes pamatu divējādību jeb dualitāti, t.i., no vienas puses, SPT *ordre public* ietver universālus taisnīguma principus, kas sakņojas starptautisko vērtību dimensijā, bet, no otras puses, Francijas tiesībpolitikas atsevišķus principus.⁴⁷⁴ Tas nozīmē, ja franču SPT tiktu ieviests termins „starptautiskais *ordre public*“, šis otrais elements – Francijas tiesībpolitikas principu aspekts – tajā vairs nevarētu tikt ietilpināts, jo pieder pie Francijas nacionālā *ordre public*.⁴⁷⁵

Tomēr pēdējā laikā Francijas nostāja tiek kritizēta. Piemēram, luksemburgiešu tiesībzinātnieks Patriks Kinšs (*Patrick Kinsch*) norādījis, ka tiesībpolitikas principu aizsardzību vairs nevar uzskatīt par *ordre public* objektu.⁴⁷⁶ Tas liek domāt, ka nākotnē Luksemburgas un Francijas SPT zinātnē varētu uzsākt diskusiju par SPT terminoloģijas pārskatīšanu un attīstību, proti, ieviešot specifisko terminu „starptautiskais *ordre public*“. Par šādu terminoloģijas attīstības iespēju, pēc autores domām, liecina arī Francijas CPK 1498. un 1502.pants, kuros jau konkrēti tiek lietots termins „starptautiskais *ordre public*“ (*ordre public international*) pretstatā pārējiem CPK pantiem, kuros likumdevējs lieto terminu „*ordre public*“.⁴⁷⁷

Atšķirībā no nacionālā *ordre public*, starptautiskajam *ordre public* ir cits mērķis, proti, koriģēt ārvalsts likuma piemērošanu vai ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu Francijā.⁴⁷⁸

Runājot par starptautisko *ordre public*, noteikti jāatzīmē, ka Francija no Vācijas ir pārņēmusi tā saukto **iekšējās saiknes** (*Inlandsbeziehung* – vācu val.; *l'ordre public de proximité* – franču val.) **teoriju**. Saskaņā ar to situācijas rašanās fakts ārvalsts teritorijā nav pietiekams faktors, lai piemērotu starptautiskā *ordre public* izņēmumu. Nepieciešams noskaidrot, vai šai situācijai (tās

⁴⁷² Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 335, 336 (§ 249).

⁴⁷³ Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 149 (§ 205).

⁴⁷⁴ Šādu duālismu Francijā vispirms ieviesa tiesībzinātnieks Pols Lerebūrs-Pižonjērs (*Paul Lerebours-Pigeonnière*) un vēlāk savā pētījumā apstiprināja arī ievērojams franču SPT zinātnieks H.Batifols (*H.Batifol*). Arī šobrīd franču tiesībzinātnieku vairākums joprojām vadās pēc šī iedalījuma. Sk., piemēram: Bureau D., Muir-Watt H. Droit international privé. Tome I, Partie générale. Paris: PUF, 2007, p. 463 (§ 465); Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 146-147 (§ 204).

⁴⁷⁵ Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P., *Ibid.*, p. 346 (§ 254).

⁴⁷⁶ Kinsch P. La „sauvegarde de certaines politiques législatives“, cas d'intervention de l'ordre public international? In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques [Mélanges en l'honneur de H.Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 455-458.

⁴⁷⁷ Code de procédure civile. www.legifrance.gouv.fr.

⁴⁷⁸ Sk.: lieta *Lautour c. veuve Guiraud*, Cour de cassation (Ch. civ., sect.civ.) 25 mai 1948. In: Ancel B., Lequette Y. Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé. 4e édition. Paris: Dalloz, 2001, p. 178.

rašānās brīdī vai tiesisko seku izpausmes brīdī) ir saikne ar Franciju (piemēram, pusēm ir Francijas pilsonība vai arī ierastā uzturēšanās vieta ir Francijas teritorijā).⁴⁷⁹ Līdz ar to var runāt par starptautiskā *ordre public* relatīvo raksturu.

Papildus jānorāda, ka franču juridiskajā literatūrā vienmēr tiek akcentēts arī *ordre public* **aktualitātes princips**, saskaņā ar kuru atbilstība Francijas publiskajai kārtībai tiek vērtēta tajā brīdī, kad Francijas tiesnesis lemj par ārvalsts likuma piemērošanu (kolīziju tiesību joma), vai par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu vai izpildi (starptautiskā civilprocesa joma).⁴⁸⁰

Ģermāņu tiesību sistēma. Vācija. Šajā valstī *ordre public* jēdzienu izprot savādāk, nekā Francijā. Tas tādēļ, ka minētais jēdziens tiek izmantots tikai kolīziju tiesību un starptautiskā civilprocesa kontekstā. Saskaņā ar Vācijas Civillikuma Ievada (kurā ietvertas kolīziju normas) 6.pantu [„Publiskā kārtība (*ordre public*)“]: „Ārvalsts tiesību norma nav piemērojama, ja tās piemērošana noved pie rezultāta, kas ir acīmredzami nesavienojams ar Vācijas tiesību būtiskiem pamatiem. Jo īpaši šāda norma nav piemērojama tad, ja tās piemērošana ir nesavienojama ar pamattiesībām.“⁴⁸¹

Arī saskaņā ar Vācijas Civilprocesa likuma (*Zivilprozessordnung*) 328.panta pirmās daļas 4.punktu „Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja tā atzīšana noved pie rezultāta, kas ir acīmredzami nesavienojams ar Vācijas tiesību būtiskiem pamatiem, jo īpaši gadījumā, ja atzīšana ir nesavienojama ar pamattiesībām.“⁴⁸² Tas pats attiecas uz ārvalstu tiesu nolēmumu izpildes atteikšanu (sk. Vācijas Civilprocesa likuma 723.panta otro daļu⁴⁸³).

Vācijas juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka Civillikuma Ievada (*EGBGB*) 6.pants runā tikai un vienīgi par **Vācijas** publisko kārtību. Taču tas neizslēdz starptautiski noteikto principu un normu ievērošanu.⁴⁸⁴ Vācijā papildus tiek prasīts, lai konkrētajam dzīves gadījumam būtu sakars ar Vāciju (*Inlandsbeziehung*).⁴⁸⁵ Tātad, ja attiecīgais dzīves gadījums nekādi nav saistīts ar Vāciju, tad nav arī pamata piemērot Vācijas *ordre public*. Un *vice versa*, jo stiprāka ir saikne ar Vāciju, jo lielāka varbūtība, ka Vācija striktāk piemēros savas publiskās kārtības izņēmumu.⁴⁸⁶ Vienlaikus jānorāda, ka termins „publiskā kārtība“ jeb *ordre public* netiek lietots Vācijas nacionālo privāttiesību

⁴⁷⁹ Niboyet M.-L., Géraud de Geouffre de La Pradelle. Droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2008, p. 229 (§ 314); Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 351 (§ 254-3).

⁴⁸⁰ Loussouarn Y., Bourel P., *Ibid.*, p. 736 (§ 499-2); Niboyet M.-L., Géraud de Geouffre de La Pradelle., *Ibid.*, p. 227 (§ 312); Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 412 (§ 398).

⁴⁸¹ Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB). <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgbeg/gesamt.pdf>

⁴⁸² Zivilprozessordnung. <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

⁴⁸³ *Ibid.*

⁴⁸⁴ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 246 (§ 36 III); Hay P. Internationales Privatrecht. München: Verlag C.H.Beck. 1999, S. 153.

⁴⁸⁵ Koch H., Magnus U., Winkler von Mohrenfels P. IPR und Rechtsvergleichung. 2.Auflage. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 22; Hay P., *Ibid.*, S. 155; Kropholler J., *Ibid.*, S. 244 (§ 36 II).

⁴⁸⁶ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 244 (§ 36 II).

kontekstā (pretēji tam, kā tas ir Francijā). Tādēļ Vācijā nav pamata *ordre public* dubultiedalījumam nacionālajā un starptautiskajā *ordre public*.

Diemžēl, neskatoties uz Vācijas tiesību zinātnē dominējošo unitāro pieeju *ordre public* jēdzienam, sākot ar 1967.gadu Vācijas tiesu prakse ir gājusi citu ceļu, par pamatu ņemot Francijas un Itālijas SPT pieeju.⁴⁸⁷ Tomēr Vācijas tiesu prakse minēto romāņu tiesību sistēmas atzara konceptu pārņēmusi diezgan izkropļotā un Vācijas tiesību sistēmai svešā veidā, proti: nacionālais *ordre public* esot prasīgāks un stingrāks, nekā starptautiskais *ordre public*. Vācijas Federālās Augstākās tiesas Civillietu Senāts savā 1967.gada 18.oktobra spriedumā norādījis, ka SPT ir izšķirams nacionālais un starptautiskais *ordre public*. Ar pirmo jāsaprot imperatīvās tiesību normas, no kurām puses nedrīkst atkāpties. Nacionālais *ordre public* tādējādi nepiederot pie starptautiskā *ordre public*. Pēdējais aptver tikai daļu no imperatīvajām tiesību normām, kurām kolīziju gadījumā ir priekšroka pār ārvalsts tiesību normu. Līdzīgs iedalījums, tiesasprāt, pastāvot arī starptautiskajā civilprocesā.⁴⁸⁸

Tālākā tiesu prakse pārņēma šo pieeju arī starptautiskā civilprocesa jomā, proti, iztulkojot Vācijas Civilprocesa kodeksa (*Zivilprozessordnung*) 328.panta pirmās daļas 4.punktā minēto *ordre public* sekojoši: „Ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu nevar atteikt tikai tādēļ, ka tas pieņemts procesā, kurā nav ievērotas Vācijas procesuālo tiesību imperatīvās normas. Atzīšanu var atteikt tikai tad, ja ārvalsts tiesas nolēmums pieņemts procesā, kas ir tik ļoti lielā pretrunā Vācijas procesuālo tiesību pamatprincipiem, ka saskaņā ar Vācijas tiesisko kārtību šis nolēmums nevar tikt uzskatīts par pieņemtu tiesiskas valsts civilprocesā.”⁴⁸⁹ Vācu tiesībzinātnieks *Oto Zandroks (Otto Sandrock)* no šī sprieduma secinājis, ka ārvalstu tiesu nolēmumiem Vācijā *de facto* ir izvirzītas daudz mazākas prasības, nekā Vācijas tiesu nolēmumiem.⁴⁹⁰

Kāda būtu vēlamā Latvijas pozīcija? SPT jomā *ordre public* izņēmums ir noteikts CL Ievada 24.pantā: „ārvalsts tiesības nav piemērojams Latvijā, ja tas runā pretim Latvijas sabiedriskai iekārtai vai labiem tikumiem, vai Latvijas likuma pavēlošām vai aizliedzošām normām.”

Savukārt starptautiskā civilprocesa jomā *ordre public* izņēmums ietverts CPL 637.panta otrās daļas 6.punktā: ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst, ja cita starpā „ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana ir pretrunā ar Latvijas sabiedrisko kārtību”.

⁴⁸⁷ Sandrock O. „Scharfer“ ordre public interne und „laxer“ ordre public international? In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Hrsg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck, 2004, S. 617.

⁴⁸⁸ BGHZ 48, 327, 331, ZZP 82 (1969). Citēts: Sandrock O. „Scharfer“ ordre public interne und „laxer“ ordre public international? In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Hrsg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck, 2004, S. 617. (Jāpiebilst, ka Vācijas Federālās Augstākās tiesas Civillietu Senāts šajā lietā atsaucās tikai uz vienu no vācu autoriem: Wolff M. Das internationale Privatrecht Deutschlands. 3.Auflage, S. 61).

⁴⁸⁹ BGHZ 48, 327, 331. Citēts: *Ibid.*, S. 618.

⁴⁹⁰ *Ibid.*

Kā redzams, abas minētas tiesību normas neattiecas uz Latvijas nacionālajām privāttiesībām vai nacionālo civilprocesu. Nacionālajās privāttiesībās un civilprocesā termins *ordre public* („sabiedriskā iekārta“) netiek lietots (sk., piemēram, CL 1415.p., kurā runa ir par „labiem tikumiem“, „relīģiju“ un „likumiem“). Tas nozīmē, ka Latvijā, līdzīgi kā Vācijā, *ordre public* ir tikai un vienīgi SPT pārstāvēts jēdziens, kas tādējādi nepieļauj tā duālistisku izpratni (kā tas ir Francijā). No tā var secināt, ka Latvijas publiskajā kārtībā („sabiedriskajā iekārtā“) ietilpst galvenokārt pamattiesību katalogs, Latvijas tiesību svarīgākie pamatprincipi (kuri atvasināti no Satversmes 1.panta,⁴⁹¹ kā arī vispārējie starptautisko tiesību principi) un sabiedrības būtiskākās pamatvērtības. Protams, arī Latvijā jāņem vērā iekšējās saiknes (*Inlandsbeziehung*) teorija: jo konkrētās situācijas saikne ar Latviju ir ciešāka, jo stiprāks un prasīgāks būs *ordre public* izņēmums, un otrādi. Tāpat būtu vēlams CPL iekļaut arī publiskās kārtības aktualitātes principu. Latvijai kā ES dalībvalstij jāņem vērā, ka ES dalībvalstīs publiskajai kārtībai pievienojas arī ES publiskā kārtība.⁴⁹²

Ievērojot iepriekš minēto, CPL 637.panta pirmās daļas 6.punkts būtu izsakāms šādā redakcijā:

„637.pants. Ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana

(1) [..]

6) Ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana vai izpildes atļaušana ir acīmredzamā pretrunā ar Latvijas publisko kārtību (*ordre public; public policy*). Atbilstība Latvijas publiskajai kārtībai vērtējama uz to brīdi, kad tiesnesis izskata atzīšanas vai izpildes atļaujas pieteikumu“.

Autore piedāvā ieviest atbilstošu tiesību normas redakciju arī jaunajā Latvijas Starptautisko privāttiesību likuma projektā (pie kura šobrīd darbs netiek turpināts) jeb CL Ievada 24.pantā:

**„24. Ārvalsts tiesību norma jebkurā gadījumā nav piemērojama (publiskās kārtības izņēmums), ja tās piemērošanas sekas var nonākt acīmredzamā pretrunā ar Latvijas publisko kārtību (*ordre public; public policy*).
Atbilstība Latvijas publiskajai kārtībai vērtējama uz to brīdi, kad tiesību piemērotājs lemj par ārvalsts tiesību normas piemērošanas iespējamību.**

⁴⁹¹ Saskaņā ar Satversmes 1.pantu „Latvija ir neatkarīga demokrātiska Republika“.

⁴⁹² Jaunākajos juridiskajos pētījumos jau tiek atzīts, ka ES publiskā kārtība (*ordre public*) ir nevis nacionālās publiskās kārtības sastāvdaļa, bet gan patstāvīgs publiskās kārtības veids, kas atsevišķos gadījumos vai nu aizstāj nacionālo publisko kārtību, vai arī darbojas kā nacionālās publiskās kārtības korigējošs līdzeklis. Par to sīkāk sk.: Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Hrsg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. Verlag C.H.Beck. 2004, S. 300-308; Basedow J. Recherches sur la formation de l'ordre public européen dans la jurisprudence. In: Le droit international privé: esprit et méthodes [Mélanges en l'honneur de P.Lagarde]. Paris: Dalloz, 2005, p. 61-64.

Vērtējot jautājumu par publiskās kārtības izņēmuma piemērošanu, pēc iespējas jāņem vērā konkrētās tiesiskās attiecības saikne ar Latviju.”

3) Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos esošie *ordre public* izņēmuma jēdzieni un to izpratne

Kā iepriekš tika noskaidrots, *ordre public* izņēmums darbojas ne tikai kolīziju tiesībās, bet arī starptautiskajā civilprocesā. Tādēļ BK / LK un Brisele I Regula / jaunā LK, Regula 4/2009, kā arī HK projekts arī satur *ordre public* izņēmuma normas:

Saskaņā ar 1968.gada. Briseles konvencijas 27.panta pirmo daļu: „ <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atzīšana ir pretrunā ar tās dalībvalsts, kurā tiek lūgta atzīšana, publisko kārtību (ordre public)</i> “.	Saskaņā ar Brisele I Regulas 34.panta pirmo daļu: „ <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atzīšana ir acīmredzamā pretrunā ar tās dalībvalsts, kurā tiek lūgta atzīšana, publisko kārtību (ordre public)</i> “.
--	---

Saskaņā ar 1988. gada Lugano konvencijas 27.panta pirmo daļu: „ <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atzīšana ir pretrunā ar tās līgumslēdzējas valsts, kurā tiek lūgta atzīšana, publisko kārtību (ordre public)</i> “.	Saskaņā ar 2007.gada jaunās Lugano konvencijas 34.panta pirmo daļu: „ <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atzīšana ir acīmredzamā pretrunā ar tās līgumslēdzējas valsts, kurā tiek lūgta atzīšana, publisko kārtību (ordre public)</i> “.
--	---

Saskaņā ar Hāgas konvencijas projekta 28.panta pirmās daļas f) punktu: „f) <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams vai izpildāms, ja tas ir acīmredzamā pretrunā ar atzinējvalsts publiskājo kārtību (ordre public)</i> “.

Saskaņā ar Regulas 4/2009 24.panta a) punktu ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst, „ <i>ja tāda atzīšana ir acīmredzami pretrunā tās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kurā prasa atzīšanu. Sabiedrisko kārtību nevar attiecināt uz jurisdikcijas noteikumiem</i> “.
--

Ja BK / LK 27.panta pirmā daļa lieto terminu „nedrīkst būt pretrunā ar atzinējvalsts publisko kārtību”, tad saskaņā ar Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta 1.daļu ārvalsts nolēmums nav atzīstams, ja atzīšana ir **acīmredzamā** pretrunā ar tās valsts, kurā tiek lūgta atzīšana, publisko kārtību. Šajās normās faktiski runa ir par atzinējvalsts *ordre public*. Tas nozīmē, ka *ordre public* ģenerālklausulas papildīšana ar saturu notiek saskaņā ar atzinējvalsts izpratni brīdī, kad tiek lemts

par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu.⁴⁹³ Taču, kā jau iepriekš tika noskaidrots, ES dalībvalstu nacionālajā *ordre public* izpratnē tiek integrēts arī starptautiskais *ordre public* un tam pievienojas patstāvīgais ES *ordre public*. Tātad atzinējvalstij ir jāpārbauda ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas tiesisko seku rezultāts⁴⁹⁴ ne tikai saskaņā ar savu nacionālo *ordre public*, bet arī saskaņā ar ES *ordre public*, kas ietver Eiropas tiesību pamatprincipus.

Pirms analizēt *ordre public* izņēmumu Brisele I Regulas / jaunās LK, BK / LK, Regulas 4/2009, kā arī HK projekta izpratnē, vēlreiz ir jāatzīmē: „Runa ir nevis par paša nolēmuma atbilstību vai neatbilstību publiskajai kārtībai, bet gan par to **tiesisko seku**, kuras rastos nolēmuma atzīšanas rezultātā, atbilstību vai neatbilstību publiskajai kārtībai, t.i., vai pati atzīšana ir vai nav acīmredzamā pretrunā atzinējvalsts publiskajai kārtībai.”⁴⁹⁵

Ar vārdu „acīmredzamā pretrunā“ šo normatīvo aktu izstrādātāji ir noteikuši augstāku barjeru *ordre public* izņēmuma piemērošanai.⁴⁹⁶ Tas nozīmē, ka *ordre public* izņēmums būtu pielietojams tikai īpašos gadījumos,⁴⁹⁷ kad publiskās kārtības pārkāpums ir tiešām smags.⁴⁹⁸

Kas var būt šie īpašie gadījumi? Gan tiesību zinātnē,⁴⁹⁹ gan EST (bij. EKT) praksē⁵⁰⁰ ir izkristalizējies princips saskaņā ar kuru publiskās kārtības izņēmumu BK 27.panta pirmās daļas un Brisele I Regulas 34.panta pirmās daļas kontekstā var piemērot tikai izņēmuma gadījumos, nevis, piemēram, atsaucoties uz atšķirībām tiesību sistēmās. Pretējā gadījumā tas varētu traucēt šo abu

⁴⁹³ Magnus U., Mankowski P. *Brussels I Regulation*. Art. 34(1), note 14, 15, p. 565 (Francq S.); Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation* [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Hrsg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 291; Martiny D. Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation* [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Hrsg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 532.

⁴⁹⁴ Jenard P. Rapport sur la convention de Bruxelles. JO C 59, 05.03.1979, p. 44.

⁴⁹⁵ Jenard P., *Ibid.*, p. 44; Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 412, 413; Georges A.L.Droz. *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun*. Paris: Dalloz, 1972, p. 313. Franču un beļģu starptautiskā civilprocesa teorijā to dēvē par „atviegloto” *ordre public* („l’effet atténué de l’ordre public” vai „ordre public atténué” – franču val.), sk. Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968. Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE*. Paris: Jupiter. 1985, p. 147 (§ 256).

⁴⁹⁶ Arī BK un LK *ordre public* piemērošana bija atļauta tikai acīmredzamu pārkāpumu gadījumā. Par to sk.: Jenard P., *Ibid.*, p. 47.

⁴⁹⁷ Foyer J. Remarques sur l’évolution de l’exception d’ordre public international depuis la thèse de Paul Lagarde. In: *Le droit international privé: esprit et méthodes* [Mélanges en l’honneur de P.Lagarde]. Paris: Dalloz, 2005, p. 291; Jenard P., *Ibid.*, p. 44.

⁴⁹⁸ Martiny D. Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation* [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 530.

⁴⁹⁹ Jenard P., *Ibid.*, p. 44; Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*; Audit B. *Droit international privé*. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 486; Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S.419.

⁵⁰⁰ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00645; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2000.gada 11.maija spriedumu lietā: C-38/98 *Renault v. Maxicar*, ECR [2000], p. I-02973.

normatīvo tiesību aktu mērķi – nodrošināt ātru un efektīvu tiesu nolēmumu kustību ES telpā. Šis pats apsvērums darbojas arī LK un jaunajā LK, kā arī HK projektā.⁵⁰¹

Piemēram, EKT (tagad. EST) savā 2000.gada 11.maija spriedumā lietā *Renault SA v. Maxicar* noteica: „Nolēmuma izpildes (atzīšanas) valsts tiesa nevar neatzīt ārvalsts tiesas nolēmumu tikai tādēļ, ka, tiesasprāt, ārvalsts tiesa savā nolēmumā ir nepareizi piemērojusi nacionālo vai arī Kopienas tiesību normas. Šādas pieejas rezultātā varētu tikt traucēta Briseles konvencijas mērķu sasniegšanu.“⁵⁰²

No tā var secināt, ka vārdi „acīmredzamā pretrunā“ prasa *ordre public* izņēmumu pielietot ļoti ierobežoti un strikti. Proti, visos minētajos normatīvajos tiesību aktos darbojas nolēmuma atzīšanas prezumpcija. Savukārt neatzīšanas gadījumi uzskatāmi par izņēmumiem no šīs prezumpcijas. Tas attiecīgi prasa neatzīšanas pamatu (tajā skaitā arī *ordre public* izņēmuma) striktu iztulkošanu (*exceptio est strictissimae interpretationis*⁵⁰³).⁵⁰⁴ No atsevišķu autoru secinājumiem izriet, ka ar „striktumu” šajā gadījumā jāsaprot arī faktiskā atteikšanās no nacionālā *ordre public* izņēmuma piemērošanas, tā vietā pielietojot tikai vienu no elementiem – starptautisko *ordre public* izņēmumu,⁵⁰⁵ kas ir nacionālā *ordre public* viena no svarīgākajām sastāvdaļām un ietver būtiskākos pamatprincipus, no kuriem atteikties nav iespējams ne starptautiskajā,⁵⁰⁶ nedz arī ES tiesiskajā telpā.

Arī ES *ordre public* izņēmums dalībvalstu starpā būs piemērojams daudz ierobežotāk nekā attiecībās ar trešajām valstīm. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka.⁵⁰⁷

- 1) ES *ordre public* būs jāpiemēro nacionālā *ordre public* koriģēšanai vai ierobežošanai,⁵⁰⁸ vai
- 2) ES *ordre public* būs jāpiemēro nacionālā *ordre public* papildināšanai.

⁵⁰¹ Par HK projektu sk.: Pocar F., Honorati C. *The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments*. Padova: Cedam, 2005, p. 309.

⁵⁰² Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 2000.gada 11.maija spriedums lietā: C-38/98 *Renault SA v. Maxicar SpA and Orazio Formento*, ECR [2000], p. I-02973, para. 32.

⁵⁰³ Latīn. – strikta, precīza iztulkošana.

⁵⁰⁴ Gautier P.-Y. *La contrariété à l'ordre public d'une décision étrangère, échec à sa reconnaissance ou son exequatur*. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques [Mélanges en l'honneur de H.Gaudemet-Tallon]*. Paris: Dalloz, 2008, p. 439.

⁵⁰⁵ Magnus U., Mankowski P., Francq S. *Brussels I Regulation*. Art. 34 (1), note 16, p. 566; Jenard P. *Rapport sur la convention de Bruxelles*, JO C 59, 05.03.1979, p. 44.

⁵⁰⁶ Beļģu un franču tiesībzinātnieki šo juridisko parādību dēvē par atviegloto *ordre public* (*ordre public atténué* – franču val.). Tā atvieglotā forma paredz tieši starptautiskā *ordre public* izņēmuma piemērošanu. Sk. Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968. Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE*. Paris: Jupiter. 1985, p. 147 (§ 256).

⁵⁰⁷ Basedow J. *Die Verselbständigung des europäischen ordre public*. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]*. Herausg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 313-317; Becker U. *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 158.

⁵⁰⁸ Martiny D. *Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht*. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]*. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 532.

Uz ES *ordre public* **koriģējošo** jeb **ierobežojošo funkciju** ir norādījusi EKT (tagad. EST) 2000. gada 28.marta spriedumā lietā *Krombach v. Bamberski* un jau minētajā 2000.gada 11.maija spriedumā lietā *Renault SA v. Maxicar*: proti, BK 27.panta pirmās daļas un Brisele I Regulas 34.panta pirmās daļas piemērošanas gadījumā dalībvalstis principā ir brīvas pašas interpretēt nacionālā *ordre public* saturu. Taču BK un Brisele I Regulas interpretācijas ceļā ir nosakāmi šo nacionālo *ordre public* izņēmumu ierobežojumi.⁵⁰⁹

Tas nozīmē, ka joprojām *ordre public* saturu nosaka saskaņā ar atzinējvalsts nacionālo pieeju, taču ievērojot ES *ordre public* noteiktos ierobežojumus.⁵¹⁰ Attiecīgi gadījumos, kad nacionālais *ordre public* saduras ar ES *ordre public*, pēdējam būs augstāks juridiskais spēks.⁵¹¹

Ja runā par ES *ordre public* **papildinošo funkciju**, tad šeit ietilpst visas procesuālās pamatgarantijas jeb tiesību uz taisnīgu tiesu katalogs⁵¹² (par to sk. turpmāk šajā darbā saistībā ar procesuālo *ordre public*).

Nedaudz savādāka būs **ES *ordre public* izņēmuma pielietošana attiecībās ar trešajām valstīm**. Šī darba ietvaros minētajam aspektam ir nozīme saistībā ar LK, jaunās LK un HK projekta iespējamo piemērošanu ES dalībvalstu un trešo valstu starpā. Kā iepriekš tika noskaidrots, gan LK, gan jaunā LK, gan HK projekts satur tiesību normas, kas ļauj neatzīt ārvalsts tiesas nolēmumu atzinējvalsts *ordre public* pārkāpuma gadījumā. Ja atzinējvalsts ir kāda trešā valsts (piemēram, Norvēģija, kas ir LK un jaunās LK dalībvalsts, bet ne ES dalībvalsts), tad tā šo *ordre public* saturu noteiks saskaņā ar savu izpratni (nacionālais *ordre public*, kas satur arī starptautisko *order public*).

Savukārt, ja atzinējvalsts būs kāda no ES dalībvalstīm (piemēram, Latvija) un nolēmuma izcelsmes valsts – kāda trešā valsts (piemēram, Šveice, kas ir LK un jaunās LK dalībvalsts, bet ne ES dalībvalsts), tad Latvija šajā gadījumā piemēros savu *ordre public* izpratni, to kombinējot ar ES *ordre public*. Jāatzīst, ka ES dalībvalstu un trešo valstu starpā ES *ordre public* saturs ir daudz plašāks un ar stingrākām prasībām. To diezgan skaidri parāda līdzšinējā EST (bij. EKT) judikatūra lietā *Eco Swiss v. Benetton*. Minētajā lietā EKT attiecībā uz 1958.gada 10.jūnija Ņujorkas konvencijā par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildi⁵¹³ paredzētā *ordre public*

⁵⁰⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2000.gada 28.marta spriedums lietā: C-7/98 *Krombach v. Bamberski*, ECR [2000], p. I-01935, paras 22, 23; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2000.gada 11.maija spriedums lietā: C-38/98 *Renault v. Maxicar*, ECR[2000], p. I-02973, paras. 27, 28. Sk. arī: Parrot K. L'interprétation des conventions de droit international privé. Paris: Dalloz. 2006, p. 373 (§ 499).

⁵¹⁰ Martiny D. Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 532.

⁵¹¹ Martiny D. Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 533.

⁵¹² Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 315-317.

⁵¹³ 1958.gada 10.jūnija Ņujorkas konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildi: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 1.aprīlis, nr. 50 (Latvijā spēkā no 13.07.1992.).

izņēmuma piemērošanu dalībvalstīs noteica, ka toreizējā Eiropas Kopienas Dībināšanas līguma⁵¹⁴ 81.pants ir uzskatāms par šādu *ordre public* Ņujorkas konvencijas izprantē.⁵¹⁵ Kā redzams, arī attiecībā uz jaunās LK 34.panta pirmās daļas piemērošanu ES dalībvalstu un trešo valstu starpā ar *ordre public* būs jāsaprot arī pašreizējā (pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās) Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. pantā noteiktais Savienības pamatprincips.

Ja pievēršas ES jaunākajiem atzīšanas un izpildes modeļiem – **Eiropas izpildes rīkojumam, Eiropas maksājuma rīkojumam, Eiropas uzturlīdzekļu izpildes rīkojumam un Eiropas maza apmēra procedūrai**, tad ir redzams, ka ne Regulā 805/2004, ne arī Regulās 1896/2006, 861/2007 un Regulas 4/2009 IV daļas 1.iedaļā nav atrodams *ordre public* izņēmums kā atzīšanas un izpildes atteikuma pamats.

Saskaņā ar Regulas 805/2004 5.pantu „Nolēmumu, kas izcelsmes dalībvalstī ir apstiprināts par Eiropas izpildu rīkojumu, atzīst un izpilda citās dalībvalstīs, atsakoties no izpildāmības deklarācijas un neparedzot iespēju apstrīdēt tā atzīšanu“. Analogiskas normas atrodamas arī Regulas 1896/2006 19.pantā, Regulas 861/2007 20.pantā un Regulas 4/2009 17.pantā (uzturlīdzekļu piedziņas lietās). Taču nolēmumiem, kas pieņemti dalībvalstīs, kuras nav 2007.gada Hāgas Protokola dalībvalstis (tā ir Apvienotā Karaliste), atzīšanas un eksekvatūras procesa piemērošana tomēr ir paredzēta (sk. Regulas 4/2009 24.p.) līdzīgi, kā Brisele I Regulā.

⁵¹⁴ Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas. OV C 83, 53.sēj., 30.03.2010., 1.-47.lpp.

⁵¹⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1999.gada 1.jūnija spriedums lietā: C-126/97 *Eco Swiss China Time Ltd. v. Benetton International NV*, ECR [1999], p. I-03055, paras. 36, 39.

1.1.2. Materiālā *ordre public* izņēmums

1) Materiālā *ordre public* izņēmuma jēdziens

Ja kolīziju tiesībās materiālā *ordre public* izņēmums izpaužas tādējādi, ka tiek pārbaudīts, vai ārvalsts materiālās tiesību normas piemērošanas rezultāts nav pretrunā tiesas valsts publiskajai kārtībai, tad starptautiskajā civilprocesā materiālā *ordre public* izņēmums izpaudīsies savādāk. Proti, tiesnesim jāpārbauda, vai ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas un izpildes konkrētais rezultāts no tiesas valsts tiesību viedokļa ir acīmredzami nesavienojams ar tiesas valsts tiesību sistēmā esošajām materiālo tiesību pamatvērtībām, un jo īpaši – ar pamattiesībām.⁵¹⁶ Tādēļ ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas (izpildes) stadijā materiālā *ordre public* izņēmums ir jāpiemēro ļoti strikti un ierobežoti. Ja runa ir par starptautiskajā līgumā vai ES sekundārajā tiesību aktā ietvertā *ordre public* izņēmuma pielietošanu, tad attieksmei pret šo izņēmumu jābūt vēl ierobežotākai (*ordre public atténué*).⁵¹⁷

Piemēram, **Vācijas** Federālā Augstākā tiesa (*Bundesgerichtshof - BGH*) savā judikatūrā ir noteikusi, ka ārvalsts tiesas nolēmuma saturs pārkāpj Vācijas *ordre public* tikai tad, ja nolēmumā veiktais ārvalsts likuma piemērošanas rezultāts ir tik stiprā un acīmredzamā pretrunā ar Vācijas tiesiskā regulējuma pamatidejām un taisnīguma priekšstatiem, ka saskaņā ar Vācijā valdošo uzskatu šāda pretruna nav paciešama un pieņemama Vācijas teritorijā.⁵¹⁸ Kā viens no uzskatāmākajiem piemēriem materiālā *ordre public* izņēmuma piemērošanai vācu juridiskajā literatūrā tiek minēts ASV esošais *punitive damages* (sodošais zaudējumu piedziņas) tiesību institūts, kas paredz zaudējumu atlīdzināšanu kā sodošu sankciju, nevis kā kaitējuma atlīdzības veidu.⁵¹⁹

Arī **Francijā** sastopams līdzīgs priekšstats par materiālā *ordre public* izņēmumu starptautiskajā civilprocesā. Šajā valstī valda uzskats, ka kolīziju tiesībās un starptautiskajā civilprocesā materiālais *ordre public satura ziņā* ne ar ko neatšķiras. Savukārt materiālā *ordre public spēks* kolīziju tiesībās un starptautiskajā civilprocesā tomēr ir atšķirīgs. Tas izpaužas tādējādi, ka ārvalsts tiesību normas piemērošanas stadijā persona vēl nav ieguvusi nekādas tiesības, savukārt ārvalsts tiesas nolēmuma gadījumā persona ārvalstī jau ir ieguvusi konkrētas individuālas tiesības (iegūto tiesību princips).

⁵¹⁶ Becker U. Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 140; Hay P. Internationales Privatrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1999, S. 98; Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 422 (§ 867).

⁵¹⁷ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 422 (§ 867).

⁵¹⁸ Becker U. Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 140; Schack H., *Ibid.*, S. 421 (§ 867).

⁵¹⁹ Koch H., Magnus U., Winkler von Mohrenfels P. IPR und Rechtsvergleichung (Ein Studien- und Übungsbuch zum Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht und zur Rechtsvergleichung). München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 283; Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 422, 423 (§ 869).

Līdz ar to nolēmuma atzīšanas stadijā materiālā *ordre public* izņēmums būs daudz ierobežotāks (*ordre public atténué*),⁵²⁰ nekā ārvalsts tiesību piemērošanas stadijā.

Taču vienmēr jāatceras, ka materiālās publiskās kārtības pārbaude nenozīmē ārvalsts nolēmuma pārskatīšanu pēc būtības (*révision au fond*).⁵²¹ Šāda metode ir aizliegta un no juridiskās tehnikas viedokļa ārvalstu nolēmumu atzīšanu un izpildi regulējošajās tiesību normās parasti tiešā veidā arī tiek noteikts minētais pārskatīšanas (*révision au fond*) aizliegums. Sk., piemēram, Brisele Regulas / jaunās LK 36.pantu un 45.panta otro daļu; BK / LK 29.pantu un 34.panta trešo daļu, HK projekta 28.panta otro daļu un Regulas 4/2009 42.pantu.

Arī vairāku Eiropas valstu nacionālajos likumos uzskatāmi ir ietverts minētais aizliegums pārskatīt nolēmumu pēc būtības (t.s. *révision au fond* aizliegums), piemēram:

- 1) Vācijas CPL (*ZPO*) 723.panta pirmā daļa;
- 2) Beļģijas Starptautisko privāttiesību kodeksa 25.panta otrā daļa;
- 3) Šveices Starptautisko privāttiesību kodeksa 27.panta trešā daļa.

Latvijas CPL F daļā šāds aizliegums nav ietverts.

⁵²⁰ Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. Droit international privé. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 736, 737 (§ 499-3).

⁵²¹ Koch H., Magnus U., Winkler von Mohrenfels P. IPR und Rechtsvergleichung (Ein Studien- und Übungsbuch zum Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht und zur Rechtsvergleichung). München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 282.

2) Materiālā *ordre public* izņēmums Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos

BK / LK 27.panta pirmā daļa, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmā daļa un Regulas 4/2009 24.panta a) punkts materiālā *ordre public* pārbaudei piemērojama ļoti strikti un ierobežoti. No vienas puses, šāds ierobežojums ES tiesiskajā telpā (attiecībā uz BK, Brisele I Regulu un Regulu 4/2009) attaisnojams ar dalībvalstu materiālo tiesību normu lielāku vai mazāku savstarpējo saskanīgumu BK 1.pantā, Brisele I Regulas 1.pantā un Regulas 4/2009 1.panta pirmajā daļā minētajās civillietu un komercietu kategorijās. Līdz ar to *a priori* šādas acīmredzamas neatbilstības atzinējvalsts pamatprincipiem un pamatvērtībām gadījumi ES dalībvalstu starpā iespējami ļoti reti. To apstiprina arī Heidelbergas ziņojums, kurā konstatēts, ka 25 ES dalībvalstīs atzīšanas atteikums, kas balstīts uz materiālā *ordre public* izņēmumu, piemērots ļoti reti. Taču šī ziņojuma autori neiesaka ES tiesiskajā telpā atcelt materiālā *ordre public* izņēmumu. Tas tādēļ, ka situācijās, kurās nolēmuma izcelsmes dalībvalsts tiesa būs piemērojusi kādas trešās valsts materiālo tiesību normas, šāds nolēmums var nonākt acīmredzamā pretrunā ar atzinējvalsts materiālo tiesību sistēmas pamatprincipiem, sabiedrības vērtībām un vispārējo tiesību principiem (t.i., ar materiālo *ordre public*).⁵²²

To pašu nevar apgalvot par EBTA telpu, kurā darbojas LK un jaunā LK. Šo valstu starpā materiālā *ordre public* izņēmuma pielietošana var izrādīties biežāka parādība. Tomēr tas nemaina abās konvencijās pausto ideju – pielietot minēto izņēmumu **tikai retos gadījumos**, kuros patiešām konstatējama neatbilstība atzinējvalsts materiālo tiesību pamatprincipiem un sabiedrības pamatvērtībām. Tas pats sakāms par HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punktu.

No otras puses, materiālā *ordre public* izņēmuma pielietošanu ievērojami samazina BK / LK 29.pantā un 34.panta trešajā daļā, Brisele I Regulas / jaunās LK 36.pantā un 45.panta otrajā daļā, kā arī HK projekta 28.panta otrajā daļā ietvertais aizliegums pārskatīt ārvalsts tiesas nolēmumu pēc būtības (*révision au fond* aizliegums). Tas nozīmē, ka atzinējvalsts tiesa nedrīkst pārbaudīt, vai nolēmuma izcelsmes valsts tiesa lietu izspriedusi pareizi. Ja atzinējvalsts tiesa ko tādu darītu, tas jau līdzinātos apelācijas procesam.⁵²³

Kā piemēru gadījumiem, kuros nedrīkst piemērot materiālā *ordre public* izņēmumu, var minēt sekojošas situācijas:

1) Ārvalstu tiesu nolēmumus, kuros vērojama ES direktīvās nosprausto svarīgāko principu neievērošana, nedrīkst šī iemesla dēļ neatzīt, atsaucoties uz materiālā *ordre public* izņēmumu;⁵²⁴

⁵²² Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. The Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03). München: Verlag C.H.Beck, 2008, p. 114.

⁵²³ Magnus U., Mankowski P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier, 2007, p. 625, Art. 36, note 1 (Mankowski. P.).

⁵²⁴ Nagel, Gottwald. *Internationales Zivilprozessrecht*. 5.Auflage. Münster: Aschendorff Rechtsverlag; Köln: Verlag O.Schmidt, 2002, S. 573 (§ 27)

2) Nav pieļaujams neatzīt ārvalstu tiesu nolēmumus, kuros piemērota vai nu nepareizā materiālo tiesību norma, vai arī tā ir nepareizi iztulkota.⁵²⁵

3) Nav atļauts neatzīt ārvalstu tiesu nolēmumus, kuros ārvalsts tiesnesis pielietojis savādāku faktu un pierādījumu novērtēšanas tehniku, nekā to būtu darījis atzinējvalsts tiesnesis.⁵²⁶

Ja runājam par **jaunajām ES izpildes procedūrām** (Regulas: 805/2004, 1896/2006, 861/2007, 4/2009), kurās *ordre public* kontrole kā tāda vispār ir atcelta, tad ir saprotams, ka nevar būt ne runas par materiālā *ordre public* izņēmuma pielietošanu tajās.

1.1.3. Procesuālā *ordre public* izņēmums

1) Procesuālā *ordre public* izņēmuma jēdziens

Ar procesuālo *ordre public* saprot atzinējvalsts **procesuālo** tiesību vissvarīgākos pamatprincipus un vērtības. Tikai ļoti acīmredzama šo pamatprincipu neievērošanas vai pārkāpuma gadījumā ir iespējams piemērot procesuālā *ordre public* izņēmumu.⁵²⁷ Piemēram, ja ārvalsts tiesas procesā piemērots atzinējvalsts procesuālajās tiesībās nepazīstams tiesību institūts, tad tas vēl nevar kalpot par pamatu atzīšanas atteikumam. To pašu jāsaka par atzinējvalsts imperatīvo procesuālo normu neievērošanu ārvalsts tiesas procesā – tas nav uzskatāms par procesuālā *ordre public* pārkāpumu.⁵²⁸

Jebkurā gadījumā, atzinējvalsts tiesnesim procesuālās publiskās kārtības ietvaros ir jāpārbauda, vai ārvalsts tiesas procesā ir ievērotas atbildētāja (zaudējušās puses) galvenās procesuālās pamattiesības (galvenokārt, tiesības uz aizstāvību, kā arī tiesības uz efektīvu procesu). Pie tādām pieder: tiesības piedalīties tiesas sēdē un iesniegt paskaidrojumus, tiesības būt informētam par prasības iesniegšanu un par prasības priekšmetu, tiesības likumā noteiktajā kārtībā pārsūdzēt tiesas nolēmumu u.tml.⁵²⁹ Šeit pirmām kārtām ir jāvadās pēc ECTK 6.panta pirmajā daļā garantētajām civilprocesuālajām pamattiesībām.

⁵²⁵ Magnus U., Mankowski P., Francq S. *Brussels I Regulation*. München: Sellier, 2007, p. 569, 570, Art. 34 (1), note 22, 23, 24

⁵²⁶ *Ibid.*, p. 568, Art. 34(1), note 21

⁵²⁷ Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 419, 420 (§ 864); Becker U. *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 125

⁵²⁸ Schack H., *Ibid.*, S. 420 (§ 865); Becker U. *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 125.

⁵²⁹ Schack H., *Ibid.*, S. 419 (§ 863); Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, p. 734 (§ 498-1).

Tiesībzinātnē un ārvalstu tiesu judikatūrā ir atzīts, ka par procesuālās publiskās kārtības pārkāpumiem uzskatāmi arī:

1) motivācijas neesamība ārvalsts tiesas nolēmumā un ja ārvalsts tiesa šādā gadījumā nevar iesniegt dokumentus, kuros būtu redzama attiecīgā motivācija;⁵³⁰

2) netieša iejaukšanās atzinējvalsts tiesu starptautiskajā jurisdikcijā (piemēram, angļu tiesībās esošais *anti-suit injunction* institūts, kas apskatīts jau iepriekš šajā darbā).⁵³¹

Pārējos gadījumos uz procesuālā *ordre public* izņēmumu attiecas tās pašas prasības, kas pielietojamas materiālā *ordre public* izņēmuma situācijās.

2) Procesuālā *ordre public* izņēmums Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos

Iepriekš autore noskaidroja, ka BK /LK 27.panta pirmajā daļā un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmajā daļā, kā arī HK projektā un Regulā 4/2009 *ordre public* izņēmums pavisam noteikti ietver sevī materiālo *ordre public*. Līdz ar to rodas nākamais jautājums – vai BK / LK 27.panta pirmajā daļā, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmajā daļā, Regulas 4/2009 24.panta a) punktā un HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punktā minēto publiskās kārtības izņēmumu var piemērot arī **procesuālajai publiskajai kārtībai** (franču val. – *ordre public de procédure*). Gan BK, gan Brisele I Regulā, gan pārējos tikko nosauktajos normatīvajos tiesību aktos par to nekas skaidri nav teikts, tādēļ atbilde jāmeklē tiesību zinātnē un EST (bij. EKT) judikatūrā.

Piemēram, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta 2.daļa satur normu, kas aizliedz atzīt ārvalsts tiesas nolēmumu, ja tas **pieņemts aizmuguriski** un ja atbildētājam lietu ierosinošais dokuments vai tam līdzīgs dokuments (citiem vārdiem – prasības pieteikums) nav „uzrādīts”⁵³² pietiekami laicīgi, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, ja vien atbildētājs nav uzsācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad to bija iespējams darīt. Analogiska norma atrodama arī HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punktā un Regulas 4/2009 24.panta b) punktā.

Jāpiebilst, ka minētās tiesību normas šīs nodaļas apakšpunktā autori interesē tikai kā procesuālā *ordre public* iespējamā sastāvdaļa. Par atbildētāja informēšanas pārbaudes metodi atsevišķi tiks runāts vienā no turpmākajām šī darba apakšnodaļām.

⁵³⁰ Nagel, Gottwald. Internationales Zivilprozessrecht. 5.Auflage. Münster: Aschendorff Rechtsverlag; Köln: Verlag O.Schmidt, 2002, S. 573, 574 (§ 28); Mayer P., Heuzé V. Droit international privé. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, p. 279 (§ 384).

⁵³¹ Nagel, Gottwald. Internationales Zivilprozessrecht. 5.Auflage. Münster: Aschendorff Rechtsverlag; Köln: Verlag O.Schmidt, 2002, S. 574 (§ 28).

⁵³² Latviešu valodas oficiālajā tekstā lietotais termins „uzrādīts” nav precīzs. Piem., franču valodas tekstā ir lietots termins „n’a pas été signifié ou notifié” (nav bijis „paziņots”).

Procesuālās publiskās kārtības jēdziens gan ir plašāks, nekā atspoguļotajās tiesību normās minētie gadījumi, t.i., šīs tiesību normas var uzskatīt tikai par vienu no procesuālās publiskās kārtības elementiem. Tomēr tas nenozīmē, ka tās aptver visu procesuālā *ordre public* izņēmuma spektru. Līdz ar to joprojām paliek atklāts jautājums: vai BK / LK 27.panta pirmā daļa, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmā daļa, HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punkts un Regulas 4/2009 24.panta a) punkts atļauj piemērot procesuālās publiskās kārtības izņēmumu, vai tomēr nē ?

Tiesību zinātnē pastāv divi galvenie viedokļi jautājumā par to, vai nosauktajos dokumentos *ordre public* jēdziens ietver arī procesuālo *ordre public*:

Pirmais viedoklis: saskaņā ar to BK / LK 27.panta pirmās daļas, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmās daļas, kā arī Regulas 4/2009 24.panta a) punkta ietvaros nevar piemērot procesuālās publiskās kārtības izņēmumu. Tas tiek pamatots ar apsvērumu, ka BK / LK 27.panta otrajā daļā un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otrajā daļā jau ir noteikts, kādu procesuālo kontroli pieteikuma saņēmējvalsts tiesa var veikt. Paplašināta interpretācija nebūtu pieļaujama.⁵³³ Autoresprāt, šāda pieeja var novest pie tā, ka tiek atzīts nolēmums, kurš ir pārkāpis atbildētāja tiesības uz aizstāvību civilprocesā, kā arī pušu tiesības tikt uzklautām neatkarīgā un objektīvā tiesā. Jāatceras, ka ECTK 6.panta pirmā daļa paredz tiesības uz atklātu un taisnīgu tiesas procesu tā plašākajā nozīmē. Atbildētāja, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā, tiesības savlaicīgi saņemt procesu ierosinošo dokumentu vai tam līdzvērtīgu dokumentu, ir tikai daļa no tiesībām uz atklātu un taisnīgu tiesas procesu.

Padziļināti analizējot eksekvatūras un atzīšanas procesu dažādos aspektus, rodas jautājums par atzinējvalsts pienākumiem pret atbildētāju no pamattiesību viedokļa. Gan piecpadsmit vecās, gan divpadsmit jaunās ES dalībvalstis ir ECTK dalībvalstis. Šīs Konvencijas 6. panta pirmā daļa garantē tiesības uz taisnīgu un savlaicīgu tiesas procesu civillietās un krimināllietās. Jājautā – kādas saistības šis pants uzliek atzinējvalstu tiesām sakarā ar ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu un izpildi ? Ja konkrētajā gadījumā abas valstis ir ECTK dalībvalstis, tad problēma nav tik akūta, t.i., ECTK izstrādātie taisnīgas tiesvedības standarti ir saistoši abām valstīm, un vajadzības gadījumā atbildētājs varēs vērsties ar sūdzību pret abām valstīm: to, kuras tiesa ir izspriedusi lietu pēc būtības, kā arī to, kuras tiesa atzina vai atļāva izpildīt šādu nolēmumu.

Tomēr, ko lai dara, ja nolēmumu ir pieņēmusi tādas valsts (piemēram, Baltkrievijas, Vatikāna valsts) tiesa, kurai minētā ECTK nav saistoša ?⁵³⁴ Vai atzinējvalsts šādā situācijā būs atbrīvota no

⁵³³ Piemēram, tā uzskata franču zinātnieki: Dž.A.L.Drozs (*G.A.L.Droz*), P.Goto (*P.Gothot*), D.Olo (*D.Holleaux*), A.Uē (*A.Huet*) – sk.: Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010., p. 416, 417; Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 Septembre 1968*. Paris: Jupiter, 1985, p. 155, 156 (§ 271). Par viedokļu dažādību sk. arī: Parrot K. *L'interprétation des conventions de droit international privé*. Paris: Dalloz, 2006, p. 371, 372 (§ 497).

⁵³⁴ Kā zināms, visām ES dalībvalstīm, kā arī EBTA dalībvalstīm ECTK ir saistoša. Problēma ar trešajām valstīm var parādīties HSPK sistēmā.

ECTK ievērošanas? No vienas puses, ir skaidrs, ka atzinējvalsts tiesai nevar pārņemt netaisnīgu lietas izspriešanu, ko tā nav darījusi; jebkura sūdzība pret attiecīgo valsti neatbilstu Konvencijas normām *ratione personae*. Taču, no otras puses, vai atzinējvalsts tiesai var pārņemt, ka tā ir atzinusi vai atļāvusi izpildīt savas valsts teritorijā acīmredzami netaisnīga procesa rezultātā pieņemtu nolēmumu? Citiem vārdiem sakot – vai un cik lielā mērā ECTK 6.panta pirmā daļa uzliek atzinējvalsts tiesai pienākumu pārbaudīt pušu procesuālo pamatgarantiju ievērošanu citā valstī?

Uz šo jautājumu ECT atbildēja savā 2001. gada 20. jūlija spriedumā lietā *Pellegrini pret Itāliju*: „Tiesa uzreiz atzīmē, ka sūdzības iesniedzējas laulību par spēkā neesošu ar spriedumu atzina Vatikāna tiesas, un tad šo spriedumu par izpildāmu pasludināja Itālijas tiesas. Taču Vatikāns nav ratificējis Konvenciju, un vispār šī sūdzība ir vērsta pret Itāliju. Tiesas uzdevums ir noteikt nevis to, vai process Baznīcas tiesās atbilda Konvencijas 6. panta prasībām, bet gan to, vai Itālijas tiesas, pirms eksekvatūras došanas šim spriedumam, ir pienācīgi pārbaudījušas attiecīgās procedūras atbilstību 6. panta garantijām. Īstenībā šāda kontrole ir nepieciešama, ja eksekvatūrai pakļautais nolēmums nāk no tādas valsts tiesām, kas nepiemēro Konvenciju. Šāda kontrole ir **vēl jo vairāk** [autores izcēlums] nepieciešama, ja eksekvatūras rezultāts ir būtiski svarīgs vienai no pusēm“ (sprieduma 40. paragrāfs).⁵³⁵

Vadoties pēc šīs atziņas, ECT izskatīja konkrēto Pellegrini kundzes gadījumu un nosprieda, ka, piešķirot eksekvatūru Svētā Krēsla Baznīcas tiesas nolēmumam, kas taisīts ar tik rupjiem un acīmredzamiem atbildētājas procesuālo pamattiesību pārkāpumiem, Itālijas tiesas (un līdz ar to arī Itālijas valsts) ir pārkāpušas ECTK 6. panta pirmajā daļā noteiktās taisnīgās tiesvedības garantijas. Var secināt, ka ECT šajā lietā ir noraidījusi procesuālā *ordre public* gradācijas, reducēšanas vai modernizācijas iespēju.⁵³⁶

Otrs viedoklis ir pretējs pirmajam. Saskaņā ar to BK / LK 27.panta pirmās daļas, kā arī Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmās daļas ietvaros ir ne tikai atļauta, bet arī nepieciešama procesuālās publiskās kārtības pārbaude.⁵³⁷ Šis viedoklis tādējādi attiecināms arī uz HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punktu un Regulas 4/2009 24.panta a) punktu.

Šo nostāju apstiprināja EKT (tagad. EST) savā 2000.gada 28.marta spriedumā lietā *Krombach v. Bamberški*, kurā tā noteica, ka Vācijas tiesa drīkst noraidīt Francijas tiesas nolēmuma (kas pieņemts civillietā) atzīšanu un izpildi tādēļ, ka tā būtu pretrunā ar Vācijas publisko kārtību. Tas tādēļ, ka D.Krombahs (*D.Krombach*) šajā lietā Francijā nevarēja izmantot nevienu procesuālo

⁵³⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 20.jūlija spriedums lietā: Nr. 30882/96 *Pellegrini v. Italy*, ECHR 2001-VIII, § 40.

⁵³⁶ Christians L.-L. Commentaire de l'arrêt du 20 juillet 2001 de la Cour européenne des droits de l'homme (reg. n° 30882/96). *Revue critique de droit international privé*. 2004, n° 93(1), janvier-mars, p. 116.

⁵³⁷ Parrot K. *L'interprétation des conventions de droit international privé*. Paris: Dalloz, 2006, p. 372 (§ 497).

aizstāvības līdzekli.⁵³⁸ Kāpēc? Lūk atbilde: saskaņā ar BK Protokola II. pantu: „(1) Neskarot jebkurus labvēlīgākus nacionālo tiesību aktu noteikumus, Briseles konvencijas dalībvalstī pastāvīgi dzīvojošu personu aizstāvji, attiecībā uz kurām citas šīs Konvencijas dalībvalsts, kuras pilsonības šīm personām nav, tiesas izlemj kriminālatbildības jautājumu par netīši izdarītu pārkāpumu, var būt personas ar attiecīgu kvalifikāciju, pat ja šīs personas neierodas personīgi. (2) Tiesa, kas izskata lietu, var pieprasīt personīgu klātbūtni: pretējā gadījumā nolēmums, kas pieņemts civilprasības lietā, ja šai personai, uz kuru tas attiecas, nav bijusi iespēja noorganizēt aizstāvību, nav jāatzīst vai jāizpilda citā Briseles konvencijas dalībvalstī.“

Lietā *Krombach v. Bamberski* runa bija par kriminālpārkāpumu, kas izdarīts ar tiešu nodomu, tādēļ šo BK Protokola II.pantu Vācijas tiesa nevarēja piemērot, lai noraidītu Francijas tiesas nolēmuma (daļā par civilprasības apmierināšanu) atzīšanu un izpildi.⁵³⁹ Šajā lietā EKT arī noteica ka ES ir jāievēro ECTK noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesas procesu, kas ir uzskatāmas arī par vienu no ES pamatprincipiem.⁵⁴⁰

No EKT sprieduma lietā *Krombach v. Bamberski* izriet, ka atzinējvalsts tiesai ir jāpiemēro BK 27.panta pirmajā daļā (arī Brisele I Regulas 34.p. 1.d.) paredzēto publiskās kārtības izņēmumu **arī gadījumos, kuros runa ir par procesuālo publisko kārtību** un ja konkrētajā situācijā nevar atsaukties ne uz BK 27.panta otro daļu (Brisele I Regulas 34.p. 2.d.), nedz arī uz BK Protokola II.pantu, kā arī citiem BK (Brisele I Regulas) pantiem.

Interesanta metodoloģiska tendence vērojama HK projektā, kura 28.panta pirmās daļas c) punkts no procesuālā *ordre public* izdala vēl vienu atsevišķu pārbaudes aspektu: „Nolēmuma atzīšana vai izpilde var tikt atteikta, ja nolēmums pieņemts tādā procesā, kas ir nesavienojams ar atzinējvalsts procesuālo tiesību pamatprincipiem, ieskaitot katras puses tiesības tikt uzklautātai neatkarīgā un objektīvā tiesā.“ Kā redzams, šī norma darbojas vēl papildus normām par *ordre public* izņēmumu [28.p. 1.d. f) punkts] un par atbildētāja informēšanas pienākumu [28.p. 1.d. d) punkts]. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka HSPK ir atsevišķā tiesību normā uzsvērusi to, kas BK / LK, Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 aptverts ar procesuālā *ordre public* izņēmumu. Tādēļ HK projekta 28.panta pirmās daļas c) punkts būtu tulkojams ļoti ierobežoti, attiecinot to tikai uz fundamentālo procesuālo principu pārkāpumiem, bet nevis uz procesuālo tiesību atšķirībām dalībvalstu starpā.⁵⁴¹ Tiesības tikt uzklautātai neatkarīgā un objektīvā tiesā ietver sevī tādus

⁵³⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2000.gada 28.marta spriedums lietā: C-7/98 *Dieter Krombach v. André Babmerski*, ECR [2000], p. I-01935, sprieduma 2.punkts.

⁵³⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2000.gada 28.marta spriedums lietā: C-7/98 *Dieter Krombach v. André Babmerski*, ECR [2000], p. I-01935, para. 44.

⁵⁴⁰ *Ibid.*, para. 27.

⁵⁴¹ Pocar F., Honorati C. *The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments*. Padova: CEDAM, 2005, p. 305.

svarīgākos procesuālos principus kā: 1) tiesas pienākumu uzklaut katru no pusēm par lietas būtību; 2) neviens nevar būt tiesnesis pats savā lietā.⁵⁴² Šis uzskaitījums, protams, nav izsmeļošs.

Turpinot aplūkot procesuālo *ordre public* „Briseles konvencijas sistēmā”, nedrīkst nepieminēt AT Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 10.novembra lēmumu *Trade Agency* lietā (civillietā SKC-1167/2010). Minētajā lietā Senāts EST cita starpā uzdeva jautājumu par to „vai tāds aizmugurisks tiesas spriedums [Anglijas tiesas spriedums – autores piebilde], ar kuru lieta izspriesta pēc būtības, nevērtējot ne prasības priekšmetu, ne pamatu, un kurā nav norādīts neviens arguments par prasības pamatotību pēc būtības, atbilst ES Pamattiesību Hartas 47.pantam un nepārkāpj šajā tiesību normā paredzētās atbildētāja tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā.”⁵⁴³ Tātad, faktiski problēma skar Brisele I Regulas 34.panta pirmās daļas piemērošanu šāda veida aizmuguriskiem un nemotivētiem ārvalstu tiesu nolēmumiem. EST ģenerāladvokāte J.Kokote (*J.Kokott*) savos 2012.gada 26.aprīļa secinājumos šajā lietā norāda – jo stingrākas ir aizmuguriska sprieduma pārsūdzības uzsākšanas procesuālās prasības, jo augstākas prasības ir arī aizmuguriskā sprieduma pamatojumam. Tādēļ LR AT kopumā jāizvērtē, kādas ir šādu spriedumu pārsūdzības uzsākšanas prasības un kāda informācija atbildētājam šim nolūkam ir pieejama aizmuguriskajā spriedumā, prasības pieteikumā un visos citos viņam izsniegtajos dokumentos.⁵⁴⁴ Tātad, AT Senātam būs vispirms jāpārbauda arī tas, vai vispār kāds no minētajiem tiesas dokumentie (un kādā procedūrā) atbildētājam ir bijis izsniegts, un tikai tad jāvērtē šo dokumentu saturs un tajā esošās norādes uz aizmuguriskā tiesas sprieduma motivāciju.

EST savā 2009.gada 2.aprīļa spriedumā lietā *Gambazzi*⁵⁴⁵ nācās risināt vēl vienu jautājumu, kas saistīts ar procesuālā *ordre public* piemērošanu. Milānas Apelācijas tiesa (*Corte d'appello di Milano*) uzdeva EST šādu jautājumu: vai sprieduma izpildes valsts tiesa drīkst, pamatojoties uz BK 27.panta pirmajā daļā ietverto *ordre public* izņēmumu, uzskatīt, ka tāda civilprocesa norise, kurā lietas dalībnieks nevar izmantot savas tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu sprieduma izcelsmes valstī [jo izcelsmes valsts tiesa – Anglijas tiesa – ir izdevusi rīkojumu (*unless order*) aizliegt viņam piedalīties tiesvedībā, jo viņš nav izpildījis pašas tiesas iepriekšējo rīkojumu – *disclosure order*], ir publiskās kārtības pārkāpums BK 27.panta pirmās daļas izpratnē? EST savā spriedumā paskaidroja tikai to, ka izpildes valsts tiesai pašai ir jāizvērtē, vai šāda atbildētāja izslēgšana no procesa aizmuguriskā sprieduma izcelsmes valstī ir uzskatāma par acīmredzamu un pārmērīgu viņa tiesību tikt uzklautam tiesā pārkāpumu. Atšķirībā no *Krombach* lietas, *Gambazzi* lietā jautājums bija

⁵⁴² Pocar F., Honorati C. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments. Padova: CEDAM, 2005, p. 306.

⁵⁴³ Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 10.novembra lēmums lietā SKC-1167/2010. Pieejams : www.at.gov.lv

⁵⁴⁴ Eiropas Savienības tiesas ģenerālvokātes J.Kokotes (*J.Kokott*) 2012.gada 26.aprīļa secinājumi lietā: C-619/10 *Trade Agency*, paras. 86, 89. Pieejams: www.europa.eu. EST sprieduma šajā lietā vēl nav.

⁵⁴⁵ Eiropas Savienības tiesas 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā: C-394/07 *Gambazzi*, ECR [2009], p. I-02563.

daudz sarežģītāks, jo atbildētājs Anglijas tiesā bija vairākkārt uzklauts dažādās tiesvedības stadijās un viņa rīcībā bija dažādas pārsūdzības iespējas.⁵⁴⁶ Turklāt, Anglijas tiesas aizmuguriskais spriedums tika iesniegts atzīšanai arī daudzās citās valstīs, piemēram, Monako un Šveicē, kurās šī Anglijas tiesas sprieduma izpildes atļauja tika atteikta, pamatojoties uz attiecīgo valstu (kuras gan nav ES dalībvalstis) *ordre public*.⁵⁴⁷ Itālijas tiesai līdz ar to pašai viss bija rūpīgi jāizvērtē, lai izlemtu jautājumu par to, vai piemērot savas valsts procesuālo *ordre public*. Tas nav viegls jautājums, ja runa ir par citas tiesību sistēmas procesuālo tiesību institūtu izvērtēšanu konkrētā lietā no pamattiesību viedokļa. Itālijas tiesa (Milānas Apelācijas tiesa) 2010.gada 24.novembrī tomēr atļāva Itālijas teritorijā izpildīt minēto Anglijas tiesas aizmugurisko spriedumu, nekonstatējot Itālijas *ordre public* pārkāpumu, t.i., Gamazzi tiesības uz taisnīgu tiesu Anglijā neesot bijušas pārkāptas.⁵⁴⁸ Patiesībā, EST *Gambazzi* lietā nesniedza Itālijas tiesai nekādu lielo palīdzību, jo atkārtoja to, kas bija teikts jau *Krombach* lietā.

Tātad, **attiecībā uz procesuālās publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmumu ir noskaidrots sekojošais:**

- To var piemērot tikai izņēmuma gadījumos, kad konstatēta klaja pretruna ar atzinējvalsts procesuālo tiesību pamatprincipiem, kuros jo īpaši ietilpst ECTK 6.panta pirmajā daļā noteiktās procesuālās garantijas.⁵⁴⁹

- BK / LK 27.panta pirmajā daļā un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta pirmajā daļā, kā arī Regulas 4/2009 24.panta a) punktā noteiktajos gadījumos atzinējvalsts tiesa var piemērot ne tikai materiālo, bet arī procesuālo *ordre public* izņēmumu. Šeit papildus jāņem vērā speciālā norma par atbildētāja informēšanas fakta pārbaudi, kas ietverta BK / LK 27.panta otrajā daļā, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otrajā daļā. Tāpat procesuālās publiskās kārtības izņēmums jāpiemēro HK projekta 28.panta pirmās daļas f) punkta kontekstā, ievērojot speciālās normas, t.i., 28.panta pirmās daļas d) punktā ietverto atbildētāja informēšanas fakta pārbaudi un 28.panta pirmās daļas c) punktā ietvertos fundamentālos procesuālos principus.

- No ECT sprieduma lietā *Pellegrini pret Itāliju* Latvijai izriet viens būtisks secinājums CPL 637.panta otrās daļas 6.punkta interpretācijā un piemērošanā, proti: **ja ārvalsts tiesas nolēmums pieņemts valstī, kas nav ECTK dalībniece, tad Latvijas tiesai, pirms atzīšanas un izpildes atļaujas došanas, ir pienācīgi jāpārbauda ārvalstī notikušās procedūras atbilstība ECTK 6.**

⁵⁴⁶ Eiropas Savienības tiesas ģenerālvokātes J.Kokotes (*J.Kokott*) 2008.gada 18.decembra secinājumi lietā: C-394/07 *Gambazzi*, ECR [2009], p. I-02563, para. 47.

⁵⁴⁷ Sk. Cuniberti G. *Gambazzi* case, 21.12.2008. www.conflictoflaws.net (aplūkots 2012. 5.martā).

⁵⁴⁸ Sk. Cuniberti G. *Gambazzi Looses in Milan*, 01.03.2011. www.conflictoflaws.net (aplūkots 2012. 5.martā).

⁵⁴⁹ Sk. arī: Christians L.-L. *Commentaire de l'arrêt du 20 juillet 2001 de la Cour européenne des droits de l'homme* (reg. n° 30882/96). *Revue critique de droit international privé*. 2004, n° 93(1), janvier-mars, p. 115; Becker U. *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 130.

panta garantijām. Šāda kontrole ir vēl jo vairāk nepieciešama, ja atzišanas vai izpildes rezultāts ir būtiski svarīgs vienai no pusēm.

- Katras ES dalībvalsts tiesai ir tiesības pašai brīvi noteikt, vai ārvalsts tiesas nolēmuma izpilde pārkāpj tās procesuālo publisko kārtību. Taču jāatceras, ka tiesām ir jāraugās arī caur ES pamatprincipu prizmu, kurā ietilpst ECTK 6.panta pirmajā daļā noteiktās procesuālās garantijas.

Jāsecina, ka **jaunās Eiropas izpildes procedūras**, atsakoties no normām par *ordre public* kontroli, diezgan uzskatāmi ir atkāpušās no EST judikatūrā noteiktajām vadlīnijām. Vienīgais veids, kādā kaut nedaudz varētu izlīdzināt šo *ordre public* kontroles zudumu, ir ECTK 6.panta pirmajā daļā noteikto procesuālo tiesību garantēšana ar aizvietotājmetodēm, vai arī ar atsevišķu procesuālā *ordre public* izņēmuma palieku atstāšanu šajos ES sekundārajos normatīvajos tiesību aktos (par to skat. turpmāk šajā darbā).

Ievērojot iepriekš minēto, autore uzskata par nepieciešamu analizēt nelielo Latvijas tiesu praksi *a/s Mc Bride SAS* lietā Nr. SKC-494.⁵⁵⁰ Šajā lietā redzams, cik lielā mērā Latvijas pārsūdzības instanču tiesas (Rīgas apgabaltiesa un AT Senāta Civillietu departaments) vēl pavisam nesen „staigāja pa naža asmeni“ Brisele I Regulas piemērošanā, jo sevišķi saistībā ar 34.panta pirmo daļu.

***A/s Mc Bride SAS* lietas faktiskie apstākļi:** 2005. gada 21. oktobrī vienkāršotās *a/s „Mc Bride SAS“* (pirms nosaukuma maiņas – vienkāršotā *a/s „YPLON“*) pilnvarotais pārstāvis Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesā (turpmāk – Latgales priekšpilsētas tiesa) iesniedza pieteikumu par Parīzes Komerctiesas (fr. val. – *Tribunal de Commerce de Paris*⁵⁵¹) 2005. gada 21. marta sprieduma izpildes atļaušanu Latvijā.⁵⁵² Pieteikumā bija norādīts, ka minētais spriedums nav pārsūdzēts un ir stājies spēkā, un kā tāds tas izpildāms Latvijā saskaņā ar Brisele I Regulas 38. un 41. pantu.

Ar 2005. gada 21. marta lēmumu Latgales priekšpilsētas tiesa atļāva izpildīt Latvijas teritorijā minēto „Parīzes Tirdzniecības tiesas“ spriedumu. Tiesa lēmumu pamatoja ar CPL 636.-640. pantu un Brisele I Regulu.

Par šo Latgales priekšpilsētas tiesas lēmumu SIA „Latstal Enterprises“ Rīgas apgabaltiesā iesniedza blakus sūdzību, kurā lūdza atcelt lēmumu un noraidīt pieteikumu. Blakus sūdzība pamatota ar to, ka attiecībā uz ārvalstu tiesu spriedumu atzišanu un izpildi Latvijā ir noteikta atzišanas kārtība atkarībā no tiesas veida. Parīzes Tirdzniecības tiesa Francijā neesot tiesa, bet gan šķīrējtiesa. Turklāt, sertifikātu esot izdevis „Parīzes Komertribunāla“ sekretārs, bet spriedumu taisījusi „Parīzes Tirdzniecības tiesa“. SIA „Latstal Enterprises“ norādījusi, ka neesot saprotams, kā Latgales priekšpilsētas tiesa ir konstatējusi, ka „Komertribunāls“ un „Tirdzniecības strīdu tiesa“ ir

⁵⁵⁰ Lietas Nr. SKC-494 faktisko apstākļu aprakstā izmantota 2006. gada 14. jūnija Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta lēmumā lietā Nr. SKC -494 norādītā informācija.

⁵⁵¹ Autore no savas puses vēlas piebilst, ka *Tribunal de Commerce de Paris* latviešu valodā tulkojams kā „Parīzes Komerctiesas“. Šī iemesla dēļ autore turpmāk tekstā lieto nosaukumu „Parīzes Komerctiesas“.

⁵⁵² Diemžēl, Senāta lēmumā nav norādīts, kādā lietu kategorijā šis Parīzes Komerctiesas spriedums taisīts un par ko šis spriedums bijis (piem., piedzīto summu apmērs u.tml.).

viena un tā pati iestāde. Ar Rīgas apgabaltiesas 2006. gada 20. marta lēmumu pirmās instances tiesas lēmums atstāts negrozīts. Apgabaltiesa konstatējusi Brisele I Regulas 38. panta pirmās daļas un 41. panta saturu un noraidījusi blakus sūdzības iesniedzēja SIA „Latstal Enterprises“ norādi uz to, ka „Parīzes Komerctrīdu tiesa“ un „Parīzes Tirdzniecības tiesa“ varētu nebūt viena un tā pati tiesa; fakts, ka tā ir viena un tā pati tiesa izrietot no atsauces sertifikātā uz to pašu spriedumu, ko taisījusi „Parīzes Tirdzniecības tiesa“ (oriģinālā „*Tribunal de Commerce de Paris*“). Turklāt lietā neesot pierādījumu par to, ka šī tiesa ir šķīrējtiesa.⁵⁵³ Līdz ar to, pēc apgabaltiesas domām, pirmās instances tiesa pilnīgi pamatoti piemērojusi CPL 77. nodaļas noteikumus par nolēmumu atzīšanu un izpildi. Rīgas apgabaltiesa arī atzina, ka SIA „Latstal Enterprises“ arguments par savstarpējo saistību izpildi nav izskatāmās lietas priekšmets, jo attiecas uz strīda būtību. Apgabaltiesa noraidīja arī argumentu par to, ka Francijas tiesa neesot vērtējusi jautājumu par savu kompetenci. Līdz ar to apgabaltiesa atzina, ka nav konstatējami CPL 637. pantā norādītie ārvalstu tiesu spriedumu neatzīšanas pamati un ka pirmās instances tiesa pamatoti ir apmierinājusi a/s „Mc Bride SAS“ pieteikumu.

SIA „Latstal Enterprises“ par apgabaltiesas lēmumu iesniedza blakus sūdzību Augstākās tiesas Senātā, norādot, ka apgabaltiesa nav piemērojusi CPL 78. panta normas un tādēļ tiesas lēmums neatbilst CPL 5. un 190. panta nosacījumiem. Blakus sūdzībā lūgts atcelt apgabaltiesas lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai citā sastāvā.

Tālāk autore apskatīs, kā Senāts izskatīja blakus sūdzību un kā pamatoja savu lēmumu.

AT Senāta Civillietu departamenta sniegtais vērtējums: *a/s Mc Bride SAS* lietā Senāts nolēma, ka Rīgas apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts un blakus sūdzība noraidāma. Apgabaltiesa esot pilnīgi un vispusīgi noskaidrojusi apstākļus, kuriem ir būtiska nozīme minētā jautājuma pareizā izlemšanā.

Senāts arī atzina par nepamatotu blakus sūdzības iesniedzēja SIA „Latstal Enterprises“ atsauci uz CPL 78. nodaļas normām, kā arī uz CPL 5. un 190. pantu. Senāts norādīja, ka saskaņā ar Brisele I Regulas 38. panta pirmo daļu kādā dalībvalstī taisīts spriedums, kas izpildāms minētajā valstī,

⁵⁵³ Autore vēlas atzīmēt, ka starptautiskajā civilprocesā ir ieviesti vairāk vai mazāk skaidri kritēriji, pēc kuriem noteikt, vai attiecīgā tiesa ir „tiesa“ Regulas izpratnē. Šie kritēriji ir sekojoši: 1) tiesai ir jābūt neatkarīgai no pārējām valsts iestādēm un jāietilpst valsts tiesu sistēmā; 2) procesam šajā tiesā jānotiek saskaņā ar sacīkstes principu un ievērojot pušu aizstāvības tiesības (sk. obligāti arī Regulas 62. p. par atsevišķām iestādēm, kas uzskatāmas par „tiesu“). Sk. Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 375-377; Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 Septembre 1968*. Paris: Jupiter, 1985, p. 131. Sk. arī Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1994. gada 2. jūnija spriedumu lietā: *C-414/92 Solokleinmotoren GmbH v. E.Boch*, ECR [1994], p. I-02237, para. 17, kur EKT noteica, ka nolēmumam jābūt pieņemtam dalībvalsts tiesu iestādē, kurai ir autoritatīvas lemšanas tiesības strīdos starp pusēm. Parīzes Komerctiesas ietilpst Francijas vispārējo tiesu sistēmā. Komerctiesas Francijā ir 1. instances tiesas, uz kurām attiecas visi tie paši principi, kuri jāievēro vispārējās jurisdikcijas tiesām (tās nav šķīrējtiesas!). Sk. Francijas Komerckodeksa (*Code de Commerce*) L721-1 pantu un Francijas Tiesu iekārtas kodeksa (*Code de l'organisation judiciaire*) L261-1 pantu. Pieejami: www.legifrance.gouv.fr

jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī, ja pēc kādas ieinteresētās puses pieprasījuma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī. Savukārt 41. pantā esot noteikts, ka spriedumu pasludina par izpildāmu tūlīt pēc 53. pantā minēto formalitāšu izpildes, nemaz neveicot pārbaudes saskaņā ar Regulas 34. un 35. pantu. Persona, pret kuru celta izpildīšanas prasība, šajā tiesvedības posmā nav tiesīga iesniegt nekādus iebildumus par prasību.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Senāts secināja, ka Rīgas apgabaltiesa pamatoti piemērojusi Brisele I Regulas un CPL 77. nodaļas normas. Pamatojoties uz CPL 448. panta pirmās daļas 1. punktu, Senāts atstāja spēkā apgabaltiesas 2006. gada 20. marta lēmumu, bet SIA „Latstal Enterprises” blakus sūdzību noraidīja.

Jāpiebilst, ka šis Senāta lēmums ir iekļauts apkopojumā „Apelācijas un kasācijas instances tiesu prakse blakus sūdzību izskatīšanā par tiesu lēmumiem”. Tas *a priori* liek domāt, ka attiecīgais lēmums turpmāk būtu izmantojams kā judikatūra līdzīgās lietās. Kā judikatūras tēze tiek piedāvāta šāda Senāta atziņa: „Eiropas Savienības dalībvalstī taisīts spriedums jāizpilda arī citā līgumslēdzējā valstī, ja pēc ieinteresētās puses pieprasījuma tas ir pasludināts par izpildāmu attiecīgajā valstī.”⁵⁵⁴

Autores veiktā problēmas juridiskā analīze: Tiklīdz ir noskaidrots, ka Regula ir piemērojama gan no ģeogrāfiskā (*ratione loci*), gan no materiāltiesiskā (*ratione materiae*), gan no piemērošanas laikā aspekta (*ratione temporis*), tad var sākt piemērot tajā noteikto atzīšanas un izpildes procesuālo mehānismu.

Jāpiebilst, ka no tiesību normu hierarhijas viedokļa Regulas normām ir augstāks spēks un tās ir tieši piemērojamas (sk. kaut vai Regulas preambulas 6. apsvērumu un CPL 5. p. 3.d.). Līdz ar to primārs vienmēr būs Regulā noteiktais mehānisms un gadījumā, ja nacionālo tiesību normas nonāk pretrunā ar Regulu, tad tās konkrētajā lietā nedrīkst piemērot.⁵⁵⁵ Taču Regulā neparedzētām procesuālajām darbībām būs piemērojams CPL. Tātad, CPL attiecībā pret Regulu ir tikai palīgfunkcija, nevis otrādi (sk. arī CPL 644. p. 2.d.). Tomēr arī šajā aspektā tiesību normu piemērotajam ir jābūt ļoti uzmanīgam un jāņem vērā, ka **visas CPL esošās tiesību normas Regulas piemērošanas kontekstā ir interpretējamās nevis caur CPL sistēmas, bet gan pašas Regulas prizmu.** Tas izpaužas tādējādi, ka **attiecīgo CPL normu iztulkošana nedrīkst nonākt pretrunā ar Regulas mērķiem un principiem.**⁵⁵⁶ Kādi tad ir šie Regulas mērķi un principi?

⁵⁵⁴ Apelācijas un kasācijas instances tiesu prakse blakus sūdzību izskatīšanā par tiesu lēmumiem. Jurista Vārds, 2007. 3.jūlijs, nr. 27. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006. gada 14. jūnija lēmums lietā SKC-494. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 551. lpp.

⁵⁵⁵ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1983.gada 15.novembra spriedumu lietā: 288/82 *Duijnste v. Goderbauer*, ECR [1983], p. 03663, para. 14.

⁵⁵⁶ Boularbah H. La notion de décision exécutoire dans l'Etat d'origine et l'exigence de la signification – les sanctions des règles de procédure prévues par la Convention de Bruxelles et leur réparation. L'espace judiciaire européen en matières civile et commerciale (Fentiman R., Nuyts A., Tagaras H., Watté N.). Bruxelles: Bruylant. 1999, p. 321, 324. Sk. arī Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1985.gada 3.oktobra spriedumu lietā: 119/84 *Capelloni et Aquilini v. Pelkmans* ECR [1985], p. 03147, para. 21.

No pašas Regulas izriet, ka tās **mērķi** nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā ir:

Pirmkārt, vienkāršot formalitātes, nolūkā panākt ātrāku un vienkāršāku dalībvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes procesu (sk. Regulas preambulas 2. apsvērumu);

Otrkārt, nodrošināt brīvu tiesu nolēmumu kustību. Šim nolūkam noteikumus par nolēmumu atzīšanu un izpildi jānosaka vienā ES normatīvajā aktā, kas būtu saistošs un tieši piemērojams (sk. Regulas preambulas 6. apsvērumu). Šī mērķa sasniegšanai vienā dalībvalstī pieņemts nolēmums ir jāatzīst un jāizpilda citā šīs Regulas dalībvalstī, pat ja personas, pret kuru vērsta nolēmuma izpilde, dzīvesvieta atrodas kādā trešajā valstī (sk. Regulas preambulas 10. apsvērumu).

Savukārt Regulā ietvertais **pamatprincips** ir brīva personu kustība un šo personu tiesiskā aizsardzība ES (sk. Regulas preambulas 1. apsvērumu, kā arī EKT spriedumu *Duijnste v. Goderbauer* un *Effer* lietās⁵⁵⁷).⁵⁵⁸

No minētā pamatprincipa atvasināmi šādi speciālie principi:⁵⁵⁹

- **nolēmumu brīvas kustības princips** (sk. Regulas preambulas 6. apsvērumu, 32. p., 33. p. 1.d., 38., 41., 57. un 58. ., un EKT spriedumu *Unibank v. Christensen* lietā).⁵⁶⁰ Tas sevī ietver citas dalībvalsts tiesas nolēmuma respektēšanu (sk. Regulas 33., 36., 38., 41., 57. un 58. p.,⁵⁶¹ un EKT spriedumu *Hoffmann v. Krieg* lietā)⁵⁶² un citas dalībvalsts tiesas nolēmuma ātru un vienkāršu atzīšanas un izpildes procedūru (sk. Regulas 38.-56.p.⁵⁶³ un attiecīgos EKT spriedumus);⁵⁶⁴

⁵⁵⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1983.gada 15.novembra spriedums lietā: 288/82 *Duijnste v. Goderbauer*, ECR [1983], p. 03663, paras. 11, 12. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1982.gada 4.marta spriedums lietā: 38/81 *Effer SpA v. Kantner*, ECR [1982], p. 00825, para. 6.

⁵⁵⁸ Jannet A. Pontier, Edwige Burg. EU Principles on Jurisdiction and Recognition of Judgments in Civil and Commercial Matters (according to the case law of the European Court of Justice). The Hague: T.M.C. Asser Press, 2004, p.19.

⁵⁵⁹ *Ibid.*, p. 27-29.

⁵⁶⁰ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1999.gada 17.jūnija spriedums lietā: C-260/97 *Unibank*, ECR [1999], p. I-03715, para. 14.

⁵⁶¹ Jannet A. Pontier, Edwige Burg. EU Principles on Jurisdiction and Recognition of Judgments in Civil and Commercial Matters (according to the case law of the European Court of Justice). The Hague: T.M.C. Asser Press, 2004, p.30.

⁵⁶² Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. 00647, paras. 27, 29.

⁵⁶³ Jannet A. Pontier, Edwige Burg. EU Principles on Jurisdiction and Recognition of Judgments in Civil and Commercial Matters (according to the case law of the European Court of Justice). The Hague: T.M.C. Asser Press, 2004, p. 38, 39.

⁵⁶⁴ Sk.: Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1999.gada 29.aprīļa spriedumu lietā: C-267/97 *Coursier v. Fortis Bank*, ECR [1999], p. I-03715; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1986.gada 10.jūlija spriedumu lietā: 198/85 *Carron v. Federal Republic of Germany*, ECR [1986], p. 02437; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1980.gada 21.maija spriedumu lietā: 125/79 *Denilauler v. Couchet Frères*, ECR [1980], p. 01553; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1984.gada 27.novembra spriedumu lietā: 258/83 *Brennero v. Wendel*, ECR [1984], p. 03971; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1991.gada 4.oktobra spriedumu lietā: C-183/90 *Van Dalssen v. Van Loon*, ECR [1991], p. I-04743; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1995.gada 11.augusta spriedumu lietā: C-432/93 *SISRO v. Ampersand Software*, ECR [1995], p. I-02269; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1985.gada 2.jūlija spriedumu lietā: 148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank v. Brasserie du Pêcheur*, ECR [1985], p. 01981 u.c.

- **aizstāvības tiesību aizsardzības princips** (sk. Regulas preambulas 18. apsvērumu, 34. p. 2.d., 43., 44., 46., 47. un 50. p., kā arī EKT spriedumu *Denilauler* lietā).⁵⁶⁵

- **tiesiskās noteiktības princips** (sk. Regulas 1.p., 34. p. 1., 3. un 4.d., 38., 43. p. un 47.p. 3.d., kā arī EKT spriedumus lietās *Polstermöbel* un *Duijnstee*, u.c.);⁵⁶⁶

- **tiesu savstarpējās uzticēšanās princips** (sk. Regulas preambulas 16. un 17. apsvērumu un 41., 53. p.).

Visi nosauktie principi ir jāņem vērā Regulas un tai pakārtoto CPL normu interpretācijā. Protams, arī paši principi savā starpā ir jāizsver un jāizlemj, kuram no tiem konkrētajā gadījumā dodama priekšroka.

Regulā tiesām noteiktais pārbaucēju apjoms: Jāapskata, kas ir noteikts Brisele I Regulā par Latvijas tiesu instancēs pārbaudāmajiem jautājumiem un to apjomu (sk. Tabulu Nr. 5):

Tabula Nr.5

Latvijas tiesu instance	Rīcība Brisele I Regulas piemērošanas gadījumā	Procesa veids
Rajona (pilsētas) tiesa	<p>1) Saskaņā ar Regulas 41. pantu pārbauda, vai ir izpildītas 53. pantā paredzētās formalitātes, t.i., vai ir iesniegta ārvalsts tiesas nolēmuma kopija un vai ir iesniegta 54. pantā paredzētā apliecība (Regulas V pielikumā esošā veidlapa).</p> <p>2) Saskaņā ar Regulas 32. pantu tiesai jāpārbauda, vai iesniegtais dalībvalsts nolēmums patiešām ir „nolēmums“ Regulas izpratnē.</p> <p>3) Iesniegtajam ārvalsts tiesas nolēmumam nav obligāti jābūt spēkā esošam, taču tam jābūt izpildāmam brīdī, kad Latvijas tiesa lemj par tā izpildes atļauju (sk. Regulas 38.p. 1.d.). Tiesai šis apstāklis jāpārbauda <i>ex officio</i>. Svarīgi atzīmēt, ka pirmās instances tiesa to pārbauda formāli, proti, ja Regulas 54.p. norādītās apliecības beigās ārvalsts tiesa ir ierakstījusi: „<i>Nolēmums jāpiemēro tā izcelsmes dalībvalstī (Regulas 38.p.) pret: ... (fiz.pers. vārds, uzvārds; jurid. pers. nosaukums),</i>“ tad tiek prezumēts, ka šis nolēmums tā</p>	<p>Sacīkstes procesa nav (Regulas 41. p.);</p> <p>Rakstveida process (Regulas 41. p., CPL 640.p.).</p>

⁵⁶⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1980.gada 21.maija spriedums lietā: 125/79 *Denilauler v. Couchet Frères*, ECR [1980], p. 01553para. 13.

⁵⁶⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2002.gada 19.februāra spriedums lietā: C-256/00 *Besix S.A. v. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH*, ECR [2002], p. I-01699, para. 27; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2002.gada 6.jūnija spriedums lietā: C-80/00 *Italian Leather SpA v. WECO Polstermöbel GmbH*, ECR [2002], p. I-04995, para. 51; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1983.gada 15.novembra spriedums lietā: 288/82 *Duijnstee v. Goderbauer*, ECR [1983], p. 03663 § 6; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1999.gada 28.septembra spriedums lietā: C-440/97 *GIE Groupe Concorde and others v. The Master of the vessel „Suhadiwarno Ranjan“ and others*, ECR [1999], p. I-06307, para. 23; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1994.gada 20.janvāra spriedums lietā: C-129/92 *Owens Bank v. F. Bracco and Bracco Industria Chimica*, ECR [1994], p. I-00117, para. 32.

	<p>izcelsmes dalībvalstī ir izpildāms pret attiecīgo personu (t.s. izpildāmības prezumpcija, ko pārstāv Regula).⁵⁶⁷</p> <p>4) Tiesa obligāti pārbauda Regulas 39. un 40. panta ievērošanu .</p> <p>5) Tiesa pēc vajadzības pārbauda arī Regulas 49. un/vai 50. panta ievērošanas procesuālās prasības.</p> <p>6) Tiesa pēc vajadzības izlemj arī Regulas 48. panta pirmajā daļā un 55. pantā norādītos jautājumus.</p>	
Apgabaltiesa	<p>Ja ir iesniegta blakus sūdzība par rajona (pilsētas) tiesas lēmumu, apgabaltiesa pārbauda:</p> <p>1) blakus sūdzībā norādītos argumentus par to, vai nepastāv kāds no Regulas 34. vai 35. pantā norādītajiem neatzīšanas pamatiem (Regulas 45. p. 1. d.), kā arī citus blakus sūdzībā norādītos argumentus (piemēram, 32.p.).</p> <p>Nolēmuma izpildes atļaujas prasīšanas gadījumā tiesa pārbauda blakus sūdzībā norādītos argumentus arī par to, vai nolēmumam piemīt formālā izpildāmība (Regulas 38. p. 1.d.). Regulas sistēmā darbojas prezumpcija, ka citas dalībvalsts nolēmums ir izpildāms. Tikai no pašām pusēm ir atkarīgs, vai šī prezumpcija tiks atspēkota. Tomēr, ja kāda no pusēm blakus sūdzībā izvirza argumentu „pret” nolēmuma izpildāmību, tad apgabaltiesai ir pienākums atbildēt uz šo argumentu.</p> <p>2) Blakus sūdzības izskatīšanā tiesai jāpārbauda vai jāizlemj arī konkrēti procesuāli jautājumi (sk. Regulas 43. p., 46.p.⁵⁶⁸, 47. p. 3. d., 48. p., 49., 50., 53. un 55. p.).</p>	<p>Ir sacīkstes process (Regulas 43. p. 3. d.);</p> <p>Mutvārdu process (Regulas 43. p. 3. d., CPL 637.p. 1.d., 5.p. 1. un 3.d., 447.p. 1.d., 642.p. 2.d.)</p>
Augstākās Tiesas Senāts	<p>Ja ir iesniegta blakus sūdzība par apgabaltiesas lēmumu, Senāts pārbauda:</p> <p>1) blakus sūdzībā norādītos argumentus par to, vai nepastāv kāds no Regulas 34. vai 35. pantā norādītajiem neatzīšanas pamatiem (Regulas 45. p. 1. d.), kā arī citus blakus sūdzībā norādītos argumentus (piemēram, 32.p.).</p> <p>Nolēmuma izpildes atļaujas prasīšanas gadījumā Senāts pārbauda blakus sūdzībā norādītos argumentus arī par to, vai nolēmumam piemīt formālā izpildāmība (Regulas 38. p. 1.d.). Regulas sistēmā darbojas prezumpcija, ka citas</p>	<p>Ir sacīkstes process (Regulas 43. p. 3. d.)</p> <p>Mutvārdu process (Regulas 43. p. 3. d., CPL 637.p. 1.d., 5.p. 1. un 3.d., 447.p. 1.d., 642.p. 2.d.)</p>

⁵⁶⁷ Magnus U., Mankowski P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers. 2007, Art. 41, p. 659 (Kerameus K.).

⁵⁶⁸ Regulas 46. panta pirmā daļa pārsūdzības instances tiesām (apgabaltiesai un Senātam) piešķir tiesības **apturēt atzīšanas/izpildes atļaujas tiesvedību**, taču tikai uz personas, pret kuru vērsta nolēmuma izpilde, lūguma pamata. Tātad, parādniekam šajā procesa stadijā pašam ir jābūt aktīvam un jāizrāda iniciatīva tiesvedības apturēšanā. Turklāt, uz lūguma pamata pārsūdzības instances tiesa var apturēt tiesvedību tikai gadījumā, ja: 1) dalībvalsts nolēmums tā izcelsmes valstī ir pārsūdzēts vispārējā kārtībā, vai 2) vēl nav beidzies šadas pārsūdzības iesniegšanas termiņš (sk. Regulas 46.p. 1.d.). Regulas 46.panta trešā daļa pārsūdzības instances tiesai (apgabaltiesai vai Senātam) piešķir arī tiesības pašai pēc savas iniciatīvas (*ex officio*) piemērot dalībvalsts **nolēmuma izpildes nodrošinājumu**, vienlaicīgi atļaujot izpildi. Tātad, apgabaltiesai un Senātam ir divas iespējas.

	<p>dalībvalsts nolēmums ir izpildāms. Tikai no pašām pusēm ir atkarīgs, vai šī prezumpcija tiks atspēkota. Tomēr, ja kāda no pusēm blakus sūdzībā izvirza argumentu par nolēmuma izpildāmību, tad Senātam ir pienākums atbildēt uz šo argumentu.</p> <p>2) Blakus sūdzības izskatīšanā Senātam jāpārbauda vai jāizlemj arī konkrēti procesuāli jautājumi (piemēram, Regulas 44. p., 46. p., 47. p. 3. d., 48. p., 49., 50., 53. un 55. p.)</p>	
--	--	--

Regulas un CPL normu kombinēšana: Autore pārbaudīs, kā Latvijas tiesas ir mācējušas piemērot Regulas un CPL normas *a/s Mc Bride SAS* lietā.

Pirmkārt, Rīgas apgabaltiesa savā lēmumā norādījusi šādu frāzi: „[...] nav CPL 637. pantā minēto ārvalsts tiesas nolēmuma neatzīšanas pamatu un pirmās instances tiesa pamatoti apmierinājusi pieteikumu“ (sk. Senāta lēmuma lietā SKC-494 konstatējošo daļu). Ja apgabaltiesa vai Senāts lemj jautājumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu un/vai izpildi saskaņā ar Brisele I Regulu, tad CPL 637. pants nav jāpiemēro, bet ir jāpiemēro Regulas 34., 35. un/vai 38. pants (sk. arī CPL 5. p. 3.d.). Pretējā gadījumā vai nu tiek dublētas divas līdzīgas, taču atšķirīgas normas,⁵⁶⁹ vai CPL tiek piešķirts augstāks spēks nekā Regulai.

Otrkārt, no Senāta lēmuma *a/s Mc Bride SAS* lietā redzams, ka Senāts ir piemērojis nevis Regulas 45. panta pirmo daļu un 43. pantu, bet gan 41. pantu, kuru drīkst piemērot **tikai un vienīgi pirmās instances tiesas**.⁵⁷⁰

Treškārt, izskatot apgabaltiesā un Senātā blakus sūdzības par Regulas piemērošanu, apgabaltiesa vai Senāts saskaņā ar CPL 642. pantu drīkst pieņemt vienu no šādiem lēmumiem:

- 1) atstāt lēmumu negrozītu, bet blakus sūdzību noraidīt;
- 2) atcelt lēmumu pilnīgi vai kādā tā daļā un izlemt jautājumu par ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu;
- 3) grozīt lēmumu.

Kā redzams, CPL 642. pants (speciālā norma) ir šaurāks par CPL 448. pantu (vispārējo normu) un nedod Senātam tiesības atcelt lēmumu pilnīgi vai kādā tā daļā un nodot atzīšanas vai izpildes atļaujas jautājumu jaunai izskatīšanai tai tiesai, kura lēmumu pieņēmusi.⁵⁷¹ Diemžēl, no Senāta lēmuma konkrētajā lietā redzams, ka Senāts to pamatojis tieši ar CPL 448. panta pirmās daļās

⁵⁶⁹ Regulas 34. un 35. pantā ietvertie neatzīšanas kritēriji nav pilnībā identiski CPL 637. pantā minētajiem kritērijiem.

⁵⁷⁰ Brisele I Regulas mehānisms sacīkstes procesu izslēdz tikai pirmās instances tiesā, bet ne pārsūdzības instances tiesās (sk. Regulas 43., 44. un 45. p.). Ja arī pārsūdzības instancē netiks nodrošināts sacīkstes process un pēc puses lūguma pārbaudīti Regulas 34. vai 35. panta nosacījumi, tad tas jau būs klajš un rupjš tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpums (sk. Satversmes 91. un 92. p., un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. p., kā arī Regulas 34.p. 1. un 2.d.). Sk. arī Nagel. Gottwald. Internationales Zivilprozessrecht. 5. Auflage. Münster: Aschendorff Rechtsverlag / Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2002, S. 646; Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, p. 455.

⁵⁷¹ Šāda procesuālā kārtība nonāktu arī pretrunā ar Regulā esošo nolēmumu ātras un vienkāršas atzīšanas un izpildes procedūras principu.

1. punktu, t.i., speciālās normas vietā piemērojis vispārējo normu. Arī SIA „Latstal Enterprises“ pārstāvis blakus sūdzībā atsaucies uz CPL 448. panta pirmās daļas 2. punktu un lūdzis Senātu atcelt Rīgas apgabaltiesas lēmumu, kā arī nodot jautājumu jaunai izskatīšanai. Saskaņā ar CPL 642. pantu iesniegt šādu lūgumu Senātam nemaz nedrīkst.

Attiecībā uz procesuālās *ordre public* kontroles jautājumiem izskatās, ka apgabaltiesa un Senātas praksē pieļāvis rupju un nopietnu kļūdu, jo pārsūdzības stadijā neveic tos pienākumus, kurus uzliek Brisele I Regulas 43. un 45.pants. Līdz ar to netiek nodrošināts pilnvērtīgs sacīkstes process un pārsūdzībā netiek pārbaudīts, vai pastāv kāds no Regulas 34. vai 35.pantā norādītajiem nolēmumu neatzīšanas pamatiem. Nolēmumu izpildes gadījumā – arī 38.pantā noteiktais izpildes atteikuma pamats. Šeit gan uzreiz jāatzīmē, ka sacīkstes princips uzliek pusēm par pienākumu pierādīt, vai pastāv kāds no Regulas 34. vai 35. pantā (kā arī 38.p.) minētajiem apstākļiem.

Autore uzskata, ka ir pamats bažām par nepareizas tiesu prakses izveidošanos Brisele I Regulas piemērošanā un jo īpaši jautājumā par *ordre public* pārbaudi, kā arī atbildētāja informēšanas fakta pārbaudi. Tā kā abas pārsūdzības instances tiesas atsaucās uz Brisele I Regulas 41.pantu (uz kuru drīkst atsaukties tikai 1. instances tiesas), tad jāsecina, ka pārsūdzības instances tiesas patvaļīgi atteicās pārbaudīt Regulas 34.vai 35.pantā esošo atzīšanas šķēršļu esamību. Atsevišķos gadījumos šāda prakse var novest pie tiesvedībām ECT. Tas arī ir noticis – ECT šobrīd izskatīšanā atrodas lieta *Avotiņš pret Latviju un Kipru*,⁵⁷² kurā persona sūdzas par ECTK 6.panta pirmās daļas pārkāpumu no Latvijas puses, atļaujot Latvijā saskaņā ar Brisele I Regulu izpildīt Kipras tiesas spriedumu lietā, par kuru persona vispār netika informēta. Latvijas AT Senāta Civillietu departaments savā 2007.gada 31.janvāra lēmumā *Fairweather Holdings Ltd.* lietā (civillietā SKC-190/2007) bija norādījis: „Tā kā P.A. tiesas [Kipras tiesas – autores piebilde] nolēmumu nav pārsūdzējis, nav būtiskas nozīmes viņa pārstāvja argumentiem par to, ka atbildētājam nav pienācīgi paziņots par lietas izskatīšanu ārvalsts tiesā.”⁵⁷³

Taču turpmāko gadu AT Senāta Civillietu prakse, kas publiski pieejama AT mājas lapā, liecina par pozitīvām tendencēm Brisele I Regulas piemērošanas un iztulkošanas jomā. Šeit jāatzīmē Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 10.novembra lēmums *Trade Agency* lietā (civillietā SKC-1167/2010),⁵⁷⁴ ar kuru Senāts uzdeva prejudiciālu jautājumu EST par Brisele I Regulas 34. panta pirmās un otrās daļas iztulkošanu.

⁵⁷² Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatīšana esošā lieta *Avotiņš v. Latvia and Cyprus*, Nr. 17502/07. 2010.gada 30.marta lēmums par lietas pieņemšanu izskatīšanai pieejams ECT *Hudoc* datu bāzē.

⁵⁷³ Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 31.janvāra lēmums lietā SKC-190/2007. Nav publicēts. Pieejams ECT esošās lietas *Avotiņš v. Latvia and Cyprus* materiālos.

⁵⁷⁴ Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 10.novembra lēmums lietā SKC-1167/2010.

1.2. Atbildētāja informēšanas fakta kontroles metode

1.2.1. Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos esošais regulējums

Nākamais atzinējvalsts tiesā pārbaudāmais jautājums ir noteikts BK / LK 27.panta otrajā daļā, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otrajā daļā, Regulas 4/2009 24.panta b) punktā un HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punktā:

Saskaņā ar 1968.gada Briseles konvencijas 27.panta otro daļu: „ <i>Arvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atbildētājam, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā, nav savlaicīgi paziņots par procesu ierosinošo dokumentu vai tam līdzvērtīgu dokumentu tādā veidā, lai viņš varētu nodrošināt savas aizstāvības tiesības</i> “.	Saskaņā ar Brisele I Regulas 34.panta otro daļu: „ <i>Arvalsts tiesas spriedums nav atzīstams gadījumos, ja tas pieņemts aizmuguriski – ja atbildētājam dokuments, ar kuru ierosināta lieta, vai līdzīgs dokuments nav uzradīts pietiekami laicīgi, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, ja vien atbildētājs nav uzsācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad to bija iespējams darīt</i> “.
---	---

Saskaņā ar 1988.gada Lugano konvencijas 27.panta otro daļu: „ <i>Arvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja atbildētājam, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā, nav savlaicīgi paziņots par procesu ierosinošo dokumentu vai tam līdzvērtīgu dokumentu tādā veidā, lai viņš varētu nodrošināt savas aizstāvības tiesības</i> “.	Saskaņā ar 2007.gada jaunās Lugano konvencijas 34.panta otro daļu: „ <i>Arvalsts tiesas spriedumu neatzīst aizmuguriska sprieduma gadījumā – ja atbildētājam netika laikus izsniegts dokuments, ar ko celta prasība, vai līdzvērtīgs dokuments, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, izņemot gadījumu, ja atbildētājs nav sācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad viņam bija iespējams to darīt</i> “.
---	--

Saskaņā ar Hāgas Konvencijas projekta 28.panta pirmās daļas d) punktu: „ <i>Arvalsts tiesas nolēmuma atzīšana vai izpilde var tikt atteikta, ja [...] d) procesu ierosinošais dokuments vai tam līdzvērtīgs dokuments, kurā ietverti prasījuma būtiskākie elementi, atbildētājam nav bijis savlaicīgi izsniegts, kā arī nav bijis tādā veidā izsniegts, lai viņam dotu iespēju sagatavoties savai aizstāvībai</i> “.

Saskaņā ar Regulas 4/2009 24.panta b) punktu arvalsts tiesas nolēmumu neatzīst, „ <i>gadījumos, ja tas ir pieņemts aizmuguriski – ja atbildētājam netika laikus izsniegts dokuments, ar ko ir celta prasība, vai līdzvērtīgs dokuments, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, izņemot gadījumu, ja atbildētājs nebija uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt</i> “.

Tātad, šī jautājuma izpētes ietvaros galvenais priekšnosacījums ir nolēmuma pieņemšana bez atbildētāja klātbūtnes (aizmugurisks spriedums). Tiešos vārdos tas ir pateikts Regulas 4/2009

24.panta b) punktā. Turpretī HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punkts attiecas ne tikai uz aizmuguriskiem spriedumiem, bet arī uz jebkuru nolēmumu veidu. Kā tas ietekmē pušu tiesības un pienākumus?

Aizmuguriska sprieduma taisīšanas gadījumā tikai dažos no minētajiem normatīvajiem tiesību aktiem prasītājam ir noteikta konkrēta *pierādījumu nasta* – pierādīt, ka atbildētājs, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā, ir bijis pienācīgā kārtā un savlaicīgi informēts par procesu ierosinošo dokumentu [sk. BK / LK) 46.p. 2.punktu; HK projekta 29.p. 1.d. b) punktu]. Savukārt Brisele I Regulas / jaunās LK 53.pantā, kas satur norādi uz šo aktu V pielikumā esošo standartveidlapu, prasītājam uzliktā pierādījumu nasta ir atvieglota, jo šo standartveidlapu aizpilda nolēmuma izcelsmes valsts tiesa. No standartveidlapu izpētes redzams, ka izcelsmes valsts tiesai tajās ir jānorāda, vai spriedums taisīts aizmuguriski, vai nē (sk. Brisele I Regulas / jaunās LK V pielikuma standartveidlapas 4.4.punktu). Turpretī Regulas 4/2009 28.panta pirmās daļas b) punktā norādītā II pielikuma standartveidlapa šādu prasību vairs nesatur. Tas nozīmē, ka:

- 1) prasītājam vispār vairs nav minētās pierādījumu nastas; un
- 2) atzinējvalsts tiesai nebūs iespēju uzzināt par to, vai nolēmuma izcelsmes valstī spriedums ir taisīts aizmuguriski, vai nē.

Autoresprāt, šādai ES likumdevēja nostādnei grūti atrast pamatojumu, jo tādējādi atzinējvalsts pirmās instances tiesā atbildētāja (kurš saskaņā ar Regulas 4/2009 30.p. nemaz nepiedalās atzīšanas lietas izskatīšanā un viņam nav tiesību šajā stadijā iesniegt nekādus paskaidrojumus vai iebildumus) tiesības būt informētam par prasību netiks garantētas vispār. Savukārt pārsūdzības instances tiesās pierādījumu nasta gulsies tieši uz atbildētāju, proti, viņam pašam būs jāpierāda, ka: 1) spriedums taisīts aizmuguriski, un 2) viņam laikus netika izsniegts procesu ierosinošais vai tam līdzvērtīgs dokuments.

Līdz ar to Regulas 4/2009 II pielikums būtu papildināms ar tādu pašu norādi, kāda iekļauta Brisele I Regulas / jaunās LK V pielikuma 4.4.punktā, proti: „Procesu ierosinošā vai tam līdzvērtīga dokumenta izsniegšanas datums, ja nolēmums pieņemts aizmuguriski“.

Runājot par nolēmumu veidiem, HK projektā vērojama metodoloģiska nianse, kas ļauj 28.panta pirmās daļas d) punktā minēto neatzīšanas pamatu piemērot ne tikai aizmugurisku spriedumu gadījumā, bet arī jebkuram citam nolēmumu veidam. Šādā situācijā pierādījumu nasta guls uz prasītāju:⁵⁷⁵ „Puse, kura prasa nolēmuma atzīšanu vai izpildi, iesniedz atzinējvalsts tiesā: [...] b) **gadījumā, ja ārvalsts tiesas spriedums taisīts aizmuguriski** [autores izcēlums] – dokumenta oriģinālu vai kopiju, kurā redzams, ka procesu ierosinošais vai tam līdzvērtīgs dokuments ticis izsniegts atbildētājam, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā“ [HK projekta 29.p. 1.d. b) punkts].

⁵⁷⁵ Pocar F., Honorati C. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments. Padova: CEDAM, 2005, p.306.

Ja tomēr izrādās, ka atbildētājs nav piedalījies lietas izskatīšanā, tad atzinējvalsts tiesai saskaņā ar minētajiem normatīvajiem aktiem ir jāpārbauda divi nākamie aspekti:

- 1) vai procesu ierosinošais (vai tam līdzvērtīgs) dokuments atbildētājam ir izsniegts⁵⁷⁶ tādā veidā, lai viņš varētu sevi aizstāvēt;
- 2) vai šī paziņošana ir notikusi savlaicīgi;
- 3) Brisele I Regulā / jaunajā LK un Regulā 4/2009 jāpārbauda arī, vai atbildētājs bija uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt.

Šeit būtu konkrētāk jāaplūko katrs no šiem minētajiem aspektiem, kas ietver jēdzienu „aizmuguriski pieņemts nolēmums“, „paziņots pietiekami laicīgi, lai varētu nodrošināt sev aizstāvību“, „procesu ierosinošais dokuments vai tam līdzvērtīgs dokuments“ un „uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt” satura izpratnes noskaidrošanu.

1) Jēdziena „aizmuguriski pieņemts nolēmums“ izpratne

Jēdziens „aizmuguriski pieņemts nolēmums“ nozīmē to, ka atbildētājs pats nav piedalījies procesā un viņu arī neviens nav tajā pārstāvējis. Franču tiesībzinātniece E. Godemē-Talona (*H. Gaudemet-Tallon*) norāda uz to, ka šis termins jāinterpretē nevis saskaņā ar kādas konkrētas dalībvalsts nacionālo tiesību normām, bet gan tā interpretācijai jābūt vienotai visā ES, t.i., tas jāinterpretē autonomi visās BK / LK, Brisele I Regulas / jaunās LK dalībvalstīs.⁵⁷⁷ EKT (tagad. EST) vairākās lietās⁵⁷⁸ ir izteikusies par BK 27.panta otrajā daļā minētā jēdziena „bez atbildētāja klātbūtnes“ interpretāciju, kas noder arī Brisele I Regulas 34.panta otrajā daļā esošā termina „aizmuguriski pieņemts nolēmums“ izpratnei.

Savā 1981.gada 16.jūnija spriedumā lietā *Klomps v. Michel* EKT nolēma, ka BK 27.panta otrā daļa ir piemērojama arī gadījumā, ja atbildētājs ir iesniedzis iebildumus pret aizmuguriski pieņemtu nolēmumu un nolēmuma izcelsmes valsts tiesa ir pasludinājusi šos iebildumus par nepieņemamiem sakarā ar noteiktā iebildumu iesniegšanas termiņa notecēšanu.⁵⁷⁹ No minētā EKT argumenta var secināt, ka atbildētāja iesniegto iebildumu nepieņemšana procesuālā termiņa notecēšanas dēļ BK

⁵⁷⁶ Franču val. – *signifié ou notifié*. Latviešu val. tas tulkojams kā „paziņots“, kas pēc būtības sevī ietver gan dokumenta nosūtīšanu, gan izsniegšanu adresātam.

⁵⁷⁷ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 426.

⁵⁷⁸ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedumu lietā: 166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593; Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1992.gada 12.novembra spriedumu lietā: C-123/91 *Minalmet GmbH v. Brandeis Ltd.*, ECR [1992], p. I-05661; Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1996.gada 10.oktobra spriedumu lietā: C-78/95 *Hendrikman v. Magenta Druck und Verlag GmbH*, ECR [1996], p. I-04943; Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1985.gada 11.jūnija spriedumu lietā: 49/84 *Debaecker v. Bouwman*, ECR [1985], p. 01779.

⁵⁷⁹ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedums lietā: 166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, sprieduma 4. punkts.

27.panta otrās daļas kontekstā ir uzskatāma par liegšanu atbildētājam piedalīties tiesas procesā. Savukārt, ja nolēmuma izcelsmes valsts tiesa tomēr pieņemtu un izskatītu pēc būtības šos atbildētāja iebildumus, tad, acīmredzot, nolēmuma izpildes valsts tiesa vairs nevarētu atsaukties uz BK 27.panta otro daļu vai Brisele I Regulas 34.panta otro daļu, lai noraidītu šāda nolēmuma atzīšanu.⁵⁸⁰

Lietā *Minalmet* EKT (tagad. EST) BK 27.panta otrās daļas sakarā nosprieda, ka atbildētāja aizstāvības iespējai ir jābūt jau lietas izskatīšanas brīdī pirmajā instancē, tādējādi iespēja pārsūdzēt šādu aizmugurisku nolēmumu nav uzskatāma par līdzvērtīgu tai aizstāvībai, kuru atbildētājs varēja izmantot pirmajā instancē, jo sevišķi, ja pirmās instances tiesas aizmuguriski taisītais spriedums jau pasludināts par izpildāmu.⁵⁸¹ Tātad, EKT akcentēja to, ka atbildētājam tas nav viens un tas pats – tikt uzklausītam pirmās instances tiesā pirms nolēmuma pieņemšanas, vai sevi aizstāvēt jau pēc aizmuguriskā sprieduma pasludināšanas, iesniedzot pārsūdzību. Tas nozīmē, ka atbildētājam ir jādod iespēja sevi aizstāvēt jau pirmās instances tiesā un aizbildināšanās ar to, ka atbildētājam taču ir arī iespēja iesniegt apelācijas sūdzību, nav uzskatāma par līdzvērtīgu tiesībām uz aizstāvību pirmās instances tiesā. Tas ir loģiski, jo jebkurš apelācijas process prasa papildus tiesāšanās izdevumus, tajā skaitā valsts nodevas samaksu, kā arī laiku; tādēļ atbildētājam apelācijas sūdzības iesniegšanu kā vienīgo iespēju izmantot savas tiesības uz aizstāvību, arī no procesuālās ekonomijas viedokļa būtu neproporcionāli un nelietderīgi. Tomēr Brisele I Regulas 34.panta otrā daļa šo EKT judikatūru neitralizē ar šīs tiesību normas pēdējo teikumu: „[...] ja vien atbildētājs nav uzsācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad to bija iespējams darīt”. Tādējādi Brisele I Regula neļauj negodprātīgiem atbildētājiem (kuri vēlas izvairīties no sprieduma izpildes) atsaukties uz to, ka viņi nav piedalījušies tiesas procesā, tādēļ šādi taisīts spriedums nav atzīstams un izpildāms.

Latvijas civilprocesā vērojama pozitīva pieeja aizmugurisko spriedumu taisīšanas iespējām. Saskaņā ar CPL 208.¹ panta trešās daļas 2.punktu aizmugurisku spriedumu nevar taisīt lietās, kurās atbildētāja dzīvesvieta vai atrašanās vieta nav Latvijas Republikā. Tas nozīmē, ka Latvijas tiesas starptautiskajā civilprocesā (ja atbildētāja dzīvesvieta vai atrašanās vieta ir ārpus Latvijas) nemaz nedrīkst taisīt aizmugurisku spriedumu. Savukārt CPL 208.⁴ panta otrās daļas un 208.⁵ panta pirmās daļas nostādnes sakrīt ar EKT judikatūras lietā *Minalmet* vadlīnijām, proti, atbildētājam ir jādod iespēja sevi aizstāvēt jau pirmās instances tiesā un nacionālajā likumā paredzēta iespēja iesniegt apelācijas sūdzību nav uzskatāma par līdzvērtīgu tiesībām uz aizstāvību pirmās instances tiesā. Tādēļ Latvijas likumdevējs šajā ziņā ir bijis tālredzīgs un progresīvs, nosakot, ka atbildētājs nav tiesīgs pārsūdzēt aizmugurisku spriedumu apelācijas kārtībā, bet gan ir tiesīgs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma nosūtīšanas dienas iesniegt tiesai, kas taisījusi aizmugurisku spriedumu,

⁵⁸⁰ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 426.

⁵⁸¹ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1992.gada 12.novembra spriedums lietā: C-123/91 *Minalmet GmbH v. Brandeis Ltd.*, ECR [1992], p. I-05661, para. 19.

pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna. Šādi atbildētājam tiek dota iespēja vēlreiz atgriezties lietas izskatīšanas sākumstadijā un īstenot savas procesuālās tiesības uz aizstāvību.

Autoresprāt, vienīgais **CPL 208.⁵ panta pirmās daļas trūkums ir 20 dienu termiņa aprēķināšana no aizmuguriskā sprieduma nosūtīšanas dienas.** Šajā normā atbildētājam piešķirto tiesību izmantošanas efektivitāte būtu daudz augstāka, ja 20 dienu termiņu skaitītu no sprieduma **izsniegšanas** brīža. Tas tādēļ, ka atbildētāja pienākums būt aktīvam civilprocesā var sākties tikai ar brīdi, kad spriedums viņam ir izsniegts.⁵⁸² Sprieduma nosūtīšanas diena vēl neliecina par to, ka atbildētājs ir uzzinājis par aizmuguriskā sprieduma esamību. To pašu ir apliecinājusi arī EKT (tagad. EST) spriedumā *ASML* lietā: „[...] sprieduma pārsūdzēšana ir iespējama tikai tad, ja pārsūdzības autoram ir paziņots tā saturs [...], kas nozīmē, ka tam ir jābūt izsniegtam vai paziņotam.”⁵⁸³ Līdz ar to autore iesaka CPL CPL 208.⁵ panta pirmo daļu izteikt šādā redakcijā:

„208.⁵ pants. Tiesvedības atjaunošana un lietas izskatīšana no jauna

„(1) Atbildētājs ir tiesīgs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma saņemšanas dienas iesniegt tiesai, kas taisījusi aizmugurisku spriedumu, pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna“.

Nākamais aspekts, uz kuru norāda EKT, ir atrodams 1993.gada 12.aprīļa spriedumā lietā *Volker Sonntag*. Tiesa tajā ir precizējusi „**atbildētāja ierašanās**“ jēdzienu: „Ja atbildētājs ar sava aizstāvja starpniecību tiesas sēdē izsaka savu viedokli par sev adresētajiem pārmētiem, vienlaicīgi zinot, ka pret viņu ir celta civilprasība krimināllietā, tad šī viedokļa izteikšana principā ir atzīstama par „ierašanos“ procesā kā tādā, nenosakot atšķirību starp kriminālvajāšanu un civiltiesisko parādu. Tas gan neizslēdz parādnieka iespēju atteikties no ierašanās tiesā civilprasības lietā. Ja tomēr viņš tā nedara, tad viņa viedokļa izteikšana par kriminālpārsūdzības elementiem ir spēkā arī attiecībā uz viņa ierašanos tiesā civilprasības lietā.”⁵⁸⁴

EKT (tagad. EST) savā praksē ir skatījusi arī jautājumu par to, kas notiek ar BK 27.panta otrās daļas piemērošanu, ja atbildētājs pats nav bijis informēts par lietas izskatīšanas laiku un vietu, taču viņu procesā ir pārstāvējis advokāts, kuru atbildētājs uz to *nav pilnvarojis*. 1996.gada 10.oktobra spriedumā lietā *Hendrikman* EKT (tagad. EST) apstiprināja, ka atbildētājs, kurš nezina, ka pret viņu ir uzsākts process un kura vārdā tiesā ir uzstājies advokāts, kuru viņš nebija pilnvarojis, ir

⁵⁸² Becker U. Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2004, S. 200; Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedums lietā: 166/80 *Kloms v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, para. 19.

⁵⁸³ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 2006.gada 14.decembra spriedums lietā: C-283/05 *ASML Netherlands BV*, ECR [2006], p. I-12041, paras. 34, 40.

⁵⁸⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1993.gada 21.aprīļa spriedums lietā: C-172/91 *Volker Sonntag v.Hans Weidmann, Elisabeth Weidmann und Stefan Weidmann*, ECR [1993], p. I-01963, para. 41.

uzskatāms par neieradušos tiesā BK 27.panta otrās daļas izpratnē, pat ja tiesas process ir noticis saskaņā ar sacīkstes principu.⁵⁸⁵

No EKT (tagad. EST) judikatūras izriet, ka Tiesa nepiešķir izšķirošo nozīmi nacionālo tiesību sniegtajām procesuālajām kvalifikācijām jēdzienam „bez atbildētāja klātbūtnes” (BK 27.p. 2.d.), vai „nolēmums pieņemts aizmuguriski” (Brisele I Regulas 34.p. 2.d.), bet **cenšas autonomi aizsargāt atbildētāju, kurš nav varējis aizstāvēties pats vai nodrošināt sev efektīvu pārstāvību**, neatkarīgi no faktiskajiem vai tiesiskajiem iemesliem, kuru dēļ šāda efektīva aizstāvība nav notikusi.⁵⁸⁶ Tas nozīmē, ka arī CPL 208.⁵ pantā sniegtais aizmuguriska sprieduma skaidrojums nebūs piemērojams Brisele I Regulas 34.panta otrajā daļā esošā jēdziena „nolēmums pieņemts aizmuguriski” interpretācijai. Izšķirošā ir tikai un vienīgi EST veiktā autonomā šī jēdziena interpretācija, kas, autoresprāt, ir plašāka par CPL 208.⁵ pantā sniegto izpratni. No EST judikatūras izriet, ka „nolēmums pieņemts aizmuguriski” būs arī citos CPL norādītajos gadījumos, piemēram, ja spriedums taisīts pēc tam, kad jau vienu reizi ir bijusi atlikta lietas izskatīšana CPL 210.panta pirmās daļas 1.punktā minētā iemesla dēļ. Taču Latvijas tiesnešiem šajā lietas izskatīšanas procesuālajā stadijā ir jābūt uzmanīgiem, zinot, ka atbildētāja dzīvesvieta nav Latvijā. Proti, tiesneša pienākums noteikts Brisele I Regulas 26.pantā un Regulas 1393/2007 19.pantā.

Runājot tālāk par BK 27.panta otro daļu (Brisele I Regulas 34.p. 2.d.) un jēdzienu „bez atbildētāja klātbūtnes“, būtu jāpiemin, ka šo tiesību normu piemērošanā nav nozīmes atbildētāja domicilam jeb dzīvesvietai. Tas var būt gan BK (Brisele I Regulas) dalībvalstī, gan trešajā valstī.⁵⁸⁷ Šāds secinājums izriet no BK (Brisele I Regulas) gara, kā arī no BK 27.panta otrās daļas (Brisele I Regulas 34.p; 2.d.), un no EKT (tagad. EST) 1985.gada 11.jūnija sprieduma lietā *Debaecker*.⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1996.gada 10.oktobra spriedums lietā: C-78/95 *Hendrikman v. Magenta Druck*, ECR [1996], p. I-04943, para.18.

⁵⁸⁶ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 427; Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier, 2007, p. 583, Art. 34 (2), note 44 (Francq S.).

⁵⁸⁷ Sk. arī G.A.L.Droz. *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun*. Paris: Dalloz, 1972, p. 315; Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 428; Audit B. *Droit international privé*. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 487, kurš vēl papildina ar to, ka atbildētājam var būt arī domicils (dzīvesvieta) nolēmuma izcelsmes valstī.

⁵⁸⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1985.gada 11.jūnija spriedums lieta: 49/84 *Leon Debaecker und Berthe Plouvier v. Cornelis Bouwman*, ECR [1985], p. 00711, sprieduma 1.punkts; Magnus U., Mankowski P., *Ibid.*, p. 583, Art. 34 (2), note 42 (Francq S.).

2) Jēdziena „paziņots pietiekami laicīgi, lai varētu nodrošināt sev aizstāvību“ izpratne

Grūti ir atsevišķi nodalīt šos divus jēdzienus – „paziņots pietiekami laicīgi” un „paziņots tādā veidā, lai varētu nodrošināt sev aizstāvību”. Līdz ar to šajā apakšpunktā autore tos analizēs kopā un to savstarpējā mijiedarbībā.

Kā ir interpretējams jēdziens „paziņots pietiekami laicīgi”? Tā izpratne ir svarīga, jo no tiesas dokumentu paziņošanas savlaicīguma ir atkarīgs, vai atbildētājs paspēs sagatavoties savai aizstāvībai. Piemēram, ja procesu ierosinošais dokuments (prasības pieteikums) atbildētājam ir paziņots tādā veidā, lai viņš varētu sevi aizstāvēt, taču, ja tas nav noticis savlaicīgi, tad atbildētājam jebkurā gadījumā ir liegtas tiesības uz savu aizstāvību un šādi pieņemtu nolēmumu saskaņā ar BK / LK 27.panta otro daļu un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otro daļu, kā arī Regulas 4/2009 24.panta pirmās daļas b) punktu un HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punktu nevarēs atzīt citā dalībvalstī. Tiesībzinātnē savlaicīguma jautājumu apskatīta divos aspektos:⁵⁸⁹

- 1) ja atbildētājs ir zinājis par to, ka pret viņu ir iesniegta prasība tiesā;
- 2) ja atbildētājs nav zinājis, ka pret viņu ir iesniegta prasība tiesā.

Pirmajā gadījumā atbildētājs var sākt īstenot savas aizstāvības tiesības, līdz ko viņš ir uzzinājis, ka pret viņu ir iesniegta prasība. Tas nozīmē, ka termiņš jāsāk skaitīt no brīža, kad šis pieteikums ir paziņots jeb izsniegts atbildētājam (franču val. – *du jour de la signification*).⁵⁹⁰

Nākamais jautājums ir par to, **cik ilgs laiks** dodams atbildētājam, lai viņš varētu noorganizēt vai pats nodrošināt savu aizstāvību. EKT (tagad. EST) judikatūrā⁵⁹¹ ir izkristalizējies princips, saskaņā ar kuru šī ilguma noteikšana ir atstāta atzinējvalsts tiesas ziņā; tiesa pati, atkarībā no konkrētiem lietas apstākļiem, var noteikt, vai termiņš ir bijis pietiekams. Atzinējvalsts tiesai katrā konkrētajā gadījumā (*in concreto*) ir jāanalizē esošā termiņa saprātīgums un spēja sniegt atbildētājam iespēju sagatavot savu aizstāvību.⁵⁹² Turklāt, atzinējvalsts tiesa nav saistīta ar savas valsts nacionālo tiesību normām šī termiņa noteikšanā.⁵⁹³ Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otrās daļas piemērošanas gadījumā tiesai pietiek ar to, ka procesu ierosinošais vai līdzvērtīgs dokuments ir paziņots savlaicīgi un tādā veidā, lai atbildētājs varētu nodrošināt savu aizstāvību. Ja arī procesu ierosinošajā dokumentā ir bijuši kādi trūkumi un atbildētājs šādu nolēmumu nav pārsūdzējis, lai gan viņam šāda iespēja ir bijusi, tad atbildētājs nolēmuma atzīšanas procesā vairs

⁵⁸⁹ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 430.

⁵⁹⁰ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedumu lietā: 166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, para. 19; Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier, 2007, p. 586, Art. 34 (2), note 48 (Francq S.).

⁵⁹¹ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedumu lietā: 166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, sprieduma 3.un 5.punkts; Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1985.gada 11.jūnija spriedumu lietā: 49/84 *Debaecker v. Bouwman*, ECR [1985], p. 01779, sprieduma 1. un 2.punkts.

⁵⁹² Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier, 2007, p. 588, Art. 34 (2), note 52 (Francq S.); Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 431.

⁵⁹³ Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*

nevar atsaukties uz šiem procesu ierosinošā dokumenta trūkumiem. Franču tiesībzinātnieki Dž.A.L.Drozs (*G.A.L.Droz*) un E.Godemē-Talona (*H.Gaudemet-Tallon*) uzskata, ka šāda Brisele I Regulas 34.panta otrās daļas (un līdz ar to arī jaunās LK 34.p. 2.d.) normas konstrukcija ir labāka, salīdzinot ar BK / LK 27.panta otro daļu, jo nedod iespēju atbildētājam krāpties, iebilstot, ka viņam nav pienācīgā kārtā un savlaicīgi paziņots, lai gan īstenībā viņš ļoti labi zināja par procesu ierosinošo dokumentu vai arī izvairījās no tā saņemšanas.⁵⁹⁴ Jāpiebilst, ka HK projektā šāda nostāja nav pārņemta un tādēļ tas līdzinās BK / LK modelim.

Otrajā gadījumā atbildētājam vispār ir liegta iespēja uz aizstāvību, jo, ja viņš nav saņēmis procesu ierosinošo dokumentu, tad nemaz nezina, ka ārvalsts tiesā pret viņu ir iesniegta prasība. Līdz ar to, ja atbildētājs vispār nav informēts, tad, loģiski spriežot, izzūd arī jautājums par informētības savlaicīgumu. EKT (tagad. EST) savā 1981.gada 16.jūnija spriedumā lietā *Klomps v. Michel* ir noteikusi, ka BK 27.panta otrajā daļā (tātad – arī Brisele I Regulas 34.p. 2.d.) netiek prasīts, lai būtu pierādījums tam, ka atbildētājs patiešām zinātu par procesu ierosinošo dokumentu. Galvenais, lai atbildētājam (no procesa ierosinošā dokumenta izsniegšanas⁵⁹⁵ brīža) tiktu dots pietiekami daudz laika savas aizstāvības noorganizēšanai.⁵⁹⁶ Jebkurā gadījumā, minētajā spriedumā EKT (tagad. EST) paredz, ka atzinējvalsts tiesai ir diezgan liela brīvība pašai izvērtēt šo savlaicīguma jautājumu, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus (sk. sprieduma 26., 19., 20.un 21.punktu). Tādējādi var secināt, ka savlaicīgums attiecas uz laika periodu no procesu ierosinošā dokumenta izsniegšanas (nevis nosūtīšanas!) brīža. Tas nozīmē, ka BK / LK 27.panta otro daļu var piemērot, ja procesu ierosinošo dokumentu nolēmuma izcelsmes valsts tiesa ir izsniegusi atbildētājam pienācīgā kārtā un savlaicīgi. Tas pats attiecas uz HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punkta piemērošanu. Savukārt Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otro daļu var piemērot, ja procesu ierosinošais dokuments nodots savlaicīgi un tādā veidā, lai atbildētājs varētu sevi aizstāvēt, pat ja viņš pats personīgi šo dokumentu nav saņēmis. Šādai pieejai tomēr var iebilst, jo atsevišķos gadījumos tā var izrādīties netaisnīga attiecībā pret atbildētāju.

Tātad, atzinējvalsts tiesai ir dotas tiesības pašai izvērtēt, vai procesu ierosinošais dokuments ir atbildētājam paziņots savlaicīgi, ņemot vērā katras konkrētās lietas atšķirības, kā arī dokumentu paziņošanas veidu, laiku un pat saturu (piemēram, vai bijis izsniegts arī tulkojums u.tml.).⁵⁹⁷ HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punktā ir konkrēti norādīts, ka procesu ierosinošajā dokumentā jābūt ietvertiem būtiskiem prasījuma elementiem.

⁵⁹⁴ G.A.L.Droz, H.Gaudemet-Tallon H. La transformation de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 en Règlement de Conseil concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale. *Revue critique du droit international privé*. 2000, n° 1, p. 647.

⁵⁹⁵ Vācu val. – *Zustellung* (nodošana, piegādāšana, nogādāšana).

⁵⁹⁶ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedumu lietā: 166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, para. 19.

⁵⁹⁷ Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier, 2007, p. 592, Art. 34 (2), note 59, p. 591, Art. 34 (2), note 56 (Francq S.).

3) Jēdziena „procesu ierosinošais dokuments vai tam līdzvērtīgs dokuments“ izpratne

Nākamais, kas jānoskaidro attiecībā uz BK / LK 27.panta otro daļu, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otro daļu, Regulas 4/2009 24.panta pirmās daļas b) punktu un HK projekta 28.panta pirmās daļas d) punktu, ir jēdziena „procesu ierosinošais dokuments vai tam līdzvērtīgs dokuments“⁵⁹⁸ izpratne.

„Procesu ierosinošais dokuments” vai „tam līdzvērtīgs dokuments” nozīmē, ka runa ir par tādu dokumentu, ar kuru tiek ierosināta civillietā (neatkarīgi no nosaukuma). Tas attiecas uz visām tiesību sistēmām, kuras pārstāvētas BK dalībvalstīs. EKT (tagad. EST) ir sniegusi šī jēdziena precizējumus dažās dalībvalstu sistēmās (Vācijā un Itālijā) sastopamajiem speciālajiem procesuālajiem dokumentiem.

Piemēram, jau minētajā lietā *Klomps v. Michel* EKT (tagad. EST) bija jāatbild uz jautājumu par to vai Vācijas civilprocesuālajās tiesībās maksājuma pavēle⁵⁹⁹ (*Zahlungsbefehl*) un izpildes pavēle⁶⁰⁰ (*Vollstreckungsbefehl*) BK 27.panta otrās daļas (arī Brisele I Regulas 34.p. 2.d.) izpratnē ir uzskatāmas par procesu ierosinošiem dokumentiem. Attiecībā uz maksājuma pavēli (*Zahlungsbefehl*) Tiesa atbildēja apstiprinoši, pamatojot ar to, ka maksājuma pavēle ļauj kreditoram saskaņā ar Vācijas tiesībām parādnieka pasīvas rīcības gadījumā saņemt nolēmumu, kurš ir atzīstams un izpildāms saskaņā ar BK (arī Brisele I Regulas) normām. Taču otrajā gadījumā Tiesa teica, ka izpildes pavēle (*Vollstreckungsbefehl*) nav uzskatāma par procesu ierosinošo dokumentu, jo tā tiek izdota pēc maksājuma pavēles (*Zahlungsbefehl*) paziņošanas parādniekam un to var atzīt un izpildīt saskaņā ar BK (arī Brisele I Regulas) normām.⁶⁰¹ Tātad BK / LK un Brisele I Regulas / jaunās LK izpratnē Vācijas tiesībās esošā maksājuma pavēle (*Zahlungsbefehl*) tiek pielīdzināta procesu ierosinošajam dokumentam.

Savā 1995.gada 13.jūlija spriedumā lietā *Hengst Import* EKT (tagad. EST) risināja jautājumu par to, vai Itālijas tiesībās esošais maksājuma dekrēts (*decreto ingiuntivo*), kuram pievienots procesu ierosinošais pieteikums, ir uzskatāms par procesu ierosinošo dokumentu BK 27.panta otrās daļas (tātad arī Brisele I Regulas 34.p. 2.d.) izpratnē. Tiesa uz šo jautājumu atbildēja apstiprinoši, jo šo abu aktu uzrādīšana atbildētājam uzsāk termiņa tecējumu, kura laikā viņam ir tiesības iesniegt

⁵⁹⁸ Franču val.- *l'acte introductif d'instance ou un acte équivalent*; vācu val. - *verfahrenseinleitende Schriftstück oder ein gleichwertiges Schriftstück*).

⁵⁹⁹ Latviešu valodas civilprocesa terminoloģijā to dēvē par „brīdinājumu par saistību piespiedi izpildi” (sk. CPL 406.⁵ pantu).

⁶⁰⁰ Latviešu valodas civilprocesa terminoloģijā to dēvē par „lēmumu par saistību piespiedi izpildi” (sk. CPL 406.⁹ pantu).

⁶⁰¹ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedumu lietā: 166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, sprieduma 1.un 2.punkts.

savus iebildumus. Taču, no otras puses, pirms šī termiņa notecēšanas prasītājs nevar panākt izpildāma nolēmuma pieņemšanu.⁶⁰²

No tikko apskatītās EKT (tagad. EST) prakses var secināt, ka Latvijas tiesībās „brīdinājums par maksājuma saistības piespiedu izpildi“ (sk. CPL 406.⁵ p.) var tikt uzskatīts par procesu ierosinošo vai tam līdzvērtīgu dokumentu BK / LK un Brisele I Regulas / jaunās LK izpratnē. Turpretī „lēmumu par pieteikumā norādītās maksājumu saistības piespiedu izpildi“ (sk. CPL 406.⁹ p.) var uzskatīt par nolēmumu BK / LK un Brisele I Regulas / jaunās LK izpratnē. Salīdzinājumam, Regula 1896/2006 paredz ES mēroga EMR izdošanas procesu. Līdz ar to kreditoram ir iespēja izvēlēties starp diviem mehānismiem: 1) ES mēroga mehānismu – ierosinot EMR procedūru, kuru nosaka Regula 1896/2006, vai 2) nacionālo saistību piespiedu izpildīšanas brīdinājuma kārtībā mehānismu – ierosinot nacionālo procesu un tajā saņemto tiesas lēmumu iesniedzot izpildes atļaušanai citā dalībvalstī. To nosaka Brisele I Regula.

4) Jēdziena „atbildētājs bija uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanu, kad viņam bija iespējams to darīt“ izpratne

Prasība „[...] ja vien atbildētājs nav uzsācis sprieduma pārsūdzēšanas procedūru, kad to bija iespējams darīt” ir sastopama tikai Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otrajā daļā un Regulas 4/2009 24.panta b) punktā. BK / LK šādas normas nebija.

Kā redzams no minētajām tiesību normām, jēdziens „sprieduma pārsūdzēšanas procedūra” nav paskaidrots tuvāk, līdz ar to šeit jāsaprot jebkurš pārsūdzības process, kas atbildētājam ir pieejams saskaņā ar aizmuguriski pieņemtā nolēmuma izcelsmes valsts nacionālajām procesuālajām tiesībām.⁶⁰³

EST par Brisele I Regulas 34.panta otrās daļas interpretāciju līdz šim ir paspējusi izteikties tikai spriedumā *ASML* lietā. Galvenais, uz ko Tiesa ir norādījusi un kas būtu jāņem vērā, ir:

1) Nolēmuma izpildes valsts tiesai ir tiesības pārbaudīt Brisele I Regulas 34.panta otrajā daļā esošo nolēmuma atzīšanas un izpildes atļaujas atteikuma iemeslu;⁶⁰⁴ un neskatoties uz to, ka nolēmumam ir pievienota Brisele I Regulas V pielikumā esošā apliecība (sk. Regulas 53. un 54.p.) ar ierakstu „*procesu ierosinošais dokuments aizmuguriska sprieduma taisīšanas gadījumā nosūtīts*

⁶⁰² Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1995.gada 13.jūlija spriedums lietā: C-474/93 *Hengst Import BV v. Anna Maria Campese*, ECR [1995], p. I-02113, paras. 20, 21.

⁶⁰³ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 436.

⁶⁰⁴ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2006.gada 14.decembra spriedums lietā: C-283/05 *ASML Netherlands BV*, ECR [2006], p. I-12041, para. 31.

atbildētājam.”⁶⁰⁵ Minētā apliecība neatņem izpildes valsts tiesām (Latvijā – apgabaltiesai un AT Senātam) tiesības pārbaudīt, vai procesu ierosinošais dokuments tiesām bija nosūtīts. Pretējā gadījumā zustu Brisele I Regulas 34.panta otrās daļas jēga.

2) Nepietiek tikai ar to, ka atbildētājs ir zinājis par aizmuguriskā nolēmuma esamības faktu kā tādu; ir nepieciešams arī, lai viņam būtu paziņots šāda nolēmuma saturs, jo tikai tad atbildētājs var to pienācīgi apstrīdēt.⁶⁰⁶ Autoresprāt, nolēmuma satura paziņošana ietver nevis tikai formālu aizmuguriskā nolēmuma paziņošanu atbildētājam, bet arī nolēmuma paziņošanu atbildētājam saprotamā valodā. Tas tādēļ, ka atbildētājam ir jāsaprot aizmuguriskā nolēmuma saturs, lai viņš varētu to pārsūdzēt. Vēl viens papildus aspekts ir principa „likuma nezināšana neatbrīvo no atbildības” neattiecināšana uz citā dalībvalstī dzīvojošu atbildētāju – viņam nav pienākuma zināt visu dalībvalstu nacionālās procesuālās tiesības un tajās noteiktos nolēmumu pārsūdzības veidus un termiņus. Līdz ar to aizmuguriskā nolēmumā vai tiesas pavadvēstulē, ar kuru šāds nolēmums tiek nosūtīts atbildētājam, būtu jāmin gan tā pārsūdzības iespējas, gan arī termiņi un to skaitīšanas sākums.

3) Atbildētājam ir jāzin aizmuguriskā nolēmuma saturs tā, lai viņš varētu pietiekami laicīgi efektīvi īstenot savas tiesības šī nolēmuma izcelsmes valstī.⁶⁰⁷ Kā redzams, svarīgs ir arī savlaicīguma jautājums; nevar atstāt atbildētājam, piemēram, 2 dienas laika pārsūdzības sagatavošanai un iesniegšanai. Autoresprāt, katrā konkrētā gadījumā savlaicīguma kritērijs ir jāvērtē individuāli un tas attiecas ne tikai uz nolēmuma izcelsmes valsts tiesu, bet arī nolēmuma izpildes valsts tiesu, kurai ir visas tiesības konstatēt, ka pārsūdzībai atvēlētais laiks nolēmuma izcelsmes valstī ir bijis nepietiekams.

4) Brisele I Regulas **mērķis** (sk. Regulas 2., 6. un 17. apsvērumu) – nodrošināt dalībvalstu tiesu nolēmumu brīvu apriti civillietās un komercietās, vienkāršojot formalitātes – nedrīkst tikt sasniegts par katru cenu, t.i., nav pieļaujams jebkādā veidā vājināt atbildētāja aizstāvības tiesības.⁶⁰⁸ Tiesa arī akcentē ECTK 6.panta pirmās daļas nozīmi ES tiesiskajā telpā, skaidri pasakot: „Tiesa smeļas iedvesmu no dalībvalstīm kopīgām konstitucionālajām tradīcijām, kā arī no norādēm, ko sniedz starptautiskie līgumi cilvēktiesību aizsardzības jomā, kuriem dalībvalstis ir pievienojušās, vai kurus tās ir ratificējušas. **ECTK šajā kontekstā ir īpaša nozīme** [autores izcēlums].”⁶⁰⁹ Autore no šīs frāzes secina, ka arī tiesu savstarpējās uzticēšanās princips nestāv pāri atbildētāja aizstāvības

⁶⁰⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas ģenerālvokātes J.Kokotes (*J.Kokott*) 2012.gada 26.aprīļa secinājumi lietā: C-619/10 *Trade Agency*, paras. 24, 25, 36. Pieejams: www.europa.eu

⁶⁰⁶ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas ģenerālvokātes J.Kokotes (*J.Kokott*) 2012.gada 26.aprīļa secinājumi lietā: C-619/10 *Trade Agency*, paras. 34, 35.

⁶⁰⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2006.gada 14.decembra spriedums lietā: C-283/05 *ASML Netherlands BV*, ECR [2006], p. I-12041, para. 48.

⁶⁰⁸ *Ibid.*, paras. 23, 24.

⁶⁰⁹ *Ibid.*, para. 30.

tiesībām un ECTK 6.panta pirmajai daļai. Citiem vārdiem sakot, dalībvalstu tiesu savstarpējā uzticēšanās beidzas tur, kur sākas ECTK 6.panta pirmās daļas pārkāpums.

Tiesību zinātnē šis EKT (tagad. EST) spriedums *ASML* lietā tiek uzskatīts par tādu, kas satuvina un pat sakausē Brisele I Regulas 34.panta pirmo daļu (tajā minēto procesuālo *ordre public* izņēmumu) ar otro daļu.⁶¹⁰ Līdz ar to, interpretējot Brisele I Regulas 34.panta otro daļu, tiesai gribot negribot nāksies saskarties arī ar 34.panta pirmajā daļā esošo procesuālo *ordre public*. Jo īpaši gadījumos, kuros spriedums nav bijis aizmugurisks, taču tiesnesis bijis ietekmējams;⁶¹¹ vai arī aizmuguriskais spriedums nav motivēts.

Šeit autore nonāk līdz *Trade Agency* lietai, kurā AT Senāta Civillietu departaments uzdeva EST cita starpā arī jautājumu par aizmuguriskā sprieduma motivācijas trūkumu Anglijas tiesas spriedumā Brisele I Regulas 34.panta pirmās daļas kontekstā (procesuālais *ordre public*).⁶¹² EST šajā lietā nav vēl taisījusi spriedumu, taču EST ģenerālvokāte J.Kokote (*J.Kokott*) 2012.gada 26.aprīlī publiskoja savus secinājumus minētajā lietā (C-619/10). No secinājumiem redzams, ka ģenerālvokāte Anglijas tiesas aizmuguriskā un nemotivētā sprieduma pārsūdzības iespēju aplūko abu tiesību normu – 34.panta pirmās un otrās daļas – ietvaros,⁶¹³ taču rezultātā J.Kokote (*J.Kokott*) to ielasa 34.panta pirmajā (nevis otrajā) daļā, norādot: „[...] apstākli, ka sprieduma valsts tiesa ir taisījusi aizmugurisku spriedumu, nepārbaudot prasības juridisko pamatojumu [...], var ņemt vērā tikai tad, ja pēc atbildētāja rīcībā esošās informācijas un prasību, kādas sprieduma izcelsmes valsts tiesībās ir noteiktas pārsūdzības procedūras uzsākšanai, izpildes valsts tiesa secina, ka sprieduma pamatojuma trūkuma dēļ atbildētājs nav varējis lietderīgi uzsākt aizmuguriskā sprieduma pārsūdzēšanas procedūru.”⁶¹⁴

⁶¹⁰ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 437.

⁶¹¹ Fawcett J.J., Carruthers J.M., North P. *Private International Law*. 14th edition. Oxford: University Press, 2008, p. 622.

⁶¹² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010.gada lēmums lietā SKC-1167/2010. Pieejams: www.at.gov.lv

⁶¹³ Eiropas Savienības (bij. Kopienes) tiesas ģenerālvokātes J.Kokotes (*J.Kokott*) 2012.gada 26.aprīļa secinājumi lietā: C-619/10 *Trade Agency*, paras. 64, 96. Pieejams: www.europa.eu

⁶¹⁴ *Ibid.*, para. 96.

1.2.2. Atbildētāja informēšanas pienākums Eiropas izpildes procedūrās

Jaunajās Eiropas izpildes procedūrās ES likumdevējs ir atcēlis *ordre public* un atbildētāja (kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā) informēšanas fakta kontroli atzinējvalstī. Atbildētāja informēšanas pienākums un tā ievērošana saskaņā ar šīm procedurām ir jāveic nolēmuma izcelsmes dalībvalstī. Šim nolūkam jaunās procedūras regulējošie normatīvie tiesību akti paredz speciālas tiesību normas (sauktas par „minimālajiem procesuālajiem standartiem”⁶¹⁵), kuras autonomi nosaka atbildētāja informēšanas pienākumu un veidus (sk. Pielikumu Nr. 4).

Minimālo procesuālo standartu skaidrojums atrodams Regulas 805/2004 preambulas 12. apsvērumā saskaņā ar kuru **minimālie procesuālie standarti** nodrošina atbildētāja informēšanu par pret viņu uzsākto tiesvedību un norāda, ka viņam aktīvi jāpiedalās procesā, lai apstrīdētu prasījumu, kā arī informē par šādas nepiedalīšanās sekām. Tāpat šie standarti paredz atbildētāja informēšanas termiņu un veidu, kas tādējādi tiek uzskatīti par *a priori* pietiekamiem faktoriem, lai atbildētājs varētu parūpēties par savu aizstāvību. No tā izriet, ka tiesas procesam dalībvalstī ir jāatbilst minimālajiem procesuālajiem standartiem, kas noteikti:

- 1) Regulas 805/2004 12.-19.pantā (attiecībā uz Eiropas izpildu rakstu);
- 2) Regulas 1896/2006 13.-15.pantā (attiecībā uz Eiropas maksājuma rīkojumu);
- 3) Regulas 861/2007 13.pantā (attiecībā uz Eiropas maza apmēra prasību procedūru).

Pretējā gadījumā spriedums par neapstrīdētu prasījumu nevar tikt apstiprināts par EIR⁶¹⁶; atsevišķos gadījumos nevar palikt spēkā EMR⁶¹⁷ un atsevišķos gadījumos nevar palikt spēkā arī spriedums, kas taisīts Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām.⁶¹⁸

No jau minēto regulu tekstiem⁶¹⁹ izriet, ka pārrobežu lietām var būt daudz dažādu kombināciju.⁶²⁰ Tajā skaitā arī tādas situācijas, kurās prasītājs un atbildētājs dzīvo vienā dalībvalstī (piem., Latvijā), tiesas process ir šajā pašā valstī (Latvijā), taču atbildētāja īpašums vai tā daļa atrodas citā dalībvalstī (piemēram, Spānijā). Un tas nozīmē, ka tiesai ne vienmēr būs jāizsniedz tiesas dokumenti (vai EMR) citā valstī dzīvojošam atbildētājam. Tikpat labi var nākties šos dokumentus izsniegt tiesas valstī dzīvojošam atbildētājam.

Ievērojot iepriekš minēto, autore minimālo procesuālo standartu jēdzienu piedāvā skaidrot šādi:

minimālie procesuālie standarti ir ES regulās ietvertu procesuālo pamatstandartu obligātais

⁶¹⁵ Sk.: Regulas 805/2004 III. nodaļu (12.-19.pants); Regulas 1896/2006 13.-15.pantu un 20.pantu; Regulas 861/2007 13., 14.un 18.pantu. Sk. arī: Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 805/2004 (2004.gada 21.aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem. OV L 81, 21.3.2012., 43.-46.lpp. (2.-5.punkts).

⁶¹⁶ Sk. Regulas 805/2004 12.pantu.

⁶¹⁷ Sk. Regulas 1896/2006 20.panta trešo daļu.

⁶¹⁸ Sk. Regulas 861/2007 18.panta otro daļu.

⁶¹⁹ Sk. Regulas 805/2004 4.panta ceturto un piekto daļu; Regulas 1896/2006 3.pantu un Regulas 861/2007 3.pantu.

⁶²⁰ Par pārrobežu lietu kombinācijām Regulā 1896/2006 sk.: Rudevska B. Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra: piemērošana un problēmjautājumi. Jurista Vārds, 2009. 16. jūnijs, nr. 24/25, 36.lpp.

kopums, kas nosaka tikai un vienīgi to, kādā veidā un par ko atbildētājam ir jābūt informētam, lai:

1) dalībvalsts tiesas taisītu spriedumu neapstrīdētajās naudas prasībās varētu apstiprināt par Eiropas izpildu rakstu gadījumā, ja atbildētāja rīcība procesā ir bijusi pasīva;

2) atbildētājs pienācīgi varētu saņemt dalībvalsts tiesas izdotu Eiropas maksājuma rīkojumu un šis rīkojums varētu palikt spēkā, vai arī atbildētājs par to varētu iesniegt savus iebildumus;⁶²¹

3) vienā dalībvalstī taisītais spriedums Eiropas procedūrā maza apmēra prasībās varētu būt spēkā un tiktu izpildīts tā izcelsmes valstī, vai arī kādā citā dalībvalstī.

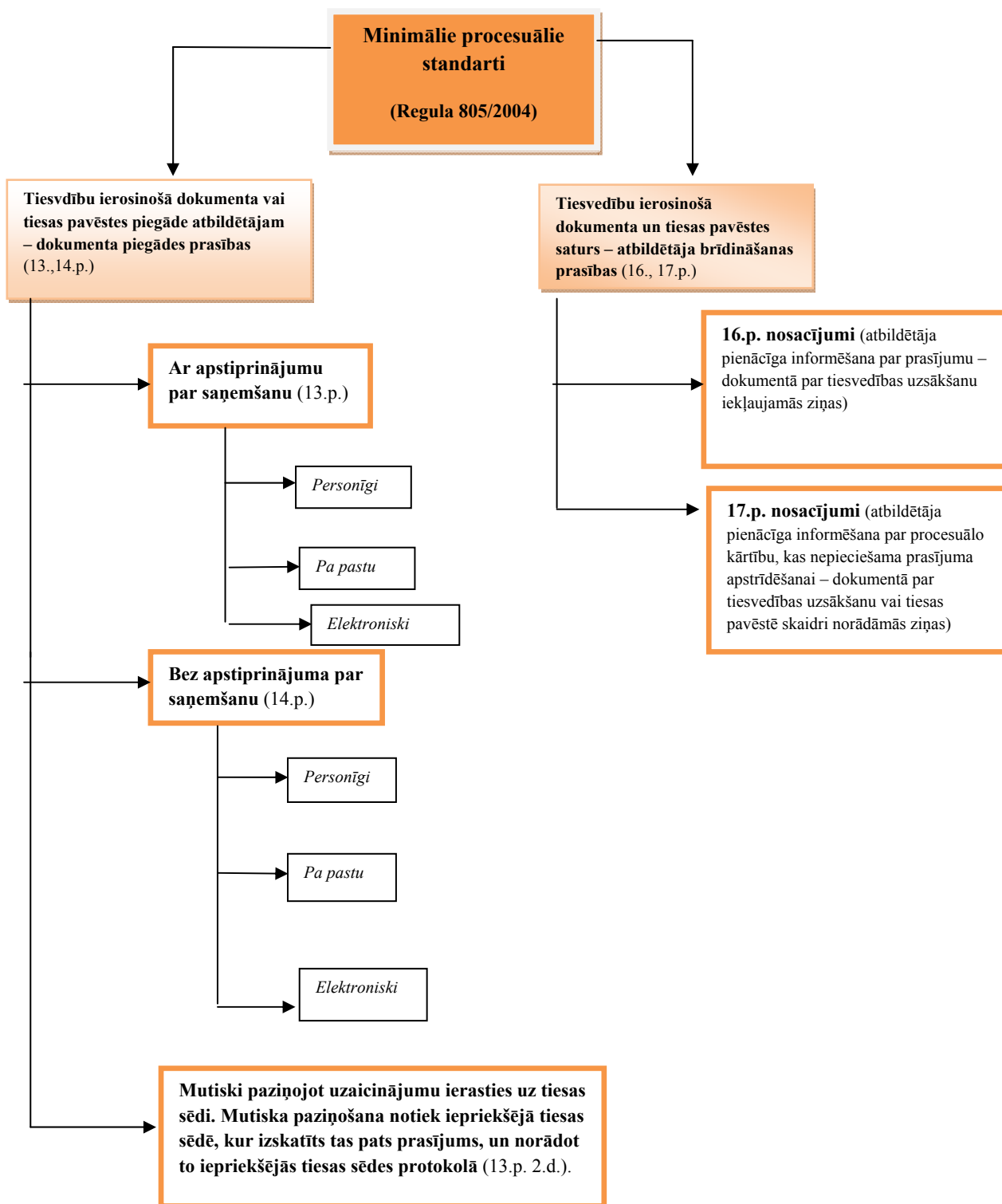
Kā redzams, EIR gadījumā ES likumdevējs Brisele I Regulas 34.panta otrajā daļā paredzēto horizontālās kontroles mehānismu ir atcēlis, tā vietā ieviešot minimālos procesuālos standartus nolēmuma izcelsmes valstī (sk. Regulas 805/2004 13.-17.p.) attiecībā uz procesu, kurā taisīts aizmugurisks spriedums [sk. arī Regulas 805/2004 3.p. 1.d. b) un c) punktu].⁶²² Tas nozīmē, ka minimālie procesuālie standarti sprieduma apstiprināšanai par EIR neattiecas uz visiem Regulā 805/2004 minētajiem spriedumu taisīšanas veidiem, bet gan tikai uz tādiem spriedumiem, kuri taisīti procesos, kuros atbildētājs nav ieradies vai bijis pārstāvēts (**aizmuguriski spriedumi**), kā arī procesos, kuros atbildētājs tiesas procesa gaitā nekad nav aktīvi apstrīdējis naudas prasījumu [sk. Regulas 805/2004 3.p. 1.d. b) un c) punktu, kā arī 12.p.].

Regulā 805/2004 ietvertie minimālie procesuālie standarti attiecībā uz atbildētāja informēšanas pienākumu iedalāmi vairākās kategorijās un apakškategorijās:

⁶²¹ Parādnieka iebildumi (izmantojot Regulas 1896/2006 VI pielikumā esošo F standarta veidlapu) uzskatāmi par „sagatavošanas aizstāvībai” Regulas 20.panta pirmās daļas a) punkta ii) apakšpunkta izpratnē.

⁶²² Riedel E. Europäischer Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. Köln: Deubner Verlag, 2005, S. 14; Wagner R. Der Europäische Vollstreckungstitel. Neue Juristische Wochenschrift (*NJW*). 2005, 25. April, Nr. 17, S. 1159; Wagner R. Die neue EG-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel. *IPRax*, 2005, Heft 3, S. 194.

Shēma Nr. 6

Līdzīgs minimālo procesuālo standartu kategoriju iedalījums ietverts arī Regulās 1896/2006 un 861/2007 (sk. Pielikumus Nr. 5 un Nr. 6).

No shēmā Nr. 6 atspoguļotajiem minimālajiem procesuālajiem standartiem Regulā 805/2004 (13., 14.p.) redzams, ka:

1) Autonomais regulējums *de facto* nebūt nav tik **autonoms**, jo prasa nolēmuma izcelsmes dalībvalsts nacionālo normatīvo tiesību aktu piemērošanas nepieciešamību. Tas ir, šiem nacionālajiem normatīvajiem tiesību aktiem ir jānosaka konkrētās piegādes tiesiskās nianse (piemēram, pasta darbinieka tiesības un pienākumus dokumenta piegādē; piegādi apliecinošā dokumenta veidlapu saturu un formu, utt.).

2) Regulas 805/2004 13. un 14.pantā un Regulas 1896/2006 13. un 14.pantā noteiktajām metodēm nav savstarpējas **hierarhijas**, t.i., nolēmuma izcelsmes valsts tiesa var pati pēc sava ieskata brīvi izvēlēties starp 13.un 14.pantā noteikto metožu pielietošanu. Tātad Regula 805/2004 un 1896/2006 nebūt neparedz, ka vispirms jāmēģina pielietot 13.pantā noteiktās drošākās dokumentu piegādes metodes.⁶²³

Regulā 861/2007 jau ir redzams, ka ES likumdevējs ir mēģinājis ieviest izsniegšanas metožu hierarhiju, proti, tiesai ir vispirms jāmēģina izsniegt dokumenti saskaņā ar Regulas 13.panta pirmo daļu („Dokumentus piegādā *pa pastu*, saņemšanu apliecinot pavadzīmē, kurā ir saņemšanas datums“), un tikai tad, ja tas nav iespējams, ir piemērojamas tās metodes, kas minētas Regulas 805/2004 13. vai 14.pantā (sk. cita starpā arī Regulas 861/2007 5.p. 2. un 6.d.). Tātad, Regulas 13.panta pirmā un otrā daļa attiecībā viena pret otru ir **subsidiāras** tiesību normas. Neizpratni gan izraisa ES likumdevēja tuvredzīgums, kas izpaužas vairākos aspektos:

Pirmkārt, kā hierarhiski pirmā un, acīmredzot, visdrošākā izsniegšanas metode tiek minēta nevis personīga piegāde adresātam [sk. Regulas 805/2004 13.p. 1.d. a) un b) punktā minētās drošās metodes], bet gan **izsniegšana pa pastu** [sk. Regulas 805/2004 13.p. 1.d. c) punktu]. Tomēr, ja salīdzina Regulas 805/2004 13.panta pirmās daļas c) punkta redakciju ar Regulas 861/2007 13.panta pirmo daļu, tad redzamas diezgan būtiskas atšķirības, kas var ietekmēt tiesas dokumenta adresāta⁶²⁴ (jo sevišķi atbildētāja) tiesības uz taisnīgu tiesu, proti:

Tabula Nr. 6

Regulas 805/2004 13.panta pirmās daļas c) punkts	Regulas 861/2007 13.panta pirmā daļa
„Piegādājot pa pastu, ko apliecina apstiprinājums par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums un kuru parakstījis un atdevis atpakaļ parādnieks “.	„Dokumentus piegādā pa pastu, saņemšanu apliecinot pavadzīmē, kurā ir saņemšanas datums“.

⁶²³ Rauscher T. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. München, Heidelberg: Sellier European Law Publishers, 2004, S. 43.

⁶²⁴ Attiecībā uz Regulu 861/2007 autore lieto nevis terminu „atbildētājs“, bet „adresāts“. Tas tādēļ, ka no Regulas 5.panta otrās un sestās daļas redzams, ka saskaņā ar 13.pantu tiesas dokumenti izsniedzami gan atbildētājam, gan prasītājam (attiecībā uz pretprasību).

No salīdzinājuma uzskatāmi redzams, ka Regulas 861/2007 13.panta pirmajā daļā minētā hierarhiski augstākā izsniegšanas metode neprasa, lai uz apliecinājuma par saņemšanu būtu adresāta paraksts; pietiek tikai ar datumu. Taču, vai tad nav svarīgi, **kam** ir izsniegti tiesas dokumenti? Regulas 13.panta pirmajā daļā minētā metode praksē var novest pie tādiem gadījumiem, kuros tiesas dokumenti tiek izsniegti pavisam citai personai. Turklāt, atšķirībā no Regulas 805/2004 14.panta, kurā ir norādīts, ka mazākas ticamības pakāpes iesniegšanas metodes var pielietot tikai tad, ja ir skaidri zināma parādnieka adrese,⁶²⁵ Regulas 861/2007 13.panta pirmajā daļā nekā tamlīdzīga neatrodam. Līdz ar to iznāk, ka šī hierarhijas ziņā augstākā metode ir piemērojama *arī tad*, ja atbildētāja adrese nav droši zināma. **Autoresprāt, šeit tomēr būtu pielietojama Regulu sistēmiskā interpretācija, kuras rezultātā prasība par atbildētāja adreses skaidru zināšanu attiecināma arī uz Regulas 861/2007 13.panta pirmo daļu.**

Otrkārt, Regulas 861/2007 13.panta otrajā daļā norādītās metodes (kuras ir tās pašas, kas Regulas 805/2004 13. un 14.p.) ir atļauts piemērot *tikai tad, ja* piegāde saskaņā ar šī panta pirmo daļu nav iespējama. Kā tikko redzējām, Regulas 805/2004 13.panta pirmās daļas a) līdz d) punktā norādītās metodes ir ar daudz augstāku ticamības pakāpi (jo prasa, lai visos gadījumos uz izsniegšanas apliecinājuma būtu atbildētāja paraksts), nekā Regulas 861/2007 13.panta pirmajā daļā esošais izsniegšanas variants (kurā tiek prasīts tikai izsniegšanas datums, bet ne paraksts).

Treškārt, Regulas 861/2007 13.panta otrā daļa nosūta tālāk pie Regulas 805/2004 13. vai 14.panta, kuru izvēle atkal ir atstāta tiesneša ziņā, jo starp abos pantos minētajām izsniegšanas metodēm nav savstarpējas hierarhijas (tāpat kā pašā Regulā 805/2004 un 1896/2006).

Līdz ar to, autoresprāt, **Regulas 861/2007 13.panta pirmā daļa būtu vismaz izsakāma šādā redakcijā:**

Tabula Nr. 7

Regulas 861/2007	Regulas 861/2007
13.panta pirmās daļas pašreizējā redakcija	13.panta pirmās daļas piedāvātā redakcija
13.panta pirmā daļa „1. Dokumentus piegādā pa pastu, saņemšanu apliecinot pavadzīmē, kurā ir saņemšanas datums“.	13.panta pirmā daļa „1. Dokumentus adresātam savlaicīgi un pienācīgā kārtā piegādā pa pastu, saņemšanu apliecinot pavadzīmē, kurā norādīts saņemšanas datums un kuru parakstījis un atdevis atpakaļ “

⁶²⁵ Sk. Regulas 805/2004 14.panta otro daļu: „Šajā regulā nav pieļaujama piegāde panta pirmās daļas izpratnē, ja nav droši zināma parādnieka adrese“.

Kamēr ES likumdevējs Regulas 861/2007 pantā nav veicis nekādas izmaiņas, Latvijas likumdevējs varētu nedaudz labot situāciju, CPL 56.² panta pirmās daļas 2.punktā konkretizējot to, ka Regulas 861/2007 13.panta pirmās daļas gadījumā apstiprinājumā par saņemšanu jābūt gan saņemšanas datumam, **gan personas, kurai adresēti tiesas dokumenti, parakstam.**

3) Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta otrajā daļā ir izvirzītas vairākas prasības tam, kā jāinformē atbildētājs:

- atbildētājs par procesu ierosinošo dokumentu jāinformē *savlaicīgi*, **un**
- atbildētāja informēšanai jānotiek tā, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību,⁶²⁶ ja vien viņš nav uzsācis nolēmuma pārsūdzēšanas procedūru, kad tas bija iespējams.

Kā redzams, atbildētāja aizstāvības tiesības var garantēt tikai visu šo kritēriju vienlaicīga ievērošana.⁶²⁷ Taču Regulas 805/2004 13. un 14.pantā nav ne vārda par procesu ierosinošā dokumenta **savlaicīgu** piegādi. Vienīgā norma, kurā pieminēts *savlaicīguma* kritērijs ir 19.pants, saskaņā ar kuru aizmugurisku nolēmumu par EIR drīkst apstiprināt tikai tad, ja atbildētājam saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts likumu ir tiesības iesniegt šī nolēmuma pārskatīšanu gadījumā, ja procesu ierosinošais dokuments bijis izsniegts saskaņā ar 14.panta procedūru, bet izsniegšanas termiņš nav bijis pietiekams, lai atbildētājs varētu sagatavoties savai aizstāvībai (ar nosacījumu, ka no viņa puses nav konstatējama vaina šajā situācijā). Tas nozīmē, ka 13.panta metodes pielietošanas gadījumā *savlaicīguma* prasība nezin kādēļ vairs nav aktuāla. Savukārt no 14.un 19.panta sistēmiskās interpretācijas izriet, ka 14.pantā noteiktās izsniegšanas metodes jāpielieto arī *savlaicīgi*. Savlaicīguma prasības tieša neesamība uzskatāma par būtisku Regulas 805/2004 minimālo procesuālo standartu trūkumu. Tas pats sakāms arī par Regulu 1896/2006 un 861/2007.

Ja tās dalībvalsts, kurā pieņemts nolēmums, nacionālās tiesības neparedz atbildētājam iespēju iesniegt pieteikumu par šāda aizmuguriska nolēmuma pārskatīšanu, tad nolēmumus šajā valstī par EIR apstiprināt nedrīkst. Kā ir ar Latviju? Vai CPL paredz Regulas 805/2004 19.pantā noteikto pārskatīšanas procedūru? Saskaņā ar CPL 208.⁵ panta pirmo daļu atbildētājs ir tiesīgs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma *nosūtīšanas* dienas iesniegt tiesai, kas taisījusi aizmugurisku spriedumu, pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna. Tas nozīmē, ka

⁶²⁶ Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 2004.gada 14.oktobra spriedumu lietā: C-39/02 *Maersk Olie*, ECR [2004], p. I-09657, para. 61; Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1981.gada 16.jūnija spriedumu lietā: C-166/80 *Klomps v. Michel*, ECR [1981], p. 01593, para. 20; Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1985.gada 11.jūnija spriedumu lietā: C-49/84 *Debaecker*, ECR [1985], p. 01779, para. 31.

⁶²⁷ Sk. arī: Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 2005.gada 13.oktobra spriedumu lietā: C-522/03 *Scania v. Rockinger Spezialfabrik*, ECR [2005], p. I-08639, para. 17; Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 2004.gada 14.oktobra spriedumu lietā: C-39/02 *Maersk Olie*, ECR [2004], p. I-09657, para. 58.

Latvijas civilprocesā ir pārstāvēta Regulas 805/2004 19.pantā (arī Regulas 861/2007 18.p.) paredzētā aizmuguriski taisītā sprieduma „pārskatīšanas“ procedūra. Taču, tā kā Latvijas tiesa nevar taisīt aizmugurisku spriedumu lietā ar ārvalstīs dzīvojošu (esošu) atbildētāju (CPL 208.¹ p. 3. d. 2.punkts), tad praktiski šādi gadījumi varēs rasties tikai situācijās, kurās Latvijā dzīvojošam (esošam) atbildētājam ir manta kādas citas ES dalībvalsts (izņemot Dāniju⁶²⁸) teritorijā un Latvijā taisīts aizmugurisks spriedums jāapstiprina par EIR, lai varētu to izpildīt mantas atrašanās vietas dalībvalstī. Tomēr svarīga ir arī Regulas 805/2004 18.panta pirmā daļa saskaņā ar kuru: „1. Ja tiesas procesā izcelsmes dalībvalstī nav ievēroti 13. līdz 17. pantā noteiktie procedūras noteikumi, šādu neatbilstību novērš un **spriedumu** apstiprina par Eiropas izpildu rīkojumu:

a) ja **spriedums** ir nogādāts parādniekam saskaņā ar 13. vai 14. panta prasībām [..].“

Tas nozīmē, ka aizmugurisku spriedumu, kura taisīšanas procesā Latvijas tiesa nebūs ievērojusi Regulas 805/2004 13.-17.pantā noteiktos minimālos standartus, Latvijas tiesa varēs apstiprināt par EIR tikai tad, ja aizmuguriski taisītais spriedums būs bijis piegādāts atbildētājam saskaņā ar 13.vai 14.panta prasībām. Līdz ar to Latvijas tiesnešiem jābūt ļoti uzmanīgiem un jāņem vērā, ka šādā situācijā CPL 208.⁵ panta pirmās daļas piemērošana nebūs uzskatāma par līdzvērtīgu Regulas 805/2004 13.vai 14.panta mehānismam. Tas tādēļ, ka minētajā CPL normā atskaites punkts ir aizmuguriskā sprieduma **nosūtīšanas** diena, bet nevis **piegādāšanas** atbildētājam diena. Līdz ar to šis aspekts vēlreiz pamato autores iepriekš izteikto priekšlikumu par CPL 208.⁵ panta pirmās daļas grozīšanu.

Tā kā Regulas 805/2004 mehānisms ir atcēlis atbildētāja informēšanas fakta (un arī *ordre public*) kontroli atzinējvalstī, tad viss atbildētāja procesuālo tiesību ievērošanas smagums gulstas uz nolēmuma izcelsmes dalībvalsts tiesu. Šī iemesla dēļ autore secina, ka Regulas 805/2004 13.un 14.pantā noteiktie procesu ierosinošā dokumenta vai pavēstes izsniegšanas minimālie procesuālie standartī nebūt pilnībā nenodrošinās pietiekamu atbildētāja procesuālo tiesību ievērošanu. Viens no iemesliem var būt situācijas, kurās nolēmuma izcelsmes valsts tiesa subjektīvi uzskata, ka ir ievērojusi Regulas 805/2004 13.vai 14.pantā noteiktās prasības, taču EIR izpildes valsts tiesa nebūt tā neuzskata. Šādas situācijas var rasties gadījumos, kad atbildētājs dzīvo nolēmuma izpildes (nevis nolēmuma izcelsmes) valstī un nolēmuma izcelsmes valsts tiesa ir šim atbildētājam izsniegusi procesu ierosinošo dokumentu vai pavēsti saskaņā ar Regulas 805/2004 13.vai 14.pantu. Taču, tā kā piegāde reāli notikusi nolēmuma izpildes valstī, tad šai tiesai labāk ir zināmas visas nacionālās procesuālās nianšes, kas saistītas ar tiesas dokumentu izsniegšanu savā valstī.

⁶²⁸ Saskaņā ar Regulas 805/2004 2.panta trešo daļu Dānija šajā Regulā nepiedalās (sk. arī Regulas 25.apsvērumu).

Autore uzskata, ka attiecībā uz tiesas dokumentu izsniegšanas savlaicīgumu ES likumdevējam būtu jāapsver iespēja Regulā 805/2004 noteikt minimālo nepieciešamo termiņu, kurš dodams atbildētājam savas aizstāvības sagatavošanai.⁶²⁹

Autoresprāt, atbildētāja informēšanas kontroles atcelšana atzinējvalstī būtu izlīdzināma, ietverot Regulā 805/2004 konkrētas autonomās tiesību normas (ar konkrētiem procesuālajiem mehānismiem) par procesu ierosinošā dokumenta vai pavēstes izsniegšanas obligāto autonomo procedūru. Tajā pašā laikā atļaujot veikt dokumenta izsniegšanu tikai ar kādu no 13.pantā minētajām drošajām metodēm. 14.pantā uzskaitītās metodes nav pietiekami drošas, lai pārliecinātos, ka atbildētājs tiešām ir saņēmis procesu ierosinošo dokumentu vai pavēsti. Autore ierosina apsvērt iespēju izstrādāt visās trijās Regulās speciālas vienotas standarta veidlapas tieši dokumentu izsniegšanas jomā. Līdzīgi, kā tas ir izdarīts Regulā 1393/2007. Jebkurā gadījumā, autoresprāt, ES līmenī būtu jāveic nopietns pētījums par minimālo procesuālo standartu attiecībām ar Regulu 1393/2007 un dalībvalstu nacionālajām procesuālajām tiesībām.

Otrs risinājuma variants būtu šāds:

1) Paredzēt 14.pantā noteikto metožu pielietošanu tikai tad, ja nav iespējams izniegt dokumentu saskaņā ar 13.pantā paredzēto kārtību (normu piemērošanas hierarhijas noteikšana, paredzot to subsidiāru piemērošanu).

2) Iekļaut Regulā 805/2004 tiesību normu, kas daļēji paredzētu horizontālo kontroli, proti, saglabājot atzinējvalsts tiesai tiesības pārbaudīt, vai nolēmuma izcelsmes valsts tiesa ir ievērojusi visus Regulas 13.vai 14.pantā paredzētos minimālos procesuālos standartus tādā veidā, lai atbildētājs būtu pienācīgi un savlaicīgi informēts par procesu ierosinošo dokumentu vai tiesas sēdes dienu, un lai viņam būtu bijusi reāla iespēja sagatavoties savai aizstāvībai. Tas nozīmētu horizontālās kontroles samazināšanu, bet ne pilnīgu atcelšanu.

Regulā 1896/2006 ietvertie minimālie procesuālie standarti gandrīz vārds vārdā pārņemti no Regulas 805/2004. Taču ir vērojamas dažas atšķirības:

1) Regulas 805/2004 13.-17.pantā runa ir par procesu ierosinošā dokumenta vai pavēstes piegādi atbildētājam; savukārt Regulas 1896/2006 13.-15.pants attiecas uz Eiropas maksājuma rīkojuma (EMR) piegādi atbildētājam (parādniekam). Par EMR uzskatāma aizpildīta Regulas V pielikumā norādītā E standarta veidlapa (sk. Regulas 12.panta 1.punktu⁶³⁰), kas pēc savas tiesiskās dabas ir brīdinājums par saistību piespiedu izpildi.

⁶²⁹ Sk., piemēram, Rauscher T. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen. München, Heidelberg: Sellier European Law Publishers, 2004, S. 44. Piemēram, Brisele I Regulas 43.pantā ES likumdevējs ir autonomi noteicis atzīšanas/eksekvatūras lēmuma parsūdzēšanas termiņu – viens vai divi mēneši, atkarībā no atbildētāja dzīvesvietas valsts.

⁶³⁰ Šeit autore ir spiesta konstatēt, ka Regulas 1896/2006 oficiālajā latviešu tekstā E veidlapas virsrakstā norādīts uz 10.panta 1.punktu, taču patiesībā jābūt norādei uz 12.panta 1.punktu. Latvijas atbildīgajām institūcijām tas būtu jāizlabo.

2) Regulas 805/2004 12.pants paredz, ka aizmugurisku nolēmumu var apstiprināt par EIR *tikai tad, ja* tiesas process nolēmuma izcelsmes dalībvalstī *ir atbildis* Regulas III.nodaļā paredzētajiem procedūras (13.-19.p.) noteikumiem. Turpretī Regulas 1896/2006 13.un 14.pants nosaka, ka EMR atbildētājam (parādniekam) *var* piegādāt saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde, izmantojot vienu no 13.vai 14.pantā ietvertajām metodēm. Tātad, Regulā 1896/2006 vērojama nevis autonoma minimālo procesuālo standartu ieviešana, bet gan tiek norādīts uz tās dalībvalsts nacionālajiem normatīvajiem tiesību aktiem, kurā veicama EMR piegāde. Vairumā gadījumu tie būs atbildētāja dzīvesvietas valsts nacionālie procesuālie noteikumi Regulas 13.un 14.panta „mērcē“. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka Latvijas tiesnesim var nākties piegādāt Latvijā izdotu Eiropas maksājuma rīkojumu Itālijā dzīvojošam atbildētājam saskaņā ar Itālijas tiesību normām un izmantojot vienu no Regulas 1896/2006 13.vai 14.pantā noteiktajām metodēm (personīgi, pa pastu, elektroniski; ar apstiprinājuma saņemšanu vai bez tās).

Šeit uzreiz rodas jautājums: vai Regulas 1896/2006 minimālie procesuālie standarti tiešām spēs nodrošināt situāciju, kurā atbildētājs (parādnieks) tiks *savlaicīgi* informēts par EMR izdošanu tā, lai viņš varētu izmantot savas tiesības reaģēt vai nereaģēt (latīn. – *de solvendo vel trahendo*⁶³¹) uz EMR? Diez vai atbilde var būt apstiprinoša, jo:

- tāpat kā Regulā 805/2004, arī Regulā 1896/2006 nav tieši un skaidri minēta EMR *savlaicīgas* piegādes prasība. Turklāt, attiecībā uz Regulas 1896/2006 13.pantā paredzēto metožu nesavlaicīgu pielietošanu atbildētājam nav pat tiesību EMR izdevējas valsts tiesā lūgt izņēmuma kārtā pārskatīt EMR [sk. Regulas 1896/2006 20.p. 1.d. a) punktu, kurā šāda pārskatīšanas iespēja paredzēta tikai Regulas 14.p. minēto metožu gadījumā];

- nav saprotams, kā praksē varēs darboties EMR izdevējvalsts tiesas kontrole pār citā dalībvalstī veiktu EMR izsniegšanu⁶³² (saskaņā ar šīs dalībvalsts nacionālajiem normatīvajiem aktiem un ievērojot Regulas 13.vai 14.p. paredzēto mehānismu). Šeit jānorāda uz Regulas 12.panta piekto daļu saskaņā ar kuru EMR izdevējas valsts tiesa (piemēram, Latvijas tiesa) „nodrošina, ka EMR piegādā atbildētājam saskaņā ar valsts tiesību aktiem [domāti dokumenta izsniegšanas dalībvalsts tiesību akti, piemēram, Itālijas nacionālie tiesību akti – autores piezīme], ievērojot minimālos procesuālos standartus, kas noteikti 13., 14.un 15.pantā.“ Vai tad dokumenta izsniegšanas valsts tiesai vairs nav nekāda pienākuma nodrošināt, lai tas tiktu atbildētājam izsniegts saskaņā ar šīs valsts nacionālajām tiesību normām un ievērojot minimālos procesuālos standartus? Autorei šobrīd ir grūti izskaidrot, kā praksē šāds pilnīgi nepārdomāts dokumentu izsniegšanas

⁶³¹ Latīņu val. – samaksāt parādu vai kaut ko darīt lietas labā.

⁶³² De Tejada M.L., D'Avout L. Les non-dits de la procédure européenne d'injonction de payer. Revue critique de droit international privé. Paris: Dalloz, oct.-déc. 2007, n° 4, p. 727.

mehānisms varētu darboties. Visdrīzāk, dokumentu izsniegšanas dalībvalsts nacionālo tiesību aktu vietā ir vēlams piemērot Regulu 1393/2007 kopā ar minimālajiem procesuālajiem standartiem.

2.nodaļa: Ārvalsts tiesas nolēmumu citas kontroles metodes un to attīstības tendences

2.1. Nolēmumu nesavienojamības kontroles metode

2.1.1. Nolēmumu nesavienojamības jēdziens un tā nozīme starptautiskajā civilprocesā

1) Tiesu nolēmumu nesavienojamības jēdziena izpratne

Neskatoties uz to, ka BK / LK 21. un 22.pantā; Brisele I Regulas / jaunās LK 27. un 28.pantā, HK projekta 21.pantā un Regulas 4/2009 12.pantā ir iekļautas normas par identiskajām (*lis alibi pendens*⁶³³) un saistītajām prasībām, tiesvedības stadijā dažādās valstīs šāda situācija var tikt nepamanīta. Tādēļ var rasties divi (vai pat vairāk) savā starpā nesavienojami dažādu valstu tiesu nolēmumi. Heidelbergas ziņojumā gan konstatēts, ka praksē šādi gadījumi ir ļoti reti.⁶³⁴

Tiesu nolēmumu nesavienojamība var rasties trīs dažādos līmeņos:

1) **Nacionālajā līmenī** – starp diviem vienas valsts tiesu nolēmumiem. Praksē tas tomēr ir gandrīz neiespējami, ņemot vērā CPL 132.panta pirmās daļas 4.un 5.punktu un 223.panta 3.punktu. Taču CPL pilnīgi nav ņēmis vērā tās situācijas, kad nesavienojami ir divi Latvijas tiesu nolēmumi lietās starp tām pašām pusēm, bet citā strīdā.

2) **ES līmenī** – starp divu ES dalībvalstu tiesu nolēmumiem;

3) **Starptautiskā līmenī** – starp divu dažādu valstu⁶³⁵ tiesu nolēmumiem. Šajā darbā autori interesē tikai otrais un trešais nolēmumu nesavienojamības līmenis.

Lai varētu runāt par **nolēmumu nesavienojamību**, jābūt šādiem galvenajiem priekšnosacījumiem:

⁶³³ Latīn. – identiskās prasības, kas iesniegtas dažādu valstu tiesās.

⁶³⁴ Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. The Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03). München: Verlag C.H.Beck, 2008., p. 146.

⁶³⁵ Šeit domātas divas dažādas valstis, no kurām neviena nav ES dalībvalsts, vai no kurām tikai viena ir ES dalībvalsts.

1) Jābūt vismaz diviem jau pieņemtiem nolēmumiem. Starptautiskajā civilprocesā divu tiesu nolēmumu esamības gadījumā vienam no tiem jādod priekšroka. Kuram? To nosaka speciālie principi:

a) *Laika ziņā pirmā nolēmuma prioritātes princips (prior tempore, potior iure*⁶³⁶), saskaņā ar kuru atzīst un izpilda to nolēmumu, kas pieņemts laika ziņā pirmais un kas ir stājies spēkā.⁶³⁷

Šī principa priekšrocība ir tā, ka prasītājam, kurš vienā valstī jau zaudējis tiesas procesu, ir bezcerīgi mēģināt panākt sev labvēlīgu rezultātu citā valstī un šo labvēlīgo nolēmumu iesniegt atzīšanai vai izpildei atzinējvalstī. Un otrādi.⁶³⁸ Minēto principu pielieto konfliktā starp diviem ārvalstu tiesu nolēmumiem.

b) *Nacionālā nolēmuma prioritātes principu*, saskaņā ar kuru viennozīmīgi priekšroka tiek dota pašmāju tiesas nolēmumam, neatkarīgi no tā pieņemšanas laika.⁶³⁹ Kā izriet no paša principa nosaukuma – to var izmantot tikai un vienīgi konfliktā starp pašmāju un ārvalsts tiesas nolēmumiem.

c) *Laika ziņā pēdējā nolēmuma prioritātes princips (t.s. last-in-time rule princips)* saskaņā ar kuru atzīst un izpilda laika ziņā vēlāk pieņemto nolēmumu (šis princips dominē ASV).⁶⁴⁰ Kontinentālās tiesību sistēmas valstīs to parasti pielieto ģimenes tiesību jomā. Saskaņā ar šo principu priekšroka tiek dota laika ziņā vēlāk pieņemtajam un spēkā esošajam nolēmumam. Ar šādu pieeju tiek nodrošināta laika ziņā jaunākā un aktuālākā nolēmuma respektēšana (sk., piemēram, CPL 637.p. 3.d.).

Laika ziņā pēdējā nolēmuma prioritātes princips bērnu atpakaļatdošanas, vecāku atbildības lietās, saskarsmes tiesību lietās un uzturlīdzekļu piedziņas lietās ir ietverts:

- Brisele II *bis* Regulas 23. panta e) un f) punktā, kā arī 47. panta otrajā daļā (šeit jāatzīmē, ka minētās tiesību normas neprasa, lai nolēmumi būtu pieņemti starp tām pašām pusēm vai arī tajā pašā strīdā);

- Regulas 4/2009 24.panta otrajā daļā saskaņā ar kuru vēlāk pieņemts nolēmums, ar kuru groza agrāku nolēmumu par uzturlīdzekļiem pamatojoties uz to, ka ir mainījušies apstākļi, nav uzskatāms par nesavienojamu.

⁶³⁶ Latīn. – ātrāk laikā, spēcīgāk tiesībās; kurš pirmais nāk, tam priekšroka.

⁶³⁷ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 415.

⁶³⁸ *Ibid.*, S. 416.

⁶³⁹ *Ibid.*, S. 415.

⁶⁴⁰ *Ibid.*; Moissinac Massénat V. Les conflits de procédures et de décisions en droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2007, p. 72 et s.

Šo prioritātes principu var atrast arī 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencijas par piekritību, piemērojamo likumu, atzīšanu, izpildi un sadarbību vecāku atbildības un bērnu aizsardzības lietās⁶⁴¹ 23. panta otrās daļas e) punktā, taču normas konstrukcija ir savādāka.⁶⁴²

Laika ziņā pēdējā nolēmuma prioritātes princips Eiropas valstu starptautiskā civilprocesa teorijā uzskatāms par izņēmuma gadījuma principu, kuru piemēro galvenokārt ar nepilngadīgo aizsardzības pasākumiem saistītajās lietu kategorijās (ieskaitot arī ar vecāku atbildību saistītās lietas). Šāda pieeja izskaidrojama ar to, ka, apstākļiem mainoties, šie nolēmumi var tikt izmainīti vai grozīti, tādējādi vēlākais nolēmums ir vairāk vērsts uz to, lai ņemtu vērā šos izmainījušos apstākļus.⁶⁴³

2) Nolēmumiem jābūt pieņemtiem, no vienas puses, atzinējvalsts tiesā; no otras puses – ārvalsts (citas ES dalībvalsts vai trešās valsts) tiesā.

Jāpiebilst, ka jēdziens „tiesa“ starptautiskā civilprocesa kontekstā nav acīmredzams: praksē ir jāsaskaras ar dažādu valstu tiesu sistēmām, un vienas valsts tiesu sistēmā var ietilpt institūcijas, kuras citā valstī par tiesām netiek uzskatītas. Šeit jāņem vērā, ka jēdziens „ārvalsts tiesa“ būtu jāinterpretē nevis saskaņā ar nolēmuma atzinējvalsts *lex fori*,⁶⁴⁴ bet gan saskaņā ar tās valsts likumu, kurā pieņemts nolēmums (*lege causae*). Uz šādu interpretāciju norāda arī vācu un franču tiesību zinātnieki.⁶⁴⁵

3) Šiem vismaz diviem nolēmumiem ir jābūt savstarpēji pretrunīgiem, proti, tiem jārada tādas tiesiskās sekas, kuras izslēdz viena otru. Jēdzieni „nesavienojams“ un „pretējs“ nav identiski.⁶⁴⁶ nolēmumu nesavienojamība nebūt nenozīmē, ka tiem ir obligāti jābūt diametrāli pretējiem. Tā, piemēram, Latvijas tiesas spriedums noteic, ka persona X sakarā ar līguma A neizpildīšanu ir radījusi zaudējumus personai Y; savukārt ārvalsts tiesas nolēmumā ir noteikts, ka persona Y sakarā ar līguma A neizpildīšanu ir radījusi zaudējumus personai X. Līdz ar to jēdziens „nesavienojams“ ir tulkojams plašāk un ietver sevī arī pretējus nolēmumus.

Šā jautājuma ilustrēšanai autore var minēt dažus piemērus, kas izriet no EKT judikatūras saistībā ar BK 27. panta trešās daļas interpretāciju un piemērošanu. Lietā *Hoffmann v. Krieg* EKT

⁶⁴¹ 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem: LR starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 31.oktobris, nr. 158 (Latvijā Konvencija ir spēkā no 01.04.2003.). Konvencijai pievienojušās 40 valstis. Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children. www.hcch.net.

⁶⁴² Konvencijas 23. panta otrās daļas e) punkts nosaka: „atzīšanu var noraidīt, [...] ja pasākums ir nesavienojams ar vēlāku pasākumu, ko noteikusi valsts, kas nav Konvencijas dalībniece, bet kuras teritorijā bērnam ir ierastā uzturēšanās vieta, un ja šie vēlākie pasākumi atbilst lūguma saņēmējā valstī paredzētajiem atzīšanas nosacījumiem“.

⁶⁴³ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 652.

⁶⁴⁴ Latīņu val. – tiesas valsts likums.

⁶⁴⁵ Sk. Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 397, 398; Audit B. Droit international privé. 3e édition. Paris, Economica. 2000, p. 387.

⁶⁴⁶ Mauro J. Contrariété de jugements et inconciliableté de jugements: code de procedure et convention de Bruxelles. Gazette du Palais. Paris, 1980 (1er sem.), p. 144.

(tagad. EST) noteica, ka ārvalsts tiesas nolēmums, kas vienam no laulātajiem uzliek par pienākumu maksāt uzturlīdzekļus, pamatojoties uz uzturēšanas saistību laulībā, ir nesavienojams ar iekšzemes nolēmumu, ar kuru šī laulība starp abiem laulātajiem ir šķirta.⁶⁴⁷ Savukārt lietā *Italian Leather* EKT (tagad. EST) norādīja, ka ārvalsts tiesas nolēmums, kas pieņemts paātrinātā un saīsinātā procesuālajā kārtībā, un kas parādniekam uzliek par pienākumu atturēties no konkrētu darbību veikšanas, ir nesavienojams ar līdzīgā paātrinātā un saīsinātā kārtībā pieņemtu iekšzemes nolēmumu, kas noraida identisku lūgumu uzlikt parādniekam par pienākumu atturēties no konkrētām darbībām tajā pašā valstī [šeit domāta attiecīgā ārvalsts – autores piezīme] un starp tām pašām pusēm.⁶⁴⁸

Arī HK 28. panta pirmās daļas b) punkta izpratnē nolēmumu „nesavienojamība“ tiek interpretēta līdzīgi EKT judikatūrā nospraustajiem principiem, proti: „nolēmumi ir nesavienojami, ja faktu konstatācija vai tiesiskie secinājumi par tiem pašiem jautājumiem ir savstarpēji izslēdzoši.“⁶⁴⁹

4) Nolēmumiem jābūt pieņemtiem starp tām pašām pusēm un/vai tajā pašā strīdā.

2) Tiesu nolēmumu nesavienojamības jēdziena nozīme

Kad ir aplūkots nolēmumu nesavienojamības jēdziens un tā obligātie elementi, ir jānoskaidro nolēmumu nesavienojamības nozīme. Tomēr vispirms jāatzīmē, ka nolēmumu nesavienojamība jeb kolīzija ir viens no klasiskajiem ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas šķēršļiem.⁶⁵⁰

Nolēmumu nesavienojamības kā ārvalsts tiesas nolēmuma neatzīšanas pamata galvenā nozīme ir: **pirmkārt**, pasargāt tiesu nolēmumu starptautisko saskaņotību. **Otrkārt**, pasargāt savas valsts tiesisko kārtību, neļaujot tajā ienākt tādiem ārvalstu tiesu nolēmumiem, kuri izjauktu pašmāju juridiskās kārtības stabilitāti, ļaujot savā valstī darboties diviem tiesisko seku ziņā pretrunīgiem vai pretējiem tiesu nolēmumiem. Tātad nolēmumu nesavienojamības kritērijs darbojas galvenokārt kā savas valsts tiesiskās sistēmas aizsargfiltrs.

Nolēmumu nesavienojamības kritēriju nedrīkst jaukt ar publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmumu. Kā redzams, nolēmumu nesavienojamība attiecas tikai uz konkrētiem nolēmumiem un to savstarpēji nesavienojamām vai pretrunīgajām konkrētajām tiesiskajām sekām (piemēram,

⁶⁴⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. I-00645, para. 25.

⁶⁴⁸ Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesas 2002.gada 6.jūnija spriedums lietā: C-80/00 *Italian Leather SpA v. WECO Polstermöbel GmbH & Co*, ECR [2002], p. I-04995, para. 47.

⁶⁴⁹ Rapport of the Special Commission drawn up by Nygh, P. and Pocar, F. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments [ed. by Pocar, F., Honorati, C.]. Padova, Cedam. 2005, p. 304.

⁶⁵⁰ Kropholler J. Internationales Privatrecht. 5.Auflage. Tübingen, Mohr Siebeck Verlag, 2004, S. 651.

nesavienojami būs nolēmumi, no kuriem viens piespriež maksāt līgumā noteikto pirkuma cenu, bet otrs pasludina šo līgumu par spēkā neesošu⁶⁵¹). Savukārt publiskās kārtības izņēmums, kā jau iepriekš šajā darbā tika noskaidrots, ir daudz plašāks jēdziens: tas ļauj noraidīt ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu, ja šā nolēmuma darbības izplatīšana vai izpildāmības piešķiršana būtu klajā pretrunā ar tās valsts publisko kārtību, kurā tiek lūgta šī nolēmuma atzīšana vai izpildes atļauja.

Līdz ar to teorētiski arī publiskās kārtības izņēmumu var izmantot aizsardzībai pret diviem nesavienojamiem vai pretējiem tiesu nolēmumiem, ja vien normatīvajā tiesību aktā nav atsevišķas normas par tiesu nolēmumu nesavienojamību vai pretējiem tiesu nolēmumiem.

Veidojot normas par tiesu nolēmumu nesavienojamību, pretrunīgumu vai kolīziju, autoresprāt, būtu jāņem vērā šādas sakarības:

1) Ja tiek prasīts, lai nolēmumi būtu pieņemti lietā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata, tad nav nepieciešams, lai normā būtu iekļauta arī to nesavienojamības vai pretrunīguma prasība. Šo nesavienojamību jeb pretrunu veido jau pats fakts, ka ir divi šādi tiesu nolēmumi starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata.

2) Nesavienojamības jeb pretrunīguma prasība normā varētu tikt iekļauta arī *expressis verbis*, ja, **pirmkārt**, divi nolēmumi ir pieņemti lietās, kurās nav vienas un tās pašas puses, tas pats priekšmets un tas pats pamats vai, **otrkārt**, divi nolēmumi ir pieņemti lietās, kurās ir vienas un tās pašas puses, bet ne tas pats pamats un priekšmets, vai, **treškārt**, divi nolēmumi ir pieņemti lietās, kurās ir viens un tas pats priekšmets un pamats, bet puses nav identiskas.

Šajā sakarā jāmin HK projekta 28. panta pirmās daļas b) punkts. Saskaņā ar to ārvalsts nolēmumu **var** neatzīt vai atteikt tā izpildi, ja šis nolēmums ir nesavienojams ar citu nolēmumu, kas pieņemts vai nu atzinējvalstī, vai citā valstī, un ja šis citas valsts nolēmums atzinējvalstī var tikt atzīts vai izpildīts. Kā redzams, šeit ir ietverta nolēmumu nesavienojamības prasība, taču netiek prasīts ne pušu, nedz arī strīdu identiskums. Interesanti, ka HK projektā nolēmumu nesavienojamība tiešā veidā netiek risināta ne ar vienu no iepriekš nosauktajiem prioritātes principiem. Netiek prasīta arī nolēmumu spēkā esamība. Tādējādi atzinējvalsts tiesai tiek atstāta iespēja pašai izlemt, kuram nolēmumam dot priekšroku. Faktiski tiesai ir jāizšķiras starp vienu no trijiem prioritātes principiem. Taču divu ārvalstu tiesu nolēmumu nesavienojamības gadījumā priekšroka tomēr tiks dota nolēmumam, kura pamatā esošā tiesvedība bijusi ierosināta laika ziņā pirmā.⁶⁵²

3) Ja pirmajā piemērā tomēr ir pievienota arī nesavienojamības jeb pretrunīguma prasība, tad tā ir interpretējama tādējādi, ka divi tiesu nolēmumi lietās starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata paši par sevi veido „nesavienojamību”.⁶⁵³

⁶⁵¹ Schack H., Internationales Zivilverfahrensrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 417.

⁶⁵² Rapport of the Special Commission drawn up by Nygh, P. and Pocar, F. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments [ed. by Pocar, F., Honorati, C.]. Padova, Cedam. 2005, p. 304, 305.

⁶⁵³ Šāda situācija ir vērojama CPL 637. panta otrās daļas 4. un 5. punktā.

Vienlaikus jāatceras, ka saskaņā ar CPL 637. panta piektās daļas redakciju: „ja ar ārvalsts tiesas nolēmumu ir apmierināti vairāki vienā prasībā apvienoti prasījumi un šis nolēmums nav atzīstams pilnā apjomā, ārvalsts tiesas nolēmumu var atzīt attiecībā uz vienu vai vairākiem apmierinātiem prasījumiem.” Tādējādi, ja nolēmumi ir nesavienojami tikai attiecībā uz vienu no prasījumiem, tad nesavienojamā daļa netiks atzīta, taču pārējā daļā nolēmums tomēr būs atzīstams.

Turpmākajā apskatā nolēmumu nesavienojamības analīze būtu iedalāma trijos apakšpunktos:

- 1) nesavienojamība ar pašmāju tiesas nolēmumu;
- 2) nesavienojamība ar citas ES dalībvalsts tiesas nolēmumu; un
- 3) nesavienojamība ar trešās valsts tiesas nolēmumu.

<p>Saskaņā ar 1968.gada Briseles konvencijas 27.panta trešo un piekto daļu: „(3) <i>Nolēmums nav atzīstams, ja tas ir nesavienojams ar tādu nolēmumu strīdā starp tām pašām pusēm, kas pieņemts valstī, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana.</i></p> <p>(4) [..].</p> <p>(5) <i>Nolēmums nav atzīstams, ja tas ir nesavienojams ar valstī, kura nav Konvencijas dalībvalsts, agrāk pieņemtu nolēmumu lietā ar to pašu prasības priekšmetu un starp tām pašām pusēm, ja šis pēdējais nolēmums atbilst atzīšanas nosacījumiem šajā valstī“.</i></p>	<p>Saskaņā ar Brisele I Regulas 34.panta trešo un ceturto daļu: „(3) <i>Nolēmumu neatzīst, ja tas ir nesavienojams ar tādu nolēmumu strīdā starp tām pašām pusēm, kas pieņemts dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu.</i></p> <p>(4) <i>Nolēmumu neatzīst, ja tas ir nesavienojams ar citā dalībvalstī vai valstī, kura nav šīs Regulas dalībvalsts, agrāku pieņemtu nolēmumu lietā ar to pašu prasības priekšmetu un starp tām pašām pusēm, ja šis agrākais nolēmums atbilst atzīšanas nosacījumiem valstī, kurā lūgta atzīšana“.</i></p>
<p>Saskaņā ar 1988.gada Lugano konvencijas 27.panta trešo un piekto daļu: „(3) <i>Nolēmums nav atzīstams, ja tas ir nesavienojams ar tādu nolēmumu strīdā starp tām pašām pusēm, kas pieņemts valstī, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana.</i></p> <p>(4) [..].</p> <p>(5) <i>Nolēmums nav atzīstams, ja tas ir nesavienojams ar valstī, kura nav Konvencijas dalībvalsts, agrāk pieņemtu nolēmumu lietā ar to pašu prasības priekšmetu un starp tām pašām pusēm, ja šis pēdējais nolēmums atbilst atzīšanas nosacījumiem šajā valstī“.</i></p>	<p>Saskaņā ar 2007.gada jaunās Lugano konvencijas 34.panta trešo un ceturto daļu: „(3) <i>Nolēmumu neatzīst, ja tas ir nesavienojams ar tādu nolēmumu strīdā starp tām pašām pusēm, kas pieņemts dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu.</i></p> <p>(4) <i>Nolēmumu neatzīst, ja tas ir nesavienojams ar citā dalībvalstī vai valstī, kura nav šīs Regulas dalībvalsts, agrāku pieņemtu nolēmumu lietā ar to pašu prasības priekšmetu un starp tām pašām pusēm, ja šis agrākais nolēmums atbilst atzīšanas nosacījumiem valstī, kurā lūgta atzīšana“.</i></p>

Saskaņā ar **Hāgas konvencijas projekta** 28.panta pirmās daļas b) punktu: „*Ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana vai izpilde var tikt atteikta, ja [...] b) nolēmums ir nesavienojams vai nu ar atzinējvalstī pieņemtu vai citā valstī pieņemtu nolēmumu, ja pēdējais atzīstams valstī, kurā lūdz nolēmuma atzīšanu*“.

Saskaņā ar **Regulas 4/2009** 24.panta c) un d) punktu ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst: „*c) ja tas ir nesavienojams ar nolēmumu, kas dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu, ir pieņemts strīdā starp tām pašām pusēm; d) ja tas ir nesavienojams ar agrāku nolēmumu, kas pieņemts citā dalībvalstī vai kādā trešajā valstī prasībā par vienu un to pašu pamatu un priekšmetu un starp tām pašām pusēm, ar noteikumu, ka agrākais nolēmums atbilst nosacījumiem tā atzīšanai dalībvalstī, kurā prasa atzīšanu.*

Nolēmums, kas groza agrāku nolēmumu par uzturēšanu pamatojoties uz to, ka ir mainījušies apstākļi, nav uzskatāms par nesavienojamu nolēmumu c) vai d) punkta nozīmē“.

2.1.2. Nesavienojamība ar pašmāju tiesas nolēmumu

BK / LK 27.panta trešajā daļā runa ir par nolēmumiem, kuri pieņemti konvenciju dalībvalstīs. Savukārt BK / LK 27.panta piektā daļa ir veltīta nolēmumiem, kuri pieņemti gan konvenciju dalībvalstīs, gan trešajās valstīs. Tādējādi abas konvencijas paredz divus nolēmumu nesavienojamības modeļus:

1) tādu nolēmumu nesavienojamību, no kuriem viens ir pieņemts konvenciju dalībvalstī A, bet otrs – dalībvalstī B (kurā tiek prasīta dalībvalsts A nolēmuma atzīšana);

2) tādu nolēmumu nesavienojamību, no kuriem viens ir pieņemts konvenciju dalībvalstī A, bet otrs – trešajā valstī C. Turklāt, trešās valsts C nolēmums atbilst visām prasībām, lai varētu tikt atzīts citā konvencijas dalībvalstī B (kurā tiek prasīta dalībvalsts A nolēmuma atzīšana).

Saskaņā ar Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešo daļu nolēmums nav atzīstams, ja tas ir nesavienojams ar tādu nolēmumu strīdā starp tām pašām pusēm, kas pieņemts valstī, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana. Savukārt Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta ceturtnā daļa paredz, ka nolēmums nav atzīstams, ja tas ir nesavienojams ar citā šīs Regulas / jaunās LK dalībvalstī vai valstī, kura nav šīs Regulas / jaunās LK dalībvalsts, agrāk pieņemtu nolēmumu lietā ar to pašu prasības priekšmetu un starp tām pašām pusēm, ja šis agrākais nolēmums atbilst atzīšanas nosacījumiem valstī, kurā lūgta atzīšana. Tas pats attiecas uz Regulas 4/2009 24.panta c) un d) punktu.

Līdz ar to var secināt, ka Brisele I Regula / jaunā LK un Regula 4/2009 paredz jau trīs nolēmumu nesavienojamības modeļus:

1) tādu nolēmumu nesavienojamību, no kuriem viens ir pieņemts Brisele I Regulas / jaunās LK vai Regulas 4/2009 dalībvalstī A, bet otrs – dalībvalstī B (kurā tiek prasīta dalībvalsts A nolēmuma atzīšana);

2) tādu nolēmumu nesavienojamību, no kuriem viens ir pieņemts Brisele I Regulas / jaunās LK vai Regulas 4/2009 dalībvalstī A, bet otrs – trešajā valstī C. Turklāt, trešās valsts C nolēmums atbilst visām prasībām, lai varētu tikt atzīts citā Brisele I Regulas / jaunās LK vai Regulas 4/2009 dalībvalstī B (kurā tiek prasīta dalībvalsts A nolēmuma atzīšana);

3) tādu nolēmumu nesavienojamību, no kuriem viens ir pieņemts Brisele I Regulas / jaunās LK vai Regulas 4/2009 dalībvalstī A, bet otrs – citā dalībvalstī B¹ (kurā netiek prasīta dalībvalsts A nolēmuma atzīšana).

BK / LK piemērošanas gadījumā nolēmumiem jāatbilst BK / LK 25.pantā noteiktajiem kritērijiem, t.i., jābūt pieņemtiem konvenciju dalībvalsts tiesā; vai Dānijas gadījumā – nolēmums var atbilst arī BK Protokola V.a panta prasībām. Turklāt:

- „šiem vismaz diviem nolēmumiem ir jābūt pretrunīgiem savā starpā”;⁶⁵⁴

- Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešās daļas, BK / LK 27.panta trešās daļas un Regulas 4/2009 24.panta c) punkta gadījumā pietiek, ja nolēmumi ir pieņemti starp tām pašām pusēm;

- Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta ceturtais daļas un BK / LK 27.panta piektās daļas gadījumā nepieciešams, lai nolēmumi būtu pieņemti: 1) starp tām pašām pusēm **un** 2) par to pašu prasības priekšmetu. Savukārt Regulas 4/2009 24.panta d) punkts prasa triju kritēriju kopumu: tās pašas puses, to pašu prasības pamatu un priekšmetu.

Arī EKT (tagad. EST) vairākos savos spriedumos ir skaidrojusi nolēmumu nesavienojamības jēdzienu. Piemēram, 1988.gada 4.februāra spriedumā lietā *Hoffmann v. Krieg* Tiesa noteica: „Pirms piemērot Briseles konvencijas 27.panta trešo daļu [tātad arī Brisele I Regulas 34.p. 3.d. – autores piezīme], ir jānoskaidro, vai nolēmumi rada tādas tiesiskās sekas, kuras izslēdz viena otru.”⁶⁵⁵ No tā var secināt, ka nepietiek tikai ar to, ka BK 27.panta trešās daļas (Brisele I Regulas 34.p. 3.d.) gadījumā eksistē divi nolēmumi lietās starp tām pašām pusēm, bet vajag, lai šo nolēmumu tiesiskās sekas būtu pretrunā viena otrai.⁶⁵⁶ Tas pats attiecināms uz Regulas 4/2009 24.panta c) punktu.

Šajā pašā spriedumā lietā *Hoffmann v. Krieg* EKT arī skatīja jautājumu par to, vai tam nolēmumam, kurš pieņemts atzinējvalstī, ir jābūt pieņemtam lietā, kas ietilpst BK (arī Brisele I Regulas) *ratione materiae* sfērā. Tiesa nonāca pie secinājuma, ka atzinējvalstī pieņemtais nolēmums **drīkst neietilpt** BK (arī Brisele I Regulas un Regulas 4/2009) *ratione materiae* sfērā, jo

⁶⁵⁴ Jenard P. Rapport sur la convention. JO C 59, 05.03.1979., p. 45.

⁶⁵⁵ Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. I-00645, para. 22.

⁶⁵⁶ Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010., p. 440.

Konvencijas 27.panta trešajā daļā [Brisele I Regulas 34.p. 3.d.; Regulas 4/2009 24.p. c) punktā] runa ir tikai par „nolēmumu, kas pieņemts valstī, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana”⁶⁵⁷.

No Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešās daļas, BK / LK 27.panta trešās daļas un Regulas 4/2009 24.panta c) punkta izriet, ka:

1) Abiem nolēmumiem jābūt pieņemtiem starp tām pašām pusēm, taču netiek prasīts, lai tie būtu pieņemti par to pašu priekšmetu.⁶⁵⁸ Ir skaidrs, ko nozīmē jēdziens „*starp tām pašām pusēm*” (t.i., abās lietās gan prasītājs, gan atbildētājs ir vienas un tās pašas personas) un tādēļ tas neprasa sīkākus komentārus. Taču būtu lietderīgi norādīt uz tiesību zinātnē esošo viedokli šajā jautājumā, proti, franču juridiskajā literatūrā ir sastopams viedoklis saskaņā ar kuru šāda prasība (lai nolēmumi būtu pieņemti starp tām pašām pusēm) tiek vērtēta negatīvi, jo, ja gadījumā abi nolēmumi tiešām izslēdz viens otru, bet ir pieņemti starp dažādām pusēm, tad nolēmuma izcelsmes valsts nolēmums ir jāatzīst atzinējvalstī, lai gan tiesisko seku ziņā tas nonāk pretrunā ar atzinējvalstī pieņemtu nolēmumu.⁶⁵⁹ Autoresprāt, šāda situācija var novest pie tā, ka **ir jāiesaista publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmuma metodes pielietošana. Taču šādā gadījumā tiesnesim *ordre public* izņēmuma piemērošana būtu ļoti labi jāpamato savā atzīšanas vai izpildes atteikuma lēmumā.**

Rezultātā var secināt, ka Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešajā daļā, BK / LK 27.panta trešajā daļā un Regulas 4/2009 24.panta c) punktā ir ietverts **nacionālā nolēmuma prioritātes princips.**⁶⁶⁰

2) Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešajā daļā, BK / LK 27.panta trešajā daļā un Regulas 4/2009 24.panta c) punktā nekas nav teikts par to, vai ir kāda nozīme nolēmumu pieņemšanas secīgumam, t.i., kuram no nolēmumiem jābūt pieņemtam vispirms un kuram – vēlāk. Protams, ja atzinējvalsts nolēmums ir pieņemts agrāk nekā nolēmuma izcelsmes valsts nolēmums, tad neskaidrības nerodas. Taču kā rīkoties situācijā, ja nolēmuma izcelsmes valsts nolēmums ir pieņemts pirmais un tikai pēc tam – atzinējvalsts tiesas nolēmums? Tiesību zinātnē domas dalās – vieni uzskata, ka šādā gadījumā nevar piemērot atsauci uz nolēmumu nesavienojamību,⁶⁶¹ citi uzskata, ka tas ir iespējams.⁶⁶²

⁶⁵⁷ Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. I-00645, paras. 32., 33.

⁶⁵⁸ Kā redzams, BK un LK ir notikusi atteikšanās no starptautiskajā civilprocesā vispārpieņemtās prakses, kura prasa, lai nolēmumi būtu pieņemti starp tām pašām pusēm un par to pašu priekšmetu. Šāds jaunievedums, acīmredzot, ir izskaidrojams ar konvencijās izvirzīto mērķu sasniegšanu un uzticības vairošanu ES un EBTA dalībvalstu tiesu starpā.

⁶⁵⁹ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010., p. 442.

⁶⁶⁰ Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 417.

⁶⁶¹ Muir-Watt H., Beraudo J.-P. Sk.: H.Gaudemet-Tallon. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010., p. 443.

⁶⁶² Droz G.A.L., Bellet P. Sk. Gaudemet-Tallon H. *Ibid.*; Audit B. *Droit international privé*. 3e édition. Paris: Economica, 2000., p. 489; Magnus U., Mankowski P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. 2007, p. 61, Art. 34 (3) (4), note 61 (Francq S.).

Jāatzīst, ka EST atbalsta otro viedokli, t.i., ka nolēmumu nesavienojamība rodas arī tad, ja atzinējvalsts tiesas nolēmums ir pieņemts vēlāk, nekā nolēmuma izcelsmes valsts tiesas nolēmums. Savā spriedumā lietā *Hoffmann v. Krieg* Tiesa šo pieeju apstiprināja.⁶⁶³

3) Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešajā daļā, BK / LK 27.panta trešajā daļā un Regulas 4/2009 24.panta c) punktā nav ietverts regulējums arī par to, vai šiem nolēmumiem ir jābūt spēkā esošiem, vai nē. P.Ženārs (*P.Jenard*) savā ziņojumā norāda, ka BK izstrādes ekspertu komiteja vēlējās šo normu izteikt tā, lai tajā netiktu noregulēti jautājumi par nolēmumu spēkā esamību, bet lai tas tiktu atstāts attiecīgo tiesnešu ieskatam.⁶⁶⁴ Arī pats P.Ženārs (*P.Jenard*) tālāk savā ziņojumā neko nemin par šo problēmu. Turklāt, par to līdz šim nav pieņemts arī neviens EST (bij. EKT) spriedums. Tādējādi patiešām minētais jautājums ir atstāts nacionālo tiesu prakses, kā arī tiesību zinātnes ziņā. Šeit gan uzreiz jāpiebilst, ka pat zinātne ir skopa jautājumā par to, vai nolēmumiem ir jābūt galīgiem.

Franču profesore E.Godemē-Talona (*H.Gaudemet-Tallon*) pieļauj, ka BK / LK 27.panta trešā daļa un, tāpat arī Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešā daļa un Regulas 4/2009 24.panta c) punkts, neprasa, lai nolēmumi būtu stājušies spēkā, jo šajā normā tiek lietota frāze „pieņemtais nolēmums”⁶⁶⁵. Profesore, acīmredzot, BK / LK 27.panta trešās daļas un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešās daļas [un līdz ar to arī Regulas 4/2009 24.p. c) punkta] interpretācijai lieto gramatisko iztulkošanas metodi, akcentu liekot uz terminu „pieņemtais nolēmums” (franču val. – *décision rendue*). Tādējādi ar vārdu „pieņemtais” saprotot, ka pietiek ar to, lai nolēmums būtu pieņemts un nevis jau spēkā esošs. Šādai interpretācijai var piekrist un no gramatiskās interpretācijas viedokļa to var uzskatīt par pieņemamu.⁶⁶⁶ Tomēr, autoresprāt, tā būtu pārāk vienkārša, ņemot vērā to, cik „Briseles konvencijas sistēma” (kurā ietilpst arī Brisele I Regula, Regula 4/2009, LK un jaunā LK) ir sarežģīta. Autoresprāt, līdzās gramatiskajai metodei tomēr būtu jālieto arī teleoloģiskā un sistēmiskā metode (par sistēmu uzskatot visu „Briseles konvencijas sistēmu”).

⁶⁶³ Eiropas Savienības (bij. Kopien) tiesas 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg*, ECR [1988], p. I-00645, paras. 23, 24.

⁶⁶⁴ Jenard P. Rapport sur la convention, JO C 59, 05.03.1979., p. 45.

⁶⁶⁵ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 442. Līdzīgi sk.: Magnus U., Mankowski P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. 2007, p. 61, Art. 34 (3) (4), note 63 (Francq S.). Jāatzīmē, ka SPT jomā tas ir kas jauns, jo HSPK ietvaros dominē prasība, lai ārvalsts tiesas nolēmums būtu stājies spēkā. Sk., piemēram., 1973.gada 2.oktobra Hāgas Konvencijas par nolēmumu atzīšanu un izpildi uzturlīdzekļu piedziņas lietās 4.panta pirmās daļas 2.punktu. Analogiska prasība ir atrodamā arī valstu nacionālajos likumos, piemēram, saskaņā ar Vācijas CPK (*ZPO*) 328.pantu tiek prasīts, lai ārvalsts tiesas nolēmums būtu stājies spēkā un tikai tad to Vācijā var atzīt – par to skat. Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 401.

⁶⁶⁶ Autore šajā secinājumā ir ņēmusi vērā „Briseles konvencijas sistēmas” īpatnības, kuru pamatā ir tendence vienkāršot ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes procesus, kā arī radīt savstarpēju uzticēšanos ES un EBTA dalībvalstu tiesu starpā. Līdz ar to fakts, ka BK / LK un Brisele I Regula / jaunā LK neprasa, lai ārvalsts tiesas nolēmums būtu stājies spēkā, nav nemaz tikt neskaidrs, turklāt, BK / LK 30., 38. un 39.pantā, Brisele I Regulas / jaunās LK 37., 46. un 47. pantā ir iestrādāti dažādi līdzsvarujošie procesuālie mehānismi.

Teleoloģiskajai interpretācijai talkā nāk BK / LK, Brisele I Regulas / jaunās LK un Regulas 4/2009 preambulas, no kurām izriet šādi galvenie mērķi:

- nolēmumu atzīšanas un izpildes formalitāšu vienkāršošana;
- Kopienai (tagad. ES) un EBTA piederošo personu tiesiskās aizsardzības pastiprināšana;
- atvieglot nolēmumu atzīšanu un ieviest nolēmumu izpildi paātrinošu procedūru; Brisele I Regulas / jaunās LK un Regulas 4/2009 gadījumā – nolēmumu izpildes automatisku procedūru pēc pilnīgi formālas iesniegto dokumentu pārbaudes.

Tātad, galvenais šo normatīvo tiesību aktu mērķis ir atvieglot nolēmumu atzīšanu un ieviest nolēmumu izpildi paātrinošu un pat automatisku procedūru, tajā visā vēl arī ievērojot ES un EBTA piederošo personu tiesiskās intereses. Jau preambulās parādās tendence, saskaņā ar kuru nolēmumu atzīšanu un izpildes atļauju neuzskata par ekvivalentiem jēdzieniem un katrai piemēro savu procedūru (kuras daudzos aspektos iet paralēlus ceļus). Līdz ar to ir jāņem vērā, vai runa ir par nolēmumu atzīšanu vai izpildes atļauju.

No sistēmiskās interpretācijas viedokļa arī kļūst redzams, ka visos Eiropas normatīvajos aktos runa ir par diviem dažādiem procesiem – atzīšanas procesu un izpildes atļaujas (eksekvatūras) procesu (BK / LK III.daļas 1. un 2.nodaļa; Brisele I Regulas / jaunās LK III.daļas 1. un 2.nodaļa; Regulas 4/2009 23. un 26.p.).

Nolēmumu atzīšanas procesā netiek prasīts, lai nolēmums būtu stājies spēkā un galīgs (BK / LK 26. un 46.p.; Brisele I Regulas / jaunās LK 33.p. un 53.p. 1.d.; Regulas 4/2009 2.p. 1.d. 1.punkts un 28.p. 1.d.). Taču nolēmumu izpildes atļaujas (eksekvatūras) procesā gan tiek prasīts, lai nolēmums tā izcelsmes valstī būtu pasludināts par izpildāmu (BK / LK 31. un 47.p.; Brisele I Regulas / jaunās LK 38.p. un 53.p. 2.d.; Regulas 4/2009 26.p.). Lai nolēmums būtu izpildāms, vairumā gadījumu tam ir jābūt spēkā esošam.⁶⁶⁷

No visa minētā autore var secināt, ka, ja Brisele I Regulas / jaunās K 34.panta trešā daļa, BK / LK 27.panta trešā daļa un Regulas 4/2009 24.panta c) punkts tiek piemēroti atzīšanas procesa ietvaros, tad tiešām nav nepieciešams, lai nesavienojamie nolēmumi būtu stājušies spēkā un galīgi, jo arī atzīstamajam nolēmumam tas netiek prasīts.

Savukārt, ja Brisele I Regulas / jaunās Lugano konvencijas 34.panta trešā daļa, BK / LK 27.panta trešā daļa un Regulas 4/2009 24.panta c) punkts tiek interpretēti nolēmumu izpildes atļaujas (eksekvatūras) procesa ietvaros (saskaņā ar Brisele I Regulas / jaunās LK 45.p. 1.d., BK /

⁶⁶⁷ Tas gan nav tik viennozīmīgi, jo EKT (tagad. EST) savā praksē ir noteikusi, ka BK 31.panta pirmā daļa (tātad arī Brisele I Regulas 38.p. 1.d.) satur principu, saskaņā ar kuru vienā dalībvalstī pieņemts nolēmums, kurš ir pasludināts par izpildāmu, var saņemt eksekvatūru citā dalībvalstī, pat ja šis nolēmums vēl nav ieguvis *res iudicata* statusu – sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienas) tiesas 1991.gada 4.oktobra spriedumu lietā: C-183/90 *Van Dalzen v. Van Loon*, ECR [1991], p. I-04774, para. 28. Latvijas gadījumā minēto situāciju varētu ilustrēt ar šādu piemēru: saskaņā ar Latvijas CPL 204.pantu „spriedumu izpilda pēc tā stāšanās likumīgā spēkā, izņemot gadījumus, kad spriedums izpildāms nekavējoties”. Gadījumi, kuros spriedums izpildāms nekavējoties, ir paredzēti CPL 205.pantā (piemēram, lietās par uzturlīdzekļu piedziņu).

LK 34.p. 2.d. un Regulas 4/2009 34.p. 1.d. deleģējumu), tad nesavienojamajiem nolēmumiem vairumā gadījumu vajadzētu būt spēkā esošiem, jo arī pašam izpildāmajam nolēmumam ir jābūt pasludinātam par izpildāmu (lielākajā daļā gadījumu – spēkā esošam).⁶⁶⁸

Taču praksē var rasties situācijas, kurās pašmāju nolēmums ir pieņemts, taču pārsūdzēts. Vai arī šādā gadījumā radīsies nolēmumu nesavienojamība? Ne tiesību zinātnē, nedz arī EKT (tagad. EST) judikatūrā līdz šim nav sniegta atbilde uz šo jautājumu. Patiesībā, problēmas rodas tieši atzīšanas procesu kontekstā. Saskaņā ar Brisele I Regulas / jaunās LK 37.panta pirmo daļu, BK / LK 30.panta pirmo daļu un Regulas 4/2009 25.pantu atzinējvalsts tiesa var apturēt tiesvedību, ja nolēmums tā izcelsmes valstī ir pārsūdzēts parastajā kārtībā. Tas nozīmē, ka minētā tiesību norma runā tikai par tiem gadījumiem, kuros parastajā kārtībā pārsūdzēts nolēmuma izcelsmes valsts, bet ne atzinējvalsts, tiesas nolēmums.⁶⁶⁹ Tā kā nevienā no minētajiem normatīvajiem aktiem nav ietverts šādas situācijas risinājums, autoresprāt, būtu apsverama iespēja piemērot analogiju un atļaut apturēt tiesvedību arī tajos gadījumos, kuros runa ir par atzinējvalsts tiesas pārsūdzētu nolēmumu. Otrs risinājuma veids ir ietvert Latvijas CPL F daļā nacionālo normu, kas paredzētu Latvijas tiesu rīcību šādos gadījumos, proti, pieļaujot apturēt atzīšanas tiesvedību līdz brīdim, kad tiks pieņemts un stāsies spēkā Latvijas pārsūdzības instances tiesas nolēmums.

Jāpiebilst, ka minētās normas par nolēmumu nesavienojamību nav piemērojamas gadījumos, kur viens no nolēmumiem pieņemts izcelsmes valsts tiesā, bet otrs – atzinējvalsts **šķīrējtiesā**.⁶⁷⁰ Tas tādēļ, ka saskaņā ar BK / LK 1.pantu, Brisele I Regulas / jaunās LK 1.pantu un Regulas 4/2009 1.pantu šie normatīvie tiesību akti neattiecas uz arbitražu lietām.

Īpaša uzmanība jāpievērš **Regulas 4/2009** 24.panta otrajai daļai, saskaņā ar kuru „Nolēmums, kas groza agrāku nolēmumu par uzturēšanu, pamatojoties uz to, ka ir mainījušies apstākļi, nav uzskatāms par nesavienojamu nolēmumu c) vai d) punkta nozīmē.” No minētā nosacījuma izriet vairāki aspekti, proti, Regula 4/2009 vienlaicīgi pārstāv arī **laika ziņā vēlāk pieņemtā nolēmuma prioritātes principu**, tajā pašā laikā to attiecinot tikai uz tādiem agrākajiem nolēmumiem, kas pieņemti uzturlīdzekļu lietās. Tātad, ja kādā dalībvalstī vēlāk pieņemts nolēmums uzturlīdzekļu lietā saduras ar atzinējvalstī agrāk pieņemtu nolēmumu uzturlīdzekļu lietā, tad 24.panta izpratnē tie nebūs uzskatāmi par nesavienojamiem nolēmumiem un priekšroka tiks dota citas dalībvalsts vēlāk pieņemtajam nolēmumam, to atzīstot vai atļaujot to izpildīt.

Šāda nostāja vērojama arī Latvijas nacionālajā civilprocesā: saskaņā ar CPL 244.⁷ pantu „Ja pēc tam, kad likumīgā spēkā stājies spriedums lietā, kas izriet no aizgādības [...] tiesībām, mainās

⁶⁶⁸ Autoresprāt, jautājums par nolēmuma spēkā esamību ir izlemjams saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts nacionālo likumdošanu (*lege causae*), tādēļ katrā atsevišķā dalībvalstī šajā jautājumā var būt dažādas nianšes.

⁶⁶⁹ Magnus U., Mankowski P. *Brussels I Regulation*. München: Sellier. 2007, p. 65, Art. 34 (3) (4), note 69 (Francq S.).

⁶⁷⁰ Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation*. München: Sellier. 2007, p. 63, Art. 34 (3) (4), note 65 (Francq S.).

apstākļi, katra puse ir tiesīga iesniegt jaunu prasību tiesā vispārējā kārtībā.” No minētās tiesību normas var secināt, ka arī Latvijas nacionālo tiesu spriedumu starpā bērnu uzturlīdzekļu lietās priekšroka būs dodama laika ziņā jaunākajam un aktuālākajam spriedumam. Tas pats sakāms par Latvijas starptautisko civilprocesu: saskaņā ar CPL 637.panta trešās daļas 1.punktu: „Ārvalsts tiesas nolēmumu lietās, kas izriet no aizgādības [...] tiesībām, neatzīst tikai tad, ja pastāv vismaz viens no šā panta otrās daļas 1., 2., 3., 6. un 7.punktā minētajiem neatzīšanas pamatiem vai viens no šādiem neatzīšanas pamatiem: 1) ārvalsts tiesas nolēmums nav savienojams ar **Latvijā vēlāk pieņemtu un likumīgā spēkā stājušos tiesas nolēmumu tajā pašā strīdā starp tām pašām pusēm**, vai ar Latvijas tiesā vēlāk uzsāktu tiesvedību starp tām pašām pusēm”.

Kā redzams, CPL 637.panta trešās daļas 1.punkts nosaka arī to, lai Latvijā vēlāk pieņemtais nolēmums būtu stājies spēkā un būtu pieņemts starp tām pašām pusēm. Regulā 4/2009 šādas prasības nav. Uzturlīdzekļu lietas no procesuālā viedokļa ir specifiskas ar to, ka spriedumi tajās var tikt nodoti izpildei nekavējoties, negaidot to spēkā stāšanos [sk. CPL 205.p. 1.d. 1) punktu]. Līdz ar to autore uzskata, ka CPL 637.panta trešās daļas 1) punktā esošā norma būtu jāmaina, no tās svītrojot prasību par Latvijas sprieduma spēkā esamību. Proti, pietiek, ka vēlāk pieņemtais Latvijas tiesas spriedums ir izpildāms.

Visbeidzot, attiecībā uz **HK projektu** jākonstatē, ka saskaņā ar 28.panta pirmās daļas b) punktu lēmumu **var** [tātad – pēc tiesas izvēles un ieskata (autore piezīme)] neatzīt vai atteikt tā izpildi, ja šis nolēmums ir nesavienojams ar citu nolēmumu, kas pieņemts vai nu atzinējvalstī, vai citā valstī, un ja šo citas valsts nolēmumu atzinējvalstī var atzīt vai izpildīt. Kā redzams, šeit ir ietverta nolēmumu nesavienojamības prasība, taču netiek prasīts ne pušu, nedz arī strīdu identiskums. Interesanti, ka HK projektā nolēmumu nesavienojamība tiešā veidā netiek risināta ne ar vienu no iepriekš nosauktajiem prioritātes principiem. Netiek prasīta arī nolēmumu spēkā esamība. Tādējādi atzinējvalsts tiesai ir atstāta iespēja pašai izlemt, kuram nolēmumam dot priekšroku; faktiski tiesai ir jāizšķiras starp vienu no trijiem prioritātes principiem.⁶⁷¹

Neskatoties uz to, ka **Eiropas izpildes procedūrās** ir atcelta *ordre public* kontrole, savukārt atbildētāja informēšanas fakta kontrole ir pārcelta uz nolēmuma izcelsmes valsti, nolēmumu nesavienojamība ir atstāta kā vienīgais iemesls, kura dēļ var atteikt EIR, EMR, nolēmuma maza apmēra prasību lietā vai nolēmuma ātrajā uzturlīdzekļu piedziņā izpildi:

Tabula Nr. 8

Regula 805/2004	Regula 1896/2006	Regula 861/2007
------------------------	-------------------------	------------------------

⁶⁷¹ Sk. arī: Nygh P., Pocar F. Rapport of the Special Commission drawn up by The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments. In: Pocar F., Honorati C. (Eds.) The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments. Proceedings of the Round Table held at Milan University on 15 November 2003. Milano: Cedam, 2005, p. 304-305.

<p>21.panta pirmā daļa: „I.Izpildes valsts kompetentā tiesa noraida sprieduma izpildi pēc parādnieka pieprasījuma, ja spriedums, kas apstiprināts par Eiropas izpildu rakstu, ir nesavienojams ar agrāku spriedumu, kas taisīts jebkurā dalībvalstī vai trešajā valstī, ja:</p> <p>a) agrākajam spriedumam ir bijis tas pats prasījuma pamats, un tas taisīts lietā starp tām pašām pusēm;</p> <p>b) agrākais spriedums taisīts izpildes dalībvalstī vai atbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi, lai to atzītu izpildes dalībvalstī; un</p> <p>c) nesavienojamība nav minēta un nevarēja tikt minēta lietas izskatīšanā sprieduma izcelsmes valstī”.</p>	<p>22.panta pirmā daļa: „I.Izpildi pēc atbildētāja iesniegta pieteikuma noraida izpildes dalībvalsts kompetentā tiesa, ja Eiropas maksājuma rīkojums ir pretrunā agrākam lēmumam vai rīkojumam, ko iepriekš izdevusi jebkura cita dalībvalsts vai trešā valsts, ar noteikumu, ka:</p> <p>a) agrākais lēmums vai rīkojums bija saistīts ar to pašu pamatu un tām pašām pusēm; un</p> <p>b) agrākais lēmums vai rīkojums atbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi tā atzīšanai izpildes dalībvalstī, un</p> <p>c) nesavienojamība nevarēja būt par iemeslu iebildumam izcelsmes dalībvalsts tiesvedībā”.</p>	<p>22.panta pirmā daļa: „I.Pēc atbildētāja pieteikuma izpildes dalībvalsts tiesa, kurai ir jurisdikcija, atsaka izpildi, ja Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām pieņemts spriedums ir pretrunā agrākam kādas dalībvalsts vai trešās valsts spriedumam, ar nosacījumu, ka:</p> <p>a) agrākais spriedums ir pieņemts tajā pašā strīdā un starp tām pašām pusēm;</p> <p>b) agrākais spriedums ir pieņemts izpildes dalībvalstī vai atbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi, lai to atzītu izpildes dalībvalstī, un</p> <p>c) nesavienojamība nav bijusi un nav varējusi būt par iemeslu iebildumam dalībvalstī, kurā pieņemts spriedums Eiropas procedūrā maza apmēra prasībā”.</p>
--	--	--

Regula 4/2009

21.panta otrās daļas 2.rindkopa: „Turklāt, izpildes dalībvalsts kompetentā iestāde pēc parādnieka pieteikuma var pilnībā vai daļēji atteikt izcelsmes tiesas nolēmuma izpildi, ja tas ir nesavienojams ar izpildes dalībvalstī pieņemtu nolēmumu vai arī citā dalībvalstī, vai trešajā valstī pieņemtu nolēmumu, kas atbilst nosacījumiem, kuri ir vajadzīgi, lai to atzītu izpildes dalībvalstī.

21.panta otrās daļas 2.rindkopa: „Nolēmums, ar ko groza agrāku nolēmumu par uzturēšanu tādēļ, ka ir mainījušies apstākļi, nav uzskatāms par nesavienojamu nolēmumu otrās daļas nozīmē”.

Kā redzams, Eiropas izpildes procedūrās vērojamas šādas nostādnes:

- 1) nolēmumu nesavienojamību nepārbauda pati tiesa, bet gan tam nepieciešams atbildētāja / parādnieka pieprasījums;
- 2) attiecībā uz pašmāju nolēmumu tiek pārstāvēts laika ziņā agrāk pieņemtā nolēmuma princips;
- 3) nolēmumu nesavienojamība nav minēta un nevarēja tikt minēta lietas izskatīšanā sprieduma izcelsmes valstī.

Regulā 4/2009 ātrajos uzturlīdzekļu piedziņas gadījumos ir vēl arī šādas nianšes:

1) tajā nav tiešā veidā pārstāvēts neviens no principiem, tomēr ir redzams nacionālā nolēmuma prioritātes princips (ja nesavienojamība ir starp pašmāju un citas dalībvalsts vai trešās valsts nolēmumu); izņemot, ja izcelsmes dalībvalsts nolēmums groza agrāku izpildes valsts nolēmumu, jo uzturlīdzekļu jautājumā ir mainījušies apstākļi (laika ziņā pēdējā nolēmuma prioritātes princips);

2) ja nesavienojamība ir starp izcelsmes dalībvalsts tiesas nolēmumu un citas dalībvalsts vai trešās valsts tiesas nolēmumu, kuru varētu atzīt atzinējvalstī, tad tomēr dominēs laika ziņā agrāk pieņemtā nolēmuma princips, izņemot, ja izcelsmes dalībvalsts nolēmums groza tieši šādu agrāku citas valsts nolēmumu, jo uzturlīdzekļu jautājumā ir mainījušies apstākļi (laika ziņā pēdējā nolēmuma prioritātes princips).

2.1.3. Nesavienojamība ar citas valsts tiesas nolēmumu

No BK / LK 27.panta piektās daļas un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta ceturtais daļas (Regulas 4/2009 24.panta d) punkta) izriet, ka nolēmumiem ir jābūt pieņemtiem:

- starp tām pašām pusēm;
- par to pašu priekšmetu;
- trešajā valstī pieņemtajam nolēmumam laika ziņā ir jābūt pieņemtam pirms minēto normatīvo aktu dalībvalsts nolēmuma pieņemšanas;
- trešajā valstī pieņemtajam nolēmumam ir jāatbilst atzinējvalstī paredzētajiem atzīšanas nosacījumiem.

Šī norma, acīmredzot, ir pieņemta, lai ES un EBTA tiesiskajās telpās netiktu diskriminēti trešo valstu nolēmumi un arī lai vienā ES un EBTA dalībvalstī vienlaicīgi netiktu atzīti divi savstarpēji nesavienojami nolēmumi starp tām pašām pusēm un par vienu un to pašu priekšmetu. Atšķirībā no jau minētās BK / LK 27.panta trešās daļas, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta trešās daļas un Regulas 4/2009 24.panta d) punkta, trešo valstu nolēmumiem tiek izvirzītas stingrākas prasības, t.i., nepietiek tikai ar to, ka tie ir pieņemti starp tām pašām pusēm. Šāda prasība ir izskaidrojama ar to, ka minēto normatīvo aktu mērķis ir atvieglot atzīšanas un izpildes formalitātes un padarīt šos procesus efektīvākus ES un EBTA tiesiskās telpas iekšienē. Tādēļ tikko minētās tiesību normas slēpj sevī domu pēc iespējas vairāk atzīt un izpildīt šo normatīvo aktu dalībvalstu nolēmumus. BK / LK 27.panta piektajai daļai, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta ceturtajai daļai un Regulas 4/2009 24.panta d) punktam ir vēl viens iemesls – izvairīties no diplomātiskiem sarežģījumiem ar

trešajām valstīm.⁶⁷² Tādējādi ir redzams, ka šajās tiesību normās ir iestrādāts **laika ziņā agrāk pieņemtā nolēmuma prioritātes princips**.⁶⁷³

Būtu nepieciešams nedaudz apskatīt trīs no šiem četriem priekšnosacījumiem.

1) Kā saprast prasību, ka nolēmumiem ir jābūt pieņemtiem **par to pašu priekšmetu**. Šo jēdzienu EKT (tagad. EST) ir interpretējusi savā 1987.gada 8.decembra spriedumā lietā *Gubisch Maschinenfabrik v. Palumbo*, taču nevis saistībā ar BK 27.panta piekto daļu (tātad Brisele I Regulas 34.p. 4.d.), bet gan ar BK 21.pantu (tātad Brisele I Regulas 27.p. – *lis alibi pendens*),⁶⁷⁴ t.i., EKT (tagad. EST) noteica, ka par vienu un to pašu priekšmetu divās civillietās var runāt tad, ja abi strīdi ir balstīti uz vienu un to pašu kontraktu.⁶⁷⁵ Kā redzams, šī definīcija ir diezgan nepietiekama, lai tā derētu visās situācijās, kurās runa ir par vienu un to pašu strīda priekšmetu. Taču, tā kā EKT vēl nevienā spriedumā nav šo jēdzienu interpretējusi tieši BK 27.panta piektās daļas (Brisele I Regulas 34.p. 4.d.) kontekstā, tad šobrīd ir jāiztieks ar jau minēto interpretāciju saistībā ar BK 21.pantu (Brisele I Regulas 27.p.), jo, kā norāda tiesību zinātnē: „var domāt, ka EKT šo jēdzienu interpretēs tieši tāpat, ja runa būs par nolēmumu nesavienojamību”⁶⁷⁶. Vācu tiesībzinātnieks H.Šaks (*H.Schack*) gan uzskata savādāk, proti, ka BK 27.panta piektajā daļā (Brisele I Regulas 34.p. 4.d.) esošais jēdziens „par to pašu priekšmetu” ir interpretējams daudz šaurāk, nekā Konvencijas 21.pantā (Regulas 44/2001 27.p.).⁶⁷⁷

2) BK / LK 27.panta piektā daļa, atšķirībā no 27.panta trešās daļas, un Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta ceturtā daļa, atšķirībā no 34.panta trešās daļas, kā arī Regulas 4/2009 24.panta d) punkts, atšķirībā no c) punkta, pieprasa, lai trešās valsts nolēmums laika ziņā būtu pieņemts **pirms** šo normatīvo aktu dalībvalsts nolēmuma. Šis nosacījums, tāpat kā nosacījums par vienām un tām pašām pusēm, ir diezgan skaidrs un īpašus komentārus neprasa. Gribētos vienīgi norādīt uz tiesībzinātnē pausto viedokli saskaņā ar kuru šajā gadījumā runa ir par konfliktu starp trešās valsts nolēmumu un nolēmuma izcelsmes valsts, kura ir minēto normatīvo aktu dalībvalsts, nolēmumu. Tādēļ, ja runa ir par divu ārvalstu nolēmumu savstarpējo konfliktu, kuri abi atzinējvalsts tiesiskajā telpā ir „ienācēji”, tad ir loģiski, ja atzinējvalsts prioritāti piešķir atkarībā no to pieņemšanas hronoloģiskās secības.⁶⁷⁸ Tātad, attiecībā uz citu valstu nolēmumiem skaidri ir redzams, ka darbojas princips *prior tempore potior iure*⁶⁷⁹.

⁶⁷² Schlosser P. Rapport sur la convention. JO C 59, 05.03.1979., p. 130; B.Audit. Droit international privé. 3e édition. Paris: Economica, 2000., p. 490.

⁶⁷³ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 416.

⁶⁷⁴ Latīn. – saistītās prasības, kas iesniegtas dažādu valstu tiesās.

⁶⁷⁵ Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 445.

⁶⁷⁶ *Ibid.*

⁶⁷⁷ Schack H., *Ibid.*, S. 417.

⁶⁷⁸ Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 445.

⁶⁷⁹ Latīn. – ārtāk laikā – spēcīgāk tiesībās.

3) Pēdējais apskatāmais nosacījums ir trešās valsts nolēmuma atbilstība atzīšanas kritērijiem pieteikuma saņēmējvalstī. No BK / LK 27.panta piektās daļas, Brisele I Regulas / jaunās LK 34.panta ceturtās daļas un Regulas 4/2009 24.panta d) punkta gan nav skaidrs, vai pietiek ar to, ka šis trešās valsts nolēmums atbilst atzīšanas kritērijiem, vai arī nepieciešams, lai šis nolēmums atzinējvalstī jau būtu atzīts pirms nolēmuma izcelsmes valstī ir pieņemts nolēmums (kura atzīšana tiek lūgta). EST šo jautājumu līdz šim vēl nav skatījusi, taču tiesību zinātnē dominē divi viedokļi:

- vieni uzskata, ka pietiek ar to, ja nolēmums atbilst atzīšanas kritērijiem;⁶⁸⁰
- otri uzskata, ka tomēr šim trešās valsts nolēmumam atzinējvalstī ir jābūt jau atzītam.⁶⁸¹

Franču tiesībzinātnieki norāda, ka abiem viedokļiem ir savas priekšrocības, proti, pirmā pieeja ļauj vairāk respektēt trešo valstu nolēmumus, taču otrā pieeja vairāk atbilst BK / LK, Brisele I Regulas / jaunās LK un Regulas 4/2009 mērķim, t.i., atvieglot tiesu nolēmumu kustību ES un EBTA tiesiskajās telpās, jo saskaņā ar šo pieeju vairāk tiks atsiņāti trešo valstu nolēmumi.⁶⁸²

BK / LK 25.panta piektās daļas un jaunās LK 34.panta ceturtās interpretācijas gadījumā aina ir šāda: tā kā saskaņā ar 1969.gada 23.maija Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām⁶⁸³ 31.panta pirmo daļu starptautiskie līgumi vispirms ir interpretējami saskaņā ar to parasto nozīmi, kāda piešķirama terminiem to kontekstā un atbilstoši tā objektam un mērķim, tad, visdrīzāk, minēto konvenciju interpretācijas gadījumā pārsvaru gūst otrais viedoklis. Jāatceras, ka saskaņā ar Konvenciju preambulām to mērķis ir nolēmumu atzīšanas un izpildes formalitāšu vienkāršošana, kā arī nolēmumu atzīšanas atvieglošana ES un EBTA dalībvalstu starpā.

Uz nolēmumiem, kas pieņemti Brisele I Regulas vai Regulas 4/2009 dalībvalstī, kurā tiek lūgta atzīšana, un nolēmumiem, kas pieņemti kādā citā šo normatīvo aktu dalībvalstī (bet ne tajā, kuras nolēmumu lūdz atzīt) attiecas tie paši nosacījumi, kas aplūkoti iepriekš saistībā ar trešo valstu nolēmumiem. Šādu nolēmumu nesavienojamību var ilustrēt ar sekojošu piemēru: Ja Itālijā tiek lūgta Vācijas tiesas nolēmuma atzīšana, tad šī nolēmuma atzīšanu var atteikt, ja tas ir nesavienojams ar Nīderlandē iepriekš pieņemtu nolēmumu lietā starp tām pašām pusēm un par to pašu priekšmetu un ja Nīderlandes tiesas nolēmums atbilst visiem kritērijiem, lai to varētu atzīt Itālijā. Tātad, Brisele I Regula un Regula 4/2009 zināmā mērā ir uzlabojušas šo normu, pievienojot arī pārējo dalībvalstu nolēmumus (BK / LK 27.p. šādas normas nav).⁶⁸⁴

⁶⁸⁰ Sk. P.Schlosser. Rapport sur la convention. JO C 59, 05.03.1979., p. 130, 131.

⁶⁸¹ Sk. Georges A.L.Droz. Entrée en vigueur de la Convention de Bruxelles révisée sur la compétence judiciaire et l'exécution des jugements. Revue critique de droit international privé. 1987., n° 1, p. 289.

⁶⁸² Gaudemet-Tallon H., Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 446.

⁶⁸³ 1969.gada 23.maija Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 3.aprīlis, nr. 52 (Konvencija Latvijā ir spēkā no 03.06.1993.).

⁶⁸⁴ Moissinac Massénat V. Les conflits de procédures et de décisions en droit international privé. Paris: L.G.D.J., 2007, p. 135.

2.2. Piemēroto starptautisko privāttiesību normu kontroles metode un atteikšanās no tās

2.2.1. Piemēroto starptautisko privāttiesību normu kontroles klasiskā metode

Viena no klasiskās atzīšanas metodes nostādņēm paredz, ka atzinējvalsts tiesa var noraidīt ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu un izpildi, ja ārvalsts tiesnesis lietas izskatīšanā nav piemērojis to tiesību normu, kuru būtu jāpiemēro saskaņā ar atzinējvalsts SPT kolīziju normām. Šī metode tiek uzskatīta par ārvalsts tiesas nolēmuma pārskatīšanas (*révision au fond*) palieku. Tas nozīmē, ka atiecībā uz piemēroto ārvalsts likuma normu atzinējvalsts tiesa ir tiesīga pārskatīt ārvalsts tiesas nolēmumu.⁶⁸⁵

Piemēram, Francijas Kasācijas tiesa ar 1964.gada 7.janvāra spriedumu lietā *Munzer*⁶⁸⁶ atcēla ārvalstu tiesu nolēmumu kontroli pēc būtības (*révision au fond*) un tā vietā noteica piecus pārbaudes kritērijus, kuriem pakļaujams ārvalsts tiesas nolēmums:

- 1) ārvalsts tiesas starptautiskās kompetences kontrole;
- 2) procesa tiesiskuma ārvalsts tiesā kontrole;
- 3) ārvalsts tiesas nolēmuma atbilstības Francijas starptautiskā *ordre public* kontrole;
- 4) krāpšanas fakta (*fraud*) kontrole;
- 5) piemērotā ārvalsts likuma kontrole, t.i., vai ārvalsts tiesnesis ir piemērojis tās valsts tiesību normu, kura būtu jāpiemēro saskaņā ar Francijas SPT kolīziju normām.

Francijas juridiskajā literatūrā šis piektais kritērijs ir kritizēts galvenokārt tādēļ, ka tas *de facto* izrādās prasīgāks pret ārvalsts tiesnesi, nekā pret Francijas tiesnesi līdzīgā lietā. Piemēram, ja lietu skatītu Francijas tiesnesis, viņš piemērotu to ārvalsts likumu, uz kuru norāda Francijas SPT kolīziju norma, ja vien Francijas SPT pusēm nav paredzēta iespēja pašām izvēlēties piemērojamo likumu. Pēdējā gadījumā Francijas tiesnesis piemēros pušu izvēlēto likumu (un nevis to, uz kuru norāda Francijas SPT kolīziju normas). Savukārt, ja analogisku lietu skata ārvalsts tiesnesis, tad viņš drīkst piemērot tikai to likumu, uz kuru norāda Francijas SPT kolīziju normas (pušu izvēlēto likumu piemērot nedrīkst, jo tad spriedums Francijā netiks atzīts). No sprieduma *Munzer* lietā izriet arī tas, ka ar piekto kritēriju Francija vēlējusies ieviest tā saukto **spriedumu identitātes principu** saskaņā ar kuru ārvalsts tiesas spriedumam jābūt līdzīgam (ja ne pat identiskam) Francijas tiesu spriedumiem analogiskās lietās.⁶⁸⁷

⁶⁸⁵ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. 3.Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, S. 424; Gothot P., Holleaux D. La Convention de Bruxelles du 27 Septembre 1968. Paris: Jupiter, 1985, p. 167.

⁶⁸⁶ *Munzer c. dame Munzer*. Cour de cassation, 1re Ch.civ., 7.janvier 1964. In: Ancel B., Lequette Y. Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé. 4e édition. Paris: Dalloz, 2001, p. 368.

⁶⁸⁷ Ancel B., Lequette Y. Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé. 4e édition. Paris: Dalloz, 2001, p. 373, 374 (§ 9, 10).

Autore no savas puses var tikai pievienoties šādam viedoklim, jo saskaņā ar šī darba I.daļā izstrādāto un piedāvāto ārvalsts tiesas nolēmumu atzīšanas definīciju un analizētajām atzīšanas teorijām, nolēmumu atzīšana nozīmē atzinējvalsts pozitīvu attieksmi pret individuālo tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā. Turklāt, atzīšana ir vērsta uz noteiktas darbības (tiesisko seku) piešķiršanu ārvalsts tiesas nolēmumam. Ja atzīšanas metodē ir iekļauta prasība, lai ārvalsts tiesnesis būtu piemērojis to tiesību normu, kuru būtu piemērojis arī Francijas tiesnesis analogiskā lietā, tad iznāk, ka atzinējvalsts faktiski prasa, lai ārvalsts tiesas nolēmumam atzinējvalstī būtu tādas pašas tiesiskās sekas, kā pašmāju nolēmumiem analogiskā lietā, un pat vēl bargāk. Tas norāda uz reālu vēlmi nevis izplatīt ārvalsts tiesas nolēmuma darbību, bet gan to asimilēt.

Jaunākā Francijas Kasācijas tiesas judikatūra liek secināt, ka Francijas starptautiskajā civilprocesā ir notikusi atteikšanās no prasības par piemēroto SPT kolīziju normu kontroli. 2007.gada 20.februāra spriedumā lietā *Cornelissen* Kasācijas tiesa nolēma atteikties no piemēroto SPT kolīziju normu kontroles.⁶⁸⁸

1985.gadā analogiska tiesību norma attiecībā uz Vācijas SPT kolīziju normām ģimenes tiesību jomā bija sastopama arī Vācijas CPL 328.panta pirmās daļas 3.punktā.⁶⁸⁹ Taču 1986.gada SPT reformas rezultātā tā tika svītrotā no CPL 328.panta.⁶⁹⁰

Saskaņā ar Latvijas CPL 637.panta otrās daļas 7.punktu „Ārvalsts tiesas nolēmumu neatzīst tikai tad, ja pastāv viens no šādiem neatzīšanas pamatiem: [...] 7) pieņemot ārvalsts tiesas nolēmumu, nav piemērots tās valsts likums, kas būtu piemērojams atbilstoši Latvijas starptautisko privāttiesību kolīziju normām“. Kā redzams, Latvijā joprojām darbojas tiesību normas, kas, līdzīgi kā Francijā pēc sprieduma *Munzer* lietā: 1) izvirza ārvalstu tiesnešiem stingrākus noteikumus attiecībā uz piemērojamā likuma izvēli, nekā pašmāju tiesnešiem; un 2) faktiski izrāda vēlmi asimilēt ārvalsts tiesas nolēmumus, nevis izplatīt to tiesiskās sekas (darbību) Latvijas teritorijā.

Autoresprāt, norma par piemēroto SPT normu kontroli sevi spētu attaisnot divos vienlaicīgi pastāvošos gadījumos:

1) Ja tiesību normā būtu prasība nevis piemērot tās valsts likumu, uz kuru norāda atzinējvalsts starptautisko privāttiesību kolīziju normas, bet gan starptautisko privāttiesību normas. Tas tādēļ, ka kolīziju normas ir tikai viena daļa no SPT normām kā tādām. Līdz ar to, ja SPT normas nosaka pušu iespēju vienoties par piemērojamo likumu (piedāvājot iespējamus izvēles variantus), tad SPT kolīziju normas pašas nosaka, kuras valsts likums būs piemērojams;

⁶⁸⁸ Ancel B., Muir Watt H. Les jugements étrangers et la règle de conflit de lois. In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques. [Mélanges en l'honneur de Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 135.

⁶⁸⁹ Gothot P., Holleaux D. La Convention de Bruxelles du 27 Septembre 1968. Paris: Jupiter, 1985, p. 164 (§ 288).

⁶⁹⁰ Schack H. Internationales Zivilverfahrensrecht. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 424.

2) Ja atzinējvalsts SPT normas paredz transmisijas-remisijas jeb atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu. Tas izskaidrojams ar to, ka tikai tad, ja atzinējvalsts SPT paredz citu valstu kolīziju normu respektēšanu, tā to pašu var prasīt arī no citām valstīm jau ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas vai izpildes stadijā.

Latvijas CL Ievada 23.pants paredz atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu.⁶⁹¹ Tādēļ CPL 637.panta otrajā daļā ietvertā piemēroto SPT kolīziju normu kontrole konceptuāli sevi attaisno. Taču tā nedrīkst aprobežoties tikai ar Latvijas SPT **kolīziju** normām.

3) Jāņem vērā, ka starptautiskajā civilprocesā (nolēmumu atzīšanas un izpildes stadijā) prasības parasti ir ne tik stingras, kā ārvalsts likuma piemērošanas stadijā. Kā jau autore darbā iepriekš norādīja, nolēmuma atzīšanas un izpildes posmā ārvalsts tiesnesis jau ir „izdevis” individuālu un konkrētu tiesību normu un tādēļ sāk darboties iegūto tiesību ievērošanas princips. Tas nozīmē, ka nolēmuma atzīšanas atteikums *a priori* vienmēr tiks uzskatīts par atkāpi no minētā principa. Tieši šī iemesla dēļ atzīšanas un izpildes stadijā pieejai jābūt daudz vājākai, nekā ārvalsts likuma piemērošanas stadijā (kurā vēl nav „izdota” individuālā un konkrētā tiesību norma).

Autoresprāt, šīs metodoloģiskās likumsakarības starp atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu SPT un piemēroto SPT normu kontroli ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas stadijā, būtu jāņem vērā, lemjot par to, vai CL Ievadā turpmāk paredzēt atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu, vai nē.

2.2.2. Piemēroto starptautisko privāttiesību normu kontroles modernizācijas ceļš Eiropas Savienības un Hāgas dokumentos

Ja pievēršas Eiropas Savienības un HSPK dokumentiem, tad vispārēji ir vērojama piemēroto SPT normu kontroles metodes reducēšana un turpmāka atteikšanās no šīs metodes:

Saskaņā ar 1968.gada Briseles konvencijas 27.panta ceturto daļu: „ <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja nolēmuma pieņemšanai tās valsts tiesa, kurā tas pieņemts, ir iepriekš izšķīrusi jautājumu par fizisko personu statusu vai rīcībspēju, no ģimenes tiesiskajām attiecībām izrietošām īpašumtiesībām, testamentiem vai mantošanu tādā veidā, kas ir</i>	Brisele I Regulas 34.pantā analogiskas normas vairs nav. _____
--	--

⁶⁹¹ Saskaņā ar CL Ievada 23.pantu: „Ja pēc šā ievada noteikumiem jāpiemēro kādas ārvalsts likums, bet tas savukārt nosaka, ka piemērojams Latvijas likums, tad jāpiemēro pēdējais”.

<i>pretrunā ar tās valsts, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana, starptautisko privāttiesību normām, ja vienas pats rezultāts netiktu panākts, piemērojot šīs valsts starptautisko privāttiesību normas“.</i>	
Saskaņā ar 1988.gada Lugano konvencijas 27.panta ceturto daļu: „ <i>Ārvalsts tiesas nolēmums nav atzīstams, ja nolēmuma pieņemšanai tās valsts tiesa, kurā tas pieņemts, ir iepriekš izšķīrusi jautājumu par fizisko personu statusu vai rīcībspēju, no ģimenes tiesiskajām attiecībām izrietošām īpašumtiesībām, testamentiem vai mantošanu tādā veidā, kas ir pretrunā ar tās valsts, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana, starptautisko privāttiesību normām, ja vienas pats rezultāts netiktu panākts, piemērojot šīs valsts starptautisko privāttiesību normas“.</i>	2007.gada jaunās Lugano konvencijas 34.pantā analogiskas normas vairs nav. _____

Hāgas konvencijas projektā analogiskas normas nav.

Regulā 4/2009 analogiskas normas nav.

No aplūkotojām normām redzams, ka BK / LK ir saglabājušas piemēroto SPT normu kontroles metodi, taču ļoti ierobežotā formā. Savukārt Brisele I Regula / jaunā LK un Regula 4/2009, kā arī HK projekts no šīs metodes ir pavisam atteikušies.

Tātad, lai tiesnesis varētu piemērot BK / LK 27.panta ceturto daļu un neatzīt ārvalsts tiesas nolēmumu, vispirms ir nepieciešams konstatēt sekojošas pazīmes:

1) Nolēmuma izcelsmes valsts tiesa, pirms pieņemt nolēmumu, *iepriekš* ir izskatījusi vienu no šādiem jautājumiem:

- par fizisko personu statusu vai rīcībspēju;
- no ģimenes tiesiskajām attiecībām izrietošām īpašumtiesībām; vai
- par testamentiem vai mantošanu.

2) Izskatītajam jautājumam *ir jābūt pretrunā ar tās valsts, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana, SPT normām, ja vien tas pats rezultāts netiktu panākts, piemērojot tās valsts SPT normas, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana.*

Tātad, ir trīs galvenie faktori, kuriem ir vienlaicīgi jābūt, lai varētu piemērot BK / LK 27.panta ceturto daļu. Minētās normas labākas izpratnes nolūkā katrs no šiem faktoriem, jeb pazīmēm, prasa dziļāku analīzi:

a) Vispirms ir jānoskaidro, kā saprast terminu *iepriekš izskatījusi jautājumu*, tas ir, kādā veidā šim jautājumam ir jābūt *izskatītam*, lai tas atbilstu 27.panta ceturtais daļas prasībām. Juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka nav nepieciešams, lai tiesnesis šajā jautājumā būtu jau pieņēmis atsevišķu nolēmumu. Pietiek, ka jautājums ir atrisināts atzīstamā nolēmuma motīvu daļā kā blakusjautājums.⁶⁹² Līdz ar to var secināt, ka nav nepieciešams, lai viens no BK / LK 27.panta ceturtajā daļā minētajiem jautājumiem būtu izlemts atsevišķā lietā un ar atsevišķu nolēmumu. Pietiek ar to, ka nolēmumā, līdzās galvenajam jautājumam, ir minēts un analizēts viens no 27.panta ceturtajā daļā uzskaitītajiem aspektiem. Šāda pieeja, autoresprāt, ir loģiska, jo, kā zināms, bieži vienas civillietas ietvaros tiek skatīti divi savā starpā saistīti jautājumi (piemēram, jautājums par laulības šķiršanu un uzturlīdzekļu piedziņu, vai jautājums par paternitātes noteikšanu un uzturlīdzekļu piedziņu bērnam), un rezultātā tiek taisīts viens spriedums.

b) Nākamais jautājums rodas saistībā ar jēdzienu iztulkošanu. Nav nekāds noslēpums, ka ģimenes un mantojuma tiesību jomā ES dalībvalstu nacionālie likumi viens no otra var ļoti atšķirties pat vienas tiesību sistēmas ietvaros. Tādēļ ir jāzin, pēc kādām vadlīnijām interpretēt jēdzienus: „fiziskas personas statuss“; „fiziskas personas rīcībspēja“; „no ģimenes tiesībām izrietošās īpašumtiesības“; „testamenti un mantošana“. Loģiski būtu, ja šos jēdzienus tulkotu tāpat, kā tos interpretē BK / LK 1.panta otrās daļas 1.punktā,⁶⁹³ un ņemot palīgā EKT (tagad. EST) judikatūru. Piemēram, savā 1997.gada 27.februāra spriedumā lietā *Van den Boogaard v. Laumen* EKT atzina, ka nacionālās tiesas nolēmums, kas pieņemts laulības šķiršanas procesa ietvaros un ar kuru ir noteikts pienākums vienam laulātajam maksāt otram laulātajam par labu noteiktu summu kā zaudējumu atlīdzību, kā arī atsevišķu lietu īpašumtiesību nodošanu, ir atzīstams kā uzturdošanas saistība un šajā gadījumā nav svarīgi, ka nacionālais tiesnesis savā nolēmumā ir atzinis laulības līgumu par nepiemērojamu.⁶⁹⁴

c) Pēdējais jautājums ir par to, kā izprast jēdzienu „*tās valsts SPT normas, kurā tiek prasīta nolēmuma atzīšana*“. Tiesību zinātne viennozīmīgi norāda uz to, ka šis jēdziens ir tulkojams

⁶⁹² Gaudemet-Tallon H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 407; Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 Septembre 1968*. Paris: Jupiter, 1985, p. 167 (§ 293).

⁶⁹³ BK / LK 1.panta otrās daļas 1.punkts nosaka, ka konvencija nav piemērojama lietās par fizisko personu tiesisko statusu, tiesībspēju vai rīcībspēju, no ģimenes attiecībām, testamentiem un mantošanas izrietošajām īpašuma tiesībām.

⁶⁹⁴ Sk. Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 37. Sk. Eiropas Savienības (bij. Kopienų) tiesas 1997.gada 27.februāra spriedumu lietā: C-220/95 *Van den Boogaard v. Laumen*, ECR [1997]. p. I-00733, para. 25.

paplašināti, proti, ar SPT normām saprotot ne tikai kolīziju normas, bet visu attiecīgās valsts SPT sistēmu kopumā, t.i., ieskaitot starptautiskos līgumus, kuriem šī valsts ir pievienojusies.⁶⁹⁵ Līdz ar to minētajā jēdzienā var ietilpt, piemēram, arī attiecīgās valsts normas par transmisiju-remisiju jeb tālāknorādi-atpakaļnorādi (*renvoi*). Tādējādi situācija ar SPT normu konflikta iespējām būs vienkāršāka, ja nolēmuma izcelsmes valsts un valsts, kurā tiek lūgta nolēmuma atzīšana, būs pievienojušās pēc iespējas vairākām starptautiskajām konvencijām ģimenes un mantojuma tiesību jomā (kurā parasti nacionālo normatīvo aktu starpā ir diezgan lielas atšķirības).

Noslēdzot BK / LK 27.panta ceturtais daļas apskatu, vēl tikai jāpiebilst, ka tomēr šī norma ļauj atzīt ārvalstu nolēmumus, ja izskatītais jautājums (fizisko personu statusa, ģimenes vai mantojuma tiesību jomā) ir pretrunā ar atzinējvalsts SPT normām, taču tas pats rezultāts tiktu sasniegts, piemērojot atzinējvalsts SPT normas. Tātad, 27.panta ceturtais daļas normā tomēr ir iestrādāts mehānisms, kurš to padara nedaudz liberālāku un, proti, šis mehānisms ir balstīts uz **ekvivalences teoriju**.⁶⁹⁶

Otrkārt, tiesnesim, pārbaudot piemērotās SPT normas, ir jāņem vērā, ka viņš nekādā gadījumā nedrīkst pārskatīt nolēmumu pēc būtības (*révision au fond* aizliegums), ko skaidri nosaka BK / LK 29.pants. Saskaņā ar tiesību zinātnē atzīto viedokli, tiesnesis var kontrolēt visus nolēmuma izcelsmes valsts tiesneša izskatītos tiesību un faktu jautājumus, kuri nosaka viena vai otra likuma piemērošanu,⁶⁹⁷ taču viņš nedrīkst kontrolēt piemērotā ārvalsts likuma iztulkošanu. Tas nozīmē, ka atzinējvalsts tiesnesis abstrakti (*in abstracto*) salīdzina piemēroto likumu un piemērojamo likumu. Tiesnesis nedrīkst nostāties ārvalsts tiesneša vietā un pārskatīt jau izlemtu lietu.⁶⁹⁸

Tomēr BK / LK 27.panta ceturtajā daļā zināmā mērā ir novērojamas *révision au fond* paliekas, jo šī norma ir uzskatāma par kolīziju publiskās kārtības izņēmumu.⁶⁹⁹ Tas nozīmē, ka no atzīšanas metodoloģijas viedokļa pilnīgi pietiek ar kopējo publiskās kārtības izņēmuma normu un ka nozīme ir tikai materiāli tiesiskajam, nevis kolīziju tiesiskajam rezultātam.⁷⁰⁰

ES likumdevējs Brisele I Regulā un 4/2009 šo metodi ir atcēlis. Arī HK projektā un jaunajā LK vairs nav priekšnosacījuma par piemēroto SPT normu kontroli. Tas pats sakāms par jaunajām Eiropas izpildes procedūrām.

⁶⁹⁵ Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J., 2010, p. 409; B.Audit. *Droit international privé*. 3e édition. Paris: Economica, 2000, p. 486; Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 Septembre 1968*. Paris: Jupiter, 1985, p. 168 (§ 297).

⁶⁹⁶ Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 406; Gothot P., Holleaux D., *Ibid.*, p. 168 (§ 296).

⁶⁹⁷ Gaudemet-Tallon H., *Ibid.*, p. 407, 408.

⁶⁹⁸ Gothot P., Holleaux D., *Ibid.*, p. 168 (§ 296).

⁶⁹⁹ Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München: Verlag C.H.Beck, 1996, S. 424.

⁷⁰⁰ Schack H., *Ibid.*

Kopsavilkums

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes, kas aptver gan galvenos secinājumus, gan priekšlikumus:

1. Tiesību zinātnē šobrīd ir sastopamas vairākas ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes definīcijas. Taču autore darbā secina, ka jurisprudencē šobrīd nav rasts iespējami precīzs (ar konkrētām nospraustām robežām) un universāls jēdziena „ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana“ skaidrojums. Turpretī eksekvatūras definīcija ir sniegta pietiekami skaidri un visos aplūkotojos gadījumos ārvalstu autori ir vienisprātis par šīs definīcijas saturu, proti, ārvalsts tiesas nolēmuma eksekvatūra ir izpildāmības piešķiršana šim nolēmumam tā izpildes valstī.

2. Jebkurš ārvalsts tiesas nolēmums nāk no citas valsts jurisdikcijas. Tas ir uzskatāms par *acta iure imperii*, kas taisīts citas valsts vārdā un tā tiesiskās sekas pašas par sevi automātiski nevar tikt izplatītas citas suverēnas valsts teritorijā. Līdz ar to ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana nebūt nav tikai šā nolēmuma darbības izplatīšana atzinējvalsts teritorijā; tajā vispirms klātesoša ir atzinējvalsts griba konceptuāli atļaut vai neatļaut savas valsts teritorijā darboties ārvalstu tiesu nolēmumiem. Tikai pēc tam, kad atzinējvalsts ir paudusi savu nostāju „atzīt“, var sekot rīcība. Pēdējā izpaudīsies noteiktu juridisko atzīšanas metožu pielietošanā, kā rezultātā ārvalsts tiesas nolēmums iegūs noteiktu darbību šīs valsts teritorijā. Savukārt, ja atzinējvalsts nostāja ir „neatzīt“, tad nolēmums šādu darbību neiegūs.

3. Ārvalsts tiesas nolēmums ir procesuālā forma, kurā ietērpta konkrēta atrisinātā tiesiskā situācija jeb individuālā, konkrētā un kategoriskā tiesību norma. Nolēmuma atzīšanas tiešais objekts ir pats ārvalsts nolēmums kā procesuāls dokuments, bet netiešais objekts – šajā nolēmumā atrisinātā konkrētā tiesiskā situācija (tātad – individuālā, konkrētā un kategoriskā tiesību norma). Otrs sastopamais viedoklis par atzīšanas objektu uzskata atsevišķas nolēmuma tiesiskās sekas. Patiesībā abi minētie viedokļi, kas izskanējuši franču un vācu tiesību zinātnieku darbos, pēc sava satura ne ar ko īpaši neatšķiras, t.i., abi norāda uz nolēmuma tiesiskajām sekām kā atzīšanas galveno un centrālo objektu.

4. Rezultātā autore ir izstrādājusi šādu vispārējo nolēmumu atzīšanas definīciju: „Citas valsts tiesas nolēmuma atzīšana ir valsts pozitīva, uz starptautisko pieklājību (*comity*) balstīta nostāja pret individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kas nāk no citas valsts tiesību sistēmas, un ir ietērpta tiesas nolēmuma formā. Valsts šo pozitīvo nostāju realizē ar noteiktas rīcības palīdzību, kas ietver speciālas juridiskās atzīšanas metodes pielietošanu, un ir vērsta uz noteiktu seku piešķiršanu nolēmumam savas valsts teritorijā”.

5. No autores piedāvātās definīcijas izriet šāda ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas jēdziena izpratnes konkretizācija:

a) Kā atzīšanas priekšnoteikums vienmēr ir valsts pozitīva nostāja pret citas valsts tiesas nolēmumu.

b) Tā kā ārvalsts tiesas nolēmums satur noteiktu iekšējo kodolu, tad faktiski var uzskatīt, ka atzinējvalsts pozitīvā nostāja ir vērsta uz individuālo, konkrēto un kategorisko tiesību normu, kuru satur šis ārvalsts tiesas nolēmums (materiāltiesiskais aspekts).

Tomēr, tā kā jebkurš tiesas nolēmums ir arī procesuāls dokuments ar attiecīgām procesuālajām tiesiskajām sekām, tad piedāvātajā definīcijā ir akcentēts arī tas, ka individuālā tiesību norma (materiāltiesiskais aspekts) ir ietērpta tiesas nolēmuma formā (procesuālais aspekts).

c) Tālāk seko valsts rīcība, ieviešot noteiktu juridisko atzīšanas metodi šādu nolēmumu atzīšanai.

6. Lai ārvalsts tiesas nolēmumā izlemto tiesisko situāciju ar atzīšanas institūta palīdzību varētu „ielaist” atzinējvalsts tiesiskajā sistēmā, šim ārvalsts tiesas nolēmumam vispirms ir jāiziet cauri noteiktiem pārbaudes kritērijiem, kurus nosaka atzinējvalsts un kurus pārbauda ar atzīšanas metodi. Latvijas CPL šī atzīšanas metode ir nostiprināta 637.pantā (tur to dēvē par „neatzīšanas pamatiem”). Autoresprāt, neatzīšanas/atzīšanas pamati ir tikai viens no atzīšanas metodes elementiem, proti, statiskais elements, jo neatzīšanas/atzīšanas pamatus nosaka likumdevējs (atsevišķos gadījumos - arī tiesu prakse), vai arī tie izriet no vispārējiem tiesību principiem (piemēram, publiskās kārtības jeb *ordre public* atruna) un tie attiecas uz visiem atzīšanai iesniegtajiem ārvalstu tiesu nolēmumiem. Otrs ir dinamiskais elements, kas ir šo neatzīšanas pamatu praktiskā pārbaude, kuru veic tiesnesis katrā konkrētā lietā, pielietojot noteiktu starptautiskā civilprocesa zinātnē izstrādātu metodoloģiju. Tādējādi šo abu elementu kopumu var dēvēt par atzīšanas metodi.

7. Ārvalstu tiesu nolēmumu izpildes atļauja (eksekvatūra) juridiskajā literatūrā tiek skaidrota kā izpildāmības piešķiršana šim nolēmumam tā izpildes valstī. Par izpildāmību eksekvatūras kontekstā uzskatāms nevis nolēmuma formālais tiesiskais spēks vai pats piespiedu izpildes process, bet gan nolēmuma spēja vispār tikt izpildītam (piemēram, nodotam piespiedu izpildei). Jēdziens “izpildāmība” kopumā sevī var ietvert šādas pazīmes: **pirmkārt**, nolēmums pēc būtības un satura ir tāds, ka to var iesniegt piespiedu izpildei (t.i., tam var piemērot piespiedu izpildes procesu); **otrkārt**, nolēmums vēl nav izpildīts vai ir izpildīts daļēji; **treškārt**, saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts likumu nolēmums ir sasniedzis stadiju, kurā to var nodot izpildei (piemēram, stājies spēkā). Atsevišķos gadījumos likums var paredzēt, ka izpildei tiek nodots nolēmums, kurš vēl nav stājies spēkā.

8. Analizējot autores piedāvāto atzīšanas definīciju, rodas nākamais jautājums: ko īsti saprast ar tiesisko seku (darbības) *piešķiršanu* ārvalsts nolēmumam, t.i., kādā veidā šī piešķiršana var izpausties, proti: vai atzīšanas rezultātā ārvalsts tiesas nolēmums iegūst tās tiesiskās sekas (darbību),

kas tam piemīt tā izcelsmes valstī, vai tomēr tās pielāgo analogiskiem atzinējvalsts nacionālajiem nolēmumiem? Ir iespējami abi minētie varianti. Pirmajā gadījumā darbosies darbības izplatīšanas, otrajā – darbības asimilācijas teorija. Taču praksē un tiesību zinātnē ir sastopama arī kumulatīvā teorija (kas vienlaikus apvieno abas iepriekš minētās teorijas), kā arī citas saliktās un modernās teorijas, kas atspoguļotas šajā darbā.

9. Tiesību zinātnē šobrīd nav sastopama plaša atzīšanas teoriju analīze. Juridiskajā literatūrā minētās teorijas pārsvarā tiek tikai pieminētas. Līdz ar to padziļinātā atzīšanas teoriju izpētē izmantojamas starptautisko privāttiesību zinātnē esošās kvalifikācijas teorijas (*lege fori, lege causae* u.c.) un to atziņas, kas pielāgojamas starptautiskā civilprocesa vajadzībām. Šeit autore piedāvā izmantot *lege fori* kvalifikācijas teoriju par pamatu nolēmumu darbības asimilācijas teorijai un *lege causae* kvalifikācijas teoriju – par pamatu nolēmumu darbības izplatīšanas teorijai. Tādējādi autore piedāvā šādu minēto teoriju klasifikāciju starptautiskajā civilprocesā:

- a) vienkāršās teorijas: ierobežotās darbības izplatīšanas teorija un darbības asimilācijas teorija;
- b) saliktās un modernās teorijas: kumulatīvā teorija (vienlaicīgi apvieno abas vienkāršās teorijas), autonomās darbības teorija un absolūtās darbības izplatīšanas teorija (pārstāvēta jaunākajās ES regulās, kas veltītas Eiropas izpildes procedūrām).

10. Autore uzskata, ka nolēmumu atzīšanas autonomās darbības teorija ir iespējama nākotnē, attīstoties valstu sadarbībai. Tas tādēļ, ka praksē tā būtu pielietojama nevis visu tiesisko seku apjoma noteikšanai, bet gan tikai kādu konkrētu atzīstamo tiesisko seku paredzēšanai. Protams, ka šī teorija var tikt iekļauta tikai un vienīgi starptautiskajā līgumā vai ES regulās. Šobrīd tā sastopama Regulā 1896/2006 un daļēji – arī Regulā 861/2007.

11. Autore neatbalsta absolūtās darbības izplatīšanas teorijas esamību (bez *ordre public* kontroles) jaunajās Eiropas izpildes procedūrās, jo tai trūkst pietiekama teorētiskā pamatojuma. Šobrīd tās vienīgais pamatojums ir savstarpējās atzīšanas princips un dalībvalstu tiesu savstarpējās uzticēšanās princips. Piemēram, ECT statistikas analīze par ECTK 6.panta pirmās daļas pārkāpumiem ES dalībvalstīs liecina, ka dalībvalstis pārkāpj personu tiesības uz taisnīgu tiesu. Pēdējo sešu gadu laikā vislielākā pārkāpēja ir Rumānija (kopā 253 pārkāpumi), Francija (153) un Polija (84). Vislabākā situācija ir Dānijā (0 pārkāpumu sešos gados), Īrijā (1), Slovēnijā (3) un Nīderlandē (3). Latvija sešu gadu laikā notiesāta par 7 pārkāpumiem. Kā redzams, nekāda savstarpējā tiesu uzticēšanās šādos apstākļos būt nevar.

12. Līdz ar to absolūtā darbības izplatīšanas teorija nevar tikt balstīta tikai un vienīgi uz ideju par brīvu tiesu nolēmumu kustību ES un tiesu savstarpējās uzticēšanās filosofiju, kuras pamatā nezin kādēļ ir ieviesta neapgāžamā prezumpcija (*iuris et de iure*), ka tiesiskie standarti un tiesu procesi civillietās un komercietās visās dalībvalstīs ir līdzvērtīgi. Taču šādai prezumpcijai būtu jābūt atspēkojamai (*iuris tantum*), t.i., tādai, kas pastāv tiktāl, ciktāl tā netiek atspēkota ar

pretmierādījumu. Un tas nozīmē, ka ir jābūt iespējai apgāzt arī šo prezumpciju (kā tas ir BK / LK un Brisele I Regulā / jaunajā LK, kā arī HK projektā), pielietojot attiecīgas juridiskās nolēmumu atzīšanas metodes.

13. Atzīšanas rezultātā ārvalsts tiesas nolēmums neiegūst izpildāmību. To var piešķirt tikai ar speciālu izpildes valsts izdotu procesuālo aktu, kas vienlaicīgi pielīdzina ārvalsts tiesas nolēmumā noteiktos izpildu pasākumus izpildes valsts procesuālajām tiesību normām. Visizplatītākā izpildāmības piešķiršanas forma ir eksekvatūra (pārstāvēta kontinentālajā tiesību sistēmā).

14. „Briseles konvencijas sistēmā” eksekvatūra ir izpildāmības (izpildes atļaujas) piešķiršana ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valsts teritorijā ar nosacījumu, ka nolēmumam izpildāmība piemīt arī tā izcelsmes valstī. Eksekvatūra CPL izpratnē ir izpildāmības (izpildes atļaujas) piešķiršana tādām ārvalsts tiesas nolēmumiem, kas tā izcelsmes valstī ir stājies spēkā (tam piemīt galīgā izpildāmība). Attiecīgi, CPL F daļas pantos lietotā terminu kopa „atzīt un izpildīt” ir aizstājama ar terminu „piešķirt izpildāmību un nodot izpildei” jeb „atļaut izpildīt un nodot izpildei”.

15. Civilprocesa zinātnē izpildāmību skaidro arī kā tiesas nolēmuma īpašību, bet nevis kā nolēmuma tiesiskās sekas. Nolēmuma īpašība no tiesiskajām sekām atšķiras ar to, ka pirmā nolēmumam piemīt *ex lege* jeb automātiski saskaņā ar konkrēto civilprocesa normu; savukārt otrās nolēmumam piemīt saistībā ar tiesneša intelektuālo darbību nolēmuma tapšanā (tas ir nolēmuma iekšējais saturs).

16. Eksekvatūras jēdziens sevī ietver arī ārvalsts nolēmuma atzīšanas jēdzienu, jo eksekvatūras piešķiršanas procesā ārvalsts tiesas nolēmums iziet cauri tiem pašiem pārbaudes kritērijiem (tās pašas atzīšanas metodes pielietošanai), kas paredzēti atzīšanas gadījumā. Atzīšana tiek prasīta tikai tādiem ārvalstu tiesu nolēmumiem, kuriem nepiemīt izpildāmība (t.i., konstatējošiem un tiesību pārveidojošiem nolēmumiem, vai arī jau izpildītiem nolēmumiem). Līdz ar to eksekvatūras jēdziens ir plašāks par atzīšanas jēdzienu.

17. Eksekvatūras objekts ir ārvalsts tiesas nolēmums, savukārt eksekvatūras pieteikuma priekšmets ir kreditora (pieteicēja) lūgums piešķirt ārvalsts tiesas nolēmumam izpildāmību tā izpildes valsts teritorijā.

18. Eksekvatūras lēmums ir tāds tiesas lēmums, ar kuru ārvalsts tiesas nolēmumam tā izpildes valstī piešķir izpildāmību un vienlaicīgi atļauj šī ārvalsts tiesas nolēmuma piespiedu izpildi. Eksekvatūras lēmums pielāgo ārvalsts tiesas nolēmuma rezolutīvajā daļā noteiktos izpildes pasākumus izpildes valsts tiesību sistēmai, ja tas ir nepieciešams. Līdz ar to eksekvatūra ir tikai viens no eksekvatūras lēmuma elementiem. Otrs elements ir izpildes pavēle.

19. Ņemot vērā klasisko eksekvatūras jēdziena saturu, kuru veido vienlaicīga atzīšana un izpildāmības piešķiršana, „Briseles konvencijas sistēmā” un HSPK sistēmā var tikt atļauts izpildīt arī tādus nolēmumus, kuri vēl nav galīgi (piem., tiem vēl nav *res iudicata* statusa), taču tiem piemīt

pagaidu izpildāmība. Šeit vērojama eksekvatūras jēdziena satura mīkstināšana, kas liek domāt par pagaidu jeb provizoriskās eksekvatūras jēdziena parādīšanos „Briseles konvencijas sistēmā” un HSPK sistēmā. Šī pagaidu jeb provizoriskā eksekvatūra no procesuālā viedokļa vienmēr prasīs ieviest normatīvajā tiesību aktā attiecīgu līdzsvara mehānismu, kas vēlāk ļautu nodrošināt izpildes pagriezieni (gadījumā, ja nolēmums tā izcelsmes valstī tiktu atcelts). Attiecīgi, ja nolēmums tā izcelsmes valstī netiek atcelts vai grozīts, tad pagaidu jeb provizoriskā eksekvatūra kļūst par galīgo eksekvatūru.

20. Pētot Eiropas izpildes rīkojuma (EIR) tiesisko saturu, autore konstatējusi, ka EIR no procesuālā un saturiskā viedokļa līdzinās Latvijas izpildu rakstam. Tas liek domāt, ka Regula 805/2004 ir ne tikai atcēlusi atzīšanas un eksekvatūras procesus izpildes dalībvalstī un pārnesusi atsevišķus to elementus uz nolēmuma izcelsmes valsti, bet ieviesusi arī procesuālu dokumentu, kas aizstāj izpildes valsts izpildu rakstu (kuru klasiskajā eksekvatūras procesā uz eksekvatūras lēmuma pamata izdeva izpildes valsts tiesa). Vienlaikus EIR aizstāj arī nolēmuma izcelsmes valsts izpildu rakstu, t.i., nolēmuma izcelsmes valsts tiesa uzreiz izdod EIR. Līdz ar to atsevišķa nacionālā izpildu raksta izdošana vairs nav nepieciešama nevienā valstī. Tomēr EIR izplata nevis autonomu ES līmeņa nolēmuma darbību un izpildāmību, bet gan nolēmuma izcelsmes valsts nolēmuma darbību un izpildāmību. Šajā ziņā nosaukums “EIR” ir nedaudz maldinošs, jo patiesībā tas nav nekas cits kā nolēmuma izcelsmes valsts nolēmums un uz tā pamata izsniegts izpildu raksts, kas ietērpts EIR formā.

21. CPL nav paredzēts gadījums, ja Latvijā nonāk citas dalībvalsts tiesas izsniegts EIR izpildes atsaukšanas vai ierobežošanas apstiprinājums (aizpildītas Regulas IV pielikuma veidlapas izskatā). Ja ārvalsts tiesa ir ierobežojusi EIR izpildi, tad Latvijā uz šī pamata tiesu izpildītājam būtu jāaptur izpildes lietvedība. Taču CPL 560.un 562.pants šādu izpildes lietvedības apturēšanas pienākumu un termiņu neparedz. To pašu var teikt par ārvalsts tiesas izdotā EIR izpildes atlikšanu (sk. CPL 559.p., kurā nav šāda nacionālā tiesiskā regulējuma). Kas attiecas uz ārvalsts tiesas noteikto EIR izpildes ierobežošanu ar aizsargpasākumiem, CPL 644.² panta pirmā daļa būtu jāpapildina arī ar Regulas 6.panta otrajā daļā paredzēto gadījumu un IV pielikumā esošās veidlapas iesniegšanu.

22. Autore piedāvā šādu EIR definīciju: „EIR neapstrīdētajās naudas prasībās ir procesuāls institūts (arī dokuments), kas:

- 1) kā dokuments tiek izsniegts uz nolēmuma izcelsmes valsts nolēmuma pamata;
- 2) atceļ nolēmuma izpildes valstī atzīšanas un eksekvatūras procesus;
- 3) aizstāj nolēmuma izpildes valsts atzīšanas un eksekvatūras lēmumus;
- 4) satur atsevišķus atzīšanas un eksekvatūras procesuālos elementus (ko veic izcelsmes valstī), kā arī automātiskās un absolūtās pseidoatzīšanas un pašeksekvatūras jēdzienus;

5) aizstāj abu dalībvalstu nacionālos izpildu rakstus un kā tāds ir uzreiz izpildāms visā ES teritorijā (izņemot Dāniju); un

6) izplata nevis autonomu ES līmeņa, bet gan nolēmuma izcelsmes valsts nolēmuma darbību un izpildāmību visā ES teritorijā (izņemot Dāniju).

23. Latvijas nacionālajās privāttiesībās un civilprocesā termins *ordre public* netiek lietots (sk., piemēram, CL 1415.p., kurā runa ir par „labiem tikumiem“, „relīģiju“ un „likumiem“). Tas nozīmē, ka Latvijā, līdzīgi kā Vācijā, *ordre public* ir tikai un vienīgi SPT pārstāvēts jēdziens, kas tādējādi nepieļauj tā duālistisku izpratni (kā tas ir Francijā). No tā var secināt, ka Latvijas *ordre public* ietilpst galvenokārt pamattiesību katalogs, Latvijas tiesību svarīgākie pamatprincipi (kuri atvasināti no Satversmes 1.panta, kā arī vispārējie starptautisko tiesību principi) un sabiedrības būtiskākās pamatvērtības.

24. Autore piedāvā CPL 637.panta pirmās daļas 6.punktu izteikt šādā redakcijā:

„Ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana vai izpildes atļaušana ir acīmredzamā pretrunā ar Latvijas publisko kārtību (*ordre public; public policy*). Atbilstība Latvijas publiskajai kārtībai vērtējama uz to brīdi, kad tiesnesis izskata atzīšanas vai izpildes atļaušanas pieteikumu“.

Autore piedāvā ieviest atbilstošu tiesību normas redakciju arī CL Ievada 24.pantā:

„24. Ārvalsts tiesību norma jebkurā gadījumā nav piemērojama (publiskās kārtības izņēmums), ja tās piemērošanas sekas var nonākt acīmredzamā pretrunā ar Latvijas publisko kārtību (*ordre public; public policy*).

Atbilstība Latvijas publiskajai kārtībai vērtējama uz to brīdi, kad tiesību piemērotājs lemj par ārvalsts tiesību normas piemērošanas iespējamību.

Vērtējot jautājumu par publiskās kārtības izņēmuma piemērošanu, pēc iespējas jāņem vērā konkrētās tiesiskās attiecības saikne ar Latviju”.

25. No ECT sprieduma lietā *Pellegrini pret Itāliju* Latvijai izriet viens būtisks secinājums CPL 637.panta otrās daļas 6.punkta interpretācijā un piemērošanā, proti: ja ārvalsts tiesas nolēmums pieņemts valstī, kas nav ECTK dalībniece, tad Latvijas tiesai, pirms tā atzīšanas un izpildes atļaušanas došanas, ir pienācīgi jāpārbauda ārvalstī notikušās procedūras atbilstība ECTK 6. panta garantijām. Šāda kontrole ir vēl jo vairāk nepieciešama, ja atzīšanas vai izpildes rezultāts ir būtiski svarīgs vienai no pusēm.

26. Analizējot Latvijas tiesu praksi Brisele I Regulas piemērošanā, jāsecina, ka attiecībā uz procesuālās *ordre public* kontroles jautājumiem izskatās, ka apgabaltiesa un AT Senāta Civillietu departaments praksē vēl pirms dažiem gadiem pieļāva rupju un nopietnu kļūdu, jo pārsūdzības stadijā neveica tos pienākumus, kurus uzliek Regulas 43. un 45.pants. Līdz ar to netika nodrošināts pilnvērtīgs sacīkstes process un pārsūdzībā netika pārbaudīts, vai pastāv kāds no Regulas 34. vai 35.pantā norādītajiem nolēmumu neatzīšanas pamatiem. Nolēmumu izpildes gadījumā – arī

38.pantā noteiktais izpildes atteikuma pamats. Šeit gan uzreiz jāatzīmē, ka sacīkstes princips uzliek pusēm par pienākumu pierādīt, vai pastāv kāds no Regulas 34. vai 35. pantā (kā arī 38.pantā) minētajiem apstākļiem. Pēdējos gados situācija ir sākusi uzlaboties, piemēram, AT Senāta Civillietu departaments 2010.gada 10.novembrī lietā *Trade Agency* uzdeva prejudiciālu jautājumu EST par Brisele I Regulas 34.panta pirmās un otrās daļas interpretāciju. EST šajā lietā spriedumu vēl nav pasludinājusi.

27. Aizmuguriska sprieduma taisīšanas gadījumā tikai dažos no Eiropas normatīvajiem tiesību aktiem prasītājam ir noteikta konkrēta pierādījumu nasta – pierādīt, ka atbildētājs, kurš nav piedalījies lietas izskatīšanā, ir bijis pienācīgā kārtā un savlaicīgi informēts par procesu ierosinošo dokumentu (sk. BK / LK 46.p. 2.punktu; HK projekta 29.p. 1.d. b) punktu). Savukārt Brisele I Regulas / jaunās LK 53.pantā, kas satur norādi uz Regulas un jaunās LK V pielikumā esošo standartveidlapu, prasītājam uzliktā pierādījumu nasta ir atvieglota, jo šo standartveidlapu aizpilda nolēmuma izcelsmes valsts tiesa. No standartveidlapu izpētes redzams, ka izcelsmes valsts tiesai tajās ir jānorāda, vai spriedums taisīts aizmuguriski (sk. Brisele I Regulas / jaunās LK V pielikuma standartveidlapas 4.4.punktu). Turpretī Regulas 4/2009 28.panta pirmās daļas b) punktā norādītā II pielikuma standartveidlapa šādu prasību vairs nesatur. Tas nozīmē, ka:

- 1) prasītājam vispār vairs nav minētās pierādījumu nastas;
- 2) atzinējvalsts tiesai nebūs iespēju uzzināt par to, vai nolēmuma izcelsmes valstī spriedums ir taisīts aizmuguriski, vai nē.

Autoresprāt, šādai ES likumdevēja nostādnei grūti atrast pamatojumu, jo tādējādi atzinējvalsts pirmās instances tiesā atbildētāja (kurš saskaņā ar Regulas 4/2009 30.p. nemaz nepiedalās atzīšanas lietas izskatīšanā un viņam nav tiesību šajā stadijā iesniegt nekādus paskaidrojumus vai iebildumus) tiesības būt informētam par prasību netiks garantētas vispār. Savukārt pārsūdzības instances tiesās pierādījumu nasta gulsies tieši uz atbildētāju – viņam pašam jāpierāda, ka: 1) spriedums taisīts aizmuguriski, un 2) viņam laikus netika izsniegts procesu ierosinošais vai tam līdzvērtīgs dokuments.

Līdz ar to Regulas 4/2009 II pielikums būtu papildināms ar tādu pašu norādi, kāda iekļauta Brisele I Regulas / jaunās LK V pielikuma 4.4.punktā, proti: „[...] Procesu ierosinošā vai tam līdzvērtīga dokumenta izsniegšanas datums, ja nolēmums pieņemts aizmuguriski“.

28. Latvijas civilprocesā vērojama pozitīva pieeja aizmugurisko spriedumu taisīšanas iespējām. Saskaņā ar CPL 208.¹ panta trešās daļas 2.punktu aizmugurisku spriedumu nevar taisīt lietās, kurās atbildētāja dzīvesvieta vai atrašanās vieta nav Latvijas Republikā. Tas nozīmē, ka Latvijas tiesas starptautiskajā civilprocesā (ja atbildētāja dzīvesvieta vai atrašanās vieta ir ārpus Latvijas) nemaz nedrīkst taisīt aizmugurisku spriedumu. Savukārt CPL 208.⁴ panta otrās daļas un 208.⁵ panta pirmās daļas nostādnes sakrīt ar EST (bij. EKT) judikatūras lietā *Minamet* vadlīnijām, proti, atbildētājam ir

jānodod iespēja sevi aizstāvēt jau pirmās instances tiesā un nacionālajā likumā paredzēta iespēja iesniegt apelācijas sūdzību nav uzskatāma par līdzvērtīgu tiesībām uz aizstāvību pirmās instances tiesā. Tādēļ Latvijas likumdevējs šajā ziņā ir bijis tālredzīgs, nosakot, ka atbildētājs nav tiesīgs pārsūdzēt aizmugurisku spriedumu apelācijas kārtībā, bet gan ir tiesīgs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma nosūtīšanas dienas iesniegt tiesai, kas taisījusi aizmugurisku spriedumu, pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna. Tādējādi atbildētājam tiek dota iespēja vēlreiz atgriezties lietas izskatīšanas stadijā un realizēt savas procesuālās tiesības uz aizstāvību.

Vienīgais CPL 208.⁵ panta pirmās daļas trūkums ir 20 dienu termiņa aprēķināšana no aizmuguriskā sprieduma nosūtīšanas dienas. Šajā normā atbildētājam piešķirto tiesību realizācijas efektivitāte būtu daudz augstāka, ja 20 dienu termiņu skaitītu no sprieduma izsniegšanas brīža. Sprieduma nosūtīšanas diena vēl neliecina par to, ka atbildētājs ir uzzinājis par aizmuguriskā sprieduma eksistenci. Līdz ar to autore iesaka CPL 208.⁵ panta pirmo daļu izteikt šādā redakcijā:

„Atbildētājs ir tiesīgs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma saņemšanas dienas iesniegt tiesai, kas taisījusi aizmugurisku spriedumu, pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna“.

29. Regulas 805/2004 13. un 14.pantā nav ne vārda par procesu ierosinošā dokumenta savlaicīgu izsniegšanu. Vienīgā norma, kurā pieminēts *savlaicīguma* kritērijs, ir 19.pants saskaņā ar kuru aizmugurisku nolēmumu par EIR drīkst apstiprināt tikai tad, ja atbildētājam saskaņā ar nolēmuma izcelsmes valsts normatīvajiem aktiem ir tiesības iesniegt šī nolēmuma pārskatīšanu gadījumā, ja procesu ierosinošais dokuments bijis izsniegts saskaņā ar 14.panta procedūru, bet izsniegšanas termiņš nav bijis pietiekams, lai atbildētājs varētu sagatavoties savai aizstāvībai (ar nosacījumu, ka no viņa puses nav konstatējama vaina šajā situācijā). Tas nozīmē, ka 13.panta metodes pielietošanas gadījumā savlaicīguma prasība nezin kādēļ vairs nav aktuāla. Tomēr no 14.un 19.panta sistēmiskās interpretācijas izriet, ka 14.pantā noteiktās izsniegšanas metodes jāpielieto arī savlaicīgi. Savlaicīguma prasības tieša neesamība uzskatāma par būtisku Regulas 805/2004 minimālo procesuālo standartu trūkumu.

30. Minimālie procesuālie standarti ir ES regulās (805/2004; 1896/2006; 861/2007) ietverti procesuālo pamatstandartu obligātais kopums, kas nosaka tikai un vienīgi to, kādā veidā un par ko atbildētājam ir jābūt informētam, lai:

- 1) dalībvalsts tiesas taisītu spriedumu neapstrīdētājās naudas prasībās varētu apstiprināt par EIR gadījumā, ja atbildētāja rīcība procesā ir bijusi pasīva;
- 2) atbildētājs pienācīgi varētu saņemt dalībvalsts tiesas izdotu EMR un šis rīkojums varētu palikt spēkā, vai arī atbildētājs par to varētu iesniegt savus iebildumus;

3) vienā dalībvalstī taisītais spriedums Eiropas procedūrā maza apmēra prasībās varētu būt spēkā un tiktu izpildīts tā izcelsmes valstī, vai arī kādā citā dalībvalstī.

31. Aizmugurisku spriedumu, kura taisīšanas procesā Latvijas tiesa nebūs ievērojusi Regulas 805/2004 13.-17.pantā noteiktos minimālos standartus, Latvijas tiesa varēs apstiprināt par EIR tikai tad, ja aizmuguriski taisītais spriedums būs bijis nogādāts atbildētājam saskaņā ar 13.vai 14.panta prasībām. Līdz ar to Latvijas tiesnešiem jābūt ļoti uzmanīgiem un jāņem vērā, ka šādā situācijā CPL 208.⁵ panta pirmās daļas piemērošana nebūs uzskatāma par ekvivalentu Regulas 805/2004 13.vai 14.panta mehānismam. Tas tādēļ, ka minētajā CPL normā atskaites punkts ir aizmuguriskā sprieduma **nosūtīšanas** diena, bet nevis nogādāšanas atbildētājam diena. Līdz ar to šis aspekts vēlreiz pamato autores iepriekš izteikto priekšlikumu par CPL 208.⁵ panta pirmās daļas grozīšanas nepieciešamību.

32. Attiecībā uz dokumentu izsniegšanas savlaicīgumu ES likumdevējam būtu jāapsver iespēja Regulā 805/2004 noteikt minimālo nepieciešamo termiņu, kurš dodams atbildētājam savas aizstāvības sagatavošanai. Atbildētāja informēšanas kontroles atcelšana atzinējvalstī būtu izlīdzināma, ietverot Regulā 805/2004 konkrētas autonomās tiesību normas (ar konkrētiem procesuālajiem mehānismiem) par procesu ierosinājuma dokumenta izsniegšanas obligāto autonomo procedūru. Tajā pašā laikā atļaujot veikt dokumenta izsniegšanu tikai ar kādu no 13.pantā minētajām drošajām metodēm. 14.pantā uzskaitītās metodes nav pietiekami drošas, lai iegūtu pārliecību par to, ka atbildētājs tiešām ir saņēmis procesu ierosinošo dokumentu. Otrs risinājuma variants būtu:

1) Paredzēt 14.pantā noteikto metožu pielietošanu tikai tad, ja nav iespējams izsniegt dokumentu saskaņā ar 13.pantā paredzēto kārtību (normu piemērošanas hierarhijas noteikšana, paredzot to subsidiāru piemērošanu).

2) Iekļaut Regulā 805/2004 tiesību normu, kas daļēji paredzētu horizontālo kontroli, proti, saglabājot atzinējvalsts tiesai tiesības pārbaudīt, vai nolēmuma izcelsmes valsts ir ievērojusi visus Regulas 13.vai 14.pantā paredzētos minimālos procesuālos standartus tāda veidā, lai atbildētājs būtu pienācīgi un savlaicīgi informēts par procesu ierosinošo dokumentu un tiesas sēdes dienu, un lai viņam būtu reāla iespēja sagatavoties savai aizstāvībai. Tas nozīmētu horizontālās kontroles reducēšanu, bet ne pilnīgu atcelšanu.

33. Vai Regulas 1896/2006 minimālie procesuālie standarti tiešām spēs nodrošināt situāciju, kurā atbildētājs (parādnieks) tiks savlaicīgi un pienācīgā kārtā informēts par EMR izdošanu tā, lai viņš varētu izmantot savas tiesības reaģēt vai nereaģēt (*de solvendo vel trahendo*) uz EMR? Diez vai atbilde var būt apstiprinoša, jo:

- tāpat kā Regulā 805/2004, arī Regulā 1896/2006 nav skaidri minēta EMR savlaicīgas piegādes prasība. Turklāt, attiecībā uz Regulas 1896/2006 13.pantā paredzēto metožu nesavlaicīgu

pielietošanu atbildētājam nav pat tiesību EMR izdevējas valsts tiesā lūgt izņēmuma kārtā pārskatīt EMR [sk. Regulas 1896/2006 20.p. 1.d. a) punktu];

- nav saprotams, kā praksē varēs efektīvi darboties EMR izdevējvalsts tiesas kontrole pār citā dalībvalstī veiktu EMR izsniegšanu (saskaņā ar šīs dalībvalsts nacionālajiem normatīvajiem aktiem un ievērojot Regulas 13.vai 14.p. paredzēto mehānismu). Šeit jānorāda uz Regulas 12.panta piekto daļu saskaņā ar kuru EMR izdevējas valsts tiesa (piemēram, Latvijas tiesa) „nodrošina, ka EMR piegādā atbildētājam saskaņā ar valsts tiesību aktiem [domāti dokumenta izsniegšanas dalībvalsts tiesību akti, piemēram, Itālijas nacionālie tiesību akti – autores piezīme], ievērojot minimālos procesuālos standartus, kas noteikti 13., 14.un 15.pantā“. Vai dokumenta izsniegšanas valsts tiesai vairs nav nekāda pienākuma nodrošināt, lai tas tiktu atbildētājam izsniegts saskaņā ar šīs valsts nacionālajām tiesību normām? Visdrīzāk dokumentu izsniegšanas dalībvalsts nacionālo tiesību aktu vietā ir vēlams piemērot Regulu 1393/2007 kopā ar minimālajiem procesuālajiem standartiem.

34. Nolēmumu nesavienojamības kā ārvalsts tiesas nolēmuma neatzīšanas pamata galvenā nozīme ir: **pirmkārt**, pasargāt tiesu nolēmumu starptautisko saskaņotību. **Otrkārt**, pasargāt savas valsts tiesisko kārtību, neļaujot tajā ienākt tādiem ārvalstu tiesu nolēmumiem, kuri izjauktu pašmāju juridiskās kārtības stabilitāti, ļaujot savā valstī darboties diviem tiesisko seku ziņā pretrunīgiem vai pretējiem tiesu nolēmumiem. Tātad, nolēmumu nesavienojamības kritērijs darbojas galvenokārt kā savas valsts tiesiskās sistēmas aizsargfiltrs. Nolēmumu nesavienojamības kritēriju nedrīkst jaukt ar publiskās kārtības (*ordre public*) izņēmumu. Nolēmumu nesavienojamība attiecas tikai uz konkrētiem nolēmumiem un to savstarpēji nesavienojamām vai pretrunīgajām konkrētajām tiesiskajām sekām. Savukārt publiskās kārtības izņēmums ir daudz plašāks jēdziens: tas ļauj noraidīt ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanu, ja šā nolēmuma darbības izplatīšana vai izpildāmības piešķiršana būtu klajā pretrunā ar tās valsts publisko kārtību, kurā tiek lūgta šī nolēmuma atzīšana vai izpildes atļauja.

35. Teorētiski arī publiskās kārtības izņēmumu var izmantot aizsardzībai pret diviem nesavienojamiem vai pretējiem tiesu nolēmumiem, ja vien normatīvajā tiesību aktā nav atsevišķas normas par tiesu nolēmumu nesavienojamību vai pretējiem tiesu nolēmumiem.

36. Veidojot normas par tiesu nolēmumu nesavienojamību, pretrunīgumu vai kolīziju, būtu jāņem vērā šādas sakarības:

1) Ja tiek prasīts, lai nolēmumi būtu pieņemti lietā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata, tad nav nepieciešams, lai normā būtu iekļauta arī to nesavienojamības vai pretrunīguma prasība. Šo nesavienojamību jeb pretrunu veido fakts, ka ir divi šādi tiesu nolēmumi starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata.

2) Nesavienojamības jeb pretrunīguma prasība normā varētu tikt iekļauta arī *expressis verbis*, ja, **pirmkārt**, divi nolēmumi ir pieņemti lietās, kurās nav vienas un tās pašas puses, tas pats

priekšmets un tas pats pamats vai, **otrkārt**, divi nolēmumi ir pieņemti lietās, kurās ir vienas un tās pašas puses, bet ne tas pats pamats un priekšmets, vai, **treškārt**, divi nolēmumi ir pieņemti lietās, kurās ir viens un tas pats priekšmets un pamats, bet puses nav identiskas.

37. Runājot par tiesu nolēmumu nesavienojamību, praksē var rasties situācijas, kurās pašmāju tiesas nolēmums ir pieņemts, taču pārsūdzēts. Vai arī šādā gadījumā radīsies nolēmumu nesavienojamība? Ne tiesību zinātnē, ne arī EST judikatūrā līdz šim nav sniegta atbilde uz šo jautājumu. Patiesībā problēmas rodas tieši atzīšanas procesu kontekstā. Saskaņā ar Brisele I Regulas / jaunās LK 37.panta pirmo daļu, BK / LK 30.panta pirmo daļu un Regulas 4/2009 25.pantu atzinējvalsts tiesa var apturēt tiesvedību, ja nolēmums tā izcelsmes valstī ir pārsūdzēts parastajā kārtībā. Tas nozīmē, ka minētā tiesību norma noteic tos gadījumus, kuros parastajā kārtībā pārsūdzēts nolēmuma izcelsmes valsts, bet ne atzinējvalsts, tiesas nolēmums. Tā kā neviens no minētajiem Eiropas normatīvajiem aktiem šādu situāciju nerisina, būtu apsverama iespēja piemērot analogiju un atļaut atzīšanas valstī apturēt tiesvedību arī tajos gadījumos, kuros runa ir par atzinējvalsts tiesas pārsūdzētu nolēmumu. Otrs risinājums ir ietvert Latvijas CPL F daļā nacionālo tiesību normu, kas paredzētu Latvijas tiesu rīcību šādos gadījumos, proti, pieļaujot apturēt atzīšanas tiesvedību līdz brīdim, kad tiks pieņemts Latvijas pārsūdzības instances tiesas nolēmums.

38. Runājot par ārvalsts tiesneša piemēroto SPT normu kontroles metodi, autoresprāt, šāda kontrole sevi spētu attaisnot tikai divās vienlaicīgi pastāvošās situācijās:

1) Ja tiesību normā būtu prasība nevis piemērot tās valsts tiesības, uz kurām norāda atzinējvalsts starptautisko privāttiesību kolīziju normas, bet gan SPT normas. Tas tādēļ, ka kolīziju normas ir tikai daļa no SPT normām. Līdz ar to, ja SPT normas nosaka pušu iespēju vienoties par piemērojamām tiesībām (piedāvājot iespējamus izvēles variantus), tad SPT kolīziju normas pašas nosaka, kuras valsts tiesības būs piemērojamas;

2) Ja atzinējvalsts SPT normas paredz transmisijas-remisijas jeb atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu. Tas izskaidrojams ar to, ka tikai tad, ja atzinējvalsts SPT paredz citu valstu kolīziju normu respektēšanu, tā to pašu var prasīt arī no citām valstīm jau ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas vai izpildes stadijā.

Latvijas Civillikuma Ievada 23.pants paredz atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu. Tādēļ CPL 637.panta otrajā daļā ietvertā piemēroto SPT kolīziju normu kontrole konceptuāli sevi attaisno. Taču tā nedrīkst aprobežoties tikai ar Latvijas SPT kolīziju normām.

3) Jāņem vērā, ka starptautiskajā civilprocesā (nolēmumu atzīšanas un eksekvāturas stadijā) prasības parasti ir pielaidīgākas, nekā ārvalsts tiesību piemērošanas stadijā. Nolēmuma atzīšanas un eksekvāturas stadijā ārvalsts tiesnesis jau ir „izdevis” individuālu un konkrētu tiesību normu un tādēļ sāk darboties iegūto tiesību ievērošanas princips. Tas nozīmē, ka nolēmuma atzīšanas atteikums *a priori* vienmēr tiks uzskatīts par atkāpi no minētā principa. Tieši šī iemesla dēļ

atzīšanas un izpildes stadijā pieejai jābūt daudz pielaidīgākai, nekā ārvalsts tiesību piemērošanas stadijā (kurā vēl nav „izdota” individuālā un konkrētā tiesību norma).

Šīs metodoloģiskās likumsakarības starp atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu SPT un piemēroto SPT normu kontroli ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšanas stadijā būtu jāņem vērā, lemjot par to, vai CL Ievadā joprojām paredzēt atpakaļnorādes-tālāknorādes (*renvoi*) institūtu, vai nē.

Anotācija

Ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšana un izpildes atļauja (eksekvatūra) ir viens no svarīgākajiem starptautiskā civilprocesa izpētes objektiem. Nepieciešamība atzīt un izpildīt ārvalstu tiesu nolēmumus pēdējo gadu laikā strauji pieaug. Tas izskaidrojams gan ar Latvijas kļūšanu par ES dalībvalsti, gan arī ar globalizācijas attīstību pasaulē. Tādēļ ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) jautājumi mūsdienās ir svarīgi jebkurai personai, kura iesaistās privāttiesiskās attiecībās ar ārvalsts elementu.

Būtiski atzīmēt, ka ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras jautājumi ir pētāmi dažādu sistēmu ietvaros: Eiropas valstu sistēmā, ES tiesiskās telpas sistēmā (reģionālās sistēmas); pasaules valstu sistēmās, piemēram, Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē (universālās sistēmas), kā arī nacionālo valstu iekšējos tiesiskajos regulējumos (nacionālās sistēmas).

Ar 1997.gada 2.oktobra Amsterdamas līguma spēkā stāšanos 1999.gada 1.maijā tieši ES tiesiskās telpas sistēma kļuva par visstraujāk attīstīto un dinamiskāko sistēmu ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras jomā. Piemēram, laikā no 2000.gada ES institūcijas jau ir pieņēmušas astoņas regulas, kas nosaka tiesu nolēmumu savstarpējo atzīšanu un izpildi ES dalībvalstu starpā. Tā kā ES tiesiskā telpa nav izolēta no pārējās pasaules, ES normatīvā regulējuma attīstības tempi un nostādnes ietekmē arī blakus esošās reģionālās un pat universālās sistēmas, nemaz jau nerunājot par nacionālajām sistēmām.

Tieši minēto iemeslu dēļ autore savā darbā par galveno un centrālo mērķi ir izvirzījusi pētīt ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes atļaujas (eksekvatūras) *attīstības tendences* ES un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences ietvaros. Citiem vārdiem sakot, pētījuma apjoms galvenokārt aptver ES tiesisko telpu, taču paralēli apskata arī blakus esošās sistēmas: Eiropas Brīvās Tirdzniecības asociācijas (EBTA) sistēmu ar tajā esošo Lugano konvenciju un 2007.gada 30.oktobrī parakstīto jauno Lugano konvenciju,⁷⁰¹ kā arī Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences (HSPK) universālo sistēmu ar tās iecerēm nākotnē.

Vispārējo tiesību sistēmas izpēte nav šī darba galvenais uzdevums, taču tajā esošie tiesību institūti apskatīti tikai galvenajos vilcienos.

Ņemot vērā minēto attīstības tendenču straujo gaitu un diezgan plašo ģeogrāfisko areālu, arī Latvijai kā ES un HSPK ir svarīgi izvērtēt un saprast jaunākās attīstības tendences un neatpalikt laikā.

⁷⁰¹ Sk.: Strengthening cooperation with Switzerland, Norway and Iceland: The Lugano Convention (2007). <http://europa.eu.scandplus/leg/en/lvb/116029.htm>

Tieši minēto apsvērumu dēļ autore darbā ir analizējusi attīstības tendenču jautājumu divos galvenajos aspektos: teorētiskajā (I daļa) un metodoloģiskajā (II daļa) aspektā.

Teorētisko jautājumu izpētes gaitā autore vispirms meklē atbildi uz to, kas ir ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana un izpildes atļaušana (eksekvatūra). Proti, galvenais uzdevums ir izstrādāt un formulēt pēc iespējas skaidrākas un visaptverošākas jēdzienu definīcijas. Tikai šādu definīciju izstrāde ļauj dziļāk analizēt un izprast arī pārējos ar nolēmumu atzīšanu un eksekvatūru saistītos teorētiskos jautājumus:

- 1) kādā veidā atzinējvalsts piešķir darbību vai izpildāmību ārvalsts tiesas nolēmumam?
- 2) kāda ir teorētisko aspektu un nostādņu attīstības perspektīva ES un HSPK sistēmā?
- 3) kādā virzienā šobrīd iet ES un kādi trūkumi novērojami ES tiesiskajā regulējumā?

Metodoloģisko aspektu analizē autore meklē atbildi uz šādiem galvenajiem jautājumiem:

- 1) kādas ir galvenās metodes, ar kuru palīdzību ārvalsts tiesas nolēmumam var piešķirt darbību (tiesiskās sekas) atzinējvalstī?
- 2) kāda ir šo metožu attīstības perspektīva un trūkumi ES sistēmā un HSPK sistēmā?

Darba rezultātā ir sniegti priekšlikumi gan ES un starptautisko normatīvo tiesību aktu, gan Latvijas normatīvo aktu uzlabošanā. Minētā analīze balstās uz ES normatīvā regulējuma, EBTA valstu starpā noslēgtās Lugano konvencijas un 2007.gada jaunās Lugano konvencijas, kā arī Hāgas konvencijas projekta izpēti. Tajā pašā laikā autore pētījusi arī citu valstu (jo īpaši Vācijas un Francijas) normatīvos tiesību aktus, EST un ECT judikatūru, kā arī Latvijas tiesu pavisam nelielo praksi.

Autore cer, ka šis darbs varētu būt izmantojams šādu zinātnisku un praktisku jautājumu risināšanai: 1) ES tiesiskajā telpā funkcionējošo tiesu nolēmumu atzīšanas un eksekvatūras mehānismu juridiskajai izpratnei teorētiskajā un metodoloģiskajā aspektā; 2) Latvijas Civilprocesa likumā veicamo grozījumu izstrādes zinātniskajam pamatojumam; 3) darbā veiktais pētījums ļauj prognozēt tuvākajā nākotnē ES un HSPK iespējamās tendences un izmaiņas tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes jomā; 4) darbā veiktais pētījums Latvijā un ES var noderēt turpmākajā zinātniski pētnieciskajā darbā saistībā ar ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanas un izpildes teorētisko un metodoloģisko problēmu tālāko analīzi; 5) visbeidzot, darbu varēs izmantot arī Latvijas starptautisko privāttiesību nacionālā regulējuma uzlabošanā, vienalga, vai tas būtu jauns starptautisko privāttiesību likums, vai Civillikuma Ievada pārskatīšana.

Résumé

La reconnaissance et l'exécution de jugements étrangers en matière civile et commerciale est l'un des objets le plus importants à étudier dans le domaine de la procédure civile internationale. Lors de ces dernières années, la nécessité de reconnaître et d'exécuter des jugements étrangers est devenue de plus en plus urgente. Ceci s'explique tant par l'adhésion de la Lettonie à l'Union européenne que par le développement du processus de globalisation dans le monde. Par conséquent, les questions de reconnaissance et d'exécution des jugements étrangers sont importantes pour chaque personne souhaitant s'engager dans des relations de droit privé avec un élément transfrontalier.

Il convient de noter que les questions de reconnaissance et d'exécution des jugements étrangers doivent être examinées dans le contexte de différents ordres juridiques, à savoir : celui des Etats européens, celui de l'Union européenne (systèmes juridiques régionaux), le système de la Conférence de La Haye de Droit International Privé (système universel), ainsi que l'ordre juridique de chaque Etat (systèmes nationaux).

A la suite de l'entrée en vigueur du Traité d'Amsterdam (conclu le 2 octobre 1997), le 1er mai 1999, l'ordre juridique de l'Union européenne est devenu le système le plus dynamique et le plus développé dans le domaine en question. Ainsi, par exemple, depuis l'an 2000, les institutions de l'Union ont adopté huit règlements régissant la reconnaissance et l'exécution mutuelles des jugements entre les Etats membres de l'Union. L'espace juridique européen n'étant pas isolé du reste du monde, le rythme et les tendances du développement du règlement normatif exercent une influence certaine sur les systèmes régionaux adjacents et même des systèmes universels, sans même parler des systèmes nationaux.

C'est exactement pour cette raison que l'auteur a choisi comme objectif central et principal de sa thèse l'étude des *tendances de développement* dans le domaine en question dans le cadre de l'Union européenne et de la Conférence de La Haye de droit international privé. En d'autres termes, l'étude est essentiellement centrée vers l'espace juridique européen ; toutefois, elle couvre également les systèmes avoisinants, c'est-à-dire le système de l'AELE avec sa Convention de Lugano et sa Convention de Lugano-bis signée le 30 octobre 2007, ainsi que le système universel de la Conférence de La Haye avec ses projets de développement dans l'avenir.

L'étude de la *Common Law* n'étant pas l'objectif principal de la présente étude, les institutions juridiques existant dans ce système n'ont été examinées que d'une manière générale.

Eu égard à la vitesse du développement susmentionné, ainsi que sa portée géographique assez large, il est important que la Lettonie, en tant qu'Etat membre de l'Union européenne et de la Conférence de La Haye, puisse évaluer et comprendre les tendances les plus récentes afin de ne pas rester en arrière.

C'est exactement pour cette raison que l'auteur a analysé les tendances actuelles du développement en question sous deux aspects : l'aspect théorique (première partie) et l'aspect méthodologique (seconde partie).

S'agissant tout d'abord des **questions théoriques**, l'auteur cherche la réponse à la question de savoir ce que signifient la reconnaissance et l'exécution d'un jugement étranger (un *exequatur*). Sa tâche principale était donc de formuler des définitions les plus claires et exhaustives des notions clés du domaine en question. En effet, ce n'est qu'après avoir établi de telles définitions que l'on peut analyser et comprendre d'une manière approfondie les autres questions théoriques concernant la reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers, à savoir :

- 1) comment l'Etat requis accorde la force juridique ou exécutoire à un jugement étranger ?
- 2) quelles sont les perspectives du développement des approches théoriques dans les systèmes de l'Union européenne et de la Conférence de La Haye ?
- 3) dans quelle direction avance actuellement l'Union européenne et quelles sont les lacunes dans son ordonnancement juridique dans le domaine en question ?

Quant à l'analyse des **aspects méthodologiques**, l'auteur cherche la réponse aux questions principales suivantes :

- 1) quelles sont les méthodes au moyen desquelles un jugement étranger peut se voir accorder la force juridique ou exécutoire dans l'Etat requis ?
- 2) quelles sont les perspectives du développement de ces méthodes et quelles sont leurs lacunes dans le système de l'Union européenne et celui de la Conférence de La Haye ?

La thèse aboutit à des propositions concrètes d'amélioration des actes normatifs européens, internationaux et lettons. L'analyse développée dans la thèse se fonde sur l'étude comparée du règlement normatif de l'Union européenne, des Conventions de Lugano et Lugano-*bis* (conclues dans le cadre de l'AELE, ainsi que du projet élaboré par la Conférence de La Haye. L'auteur a également étudié les actes normatifs d'autres Etats (en particulier de l'Allemagne et de la France), la jurisprudence de la CJCE et de la CEDH, ainsi que la jurisprudence – malheureusement tout à fait rudimentaire – des tribunaux lettons.

L'auteur espère que la présente thèse pourrait être utilisée pour résoudre les problèmes scientifiques et pratiques suivants :

- 1) une meilleure compréhension des aspects théoriques et méthodologiques des mécanismes de reconnaissance et d'exécution des jugements fonctionnant dans l'Union européenne ;

- 2) un fondement doctrinal des projets de modification des dispositions pertinentes de la loi lettone sur la procédure civile ;
- 3) une possibilité de prévoir les tendances de développement dans le domaine de reconnaissance et d'exécution des jugements étrangers dans le cadre de l'Union européenne et de la Conférence de La Haye ;
- 4) l'étude contenue dans la présente thèse pourrait contribuer à des travaux encore plus approfondis de recherche et d'analyse dans le domaine en question, et ce, tant au niveau national (en Lettonie) qu'au niveau européen ;
- 5) enfin, la thèse pourra être utilisée pour améliorer le droit international privé letton, que ce soit en adoptant une nouvelle loi sur le droit international privé ou en révisant le chapitre préliminaire du code civil letton.

Abstract

Recognition and enforcement of foreign judgments in civil and commercial matters is one of the most important subjects within the framework of the international civil procedure. During the last years the need to recognise and to enforce foreign judgments has become more and more urgent. This can be explained both by the accession of Latvia to the European Union and by the development of the globalisation process in the whole world. Consequently, recognition and enforcement issues are important for whoever wishes to enter into private law transactions with a cross-border element.

It has to be noted that recognition and enforcement issues have to be examined in the context of different legal systems, i.e., the legal system of the European Union (a regional system), the legal system of The Hague Conference on Private International Law (a universal system), as well as the particular legal system of each State (domestic legal systems).

Following the entry into force of Amsterdam Treaty (concluded on 2 October 1997, in force since 1 May 1999), the legal system of the European Union has become by far the most dynamic and the most developed in this area. Thus, for instance, since 2000 the EU governing bodies have adopted eight regulations concerning the mutual recognition and enforcement of judgments between Member States of the Union. The European legal space is not isolated from the rest of the world, and the rhythm and the tendencies of the development of the European normative regulation clearly influence the neighbouring regional systems and even universal systems, without even mentioning the domestic legal systems.

It is exactly for this reason that the author has chosen the study of the *development tendencies* within the European Union and The Hague Conference on Private International Law as the central and main topic of her thesis. In other terms, the study is mainly directed at the European legal space; however, it also covers neighbouring systems, such as the EFTA with its Lugano Convention (and the second Lugano Convention signed in 2007), as well as the universal system of The Hague Conference with its further development plans.

As examining the Common Law system is not the main goal of the present study, legal concepts peculiar to this system are covered in a rather general way.

Given the speed at which the aforementioned development takes place, as well as its large geographical scope, it is of utmost importance that Latvia, as Member State of the European Union and The Hague Conference, evaluate and understand the most recent tendencies in order not to lag behind.

It is exactly for this reason that the author has analysed the current tendencies under two aspects: a theoretical aspect (Part One) and a practical aspect (Part Two).

Concerning the **theoretical questions**, the author tried to answer the question what exactly is meant by “recognition” and by “order for enforcement of a foreign judgment” (an *exequatur*). Her main goal was to formulate clearer and more all-encompassing definitions of the key notions in the area in question. In fact, only after such definitions have been made it becomes possible to analyse and to understand more in depth other theoretical questions concerning the recognition and enforcement of foreign judgments, that is:

(1) How does the requested State grant legal force or enforceability to a foreign judgment?

(2) What are the perspectives of the development of theoretical approaches within the respective systems of the European Union and The Hague Conference?

(3) In which direction does the European Union head and what are the current shortcomings in its normative system in this area?

As to the analysis of the **methodological aspects**, the author tries to answer the following questions:

(1) What are the methods by which a foreign judgment can be endowed with legal force or enforceability in the requested State?

(2) What are the perspectives of the development of these methods within the respective systems of the European Union and The Hague Conference and what lacunae can be detected in these systems?

The thesis ends in concrete proposals for improvement of European, international and Latvian legal acts. The analysis developed in the thesis is based on a comparative study of the normative regulation of the European Union, of both Lugano Conventions (the “old” and the “new”, signed within the framework of the EFTA), as well as a draft prepared by The Hague Conference. The author has also studied legal acts of other States (namely Germany and France), the case-law of the European Court of Justice and the European Court of Human Rights, as well as the (regrettably very meagre) case-law of the Latvian courts.

The author hopes that the present thesis could be used as a tool to solve the following scientific and practical problems:

(1) A better understanding of theoretical and methodological aspects of the mechanisms for recognition and enforcement that exist and function in the European Union;

(2) A scientific basis for amending the relevant provision of the Latvian Civil Procedure Act;

(3) A capacity to foresee the tendencies of development in this area in the European Union and in the system of The Hague Conference;

(4) Still deeper research and analytical study of the area in question both at the domestic (Latvian) and the European level;

(5) Finally, the thesis could be used in order to improve the Latvian international private law, either by adopting a new Private International Law Act or by amending the Introductory Chapter of the Latvian Civil Code.

Izmantotās literatūras, juridisko aktu un juridiskās prakses materiālu saraksts

Izmantotā literatūra

1. Vispārējā literatūra un monogrāfijas

1. Bojārs J. *Starptautiskās privāttiesības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, ISBN 9984-04-922-1, 713 lpp.
2. Bukovskis V. *Civīlprocesa mācības grāmata*. Rīga: Autora izdevums, 1933, [ISBN nav], 589 lpp.
3. Iljanova D. *Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana*. Rīga: Ratio iuris. 2005, ISBN 9984-19-855-3, 141 lpp.
4. Kalniņš D. *Kolīziju normas Latvijas Republikas Civillikumā*. Rīga: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 1997, [ISBN nav], 24 lpp.
5. Kalniņš E. Tiesību normu piemērošanas loģiskā shēma. Grām.: *Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, ISBN 9984-725-45-6, 249 lpp.
6. Osipova S. *Viduslaiku tiesību spogulis*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, ISBN 9984-671-74-7, 408 lpp.
7. Torgāns K. *Juridiskā pētījuma rakstīšana*. Rīga: TNA, 2001, ISBN 9984-671-5-9, 68 lpp.
8. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, ISBN 9984-671-2, 976 lpp.
9. Torgāns K. (zin.red.) Papildinājumi grāmatai “Civilprocesa likuma komentāri”. Rīga: TNA, 2006, ISBN 9984-790-18-5, 106 lpp.
10. Vedins I. *Loģika*. Rīga: Avots, 2000, ISBN 9984-700-05-4, 519 lpp.
11. Brownlie I. *Principles of Public International Law*. 7th edition. Oxford: University Press, 2008, ISBN 978-0-19-921770-0, 784 lpp.
12. Dixon M. *Textbook on International Law*. Oxford: University Press, 2007, ISBN 978-0-19-920818-0, 372 lpp.
13. Hazard G.C. (Jr.), Taruffo M. *American Civil Procedure (An Introduction)*. New Haven, London: Yale University Press, 1995, ISBN 978-0300065046, 240 lpp.
14. Mackay of Clashfern (lord). *Halsbury's Laws of England*. 4th edition. Vol. 8(3). London: LexisNexis, 2003, ISBN 978-0406970808, 468 lpp.

15. Pontier J.A., Burg E. *EU Principles on Jurisdiction and Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters* [according to the case law of the European Court of Justice. The Hague: T.M.C. Asser Press. 2004, ISBN 978-9067041737, 278 lpp.
16. Paul J.Omar (Ed.) and contributors. *Procedures to Enforce Foreign Judgments*. Burlington: Ashgate Publishing Company, 2002, ISBN 0 7546 2010 7, 118 lpp.
17. Reilly R.R. *The Closing of the Muslim Mind: How Intellectual Suicide Created the Modern Islamist Crisis*. Wilmington, DE: Intercollegiate Studies Institute, 2012, ISBN 978-1610170024, 244 lpp.
18. Stone P. *EU Private International Law*. 2nd edition. Cheltenham, UK / Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, 2010, ISBN 9781848440838, 562 lpp.
19. Stone P. *The Conflict of Laws*. London & New York: Longman, 1995, ISBN 978-0582083813, 432 lpp.
20. Walter G., Samuel P. Baumgartner. *The Recognition and Enforcement of Judgments outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions*. Kluwer Law International, 2000, ISBN 978-9041113740, 608 lpp.
21. Woods Th.E., Jr. *How the Catholic Church Built Western Civilization*. Washington, DC: Regnery Publishing Inc., 2005, ISBN 0-89526-038-7, 280 lpp.
22. Baur F., Grunsky W. *Zivilprozessrecht*. 10. Auflage. Neuwied, Kriftel: Luchterhand, 2000, ISBN 978-3-472-04064-4, 300 lpp.
23. Becker U. *Grundrechtsschutz bei der Anerkennung und Vollstreckbarerklärung im europäischen Zivilverfahrensrecht*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2004, ISBN 978-3-631-530870, 306 lpp.
24. Conti N. *Grenzüberschreitende Durchsetzung von Unterhaltsansprüchen in Europa*. München: Sellier, 2011, ISBN 978-3-86653-202-1, 227 lpp.
25. Courtland H. Peterson. *Die Anerkennung ausländischer Urteile im amerikanischen Recht*. Berlin/Frankfurt: A.Metzner Verlag, 1964, [ISBN nav], 161 lpp.
26. Geimer R. *Anerkennung ausländischer Entscheidungen in Deutschland*. München: Verlag C.H.Beck, 1995, ISBN 978-3406391590, 243 lpp.
27. Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03). München: Verlag C.H.Beck, 2008, ISBN 978-84113-901-2, 229.lpp.
28. Kropholler J. *Internationales Privatrecht*. 5.Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2004, ISBN 3-16-148316-2, 719 lpp.

29. Magnus U., Mankowski P., *Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law* P. München: Sellier European Law Publishers, 2007, ISBN 978-3-935808-32-3, 852 lpp.
30. Mini H. *Exekutionsverfahren*. 2. Auflage. Wien: Linde Verlag, 2008, ISBN 9783707312546, 640 lpp.
31. Nagel, Gottwald. *Internationales Zivilprozessrecht*. 5. Auflage. Münster, Köln: Aschendorff Rechtsverlag, Verlag Otto Schmidt. 2002, ISBN 978-3933188182, 1000 lpp.
32. Nelle A. *Anspruch, Titel und Vollstreckung im internationalen Rechtsverkehr*. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2000, ISBN 978-3161474835, 625 lpp.
33. Rauscher T. *Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen*. München/Heidelberg: Sellier, 2004, ISBN 978-3-86653-732-3, 77 lpp.
34. Rauscher T.(Hrsg.), Pabst S. *Europäischer Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR / EuIPR Kommentar*. München: Sellier, 2010, ISBN 978-3-86653-090-4, 1081 lpp.
35. Riedel E. *Europäischer Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen*. Köln: Deubner Verlag, 2005, ISBN 978-3886066209, 32 lpp.
36. Schack H. *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3. Auflage. München: C.H.Beck Verlag, 1996, ISBN 3-406-40799-4 (vācu), ISBN 5-85639-299-X (krievu), 519 lpp.
37. Schmidt U. *Europäisches Zivilprozessrecht*. Das 11. Buch der ZPO. München: Verlag C.H.Beck, 2004, ISBN 978-3406522710, 149 lpp.
38. Seidl S. *Ausländische Vollstreckungstitel und inländischer Bestimmtheitsgrundsatz*. Jena: Jenaer Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, 2010, ISBN 978-3-86653-158-1, 283 lpp.
39. Soltész U. *Der Begriff der Zivilsache im Europäischen Zivilprozeßrecht*. Frankfurt am Main: P.Lang, 1998, ISBN 978-3-631-33472-0, 233 lpp.
40. Audit B. *Droit international privé*. 3e édition. Paris: Economica, 2000, ISBN 2-7178-4092-3, 973lpp.
41. Ancel B., Lequette Y. *Les grands arrêts de la jurisprudence française de droit international privé*. 4e édition. Paris: Dalloz, 2001, ISBN 2-247-04287-2, 820 lpp.
42. Barbe E. *L'espace judiciaire européen*. Paris: La documentation française. 2007, ISBN 9782110062925, 190 lpp.
43. Bergel Jean-Louis. *Théorie générale du droit*. 4e édition. Paris: Dalloz, 2003, ISBN 2-247-05185-5, 374 lpp.
44. Bureau D., Muir Watt H. *Droit international privé*. Tome I. Paris: PUF, 2007, ISBN 978-2-13-051747-4, 645 lpp.
45. Carreau D. *Droit international*. 8e édition. Paris: Pedone, 2004, ISBN 2-233-00436-1, 688 lpp.

46. Cuniberti G., Normand C., Cornette F. *Droit international de l'exécution. Recouvrement des créances civiles et commerciales*. Paris: L.G.D.J., 2011, ISBN 978-2-275-03484-3, 392 lpp.
47. Dupuy P.-M. *Droit international public*. 7e édition. Paris: Dalloz, 2004, ISBN 2 24705510 9, 811 lpp.
48. Fohrer-Dedeurwaerder E. *La prise en considération des normes étrangères*. Paris: L.G.D.J. 2008, ISBN 978-2-275-03345-7, 570 lpp.
49. Gaudemet-Tallon H. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. 4e édition. Paris: L.G.D.J. 2010, ISBN 978-2-275-03354-9, 750 lpp.
50. Georges A.L.Droz. *Pratique de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (le nouveau régime de la compétence judiciaire et des effets des jugements dans l'Europe des Six)*. Paris: Dalloz, 1973, ISBN 978-2247004669, 191 lpp.
51. Gothot P., Holleaux D. *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 (Compétence judiciaire et effets des jugements dans la CEE)*. Paris: Jupiter, 1985, ISBN 2-7060-0004-X, 271 lpp.
52. Guinchard S., Ferrand F., Chainais C. *Procédure civile. Droit interne et droit communautaire*. 29e édition. Paris: Dalloz, 2008, ISBN 978-2-247-08002-1, 1382 lpp.
53. Héron J. *Principes du droit transitoire*. Paris: Dalloz, 1996, ISBN 3 6701 00425865 3, 168 lpp.
54. Kelsen H. *Théorie générale des normes*. Paris: PUF, 1996, ISBN 9 782130 474029, 604 lpp.
55. Kessedjian C. *La reconnaissance et l'exécution des jugements en droit international privé aux Etats-Unis*. Paris: Economica, 1987, ISBN 2-7178-1242-3, 499 lpp.
56. Levasseur A. *Le droit Américain*. Paris: Dalloz, 2004, ISBN 2-247-05553-2, 162 lpp.
57. Loussouarn Y., Bourel P., De Vareilles-Sommières P. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Dalloz, 2004, ISBN 2-24-705179-0, 979 lpp.
58. Mayer P., Hauzé V. *Droit international privé*. 8e édition. Paris: Montchrestien, 2004, ISBN 2-7076-1388-6, 784 lpp.
59. Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. *Droit international privé*. Paris: L.G.D.J. 2008, ISBN 978.2.275.03035.7, 718 lpp.
60. Mayer P. *La distinction entre règles et décisions et le droit international privé*. Paris: Dalloz, 1973, ISBN 2247004113, 244 lpp.
61. Moissinac Massénat V. *Les conflits de procédures et de décisions en droit international privé*. Paris: L.G.D.J., 2007, ISBN 978-2-275-03219-1, 336 lpp.
62. Parrot K. *L'interprétation des conventions de droit international privé*. Paris: Dalloz, 2006, ISBN 2-24706630-5, 589 lpp.

63. Partsch P.-E. *Le droit international privé européen: De Rome à Nice*. Bruxelles: Larcier, 2003, ISBN 2-8044-0984-8, 459 lpp.
64. Péroz H. *La réception des jugements étrangers dans l'ordre juridique français*. Paris: L.G.D.J. 2005, ISBN 2-257-02576-6, 310 lpp.
65. Picheral C., Sudre F. *L'ordre public européen. Droit communautaire et droit européen des droits de l'homme*. Paris: Documentation française, 2001, ISBN 978-2-1100-4844-1, 427 lpp.
66. Tomasin D. (sous la direction de Solus H.). *Essai sur l'autorité de la chose jugée en matière civile*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1975, ISBN 2275013792, 280 lpp.
67. Vignal T. *Droit international privé*. 2e édition. Paris: Sirey, 2011, ISBN 978-2-247-10909-8, 517 lpp.

2. Publikācijas un zinātniskie raksti

68. Āboltiņa S. Lai sabiedrībā atgrieztos ticība tiesu varai. *Jurista Vārds*, 2005. 24.maijs, nr. 19, 3.-4. lpp.
69. Balodis R. Par nodrošinājuma līdzekļu reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā (saistībā ar patiesā labuma guvēja tiesībām). *Jurista Vārds*, 2011. 2.augusts, nr. 31., 35.lpp.
70. Grīnbergs J. Pārmaiņas un bažas advokatūrā. *Jurista Vārds*, 2005. 26.aprīlis, nr. 15, 6.-7. lpp.
71. Kalniņš V. Kā nostiprināt tiesu varu. *Jurista Vārds*, 2005. 22.marts, nr. 11, 2. lpp.
72. Mieriņa A. Starptautisko privāttiesību attīstības tendences globalizācijas laikmetā. *Jurista Vārds*, 2011. 23.augusts, nr. 34.
73. Ozoliņš O. Jaunā Civillikuma ievads. *Jurista Vārds* [pārpublicējums]. 2000. 25.maijs, nr. 21 (174).
74. Palčevska D. Eiropas procedūru piemērošanas jautājumi. *Jurista Vārds*. 2009. 3. marts, nr. 9 (562).
75. Rudevska B. Tiesu nolēmumu un tiesvedību nesavienojamība Civilprocesa likuma 637. panta izpratnē. *Likums un Tiesības*, 2006, 8. sēj., nr. 6 (82), nr. 7 (83).
76. Rudevska B. Sevišķā tiesāšanās: nolēmumu un tiesvedību nesavienojamība. *Jurista Vārds*. 2006. 21.novembris, nr. 46 (449), 5-14.lpp.
77. Rudevska B. Eiropas izpildu raksts. *Likums un Tiesības*, 2007, 9.sēj., nr. 1 (89), nr. 2 (90).

78. Rudevska B. Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas prakse Latvijas tiesās. *Jurista Vārds*. 2008. 29.jūlijs, nr. 28 (533), 4-14.lpp.
79. Rudevska B. Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra: piemērošana un problēmjautājumi. *Jurista Vārds*, 2009. 16. jūnijs, nr. 24/25, 34.-45.lpp.
80. Rudevska B. Publiskās kārtības (*ordre public*) jēdziens starptautiskajā civilprocesā: klasiskā izpratne. Grām. *Aktuālās tiesību realizācijas problēmas*. LU 69. Konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011, 126.-136.lpp. ISBN 978-9984-45-354-5.
81. Rudevska B. Ko iesākt ar Anglijas tiesas izdotu aktīvu iesaldēšanas rīkojumu. *Jurista Vārds*, 2011. 18.oktobris, nr. 42, 10.-17.lpp.
82. Rudevskis J. Vispārējs ieskaits musulmaņu tiesībās. *Jurista Vārds*, 2011. 18.janvāris, nr. 3 (10.-26.lpp.).
83. Rudevskis J. Par Dievu, cilvēku un cilvēktiesību metafizisko dabu (I), (II), (III). *Jurista Vārds*, 2010. 15.jūnijs, nr. 24 (6.-11.lpp.); 2010. 22.jūnijs, nr. 25/26 (31.-36.lpp.); 2010. 6.jūlijs, nr. 27 (22.-26.lpp.).
84. Sandgrēns K., Iljanova D. Latvijas tieslietu sistēmas vajadzību novērtējums. *Likums un Tiesības*, 2001, 3.sēj., nr. 6 (22).
85. Sniedzīte G. Tiesību normu iztulkošana praeter legem (II). *Likums un Tiesības*, 2005, 7.sēj., nr. 11 (75).
86. Ballarino T., Bonomi A. The Italian Statute of Private International Law. *Yearbook of Private International Law* (Ed. by Šarčević P., Volken P.). Vol. II, 2000. The Hague: Kluwer Law & Swiss Institute of Comparative Law, p. 99-131.
87. Blobel F., Späth P. The tale of multilateral trust and the European law of civil procedure. *European Law Review*, 2005, Vol. 30, No. 4, p. 528-547.
88. Calliess G.-P. Value-added Norms, Local Litigation, and Global Enforcement: Why the Brussels-Philosophy failed in The Hague. *German Law Journal*. Vol. 5, No. 12, 2004, p. 1489-1498.
89. Deskoski T. The New Macedonian Private International Law. *Yearbook of Private International Law*, Vol. 10, 2008, p. 441-458, ISBN 978-3-86653-114-7.
90. Friedrich K. Juenger. The Recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters. *The International Library of Essays in Law and Legal Theory: Conflict of Laws* (ed. by Fentiman R.). Aldershot: Dartmouth, 1996, p. 293-331.
91. Krasnickas M. Recognition and Enforcement of Foreign Judicial Decisions in the Republic of Lithuania. *Yearbook of Private International Law*, Vol. 10, 2008, p. 493-504, ISBN 978-3-86653-114-7.

92. Meidanis Haris P. Public policy and „ordre public” in the private international law of the EC/EU: Traditional positions of the Member States and Modern Trends. *European Law review*. Sweet & Maxwell and contributors, 2005, Vol. 30, n° 1, p. 95-110.
93. Nielsen P.A. The Hague Judgments Convention. *Nordic Journal of International Law*. Vol. 80, 2011, p. 95-119.
94. Oberhammer P. The Abolition of Exequatur. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2010, Heft 3, S. 197.-203.
95. Sein K. The Development of Private International Law in Estonia. *Yearbook of Private International Law*, Vol. 10, 2008, p. 459-472, ISBN 978-3-86653-114-7.
96. Basedow J. Die Verselbständigung des europäischen ordre public. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation* [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Herausg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 291-320, ISBN 978-3406511653, 913 lpp.
97. Francq S. Das belgische IPR-Gesetzbuch. *RabelsZ*, 2006, Band 70, Heft 2 (April), S. 237-278.
98. Gasser D. Die Vollstreckung nach der Schweizerischen ZPO. *Revue de l'avocat*. 2008, n° 8, S. 340-346.
99. Hess B. Neue Rechtsakte und Rechtssetzungsmethoden im Europäischen Justizraum. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 183–230.
100. Hüßtege R. Braucht die Verordnung über den europäischen Vollstreckungstitel eine ordre-public Klausel? In: *Festschrift für Erik Jayme*. Band I. München: Sellier European Law Publishers, 2004, S. 371–484, ISBN 978-3935808255, 1858 lpp.
101. Kohler Ch. Das Prinzip der gegenseitigen Anerkennung in Zivilsachen im europäischen Justizraum. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 263–299.
102. Mansel H.-P., Thorn K., Wagner R. Europäisches Kollisionsrecht 2011: Gegenläufige Entwicklungen. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2012, Heft 1 (Januar/Februar), S. 1-31.
103. Martiny D. Die Zukunft des europäischen ordre public im Internationalen Privat- und Zivilverfahrensrecht. In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation* [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Herausg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 523-548, ISBN 978-3406511653, 931 lpp.

104. Neumayr M. Grundlegendes zur Brüssel I-Verordnung, vor allem zur internationalen Zuständigkeit. *ERA-Forum. Special Focus on European Private Law*, 2005, No. 2, S. 172-204.
105. Nunner-Krautgasser B. Die Anerkennung ausländischer Entscheidungen – Dogmatische Grundfragen. *Österreichische Juristen-Zeitung*. 2009, Heft 18, S. 793-801.
106. Pazdan M. Das neue polnische Gesetz über das internationale Privatrecht. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2012, Heft 1 (Januar/Februar), S.77.-81.
107. Rauscher T. Unzulässigkeit einer *anti-suit injunction* unter Brüssel I. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*. 2004, Heft 5, S. 405-409.
108. Rauscher T. Von prosaischen Synonymen und anderen Schäden. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*. 2012, Heft 1, S. 40.-48.
109. Sandrock O. „Scharfer“ ordre public interne und „laxer“ ordre public international? In: *Privatrecht in Europa. Vielfalt, Kollision, Kooperation* [Festschrift für Hans Jürgen Sonnenberger]. Herausg. von Coester M., Martiny D., Karl August Prinz von Sachsen Gessaphe. München: Verlag C.H.Beck. 2004, S. 615-649, ISBN 978-3406511653, 931 lpp.
110. Schilling T. Das Exequatur und die EMRK. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*. 2011, Heft 1, S. 31-40.
111. Stadler A. Das Europäische Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa? *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2004, Heft 1, S. 2-11.
112. Stein A. Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen tritt in Kraft – Aufruf zu einer nüchternen Betrachtung. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2004, Heft 3, S. 181–191.
113. Wagner R. Die neue EG-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2005, Heft 3, S. 189-208.
114. Wagner R. Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, 2002, Heft 2, S.75-95.
115. Walther F. Die Schweiz und das europäische Zivilprozessrecht – *quo vadis?* *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 301-358.
116. Ancel B., Muir Watt H. Les jugements étrangers et la règle de conflit de lois. Chronique d'une séparation. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques*

- [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 133-170, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
117. Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. *Journal du droit international*. 2004, n° 3, p. 789-816.
118. Basedow J. Recherches sur la formation de l'ordre public européen dans la jurisprudence. In: *Le droit international privé: esprit et méthodes* [Mélanges en l'honneur de Paul Lagarde]. Paris: Dalloz, 2005, p. 55-74, ISBN 2 247 05559 1, 840 lpp.
119. Beraudo J.-P. Le Règlement (CE) du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale. *Journal du droit international*. 2001, n°. 1, p. 1033-1084.
120. Bollée S. L'extension du domaine de la méthode de reconnaissance unilatérale. *Revue critique de droit international privé*. Paris: Dalloz, n° 2, avril-juin 2007, p. 307-355.
121. Callé P. L'acte authentique établi à l'étranger: validité et exécution en France. *Revue critique de droit international privé*, 2005, n° 3, p. 385–387.
122. Correa Delcasso Jean-Paul. Le titre exécutoire européen et l'inversion du contentieux. *Revue internationale de droit comparé*. Janv.-mars, 2001, n° 1, p. 61-82.
123. D'Avout L. La circulation automatique des titres exécutoires imposée par le règlement 805/2004 du 21 avril 2004. *Revue critique de droit international privé*, 2006, No. 1, p. 1-48.
124. De Vareilles-Sommières P. L'articulation du droit international privé et de la procédure. In: *Quelle cohérence pour l'espace judiciaire européen?* (sous la direction de Leroyer A.-M. et Jeuland E.). Paris: Dalloz, 2004, p. 99–103, ISBN 978-2247058969, 181 lpp.
125. Dintilhac J.-P. Le développement d'un droit de procédure civile commun en Europe – Synthèse. *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag, 2005, S. 157–182.
126. Foussard D. Entre exequatur et exécution forcée (De quelques difficultés théoriques et pratiques relatives à l'exécution des jugements étrangers). In: *Droit international privé. Travaux du comité français de droit international privé, années 1995-1998*. Paris: Éditions A.Pedone, 2000, p. 175-191, ISBN 2-233-00363-2, 346 lpp.
127. Georges A.L.Droz, Gaudemet-Tallon H. La transformation de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 en Règlement du Conseil concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale. *Revue critique de droit international privé*. 2001, n°. 1, p. 646- 652.

128. Ferrand F. „Mahnverfahren“ allemande, injonction de payer française et projets communautaires: Remarques comparatives. In: *Grenzüberschreitungen. Beiträge zum Internationalen Verfahrensrecht und zur Schiedsgerichtsbarkeit*. [Festschrift für P. Schlosser zum 70. Geburtstag]. Tübingen: Mohr Siebeck. 2005, p. 175-195.
129. Foyer J. Remarques sur l'évolution de l'exception d'ordre public international depuis la thèse de Paul Lagarde. In: *Le droit international privé: esprit et méthodes* [Mélanges en l'honneur de Paul Lagarde]. Paris: Dalloz, 2005, p. 285-302, ISBN 2 247 05559 I, 840 lpp.
130. Gautier Pierre-Yves. La contrariété à l'ordre public d'une décision étrangère, échec à sa reconnaissance ou son *exequatur*. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 435-446, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
131. Jaluzot B. Methodologie du droit comparé: bilan et prospective. *Revue internationale de droit comparé*, n° 1, 2005, p. 29-48.
132. Jeuland E. Le titre exécutoire européen: un jalon perfectible. *Gazette du Palais*. Paris: 2003, n° 320, p.10-18.
133. Kerameus K.D. Procédure civile nationale et exigences communautaires. In: *Justice et droits fondamentaux* [études offertes à Jacques Normand]. Paris: Litec, 1998, p. 253-259.
134. Kerameus K.D. La convention de Bruxelles et l'harmonisation par la jurisprudence en Europe. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 335-342, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
135. Kinsch P. La „sauvegarde de certaines politiques législatives“, cas d'intervention de l'ordre public international? In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 447-458, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
136. Krief-Verbaere C. Recherches sur la notion d'ordre public en droit interne russe à l'aune du droit français. *Revue internationale de droit comparé*. Paris: C.N.R.S., 2003, Vol. 55, n° 1, p. 151-173.
137. Labayle H. Le bilan du mandat de Tampere et l'espace de liberté, sécurité et justice de l'Union européenne. *Cahiers de droit européen*. Bruxelles: Wilmer Cutler Pickering Hale and Dorr. 2004, n° 5-6, p. 591-635.
138. Lagarde P. La reconnaissance. Mode d'emploi. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 481-501, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.

139. Lequette Y. De Bruxelles à La Haye (Acte II). In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 503-544, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
140. Mayer P. Les méthodes de la reconnaissance en droit international privé. In: *Le droit international privé: esprit et méthodes* [Mélanges en l'honneur de Paul Lagarde]. Paris: Dalloz, 2005, p. 547-573, ISBN 2 247 05559 I, 840 lpp.
141. Niboyet Marie-Laure. La globalisation de procès civil international (dals l'espace judiciaire européen et mondial). Referāts, kuru prof. Nibojē M.-L. (Niboyet M.-L.) nolasīja Francijas Kasācijas tiesas rīkotajā konferencē 2005.gada 15.novembrī. Pieejams: http://www.courdecassation.fr/IMG/File/globalisation_proces_civil_international.pdf
142. Niboyet Marie-Laure. La réception du droit communautaire en droit judiciaire interne et international. In: *La réception du droit communautaire en droit privé des Etats membres*. Bergé J.-S., Niboyet M.-L. (sous la direction). Bruxelles: Bruylant, 2003, p. 153-181, ISBN 2-8027-1794-4.
143. Péroz H. Le règlement CE n° 805/2004 du 21 avril 2004 portant création d'un titre exécutoire européen pour les créances incontestées. *Journal du droit international*, 2005, p. 637-676.
144. Pocar F. Faut-il remplacer le renvoi au droit national par des règles uniformes dans l'article 4 du Règlement N° 44/2001? In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur de Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 573-580, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
145. Poillot-Peruzzetto S. Le défi de la construction de l'espace de liberté, de sécurité et de justice. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 581-600, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
146. Quintin Y.P. La reconnaissance et l'exécution des jugements étrangers en droit américain. *Revue critique de droit international privé*. Paris: Sirey. 1985, n° 1, tome 74, p.433-471.
147. Schultz T., Holloway D. Retour sur la *comity*. *Journal du droit international*. Paris: Clunet, 2001, n° 4, p. 863-886.
148. Struycken T. L'ordre public de la Communauté européenne. In: *Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques* [Mélanges en l'honneur Hélène Gaudemet-Tallon]. Paris: Dalloz, 2008, p. 617-632, ISBN 978-2-247-07910-06776710, 839 lpp.
149. Watté N., Barbé C. Le nouveau droit international privé belge. *Journal du droit international*, 2006, n° 3, p. 851-927.

150. Wiederkehr G. Sens, signifiante et signification de l'autorité de chose jugée. In: *Justice et droits fondamentaux*. [Etudes offertes à Jacques Normand]. Paris: Litec, 2003, p. 507-518.

3. Enciklopēdijas, rokasgrāmatas un oficiālie ziņojumi

151. Dixon M. Textbook on International Law. Oxford: University Press, 2007, ISBN 978-0199208180, 372 lpp.
152. Pocar F. Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, kura parakstīta Lugāno 2007.gada 30.oktobrī. Izskaidrojošais ziņojums. *Oficiālais Vēstnesis C* 319, 23.12.2009.
153. Latviešu valodas vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Avots, 2005, ISBN 9984-757-79-X, 1219 lpp.
154. Svešvārdu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Liesma, 1978 [ISBN nav].
155. Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. The Brussels I-Regulation (EC) No 44/2001. The Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03). München: Verlag C.H.Beck, 2008, ISBN 9781841139012, 229 lpp.
156. A Dictionary of Law. 6th edition. (ed. by Martin E.A., Law J.). Oxford: University Press, 2006, ISBN 0-19-280698-X, 590 lpp.
157. Nygh P., Pocar F. Report of the Special Commission. *The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments*. Padova: CEDAM, 2005.
158. Pocar F., Honorati C. The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments (Proceedings of the Round Table held at Milan University on 15 November 2003). Milan: CEDAM, 2005, ISBN 88613-26033-4, 340 lpp.
159. English for EU Law. Ganapathy-Dore G., Griffin P., Perdu M. Paris: Ellipses, 2002, ISBN 2-7298-0866-3, 239 lpp.
160. Black's Law Dictionary. 7th edition. Bryan A.Garner (editor in chief). U.S. St.Paul, Minn.: West Publishing Co., 1999, ISBN 0-314-22864-0, 1738 lpp.
161. Creifelds Rechtswörterbuch. (Herausgegeben von Kauffmann H., Weber K). 14.Aufl. München: verlag C.H.Beck, 1997, ISBN 3 406 424295, 1598 lpp.
162. Taylor T., Cooper N. European Litigation Handbook. London: Sweet&Maxwell, 1995, ISBN 0-421-52080-9, 198 lpp.

163. Borrás A., Degeling J. (avec l'assistance de Duncan W., Lortie Ph.). Rapport explicatif sur la Convention de 23 novembre 2007 sur le recouvrement international des aliments destinés aux enfants et à d'autres membres de la famille. La Haye: Bureau Permanent, 2009. Pieejams: <http://www.hcch.net>
164. Hartley T., Dogauchi M. Rapport explicatif sur la Convention du 30 juin 2005 sur les accords d'élection de for. La Haye: Bureau Permanent. Pieejams: <http://www.hcch.net>
165. Cornu G. (Assoc. Capitant H.). Vocabulaire juridique. 6e édition. Paris: PUF, 2004, ISBN 2-13-0547427, 968 lpp.
166. Jenard P. Rapport sur la convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale (signée à Bruxelles le 27 septembre 1968). *Journal officiel des Communautés européennes* C 59, 05.03.1979., p. 1-70.
167. Schlosser P. Rapport sur la convention relative à l'adhésion du royaume de Danemark, de l'Irlande et du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord à la convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, ainsi qu'au protocole concernant son interprétation par la Cour de justice (signée à Luxembourg le 9 octobre 1978). *Journal officiel des Communautés européennes* C 59, 05.03.1979., p. 71-150.

Normatīvie akti un to komentāri

1. Starptautiskie tiesību akti

1. 2007.gada 23.novembra Hāgas konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu (Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance). Pieejams HSPK mājas lapā: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=131
2. 2007.gada 23.novembra Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem (Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations). Pieejams HSPK mājas lapā: www.hcch.net
3. 2007.gada 30.oktobra Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. *Oficiālais Vēstnesis*, L 147, 10.06.2009, 5.-43.lpp.

4. 2005.gada 30.jūnija Hāgas konvencija par tiesas izvēles līgumiem (The Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements). Teksts latviešu valodā pieejams: 2009.gada 26.februāra Padomes Lēmums 2009/397/EK – I Pielikums. *Oficiālais Vēstnesis L* 133, 29.05.2009, 1.-13.lpp. Angļu val.: <http://www.hcch.net/index-en.php?act>
5. 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem: LR starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 31.oktobris, nr. 158. (Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children). Pieejams HSPK mājas lapā: www.hcch.net.
6. 1989.gada 20.novembra Konvencija par bērna tiesībām: LR starptautisks līgums. Pieejams: www.likumi.lv Sk. Augstākās Padomes lēmums „Par pievienošanos starptautiskajam cilvēktiesību aktam – Konvencijai par bērna tiesībām”. Ziņotājs, 1991. 26.septembris, nr. 37.
7. 1988.gada 16.septembra Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. (Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale (faite à Lugano le 16 septembre 1988)). Pieejams franču valodā šeit: <http://curia.europa.eu/common/recdoc/convention/fr/c-textes/lug-idx.htm> [aplūkots 2012.gada 16.februārī].
8. Convention on the Law applicable to the Contracts for the International Sale of Goods. Concluded December 22, 1986. Pieejams HSPK mājas lapā: www.hcch.net
9. 1969.gada 23.maija Vīnes konvencija par starptautisko līgumu tiesībām: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 3.aprīlis, nr. 52.
10. 1968.gada 27.septembra Briseles konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. (Konvencijas konsolidētā versija to ES dalībvalstu valodās, kas bija dalībvalstis līdz 2004.gada 1.maijam). *Oficiālais Vēstnesis, C 27*, 26.01.1998., 1.-33.lpp.
11. 1966.gada 16.decembra Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 23.aprīlis, nr. 61.
12. 1965.gada 15.novembra Hāgas konvencija par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu ārvalstīs. <http://www.hcch.net>
13. 1958.gada 10.jūnija Ņujorkas konvencija par ārvalstu arbitrāžu nolēmumu atzīšanu un izpildi: LR starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 2003. 1.aprīlis, nr. 50 (Latvijā spēkā no 13.07.1992.).

14. 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: LR starptautisks līgums, Latvijas Vēstnesis. 1997. 13.jūnijs, nr. 143/144.
15. 1948.gada 10.decembra Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Sk. Latvijas Republikas Augstākās Padomes Deklarācija par Latvijas Republikas pievienošanas starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos. Ziņotājs, 1990. 24.maijs, nr. 21. Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas teksts latv.valodā pieejams šeit: www.humanrights.lv/doc/ (aplūkots 24.03.2011.).

2. ES normatīvie tiesību akti un to komentāri

1. Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Teksts latv.val.: *Oficiālais Vēstnesis* C 83, 30.03.2010., 47.-201. lpp.
2. Līguma par Eiropas Savienību un Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas. *Oficiālais Vēstnesis* C 83, 53.sēj., 30.03.2010., 1.-47.lpp.
3. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. *Oficiālais Vēstnesis* C 303, 14.12.2007., 1.-16.lpp.
4. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (signed at Lisbon, 13 December 2007). *Official Journal* C 306, Vol. 50, 17.12.2007, p.1-231. Teksts latv.val.: Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (parakstīts Lisabonā 2007.gada 13.decembrī). *Oficiālais Vēstnesis* C 306, 50.sēj., 17.12.2007., 1.-231.lpp. (Lisabonas līgums stājās spēkā 2009.gada 1.decembrī).
5. Medin L., Brizgo M. (zin. red.). *Pievienšanās Eiropas Savienībai līgums (izvilkums) un komentāri*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, ISBN 998467153-4, 1757 lpp.
6. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and Related Acts. *Official Journal* C 340, 10.11.1997.
7. Nolīgums starp Eiropas Kopienu un Dānijas Karalisti par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. *Oficiālais Vēstnesis* L 299, 16.11.2005., 62.-67. lpp.
8. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012.gada 4.jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi. *Oficiālais Vēstnesis* L 201, 27.07.2012., 107.-134.lpp.
9. Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008.gada 18.decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. *Oficiālais Vēstnesis* L 7, 10.01.2009., 1.-79.lpp.

10. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008.gada 17.jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I). *Oficiālais Vēstnesis* L 177, 04.07.2008., 6.-16.lpp.
11. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007.gada 13.novembris) par tiesas un ārpustiesas civillietu un komerclietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs („dokumentu izsniegšana“), un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr.1348/2000. *Oficiālais Vēstnesis* L 324, 10.12.2007., 79.-86.lpp.
12. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. Regula 861/2007 (2007.gada 11.jūlijs) ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām. *Oficiālais Vēstnesis* L 199, 31.07.2007., 1.-22.lpp.
13. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. Regula 1896/2006 (2006.gada 12.decembris) ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru. *Oficiālais Vēstnesis* L 399, 30.12.2006., 1.-32.lpp.
14. Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes (EK) Regulai Nr. 1896/2006 (2006.gada 12.decembris), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru. *Oficiālais Vēstnesis* L 325, 03.12.2008., 252.-257.lpp.
15. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. Regula 805/2004 (2004.gada 21.aprīlis) ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem. *Oficiālais Vēstnesis* L 143, 30.04.2004., 15.-62.lpp.
16. Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 805/2004 (2004.gada 21.aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem. *Oficiālais Vēstnesis* L 81, 21.03.2012., 43.-46.lpp.
17. Eiropas Padomes (EK) Regula 2210/2003 (2003.gada 27.novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. *Oficiālais Vēstnesis* L 338, 23.12.2003., 1.-29.lpp. (angļu val.). Īpašais izdevums latviešu val., 2004., 19.nodaļa, 6.sējums, 243.-271.lpp.
18. Eiropas Padomes (EK) Regula Nr. 44/2001 (2000.gada 22.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās. *Oficiālais Vēstnesis* L 12, 16.01.2001, 1.-23.lpp.
19. Komisijas Lēmums (2009.gada 8.jūnijs) par Apvienotās Karalistes nodomu pieņemt Padomes Regulu (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. *Oficiālais Vēstnesis* L 149, 12.06.2009., 73. lpp.

20. Council Decision of 30 November 2009 on the conclusion by the European Community of the Hague Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations (2009/941/EC). *Official Journal* L 331, 16.12.2009., p. 17-18.
21. Iniciatīva, ko izstrādājušas Austrijas Republika, Somijas Republika un Zviedrijas Karaliste par Eiropas izpildes rīkojumu un par notiesāto personu nodošanu ES dalībvalstu starpā. *Oficiālais Vēstnesis* C 150, 21.06.2005., 1.-16.lpp.
22. Padomes (EK) Regula Nr. 1346/2000 (2000.gada 29.maijs) par maksātspējas procedūrām. *Oficiālais Vēstnesis* L 160, 30.06.2000., 1.-18.lpp. (angļu valodā). Īpašais izdevums latviešu valodā, 2004, 19.nodaļa, 1.sējums, 191.-208.lpp.

3. Latvijas Republikas normatīvie tiesību akti

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, nr. 43.
2. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 20.septembris, nr. 148.
3. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 28.augusts, nr. 132.
4. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 17.jūnijs, nr. 95.
5. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. 10.oktobris, nr. 166.
6. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.jūnijs, nr. 100.
7. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 25.februāis, nr. 31.
8. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004. 23.aprīlis, nr. 64.
9. Civilprocesa likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1998. 3.novembris, nr. 326/330 (1387/1391).
10. Civillikums: LR likums: Ziņotājs, 1993. 14.janvāris, nr. 1.
11. Ministru Kabineta 2010.gada 14.aprīļa rīkojums Nr. 209 „Par aktualitāti zaudējušajiem attīstības plānošanas dokumentiem un Ministru kabineta rīkojumiem“. Latvijas Vēstnesis, 2010. 16.aprīlis, nr. 61.
12. Ministru Kabineta 2006.gada 3.novembra rīkojums Nr. 859 „Par koncepciju par starptautisko privāttiesību nacionālo regulējumu“. Latvijas Vēstnesis, 2006, nr. 177. [zaudējis spēku 14.04.2010.].
13. Ministru Kabineta 2006.gada 18.aprīļa noteikumi Nr. 290 “Kārtība, kādā sabiedriskās kārtības un drošības interesēs var pieprasīt gaisa kuģa piespiedu nosēdināšanu un kādā tiek pieņemts lēmums par kaujas darbību veikšanu pret gaisa kuģi Latvijas Republikas teritorijā”. Latvijas Vēstnesis, 2006. 21. aprīlis, nr. 64.

14. Rīgas Domes 2007.gada 19. jūnija saistošie noteikumi Nr. 80 „Sabiedriskās kārtības noteikumi Rīgā“. Latvijas Vēstnesis, 2007. 25. jūlijs, nr. 119.

4. Citu valstu tiesību akti

Vācija

1. Zivilprozessordnung (ZPO). <http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/gesamt.pdf>.
2. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). 54.Auflage. Nördlingen: Verlag C.H.Beck oHG, 2003.
3. Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (EGBGB). <http://www.gesetze-im-internet.de/bgbeg/gesamt.pdf>

Francija

4. Code civil. <http://www.legifrance.gouv.fr>
5. Nouveau code de procédure civile. <http://www.legifrance.gouv.fr>
6. Code de Commerce. <http://www.legifrance.gouv.fr>
7. Code de l'organisation judiciaire. <http://www.legifrance.gouv.fr>

Beļģija

8. Loi du 16 juillet 2004 portant le Code de droit international privé. *Revue critique de droit international privé*. Paris: Dalloz, 2005, No 94 (1), p. 160. [Likums spēkā no 2004.gada 1.oktobra]

Itālija

9. Legge „Riforma del sistema italiano di diritto internazionale privato”, 31 maggio 1995, n. 218. Im: *IPR-Gesetze in Europa*. Riering W. (Herausg.). München: Verlag C.H.Beck, 1997.

Judikatūras prakses materiāli

1. Tiesu prakse (nolēmumi)

1. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010.gada 10.novembra lēmums lietā SKC-1167/2010. Pieejams: www.at.gov.lv
2. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 31.janvāra lēmums lietā SKC-190/2007. Nav publicēts. Pieejams ECT esošās lietas *Avotiņš v. Latvia and Cyprus* materiālos.
3. Rīgas apgabaltiesas 2012.gada 22.jūnija lēmums civillietā Nr. C30610811 [nav publicēts].
4. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2011.gada 13.jūnija lēmums civillietā Nr. C30610811. Pieejams šeit: <https://www.oricgs.lv/eri/LSC1R/6850/lemums>
5. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2006. gada 14. jūnija lēmums lietā Nr. SKC-494. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 551. lpp.
6. Apelācijas un kasācijas instances tiesu prakse blakus sūdzību izskatīšanā par tiesu lēmumiem. *Jurista Vārds*, 2007. 3.jūlijs, nr. 27.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa

7. ECT izskatīšanā esošā lieta *Avotiņš v. Latvia and Cyprus*, Nr. 17502/07 (2010. gada 30. marta lēmums par lietas pieņemšanu izskatīšanai pieejams ECT *Hudoc* datu bāzē).
8. ECT 2010.gada 26.oktobra spriedums lietā *Marina v. Latvia*, Nr. 46040/07 (papīra versijā nav publicēts, pieejams ECT *Hudoc* datu bāzē).
9. ECT 2007.gada 31.maija spriedums lietā *Miholapa v. Latvia*, Nr. 61655/00 (papīra versijā nav publicēts, pieejams ECT *Hudoc* datu bāzē).
10. ECT 2004.gada 20.jūlija spriedums lietā *K. v. Italy*, Nr. 38805/97, ECHR 2004-VIII.
11. ECT 2002.gada 7.maija spriedums lietā: *Burdov v. Russia*, Nr. 59498/00, ECHR 2002-III.
12. ECT 2001.gada 20.jūlija spriedums lietā: *Pellegrini v. Italy*, Nr. 30882/96, ECHR 2001-VIII.
13. ECT Lielās palātas 1999. gada 28. jūlija spriedums lietā: *Immobiliare Saffi v. Italy*, Nr. 22774/93, ECHR 1999-V.
14. ECT 1997. gada 19. marta spriedums lietā: *Hornsby v. Greece*, Nr. 18357/91, ECHR 1997-II.

Eiropas Savienības (bij. Kopienu) tiesa

15. EST 2011.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-139/10 *Prism Investments BV* ECR 2011, p. 00000.
16. EKT 2009.gada 2.aprīļa spriedums lietā: C-394/07 *Gambazzi* ECR 2009, p. I-02563.
17. EKT 2009.gada 10.februāra spriedums lietā: C-185/07 *Allianz SpA v. Tanakers Inc.* ECR 2009, p. I-00663.
18. EKT 2006.gada 14.decembra spriedums lietā: C-283/05 *ASML Netherlands BV* ECR 2006, p. I-12041.
19. EKT 2005.gada 13.oktobra spriedums lietā: C-522/03 *Scania v. Rockinger Spezialfabrik.* ECR 2005, p. I-08639.
20. EKT 2004.gada 14.oktobra spriedums lietā: C-39/02 *Maersk Olie & Gas* ECR 2004, p. I-09657.
21. EKT 2002.gada 6.jūnija spriedums lietā: C-80/00 *Italian Leather SpA v. WECO Polstermöbel GmbH & Co* ECR 2002, p. I-04995.
22. EKT 2002.gada 19.februāra spriedums lietā: C-256/00 *Besix S.A. v. Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH* ECR 2002, p. I-01699.
23. EKT 2000.gada 11.maija spriedums lietā: C-38/98 *Renault SA v. Maxicar SpA* ECR 2000, p. I-02973.
24. EKT 2000.gada 28.marta spriedums lietā: C-7/98 *Krombach v. Bamberski* ECR 2000, p. I-01935.
25. EKT 1999.gada 28.septembra spriedums lietā: C-440/97 *GIE Groupe Concorde and others v. The Master of the vessel „Suhadiwarno Ranjan“ and others* ECR 1999, p. I-06307.
26. EKT 1999.gada 17.jūnija spriedums lietā: C-260/97 *Unibank* ECR 1999, p. I-03715.
27. EKT 1999.gada 1.jūnija spriedums lietā: C-126/97 *Eco Swiss Ltd. v. Benetton International NV* ECR 1999, I-03055.
28. EKT 1999.gada 29.aprīļa spriedums lietā: C-267/97 *Coursier v. Fortis Bank* ECR 1999, p. 02543.
29. EKT 1998.gada 27.oktobra spriedums lietā: C-51/97 *Réunion européenne SA v. Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV* ECR 1998, p. I-06511.
30. EKT 1996.gada 10.oktobra spriedums lietā: C-78/95 *Hendrikman v. Magenta Druck* ECR 1996, p. I-04943.

31. EKT 1995.gada 11.augusta spriedums lietā: C-432/93 *SISRO v. Ampersand Software* ECR 1995, p. I-02269.
32. EKT 1995.gada 13.jūlija spriedums lietā: C-474/93 *Hengst Import BV v. Campese* ECR 1995, p. I-02113.
33. EKT 1994.gada 2.jūnija spriedums lietā: C-414/92 *Solo Kleinmotoren v. Boch* ECR 1994, p. I-02237.
34. EKT 1994.gada 20.janvāra spriedums lietā: C-129/92 *Owens Bank v. F. Bracco and Bracco Industria Chimica* ECR 1994, p. I-00117.
35. EKT 1993.gada 21.aprīļa spriedums lietā: C-172/91 *Volker Sonntag v. Weidmann* ECR 1993, p. I-01963.
36. EKT 1992.gada 12.novembra spriedums lietā: C-123/91 *Minalmet v. Brandeis*. ECR 1992, p. I-05661.
37. EKT 1992.gada 17.jūnija spriedums lietā: C-26/91 *J.Handte & Co. GmbH v. Traitements mécano-chimiques des surfaces SA* ECR 1992, p. I-03967.
38. EKT 1991.gada 4.oktobra spriedums lietā: C-183/90 *Van Daltsen v. Van Loon* ECR 1991, p. I-04743.
39. EKT 1991.gada 27.jūnija spriedums lietā: C-351/89 *Overseas Union Insurance* ECR 1991, p. I-03317.
40. EKT 1990.gada 3.jūlija spriedums lietā: C-305/88 *Lancray v. Peters und Sickert KG* ECR 1990, p. I-02725.
41. EKT 1988.gada 4.februāra spriedums lietā: 145/86 *Hoffmann v. Krieg* ECR 1988, p. 00645.
42. EKT 1986.gada 10.jūlija spriedums lietā: 198/85 *Carron v. Federal Republic of Germany* ECR 1986, p. 02437.
43. EKT 1985.gada 2.jūlija spriedums lietā: 148/84 *Deutsche Genossenschaftsbank v. Soc. Brasserie du Pêcheur* ECR 1985, p. 01981.
44. EKT 1985.gada 11.jūnija spriedums lietā: 49/84 *Debaecker v. Bouwman* ECR 1985, p. 01779.
45. EKT 1984.gada 27.novembra spriedums lietā: 258/83 *Brennero SAS v. Wendel* ECR 1984, p. 03971.
46. EKT 1984.gada 7.jūnija spriedums lietā: 129/83 *Zegler v. Salinitri* ECR 1984, p. 02397.
47. EKT 1983.gada 15.novembra spriedums lietā: 288/82 *Duijnstee v. Goderbauer* ECR 1983, p. 03663.
48. EKT 1983.gada 22.marta spriedums lietā: 34/82 *M.Peters Bauunternehmung GmbH v. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging* ECR 1983, p. 00987.
49. EKT 1981.gada 16.jūnija spriedums lietā: 166/80 *Klomps v. Michel* ECR 1981, p. 01593.

50. EKT 1980.gada 21.maija spriedums lietā: 125/79 *Denilauler v. Couchet Frères* ECR 1980, p. 01553.
51. EKT 1979.gada 20.februāra spriedums lietā: C-120/78 *Rewe-Zentral v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* ECR 1979, p. 00649.
52. EKT 1976.gada 30.novembra spriedums lietā: 42/76 *De Wolf v. H.Cox* ECR 1976, p. 01759.
53. EKT 1976.gada 14.oktobra spriedums lietā: 29/76 *LTU v. Eurocontrol* ECR 1976, p. 01541.
54. EKT 1976.gada 6.oktobra spriedums lietā: 12/76 *Tessili v. Dunlop AG* ECR 1976, p. 01473.
55. EST ģenerālvokātes Kokotes J. (*Kokott J.*) 2012.gada 26.aprīļa secinājumi lietā *Trade Agency*: C-619/10 (lieta nav vēl izskatīta). Pieejami: www.europa.eu
56. EST ģenerālvokātes Kokotes J. (*Kokott J.*) 2011.gada 16.jūnija secinājumi lietā *Prism Investments BV*: C-139/10, ECR 2011, p. 00000.
57. EST ģenerālvokātes Kokotes J. (*Kokott J.*) 2008.gada 18.decembra secinājumi lietā *Gambazzi*: C-394/07, ECR 2009, p. I-02563.
58. EKT ģenerālvokāta Alberta Z. (*Albert S.*) 1999.gada 22.jūnija secinājumi lietā *Renault v. Maxicar*: C-38/98, ECR 1999, p. I-02977.
59. EKT ģenerālvokāta La Pergolas A.M. (*La Pergola A.M.*) 1998.gada 28.maija secinājumi lietā *Coursier v. Fortis Bank*: C-267/97, ECR 1998, p. I-02545.
60. EKT ģenerālvokāta Darmona M. (*Darmon M.*) 1987.gada 9.jūlija secinājumi lietā *Hoffmann v. Krieg*: 145/86, ECR 1986, p. 00654.
61. EKT ģenerālvokāta Mairasa H. (*Mayras H.*) 1976.gada 9.novembra secinājumi lietā *De Wolf v. H.Cox*: 42/76, ECR 1976, p. 01759.

Eiropas Savienības, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dokumenti

1. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai ar ko izveido Eiropas kontu apķīlāšanas rīkojumu, lai atvieglotu pārrobežu parādu piedziņu civillietās un komercietās. Briselē, 25.07.2011. COM(2011) 0445 (galīgā redakcija).
2. Cour européenne des droits de l'homme: Violations par article et par pays. 2011. www.echr.coe.int.
3. Priekšlikums „Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās. COM(2010)748 [galīgā redakcija/2-2010/0383(COD)]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/>

4. Daudzgaļu programma 2010.-2014.gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma) (2010/C 285 E/02). *Oficiālais Vēstnesis*, C 285, 21.10.2010, 12.-34.lpp.
5. Zaļā grāmata „Mazāk administratīvo formalitāšu pilsoņiem: publisko dokumentu brīvas aprites un civilstāvokļa aktu atzīšanas veicināšana“. COM(2010) 747 galīgā redakcija. Briselē, 14.12.2010. Pieejams šeit: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>
6. Cour européenne des droits de l'homme: Violations par article et par pays. 2010. www.echr.coe.int.
7. Cour européenne des droits de l'homme: Violations par article et par pays. 2009. www.echr.coe.int.
8. Rapport annuel 2008. Cour européenne des droits de l'homme. Strasbourg: Greffe de la CEDH, 2009.
9. Rapport annuel 2007. Cour européenne des droits de l'homme. Strasbourg: Greffe de la CEDH, 2008.
10. Eiropas Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Ziņojums par Hāgas programmas īstenošanu 2007.gadā“. Eiropas Kopienų Komisija, Briselē, 02.07.2008., COM(2008) 373 galīgā redakcija.
11. Rapport annuel 2006. Cour européenne des droits de l'homme. Strasbourg: Greffe de la CEDH, 2007.
12. Strengthening cooperation with Switzerland, Norway and Iceland: The Lugano Convention (2007). <http://europa.eu.scandplus/leg/en/lvb/116029.htm>
13. Eiropas Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Ziņojums par Hāgas programmas īstenošanu 2006.gadā“. Eiropas Kopienų Komisija, Briselē, 03.07.2007., COM(2007) 373 galīgā redakcija.
14. Rapport annuel 2005. Cour européenne des droits de l'homme. Strasbourg: Greffe de la CEDH, 2006.
15. Eiropas Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Hāgas programmas īstenošana: turpmākā rīcība“. Eiropas Kopienų Komisija, Briselē, 28.06.2006., COM(2006) 331 galīgā redakcija.
16. Eiropas Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Ziņojums par Hāgas programmas īstenošanu 2005.gadā“. Eiropas Kopienų Komisija, Briselē, 28.06.2006., COM(2006) 333 galīgā redakcija.
17. Eiropas Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam „Hāgas programma: desmit prioritātes turpmākajiem pieciem gadiem“. Eiropas Kopienų Komisija, Briselē, 10.05.2005., COM(2005) 184 galīgā redakcija.

18. Hāgas programma brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā (2005/C53/01). *Oficiālais Vēstnesis*, C 53, 03.03.2005, 1.-14.lpp.
19. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council creating a European Order for Payment Procedure, 25.05.2004, COM(2004)173 final/ 3, 2004/0055(COD).
20. Le projet de la Haye sur les jugements: avancement des travaux depuis la commission speciale sur les affaires generales et la politique de la conférence. Avril 2004. *Rapport établi par le Bureau Permanent*. Doc. pré. No 24, fév. 2005. <http://www.hcch.net>
21. Projet de programme des mesures sur la mise en œuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale (2001/C12/01). *Journal Officiel*, C 12, 15.01.2001, p. 7–9. (*nav pieejama latviešu valodā*).
22. Schlussforderungen des Vorsitzes, Europäischer Rat Tampere, 15. und 16. Oktober, 1999. S. 6.

3. Likumprojekti

1. Grozījumi Civilprocesa likumā: likumprojekts Nr. 66/Lp11 otrajam lasījumam. Saeimā 2. lasījumā izskatīts 21.06.2012. Pieejams: www.titania.saeima.lv/LIVS11/ (aplūkots 26.07.2012.).
2. Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Recast). Brussels, 14.01.2010., COM(2010) 748 final. Pieejams: www.europa.eu (aplūkots 04.07.2012.).

4. Citi dokumenti

1. Par Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatītajām lietām, kurās iesniedzēju sūdzību pamatā ir bijušas nacionālo tiesu darbības nepilnības. Ministru kabineta pārstāves starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās I.Reines ziņojums. 2012.gada 29.debruāris. Pieejams šeit: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/AMzino_29022012_nac
2. Diskutē par spriedumu atzīšanu un izpildi. *Jurista Vārds*, 2012. 31.janvāris, nr. 5.
3. Vai un kā izpildāms ārvalsts tiesas nolēmums (ekspertu viedokļi par Uzņēmumu reģistra kompetenci). *Jurista Vārds*, 2011. 2.augusts, nr. 31, 29.-30.lpp.

4. Cuniberti G. Gambazzi Looses in Milan, 01.03.2011. www.conflictoflaws.net (aplūkots 01.03.2012.).
5. Cuniberti G. Gambazzi Case, 21.12.2008. www.conflictoflaws.net (aplūkots 05.03.2012.).
6. „Sabiedrības attieksme pret tiesām. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2008.gada decembris“. Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs. www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi.ataskaite_tiesas_122008.doc.
7. „Sabiedrības attieksme pret tiesām. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2007.gada decembris“. Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs. www.ta.gov.lv/UserFiles/ataskaite_tiesas_122007.doc.
8. Revidiertes Lugano-Übereinkommen von 2007. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax). 2011, Heft 4 (Juli/August), S. II.
9. „Sabiedrības attieksme pret tiesām. Latvijas iedzīvotāju aptauja. 2007.gada maijs“. Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs. www.tm.gov.lv/lv/documents/petijumi.ataskaite_tiesas_052007.doc
10. Palielinās neuzticība tiesām. Latvijas Vēstnesis, pielikums Jurista Vārds, 2007. 16. janvāris, nr. 3 (456).
11. Rekomendācijas tiesu varas nostiprināšanai. Jurista Vārds, 2005. 4.oktobris, nr. 37, 3.lpp.
12. Groza Tiesu izpildītāju likumu. Jurista Vārds, 2005. 23.augusts, nr. 31, 24.lpp.
13. Starptautisko privāttiesību likumprojekta sākotnējā 2005.gada versija (nav publicēta).
14. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 13.05.2003. lēmums Nr. 24 „Par Eiropas Savienības dokumentu tulkojumos un EUROVOC tēzaurā lietojamo juridisko terminu saraksta apstiprināšanu“. Latvijas Vēstnesis, 2003. 16.jūlijs, nr. 105 (2870).
15. Tiesu statistika pieejama šeit: <http://tis.lursoft.lv/> (sākot no 2011.gada); www.tiesas.lv (par laika periodu no 2005.gada līdz 2010.gadam).

Izmantoto saīsinājumu saraksts

AK	Apvienotā Karaliste
ANO	Apvienoto Nāciju organizācija
ASV	Amerikas Savienotās valstis
AT	Augstākā tiesa
BK jeb Briseles konvencija	1968.gada 27.septembra Briseles konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās.
Brisele I Regula jeb Regula 44/2001	Eiropas Padomes (EK) Regula Nr. 44/2001 (2000.gada 22.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās.
Brisele II bis Regula jeb Regula 2201/2003	Eiropas Padomes (EK) Regula 2210/2003 (2003.gada 27.novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu.
CL	Civillikums
CPL	Civilprocesa likums
EBTA	Eiropas Brīvās Tirdzniecības asociācija
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ECTK	1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
EEK	Eiropas Ekonomiskā kopiena
EIR	Eiropas izpildes rīkojums
EK	Eiropas Kopiena
EKT	Eiropas Kopienu tiesa
EMR	Eiropas maksājuma rīkojums
EPMAP	Eiropas procedūra maza apmēra prasībām
ES	Eiropas Savienība

EST	Eiropas Savienības tiesa
Hāgas programma	Hāgas programma brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā.
Heidelbergas ziņojums	Hess B., Pfeiffer T., Schlosser P. Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03)
HK projekts	Hāgas konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās projekts. <i>Le projet de la Haye sur les jugements: avancement des travaux depuis la commission speciale sur les affaires generales et la politique de la conférence.</i>
2005.gada HK	2005.gada 30.jūnija Hāgas konvencija par tiesas izvēles līgumiem <i>The Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements</i>
2007.gada HK	2007.gada 23.novembra Hāgas konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu <i>Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance</i>
2007.gada HK Protokols	2007.gada 23.novembra Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem <i>Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations</i>
HSPK	Hāgas Starptautisko privāttiesību konference
IPRax	Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts
JO	<i>Journal Officiel</i> (franču val.)
Jaunā LK jeb jaunā Lugano konvencija	2007.gada 30.oktobra Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās
Kopējā pasākumu programma	2000.gada 30.novembra ES Komisijas un Padomes Kopējā pasākumu programma par savstarpējās atzīšanas principa piemērošanu civillietās un komerclietās <i>Projet de programme des mesures sur la mise en œuvre du principe de reconnaissance mutuelle des décisions en matière civile et commerciale</i>
Latgales priekšpilsētas	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa

tiesa	
Lisabonas līgums	<p>Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (parakstīts Lisabonā 2007.gada 13.decembrī).</p> <p><i>Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (signed at Lisbon, 13 December 2007).</i></p>
LK jeb Lugano konvencija	<p>1988.gada 16.septembra Lugano konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās</p> <p><i>Convention concernant la compétence judiciaire et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale (faite à Lugano le 16 septembre 1988)</i></p>
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
OJ	<i>Official Journal</i> (angļu val.)
OV	Oficiālais Vēstnesis
RabelsZ	Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
Regula 4/2009	Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008.gada 18.decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās
Regula 861/2007	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. Regula 861/2007 (2007.gada 11.jūlijs) ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām.
Regula 1393/2007	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007.gada 13.novembris) par tiesas un ārpus tiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs („dokumentu izsniegšana“), un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr.1348/2000
Regula 1896/2006	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. Regula 1896/2006 (2006.gada 12.decembris) ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru
Regula 805/2004	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. Regula 805/2004 (2004.gada 21.aprīlis) ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem
Roma I Regula	Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008.gada 17.jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami

	līgumsaistībām (Roma I)
Senāts	Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departaments
SPT	Starptautiskās privāttiesības
SPTL projekts	Starptautisko privāttiesību likuma projekts
Stokholmas programma	Daudz gadu programma 2010.-2014.gadam saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu (Stokholmas programma) (2010/C 285 E/02)

Juridisko terminu latīņu un svešvalodās skaidrojumi

1. Latīņu valodā:

- *acta de iure gestionis* – pārvaldes tiesību ietvaros izdoti akti.
- *acta iure imperii* – suverēna kompetences kārtībā pieņemts akts.
- *actiones cum condemnatione* – piespriešanas prasības.
- *actiones sine condemnatione* – atzīšanas prasības.
- *cumulatio* – kumulācija, summēšanās.
- *de facto* – faktiski.
- *de iure* – juridiski.
- *de plano* – uzreiz, neizskatot pēc būtības.
- *eius est interpretari cuius est condere* – kurš pieņem normu, tam tā arī jāinterpretē.
- *exceptio est strictissimae interpretationis* – izņēmums ir iztulkojams strikti (nepaplašināti).
- *ex lege* – saskaņā ar likumu, no likuma.
- *ex officio* – pēc savas iniciatīvas; saskaņā ar ieņemamo amatu.
- *expressis verbis* – skaidri izteikti.
- *in abstracto* – abstrakti, vispārīgi.
- *in concreto* – konkrēti, individuāli.
- *ipso iure* atzīšana – ārvalsts tiesas nolēmuma atzīšana, kas izriet tieši no pašām tiesību normām.
- *iuris et de iure* – neapgāžama prezumpcija.
- *iuris tantum* – apgāžama prezumpcija.
- *lege causae* – saskaņā ar piemērojamām tiesībām.
- *lege commune* – saskaņā ar vispārējām normām.
- *lege fori* – saskaņā ar tiesas valsts tiesībām.
- *lex causae* – piemērojamās tiesības.
- *lex fori* – tiesas valsts tiesības.
- *lex loci executionis* – izpildes vietas tiesībās.
- *lis alibi pendens; lis pendens* – identiskās prasības, kas iesniegtas dažādu valstu tiesās.
- *non bis in idem* princips – nevar divas reizes tiesāt par vienu un to pašu nodarījumu.

- *per se* – pats par sevi.
- *prior tempore potior iure* – ātrāk laikā – spēcīgāk tiesībās; „kurš pirmais nāk, tam priekšroka”.
- *ratione loci* – ģeogrāfiskās piemērošanas joma.
- *ratione materiae* – materiālās piemērošanas joma.
- *ratione temporis* – piemērošana laikā.
- *res iudicata* – ar tiesas nolēmumu pēc būtības izlemta lieta; precedents.
- *summa potestas* – augstākā vara; augstākais varas līmenis.

2. Svešvalodās:

- *anti-suit injunction* - Anglijas tiesībās esoša civilprocesuālā tehnika, ar kuras palīdzību tiesnesis var aizliegt prasītājam iesniegt prasību citas valsts tiesā. Šis aizliegums nav adresēts ārvalsts tiesnesim, bet gan prasītājam personīgi.
- *collateral estoppel* – aizstāvības veids, kad pusei aizliegts no jauna izvirzīt jautājumu, kas šajā vai citā lietā pret šo pusi jau ir iepriekš izlemts.⁷⁰²
- *comity* – starptautiskā pieklājība starptautiskajās privāttiesībās.
- *Common Law* tiesību sistēma – Vispārējo tiesību sistēma.
- *due process* – pienācīga tiesvedība saskaņā ar noteiktajām normām un principiem, ievērojot personu tiesības.⁷⁰³
- *freezing order* („*Mareva*” *injunction*) – Vispārējo tiesību sistēmā: prasības nodrošināšanas veids, kuram piemīt *in personam*, nevis *in rem* darbība; rīkojums par mantas iesaldēšanu.
- *full faith and credit clause* – pilnīgas uzticēšanās princips ASV tiesībās.
- *Inlandsbeziehung; l'ordre public de proximité* – iekšējā saikne; iekšējās saiknes teorija.
- *ordre public (public policy)* – publiskā kārtība.
- *ordre public atténué* – atvieglotā publiskā kārtība.
- *ordre public de procédure* – procesuālā publiska kārtība.
- *ordre public international* – starptautiskā publiskā kārtība.
- *ordre public interne* – nacionālā, iekšējā publiskā kārtība.

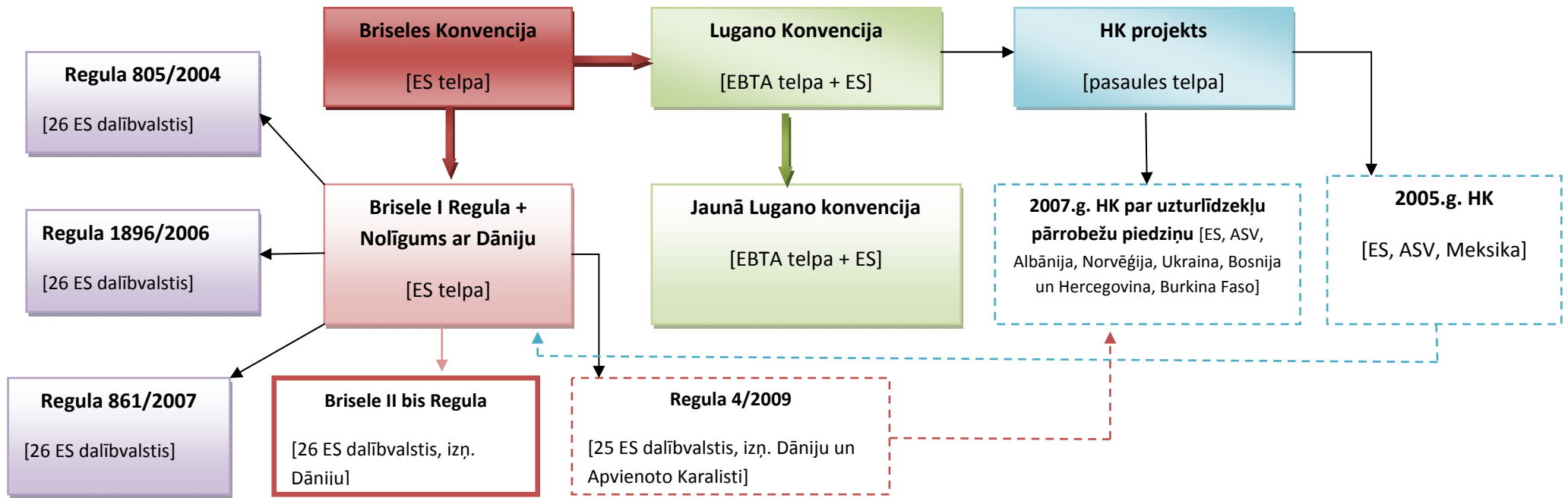
⁷⁰² Black's Law Dictionary. Bryan A.Garner (editor in chief). 7th edition. U.S. St.Paul, Minn.: West Publishing Co. 1999, p. 256.

⁷⁰³ *Ibid.*, p. 516.

© Baiba Rudevska, 2012

- *renvoi* – atpakaļnorāde-tālāknorāde; transmisija-remisija.
- *révision au fond* aizliegums – aizliegums vēlreiz pārskatīt lietu pēc būtības.
- *Tribunal de Commerce de Paris* – Parīzes Komerctiesa.

Briseles konvencijas sistēma

Pielikums Nr. 2

CPL panti, kuri nosaka sprieduma rezolūtvajā daļā ietveramo konkrēto pavēli atsevišķās lietu kategorijās

Nr.p.k.	Lietu kategorija	CPL pants	Rezolūtvās daļas pavēle
1.	Laulības šķiršanas lietas	CPL 242.p.	Tiesa: 1) izspriež visus prasījumus, kuri izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām un par kuriem celtas prasības; 2) nosaka, vai pusei, kura, stājoties laulībā, savu uzvārdu mainījusi, piešķirams pirmslaulības uzvārds; 3) sadala starp pusēm tiesāšanās izdevumus, ņemot vērā viņu materiālo stāvokli.
2.	Lietas par laulības neesamību	CPL 243.p.	Tiesa spriedumā norāda: 1) laulības neesamības pamatu atbilstoši CL 60.-67.p.; 2) vai pusei, kura, stājoties laulībā, savu uzvārdu mainījusi, piešķirams pirmslaulības uzvārds vai atstājams laulības uzvārds; 3) pie kura no vecākiem un kuri no bērniem paliek, ja par to pastāv strīds; 4) no kura no vecākiem un kādā apmērā piedzenami līdzekļi bērna uzturam, ja par to pastāv strīds.
	Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu un aizsardzības lietas	CPL 250 ¹⁷ .p.	Ja pārkāpuma fakts ir pierādīts, tiesa spriedumā var noteikt vienu vai vairākus šādus pasākumus: 1) pārtraukt un aizliegt prettiesisku intelektuālā īpašuma tiesību objekta izmantošanu; 2) pārtraukt un aizliegt pasākumus, kas atzīstami par gatavošanos intelektuālā īpašuma tiesību objektu prettiesiskai izmantošanai; 3) pārtraukt un aizliegt sniegt pakalpojumus, kuri tiek izmantoti prettiesiskām darbībām ar intelektuālā īpašuma objektiem, personām: - kuru pakalpojumi tiek izmantoti, lai pārkāptu intelektuālā īpašuma subjektu tiesības; - kuras padara iespējamu šāda pārkāpuma

			<p>veikšanu;</p> <p>4) atļūdzināt likumā noteiktajā kārtībā sakarā ar intelektuālā īpašuma tiesību objekta prettiesisku izmantošanu nodarītos zaudējumus un morālo kaitējumu.</p> <p>Tiesa pēc prasītāja pieteikuma var noteikt arī vienu vai vairākus CPL 250¹⁷.p. 2.d. norādītos pasākumus.</p>
	Adopcijas apstiprināšanas lietas	CPL 262.p.	<p>Tiesa spriedumā par adopcijas apstiprināšanu norāda ziņas, kas nepieciešamas, lai izdarītu ierakstu attiecīgajā dzimšanas reģistrā.</p> <p>[Likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums ir pamats, lai izdarītu ierakstu attiecīgajā dzimšanas reģistrā un izdotu jaunu adoptētā dzimšanas apliecību]</p>
5.	Personas atzīšanas par rīcībnespējīgu un aizgādības nodibināšanas lietas	CPL 268.p.	Tiesa taisa spriedumu par personas atzīšanu par rīcībnespējīgu un aizgādības nodibināšanu.
6.	Aizgādības nodibināšana personai tās izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves, kā arī alkohola vai narkotiku pārmērīgas lietošanas dēļ	CPL 275.p.	Tiesa ar spriedumu nodibina personai aizgādību un atņem tai tiesības pārvaldīt savu mantu un rīkoties ar to.
7.	Aizgādības nodibināšana promesošo vai pazudušo personu mantai	CPL 280.p.	Tiesa taisa spriedumu par aizgādības nodibināšanu promesošās vai pazudušās personas mantai.
8.	Pazudušas personas izsludināšana par mirušu	CPL 286.p.	Tiesa taisa spriedumu par pazudušās personas izsludināšanu par mirušu.
9.	Lietas par juridisko faktu konstatēšanu	CPL 292.p.	Tiesa spriedumā norāda, kāds fakts un kādam nolūkam ir konstatēts.
10.	Lietas par tiesību dzēšanu uzaicinājuma kārtībā	CPL 297.p.	Tiesa taisa spriedumu par visu termiņā nepieteikto tiesību atzīšanu par spēkā neesošām, izņem CPL327.p. 2.d. minētās tiesības.
11.	Tiesību atjaunošana pēc parāda aktiem vai uzrādītāja vērtspapīriem	CPL 305.p.	Tiesa taisa spriedumu par dokumenta anulēšanu un pieteicēja tiesību atjaunošanu.
12.	Pēdējās gribas rīkojuma akta nolasīšana un stāšanās likumīgā spēkā	CPL 316.p.	Tiesa taisa spriedumu par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīgā spēkā. Spriedumā tiesa lemj par nepieteikto tiesību dzēšanu.

13.	Apstiprināšana mantojuma tiesībās pēc likuma	CPL 334.p.	Tiesa taisa spriedumu par pieteicēja apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz visu mantojumu vai uz noteiktu tā domājamo daļu. Spriedumā tiesa lemj par nepieteikto tiesību dzēšanu.
14.	Nekustamā īpašuma izpirkšana	CPL 340.p.	Atzinusi pieteikumu par pamatotu, tiesa taisa spriedumu par iesniedzēja izpirkuma tiesību uz nekustamo īpašumu un izpērkamā īpašuma ieguvēja tiesību uzizdevumu atlīdzību.
15.	Tiesiskās aizsardzības procesa lietas	CPL 348.p. 4., 5.un 6.d.	(4) Taisot spriedumu par tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanu, tiesa apstiprina tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu un nosaka tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas termiņu. (5) Noraidot tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu, tiesa vienlaikus izbeidz tiesiskās aizsardzības procesu un lemj, vai tiesiskās aizsardzības procesa pieteikums ir izmantots, lai izvairītos no saistību izpildes. (6) Atzinusi pieteikumu par nepamatotu vai apzināti nepatiesu, tiesa piedzen no tiesiskās aizsardzības procesa pieteikuma iesniedzēja tiesas izdevumus un administratora atlīdzību.
16.	Juridiskās personas maksātnespējas procesa lietas	CPL 363 ¹ .p. 7., 8.un 9.d.	(7) Apmierinot pieteikumu, tiesa: 1) [...] nosaka kreditoru prasījumu pieteikšanas termiņu; 2) dzēš aizlieguma atzīmi zemesgrāmatā, ja tā ierakstīta prasījumu nodrošināšanas kārtībā, un lemj par maksātnespējas atzīmes ierakstīšanu zemesgrāmatā; 3) apstiprina maksātnespējas procesa izdevumus, kas radušies līdz tiesas spriedumam maksātnespējas procesa lietā; 4) lemj, vai uzlikt administratoram par pienākumu publicēt paziņojumu par parādnieka maksātnespējas procesu tās valsts oficiālajā laikrakstā, kuras teritorijā atrodas parādnieka uzņēmums Padomes regulas Nr. 1346/2000 2.panta „h” punkta izpratnē vai manta, ja administratoram ir izvēles tiesības publicēt citā ES dalībvalstī

			<p>šādu paziņojumu un tiesa pret parādnieku uzsāk minētās regulas 3.panta 1.punktā noteikto maksātnespējas procedūru.</p> <p>(8) Ja maksātnespējas procesa pazīmes netiek konstatētas, tiesa maksātnespējas procesa pieteikumu noraida, vienlaikus atceļot piemēroto prasības nodrošinājuma līdzekli, un izbeidzot maksātnespējas procesu, kā arī izlemj jautājumu, vai maksātnespējas procesa pieteikums atzīstams par nepamatotu vai apzināti nepatiesu vai arī maksātnespējas procesa pieteikums bijis pamatots, bet parādnieks, būdams maksātspējīgs, nav pildījis savas saistības.</p> <p>(9) Atzinusi maksātnespējas procesa pieteikumu par nepamatotu vai apzināti nepatiesu, tiesa piedzen no maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzēja tiesas izdevumus un administratora atlīdzību. Pārējos gadījumos šie izdevumi piedzenami no parādnieka.</p>
17.	Fiziskās personas maksātnespējas procesa lietas	CPL 363 ¹⁹ .p. 3., 4., 5.un 6.d.	<p>(3) Tiesa, pasludinot fiziskas personas maksātnespējas procesu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) apstiprina šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu; 2) uzsāk šīs personas bankrota procedūru; 3) nosaka šīs personas bankrota procedūras termiņu [..]; 4) norāda aizbildni vai aizgādni un pārstāvības pamatu, ja fiziskajai personai ir aizbildnis vai aizgādnis. <p>(4) Tiesa nepasludina fiziskas personas maksātnespējas procesu, ja konstatē, ka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uz šo personu attiecas vismaz viens no Maksātnespējas likumā noteiktajiem ierobežojumiem; 2) šīs personas mantas pārdošanas un kreditoru prasījumu apmierināšanas plāns neatbilst likuma prasībām. <p>(5) Ja tiesa noraida fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tā vienlaikus izbeidz šīs personas maksātnespējas procesu.</p>

			(6) Noraidot fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, tiesa lemj, vai šīs personas maksātnespējas pieteikums ir izmantots, lai izvairītos no saistību izpildes. Atzinusi pieteikumu par nepamatotu vai apzināti nepatiesu, tiesa piedzen no pieteikuma iesniedzēja tiesas izdevumus.
18.	Kredītiestāžu maksātnespējas un likvidācijas lietas	CPL 376.p.	<p>(1) Ja tiesa konstatē kādu no apstākļiem, kas norāda uz kredītiestādes maksātnespēju, tā ar savu spriedumu pasludina kredītiestādi par maksātnespējīgu un nosaka maksātnespējas iestāšanās dienu [..]. [..].</p> <p>(2) Taisot spriedumu par kredītiestādes maksātnespēju, tiesa apstiprina iecelto administratoru.</p> <p>(3) Uz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas pieteikuma un administratora sagatavotā saraksta pamata tiesa nosaka tos kredītiestādes pārstāvjus un personas, kuru piedalīšanās maksātnespējas procesā ir obligāta.</p> <p>(4) Spriedums ir pamats tiesvedības apturēšanai civillietās, kas ierosinātas pret kredītiestādi, un spriedumu izpildīšanas lietvedības izbeigšanai lietās par piespiesto, bet no kredītiestādes nepiedzīto summu piedziņu.</p> <p>(5) Ja tiesa nekonstatē apstākļus, kas norāda uz kredītiestādes maksātnespēju, tā pieteikumu noraida, vienlaikus izbeidzot maksātnespējas procesu un izlemjot jautājumu, vai pieteikums atbilstoši Kredītiestāžu likumam nav atzīstams par apzināti nepatiesu.</p> <p>(6) Atzīstot pieteikumu par apzināti nepatiesu, tiesa piedzen no pieteicēja tiesas izdevumus, kā arī administratora un administratora palīga atlīdzību.</p>
19.	Streika vai streika pieteikuma atzīšana par nelikumīgu	CPL 394.p. 1.d.	<p>(1) Izskafējusi pieteikumu, tiesa taisa spriedumu, ar kuru:</p> <p>1) atzīst darba devēja pieteikumu par nepamatotu un noraida to;</p> <p>2) atzīst darba devēja pieteikumu par</p>

			pamatotu, bet streiku vai streika pieteikumu par nelikumīgu.
20.	Lokauta vai lokauta pieteikuma atzīšana par nelikumīgu	CPL 394 ⁵ .p. 1.d.	(1) Izskatījusi pieteikumu, tiesa taisa spriedumu, ar kuru darbinieku pārstāvju pieteikumu atzīst par: 1) nepamatotu un noraida to; 2) pamatotu, bet lokautu vai lokauta pieteikumu par nelikumīgu.

Pielikums Nr. 3

ECT laikā no 2005. līdz 2011.gadam apkopotā statistika par ECTK 6.panta pirmās daļas piemērošanu tiesībām uz taisnīgu tiesu⁷⁰⁴

ES dalībvalsts	2005.gads ⁷⁰⁵	2006.gads ⁷⁰⁶	2007.gads ⁷⁰⁷	2008.gads ⁷⁰⁸	2009.gads ⁷⁰⁹	2010.gads ⁷¹⁰	2011.gads ⁷¹¹	Tendences
Apvienotā Karaliste	8	3	3	-	1	-	3	Konstanta aina. Pārkāpumu ir maz.
Austrija	4	11	3	3	1	6	-	Konstanta aina.
Beļģija	6	1	2	1	4	3	2	Konstanta aina.

⁷⁰⁴ Jāatzīmē, ka statistika apkopo kopā gan civillietas, gan krimināllietas.

⁷⁰⁵ Rapport annuel 2005. Strasbourg: CEDH, 2006, p. 176, 177.

⁷⁰⁶ Rapport annuel 2006. Strasbourg: CEDH, 2007, p. 121, 122.

⁷⁰⁷ Rapport annuel 2007. Strasbourg: CEDH, 2008, p. 162, 163.

⁷⁰⁸ Rapport annuel 2008. Strasbourg: CEDH, 2009, p. 148, 149.

⁷⁰⁹ Cour européenne des droits de l'homme: Violations par article et par pays. 2009. <http://www.echr.coe.int> [aplūkots 2012.gada 2.aprīlī].

⁷¹⁰ Cour européenne des droits de l'homme: Violations par article et par pays. 2010. <http://www.echr.coe.int> [aplūkots 2012.gada 2.aprīlī].

⁷¹¹ Cour européenne des droits de l'homme: Violations par article et par pays. 2011. <http://www.echr.coe.int> [aplūkots 2012.gada 2.aprīlī].

Bulgārija	4	9	6	8	11	6	2	Pārkāpumu ir diezgan daudz. Konstanta aina.
Čehija	10	8	1	12	1	3	13	Pārkāpumu ir diezgan daudz un to skaitam ir tendence pieaugt.
[Dānija]	-	-	-	-	-	-	-	Līdere 6.panta ievērošanā. 7 gadu laikā nav neviena pārkāpuma.
Francija	35	51	26	15	5	10	11	Pārkāpumu ir daudz ar nelielu tendenci samazināties. Nākamā līdere aiz Rumānijas 6.panta pārkāpšanā.
Grieķija	11	13	14	12	16	8	6	Pārkāpumu ir daudz ar nelielu tendenci samazināties.
Igaunija	1	-	1	1	-	-	1	Pārkāpumu ir maz. Konstanta aina.
Itālija	19	11	10	6	11	9	7	Pārkāpumu ir daudz ar nelielu tendenci samazināties.
Īrija	-	-	1	-	-	-	-	Aiz Dānijas, nākamā līdere 6.panta ievērošanā.
Kipra	1	-	-	3	-	-	-	Pārkāpumu ir ļoti maz. Vidēji 1

								pārkāpums 3 gados.
Latvija	-	1	1	1	3	1	-	Konstanta aina.
Lietuva	-	1	1	4	-	3	3	Konstanta aina.
Luksemburga	-	1	3	1	2	2	1	Konstanta aina.
Malta	-	1	-	1	1	-	3	Konstanta aina, lai gan 2011.gadā pārkāpumu skaits ir nedaudz pieaudzis.
Nīderlande	1	-	1	-	-	-	1	Viena no 6.panta ievērotājām (aiz Dānijas un Īrijas). Konstanta aina.
Polija	5	5	10	9	21	20	14	Pārkāpumu skaits ir liels un ar tendenci pieaugt. Trešā līdere (aiz Rumānijas un Francijas) 6.panta pārkāpšanā.
Portugāle	-	1	4	4	2	2	1	Pārkāpumu relatīvi maz. To pieaugums ir vidēji konstants.
Rumānija	16	24	41	77	56	30	9	Līdere 6.panta pārkāpšanā , lai gan pārkāpumu skaitam pēdējos gados ir tendence samazināties.
Slovākija	4	1	2	-	4	2	2	Konstanta aina.
Slovēnija	-	-	1	-	1	-	1	Viena no 6.panta ievērotājām (aiz

								Dānijas un Īrijas). Konstanta aina.
Somija	3	-	8	3	9	2	-	Pārkāpumi ir vidēji daudz un tiem ir tendence samazināties.
Spānija	-	3	2	2	5	4	4	Konstanta aina.
Ungārija	-	1	-	-	3	1	4	Pārkāpumu ir maz, bet tiem ir tendence lēnām pieaugt.
Vācija	-	2	1	1	-	2	-	Pārkāpumu ir ļoti maz. Aina konstanta.
Zviedrija	1	1	-	-	1	1	-	Pārkāpumu ir ļoti maz. Aina konstanta.

Pielikums Nr. 4

Eiropas Savienības jaunās izpildes procedūras regulējošie normatīvie tiesību akti, kuri paredz speciālas tiesību normas (sauktas par „minimālajiem procesuālajiem standartiem“), kas it kā autonomi nosaka atbildētāja informēšanas pienākumu, veidus un saturu

Eiropas izpildu raksts jeb izpildes rīkojums (EIR) (Regula 805/2004)	Eiropas maksājuma rīkojums (EMR) (Regula 1896/2006)	Eiropas maza apmēra prasību procedūra (MAP) (Regula 861/2007)
<p><i>12. pants</i></p> <p>Minimālo standartu piemērošanas joma</p> <p>1. Spriedumu par prasījumu, kas ir neapstrīdēts 3. panta 1. punkta b) vai c) apakšpunkta izpratnē, var apstiprināt par Eiropas izpildes rīkojumu tikai tad, ja tiesas process izcelsmes dalībvalstī ir atbildis šajā nodaļā minētajiem procedūras noteikumiem.</p> <p>2. Tie paši noteikumi attiecas uz Eiropas izpildes rīkojuma apstiprinājuma vai to aizstājoša apstiprinājuma (6. panta 3. punkta izpratnē) izdošanu attiecībā uz nolēmumu, kas pieņemts pēc sprieduma apstrīdēšanas, ja minētā nolēmuma pieņemšanas laikā ir ievēroti 3. panta 1. punkta b) vai c) apakšpunkta nosacījumi.</p>	<p><i>13. pants</i></p> <p>Piegāde ar atbildētāja apstiprinājumu par saņemšanu</p> <p>Eiropas maksājuma rīkojumu var piegādāt atbildētājam saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde, izmantojot vienu no šīm metodēm:</p> <p>a) personīga piegāde ar atbildētāja parakstītu apstiprinājumu par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums;</p> <p>b) personīga piegāde ar piegādi veikušās kompetentās personas parakstītu dokumentu, kurā apliecināts, ka atbildētājs ir saņēmis dokumentu vai atteicies to saņemt bez juridiska pamatojuma, norādot piegādes datumu;</p> <p>c) piegāde ar pasta starpniecību, saņemšanu apliecinot ar atbildētāja parakstītu un atpakaļ nosūtītu apstiprinājumu par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums;</p> <p>d) elektroniska piegāde, izmantojot faksu vai e-pastu, saņemšanu apliecinot ar atbildētāja parakstītu un atpakaļ nosūtītu apstiprinājumu par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums.</p>	<p><i>13. pants</i></p> <p>Dokumentu izsniegšana</p> <p>1. Dokumentus piegādā pa pastu, saņemšanu apliecinot pavadzīmē, kurā ir saņemšanas datums.</p> <p>2. Ja piegāde saskaņā ar 1. punktu nav iespējama, tos var piegādāt, izmantojot vienu no paņēmieniem, kas paredzēti Regulas (EK) Nr. 805/2004 13. vai 14. pantā.</p>
<p><i>13. pants</i></p>	<p><i>14. pants</i></p>	

<p>Piegāde parādniekam ar apstiprinājumu par saņemšanu</p> <p>1. Dokumentu par tiesvedības uzsākšanu vai līdzvērtīgu dokumentu parādniekam var piegādāt, izmantojot kādu no turpmākajām metodēm:</p> <p>a) piegādājot personiski, ko apliecina apstiprinājums par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums un kuru parakstījis parādnieks;</p> <p>b) piegādājot personiski, ko apliecina tās atbildīgās personas parakstīts dokuments, kura veikusi piegādi, norādot, ka parādnieks ir saņēmis dokumentu vai ir atteicies to pieņemt bez juridiska pamatojuma, un minot piegādes datumu;</p> <p>c) piegādājot pa pastu, ko apliecina apstiprinājums par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums un kuru parakstījis un atdevis atpakaļ parādnieks;</p> <p>d) piegādājot elektroniski ar tādiem līdzekļiem kā fakss vai e-pasts, ko apliecina apstiprinājums par saņemšanu, kurā norādīts saņemšanas datums un kuru parakstījis un atdevis atpakaļ parādnieks.</p> <p>2. Jebkuru pavēsti par uzaicinājumu ierasties uz lietas izskatīšanu tiesā parādniekam var piegādāt saskaņā ar 1. punktu vai paziņojot mutiski iepriekšējā tiesas sēdē, kur izskatīts tas pats prasījums, un norādot šo faktu iepriekšējās tiesas sēdes protokolā.</p>	<p>Piegāde bez atbildētāja apstiprinājuma par saņemšanu</p> <p>1. Eiropas maksājuma rīkojumu var arī piegādāt atbildētājam saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā jāveic piegāde, izmantojot vienu no šīm metodēm:</p> <p>a) personīga piegāde uz atbildētāja privāto adresi personām, kas mitinās vienā dzīvesvietā ar atbildētāju vai tur strādā;</p> <p>b) ja atbildētājs ir pašnodarbināta persona vai juridiska persona, personīga piegāde uz atbildētāja uzņēmuma adresi atbildētāja nodarbinātajām personām;</p> <p>c) ieliekot rīkojumu atbildētāja pastkastītē;</p> <p>d) piegādājot rīkojumu pasta nodaļai vai kompetentām valsts iestādēm un ieliekot atbildētāja pastkastītē rakstisku paziņojumu par šo piegādi ar noteikumu, ka paziņojumā skaidri norādīta šā dokumenta kā tiesas dokumenta būtība vai paziņojuma izsniegšanas juridiskais spēks, kā arī tas, ka ir sākta laika skaitīšana attiecībā uz termiņu;</p> <p>e) piegāde ar pasta starpniecību bez 3. punktā minētā pierādījuma, ja atbildētāja adrese ir izcelsmes dalībvalstī;</p> <p>f) piegādājot elektroniski ar automātisku piegādes apstiprinājumu, ja atbildētājs ir iepriekš skaidri apliecinājis savu piekrišanu šādas piegādes metodes izmantošanai.</p> <p>2. Šajā regulā piegāde saskaņā ar 1. punktu nav pieņemama, ja atbildētāja adrese nav droši zināma.</p> <p>3. Piegādi saskaņā ar 1. punkta a), b), c) un d) apakšpunktu apliecina</p>	<hr/>
--	---	-------

	<p>ar:</p> <p>a) ar piegādi veikušās kompetentās personas parakstītu dokumentu, kurā norādīti šādi dati:</p> <p>i) izmantotā piegādes metode;</p> <p>un</p> <p>ii) piegādes datums;</p> <p>un</p> <p>iii) ja rīkojums piegādāts citai personai, kas nav atbildētājs, šīs personas vārds un attiecības ar atbildētāju</p> <p>vai</p> <p>b) apliecinājums par saņemšanu no personas, kam rīkojums piegādāts, piemērojot 1. punkta a) un b) apakšpunktu.</p>	
<p><i>14. pants</i></p> <p>Piegāde parādniekam bez apstiprinājuma par saņemšanu</p> <p>1. Dokumentu par tiesvedības uzsākšanu vai līdztvērtīgu dokumentu un pavēsti par uzaicinājumu ierasties uz lietas izskatīšanu tiesā parādniekam var piegādāt, izmantojot arī vienu no turpmākajiem paņēmieniem:</p> <p>a) personiski piegādājot parādnieka dzīvesvietā personām, kas dzīvo vienā mājsaimniecībā ar parādnieku vai ir tur nodarbinātas;</p> <p>b) ja parādnieks ir pašnodarbināta vai juridiska persona, – personiski piegādājot parādnieka uzņēmuma telpās personām, kuras tas nodarbina;</p> <p>c) iemetot dokumentu parādnieka pastkastītē;</p> <p>d) nogādājot dokumentu pasta iestādē vai kompetentām valsts iestādēm un iemetot parādnieka pastkastītē rakstveida paziņojumu par dokumenta atrašanos minētajās iestādēs, ja šajā rakstveida paziņojumā ir skaidri norādīts dokumenta kā tiesas dokumenta veids vai paziņojuma kā īstenotas piegādes juridiskās sekas,</p>	<p><i>15. pants</i></p> <p>Piegāde pārstāvim</p> <p>Piegāde saskaņā ar 13. vai 14. pantu var tikt veikta arī atbildētāja pārstāvim.</p>	<p><i>14. pants</i></p> <p>Termiņi</p> <p>1. Ja tiesa nosaka termiņu, attiecīgo pusi informē par tā neievērošanas sekām.</p> <p>2. Tiesa īpašu apstākļu dēļ var pagarināt 4. panta 4. punktā, 5. panta 3. un 6. punktā un 7. panta 1. punktā paredzēto termiņu, ja tas vajadzīgs, lai aizsargātu pušu tiesības.</p> <p>3. Ja īpašu apstākļu dēļ tiesa nevar ievērot 5. panta 2. līdz 6. punktā un 7. pantā noteiktos termiņus, tā, cik vien ātri iespējams, veic minētajos punktos paredzētās darbības.</p>

<p>kā arī tas, ka ir sāкта laika skaitīšana attiecībā uz termiņu;</p> <p>e) piegādājot pa pastu bez 3. punktā minētajiem pierādījumiem, ja parādnieka adrese ir izcelsmes dalībvalstī;</p> <p>f) ar elektroniskiem līdzekļiem, saņemot automātisko piegādes apstiprinājumu, ja parādnieks iepriekš ir skaidri atzinis šādu piegādes paņēmieni.</p> <p>2. Šajā regulā nav pieļaujama piegāde 1. punkta izpratnē, ja nav droši zināma parādnieka adrese.</p> <p>3. Piegādi, kas veikta saskaņā ar 1. punkta a) līdz d) apakšpunktu, apliecina:</p> <p>a) dokuments, ko parakstījusi atbildīgā persona, kura veikusi piegādi, un kur norādīts:</p> <p>i) izmantotais piegādes veids;</p> <p>ii) piegādes datums;</p> <p>iii) ja dokuments nogādāts citai personai, nevis parādniekam – šīs personas vārds, uzvārds un sakars ar parādnieku;</p> <p>vai arī</p> <p>b) apstiprinājums par saņemšanu, ko parakstījis adresāts 1. punkta a) un b) apakšpunkta izpratnē.</p>		
<p><i>15. pants</i></p> <p>Piegāde parādnieka pārstāvjiem</p> <p>Piegādi saskaņā ar 13. vai 14. pantu var veikt arī parādnieka pārstāvis [<i>seit būtu jābūt „parādnieka pārstāvim” – autores piezīme</i>⁷¹²].</p>	<p><i>20. pants</i></p> <p>Pārskatīšana izņēmuma gadījumos</p> <p>1. Pēc tam, kad beidzies 16. panta 2. punktā paredzētais termiņš, atbildētājs ir tiesīgs lūgt Eiropas maksājuma rīkojuma pārskatīšanu izcelsmes dalībvalsts kompetentā tiesā, ja</p> <p>a)</p> <p>i) pavēsti par maksājuma rīkojumu</p>	<p><i>18. pants</i></p> <p>Obligāti sprieduma pārskatīšanas standarti</p> <p>1. Atbildētājs ir tiesīgs lūgt pārskatīt spriedumu, kas pieņemts Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām, tās dalībvalsts tiesā, kurai ir jurisdikcija un kurā spriedums pieņemts, ja:</p> <p>a) i) prasības pieteikuma veidlapa vai</p>

⁷¹² Sk. Regulas 805/2004 tekstos angļu valodā: „on a debtor’s representative”; vācu valodā: „kann auch an der Vertreter des Schuldners bewirkt worden sein” un franču valodā: „peut aussi avoir été faite à un représentant du débiteur”.

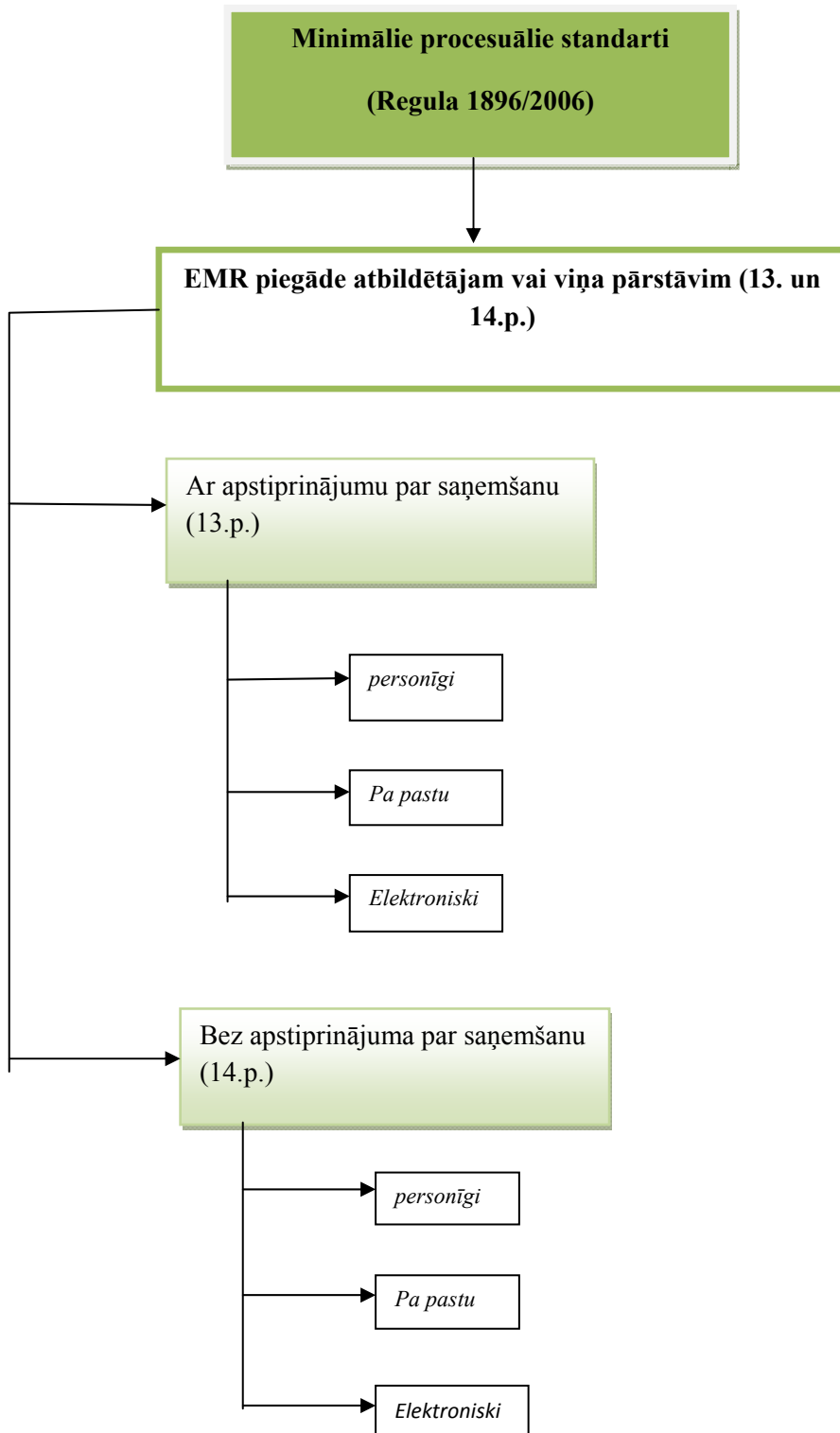
	<p>piegādāja, izmantojot vienu no metodēm, kas paredzētas 14. pantā, un</p> <p>ii) pavēstes piegāde nenotika savlaicīgi no atbildētāja neatkarīgu apstākļu dēļ, neļaujot viņam sagatavoties aizstāvībai, vai</p> <p>b) ja atbildētāju no iebilšanas pret prasījumu kavējuši nepārvaramas varas apstākļi vai ārkārtas apstākļi, kas nav radušies viņa vainas dēļ, visos gadījumos ar noteikumu, ka viņš rīkojas nekavējoties.</p> <p>2. Pēc tam, kad beidzies 16. panta 2. punktā paredzētais termiņš, atbildētājs ir tiesīgs arī lūgt Eiropas maksājuma rīkojuma pārskatīšanu izcelsmes dalībvalsts kompetentā tiesā, ja maksājuma rīkojums ir izdots acīmredzami aplami, ņemot vērā šajā regulā noteiktās prasības, vai citu ārkārtas apstākļu dēļ.</p> <p>3. Ja tiesa noraida atbildētāja pieteikumu, pamatojoties uz to, ka nav piemērojams neviens no 1. un 2. punktā minētajiem pārskatīšanas iemesliem, Eiropas maksājuma rīkojums paliek spēkā.</p> <p>Ja tiesa nolemj, ka pārskatīšana ir pamatota saskaņā ar vienu no 1. un 2. punktā norādītajiem iemesliem, Eiropas maksājuma rīkojums nav spēkā.</p>	<p>uzaicinājums uz mutisku lietas izskatīšanu izsniegts, izmantojot paņēmienu,</p> <p>kas neparedz personīgu saņemšanas apliecinājumu, kā</p> <p>paredzēts Regulas (EK) Nr. 805/2004 14. pantā; un</p> <p>ii) pavēste no atbildētāja neatkarīgu apstākļu dēļ nav piegādāta pietiekami laicīgi, neļaujot viņam sagatavoties aizstāvībai;</p> <p>vai</p> <p>b) atbildētājs nav varējis apstrīdēt prasību nepārvaramas varas vai no viņa neatkarīgu ārkārtas apstākļu dēļ;</p> <p>ar nosacījumu, ka jebkurā gadījumā viņš rīkojas nekavējoties.</p> <p>2. Ja tiesa noraida pārskatīšanu tāpēc, ka neviens no 1. punktā minētajiem pamatojumiem nav piemērojams, spriedums paliek spēkā.</p> <p>Ja tiesa pieņem lēmumu, ka pārskatīšana ir pamatota kāda 1. punktā minētā iemesla dēļ, Eiropas procedūrā maza apmēra prasībām pieņemts spriedums nav spēkā.</p>
<p><i>16. pants</i></p> <p>Parādnieka pienācīga informēšana par prasījumu</p> <p>Lai nodrošinātu parādnieka pienācīgu informēšanu par prasījumu, dokumentam par tiesvedības uzsākšanu vai līdzvērtīgam dokumentam jāietver šādas ziņas:</p> <p>a) pušu vārdi, uzvārdi vai nosaukumi</p>	<p>_____</p>	<p>_____</p>

<p>un adreses; b) prasījuma summa; c) ja par prasījuma summu tiek pieprasīti procenti, – procentu likme un periods, par kuru tie aprēķināti, ja vien pamatsummai nav automātiski pieskaitīti likumiskie procenti saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem; d) prasījuma pamatojums.</p>		
<p><i>17. pants</i> Parādnieka pienācīga informēšana par procesuālo kārtību, kas nepieciešama prasījuma apstrīdēšanai Dokumentā par tiesvedības uzsākšanu, līdzvērtīgā dokumentā un pavēstē par uzaicinājumu ierasties uz lietas izskatīšanu skaidri jānorāda šādas ziņas, vai tās jāpievieno minētajiem dokumentiem: a) procedūras noteikumi, lai apstrīdētu prasījumu, pēc vajadzības minot termiņu prasījuma apstrīdēšanai rakstveidā vai tiesas sēdei nolikto laiku, tās institūcijas nosaukums un adrese, kurai jāsniedz atbilde vai kurā jāierodas (pēc vajadzības), un vai ir nepieciešamība iecelt advokātu pārstāvībai; b) sekas, ko var izraisīt iebilduma neizteikšana vai neierašanās, jo īpaši gadījumos, kad pret parādnieku var pieņemt vai izpildīt spriedumu, kā arī piedzīt no tā ar tiesvedību saistītos izdevumus.</p>		
<p><i>18. pants</i> Neatbilstības minimālajiem standartiem novēršana 1. Ja tiesas procesā izcelsmes dalībvalstī nav ievēroti 13. līdz 17. pantā noteiktie procedūras noteikumi, šādu neatbilstību novērš un spriedumu apstiprina par Eiropas izpildes rīkojumu:</p>	<p>_____</p>	<p>_____</p>

<p>a) ja spriedums ir nogādāts parādniekam saskaņā ar 13. vai 14. pantu prasībām;</p> <p>b) ja parādniekam ir bijusi iespēja apstrīdēt spriedumu, nododot to pilnīgai pārskatīšanai, un parādnieks spriedumā vai tam pievienotā dokumentā ir bijis pienācīgi informēts par pārsūdzības procedūras noteikumiem, ietverot tās iestādes nosaukumu un adresi, kurai jāiesniedz pārsūdzība, un vajadzības gadījumā pārsūdzības termiņu; un</p> <p>c) ja parādnieks nav apstrīdējis spriedumu saskaņā ar attiecīgajiem procedūras noteikumiem.</p> <p>2. Ja tiesas procesā izcelsmes dalībvalstī nav ievēroti 13. pantā vai 14. pantā minētie procedūras noteikumi, šādu neatbilstību uzskata par novērstu, ja parādnieka izturēšanās prāvā liecina, ka tas personīgi ir saņēmis piegādājamo dokumentu pietiekami agri, lai parūpētos par savu aizstāvību.</p>		
<p><i>19. pants</i></p> <p>Minimālie standarti sprieduma pārskatīšanai ārkārtas gadījumos</p> <p>1. Turklāt attiecībā uz 13. līdz 18. pantu spriedumu drīkst apstiprināt par Eiropas izpildes rīkojumu tikai tad, ja parādnieks saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem ir tiesīgs iesniegt spriedumu pārskatīšanai,</p> <p>kad:</p> <p>a) i) dokuments par tiesvedības uzsākšanu vai līdzvērtīgs dokuments, vai attiecīgā gadījumā pavēste par ierašanos uz lietas izskatīšanu tiesā ir nogādāts(-a), izmantojot vienu no 14. pantā minētajiem</p>		

<p>veidiem; un</p> <p>ii) piegādes termiņš nebija pietiekams, lai ļautu parādniekam parūpēties par savu aizstāvību, ja no tā puses nav konstatējama vaina;</p> <p>vai</p> <p>b) nepārvaramas varas apstākļi vai ārkārtas apstākļi, kuros parādnieks nav vainojams, aizkavēja to apstrīdēt prasījumu,</p> <p>ja abos šajos gadījumos tas ir rīkojies nekavējoties.</p> <p>2. Šis pants neietekmē dalībvalstu tiesības noteikt sprieduma pārskatīšanas iespēju ar nosacījumiem, kas nav tik stingri kā 1. punktā minētie.</p>		
---	--	--

Pielikums Nr. 5

Pielikums Nr. 6

